ONALE
VITT. EMANUELE
12
3 D
30 A

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

11-14, a, 27
4
8
6

Digitized by Google

Digitized by Google

CVRSVS PHILOSOPHICVS THOMISTICVS.

VBI CONCLVSIONES ſingulæ ex principiis tribus expoſitis deductæ ſyllogiſticè & reductæ; obiectiones ſingulæ, pro euacuandis difficultatibus, ſuis plenè inſtantiis euacuatæ;

Totumque ad libram Angelici Præceptoris appenſum.

Authore P. F. ALEXANDRO PINY, Ordinis FF. Prædicatorum Sacræ Theologiæ Baccalaureo & Profeſſore.

TOMVS QVARTVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LVGDVNI,
Apud I. CARTERON, in vico Mercatorio, propè Plateam FF. Prædicatorum.

M. DC. LXX.
Cum Approbatione & Permiſſu.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

B. Roſæ tertij Ordinis Prædicatorum, hunc cliens author conſecrat tomum cum ſequenti Elogio.

BIBLIO... NAZ.
R... A
VITTORIO EMANUELE

BEATÆ ROSÆ

PERVANÆ VIRGINIS,

TERTII ORDINIS
Prædicatorum Elogium.

DOCVMENTA.

L*VGE qui legis,*
Sed lege vt lugere diſcas, non indulgere.
ROSA
Innocentiæ miraculum pœnitentiæ eſt ſpeculum;
Vt diſcas Lector,
Quod
Si non ſeruat pœnitentia inſontem, præſeruat.
Pœnitens eſt, quæ candore eſt nitens;
Vt diſcas Lector,
Quod
Pœnitere velis, ſi velis nitere.
Tenerâ in ætate patitur aſpera;
Vt diſcas Lector,
Quod

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA
BIBL. SOC. IESV COL. ROM.

Et molle patientia indurat, & durum patientia mollit.

Creſcente ætate creſcit dolor, quia creſcit amor

Vt diſcas Lector,

Quod

Amanti nihil difficile.

Suum fundit ſanguinem, quaſi nunquam futura exanguis;

Vt diſcas Lector,

Quod

Viam ad cœlum triumphalem de ſuo purpurare ſit optimum.

Carnem quatit, ſecat, reſecat, vt iam ipſa vulneret vulnera;

Vt diſcas Lector

Quod

Hoſtis ille niſi expiret, nimis reſpiret.

Vt ſibi mirum in modum fiat exoſa, mirum in modum ingenioſa:

Vt diſcas Lector

Quod

In via ad virtutem nulla eſt via.

Tantum formidoloſa quantum formoſa

Formam perdere voluit, ne forma perderet;

Vt diſcas Lector,

Quod

Bonis cupit nocere, qui parcit malis.

Fert inaudita, vt ad inaudita feratur:

Vt diſcas Lector

Quod

Omnis via virtuti tuta.

Irati in peccatores numinis telum vt frangeret, in ſe reflectit;

Vt

ELOGIVM.

Vt diſcas Lector,

Quod

Beneficiis vincitur maleficium.

Carnem ſibi carniuoris conſtringit funibus;

Vt diſcas Lector,

Quod

Ibi vis, vbi vitus.

Lachrymarum aſpergine tartareos extinguit ignes;

Vt diſcas Lector

Quod

Vt lethales diuitiæ, quas nec celare tutum nec proferre:

Vitales è contra lachrymæ, ſiue celatæ ſiue prolatæ.

Ne mundum quidem frangere dubitaſſes, dum pervicaces impiorum ceruices frangenda;

Vt diſcas Lector

Quod

Grauiſſima eſt optimi iracundia.

Battauorum ad cedem conuolat longè cupidius, quam ad ſedem;

Vt diſcas Lector

Quod

Hoſti manu nocere, non linguâ licet.

Fuit ſemper inquies illius quies;

Vt diſcas Lector

Quod

Si amans non ſemper patrat, ſemper parat.

Argenteam laminam in coronam flectit, vt plectat;

Vt diſcas Lector

Quod

Argento impeditior, qui argento ditior.

Tantis fracta laboribus in lecto recubat, ſed horribili formi;

Vt diſcas Lector

Quod

In cruce eſt Chriſtiani, vt Chriſti quies.

Morbi ſi eam non obruunt, irruunt ſaltem,

Vt diſcas Lector,

Quod

Effluunt præſentis vitæ mala, ſed affluunt

Quæ plura pro ſuis fecit, à ſuis plura pertulit.

Vt diſcas Lector,

Quod

Emiſſa pluries beneficia, pluries amiſſa.

Aliqua patitur præter naturam, quæ in naturâ omnia paſſa;

Vt diſcas Lector

Quod

Nuſquam deerit merendi locus.

Cruciabatur, nec affligebatur;

Vt diſcas Lector

Quod

Infligere potes animo forti, ſed non affligere.

Laborabat, ſed laborem amabat;

Vt diſcas Lector

Quod

Mœreri neſcit qui ſcit mereri.

Duros labores, vt reſpiret durioribus mutat.

Vt diſcas Lector,

Quod

Virilis

ELOGIVM.

Virilis animus, dum peſſima patitur, peioſa ſperat.

Moleſtiores ferebat ægritudines, ſed non ægrè.

Vt diſcas Lector

Quod

Qui ſibi dolenti carus, non euadet ex dolore clarus.

Tandem

Dolorificus eius è vita exitus, vt in vitâ dolor efferus;

Vt diſcas Lector,

Quod

Mors, vt ſemper vitam ſequitur, vt plurimùm aſſequitur.

INTRO

INDEX

TOMI QVARTI.

LIBER PRIMVS.

DE principiis intrinſecis entis, ſeu corporis mobilis, & naturalis; ſiue de materia & forma. pag. 15

QVÆST. I. Vtrum materia prima ſit pura potentia Metaphyſica, omnem omnino à ſe excludens actum Metaphyſicum. p. 16

Concluditur negatiuè. p. 19

Soluuntur obiectiones. p. 22

Diſcutitur mens D. Thomæ. p. 30

Quæſtiuncula vtrum materia prima ſit ingenerabilis, & incorruptibilis. p. 35

II. Vtrum materia prima ſit de ſe pura potentia Phyſica, per excluſionem omnis omnino exiſtentiæ etiam partialis. p. 39

Concluditur affirmatiuè. p. 42

Soluuntur obiectiones. p. 46

Diſcutitur mens D. Thomæ. p. 61

Quæſtiuncula vtrum forma generanda habeat eſſe aliquod in materia inchoatum. pag 63

III. Vtrum materia prima poſſit diuinitus exiſtere ſine forma p. 68

Concluditur negatiuè. p. 71

Soluuntur obiectiones. p. 75

Diſcutitur mens D. Thomæ. p. 82

Quæſtiuncula vtrum materia ſub vna exiſtens formâ, habeat appetitum ad alias. pag. 85

IV

IV. Vtrum vna & eadem materia pluribus informetur, vel informari poſſit formis ſiue totalibus, ſiue partialibus. p.88
Concluditur tam de facto quam de poſſibili negatiuè. p.91
Soluuntur obiectiones. p.95
Diſcutitur mens D.Thomæ. p.106
Quæſtiuncula in quo eſſentialiter conſiſtat eductio, & quænam eductæ fuerint, vel educantur formæ. p.110
V. Vtrum ad vnionem materiæ cum forma interueniat nexus aliquis ab vtraque realiter diſtinctus. p.118
Concluditur affirmatiuè. p.120
Soluuntur obiectiones. p.125
Diſcutitur mens D.Thomæ. p.136
Quæſtiuncula vtrum totum Phyſicum diſtinguatur à materia & forma vnitim ſumptis. pag.142
Corollarium per quid differant violentum & artificiale à naturali & in quo conſiſtant. pag.151

LIBER SECVNDVS.

De principiis extrinſecis entis naturalis, ſeu mobilis; ſiue de cauſa efficiente & finali. pag.157
QVÆST. I. De neceſſitate præmotionis inter cauſam primam, & cauſam ſecundam. pag.158
CAPVT I. Vtrum Deus, ſiue cauſa prima phyſicè præmoueat cauſam ſecundam ad agendum. p.164
Concluditur affirmatiuè. p.165
Soluuntur obiectiones. p.172
II. Vtrum cauſa cui præfata deeſſet præmotio, eſſet adhuc verè & expeditè potens. p.178
Concluditur affirmatiuè. p.179
Soluuntur obiectiones. p.182

III. Vtrum

III. Vtrum præmotio concilietur cum libertate. p.186
Concluditur affirmatiuè. p.187
Soluuntur obiectiones. p.194
IV. Vtrum ex præmotione ad materiale peccati ſequatur præmouere Deum ad formale. pag.207
Concluditur negatiuè. p.209
Soluuntur obiectiones. p.214
Diſcutitur mens D.Thomæ de præmotione. pag.219
QVÆST. II. Vtrum cauſa efficiens ſit per ſe ipſam, ſeu per ſubſtantialem formam immediatè operatiua. p.223
Concluditur negatiuè. p.224
Soluuntur obiectiones. p.228
Diſcutitur mens D.Thomæ. p.237
III. Vtrum idem numero effectus poſſit ab alia; & alia efficiente cauſa procedere, quæ ſint eiuſdem ordinis & totales. pagina 238
Concluditur negatiuè. p.240
Soluuntur obiectiones. p.244
Diſcutitur mens D.Thomæ. p.253
IV. Vtrum efficiens cauſa, ſeu agens petat eſſe ſimul cum paſſo, an vero detur actio in diſtans. p.254
Concluditur negatiuè de actione in diſtans. pag 255
Soluuntur obiectiones. p.258
Diſcutitur mens D.Thomæ. p.262
V. Vtrum de ratione cauſæ inſtrumentalis Phyſicæ ſit aliquid in ſe recipere à cauſa principali ad hoc vt agat. p.263
Concluditur negatiuè de virtute extrinſecè aſſiſtente, & de actiua potentia obedientiali; non vero de virtuoſa motione principalis cauſæ in inſtrumento intrinſecè recepta. pag 267
Soluuntur obiectiones. p.272
Diſcutitur mens D.Thomæ. p.277

Quæſtiuncula, vtrum omne inſtrumentum habere debeat virtute propria actionem aliquam diſpoſitiuè ſe habentem ad effectum principalis agentis. p.280

VI. Vtrum bonitas realis finis, an potius eius apprehenſio ſit ratio formalis, ſub qua finalizat. p.286

Concluditur affirmatiuè de bonitate reali finis. p.289

Soluuntur obiectiones. p.292

Diſcutitur mens D.Thomæ. p.298

Quæſtiuncula vtrum bruta agant formaliter propter finem. p.300

Corollarium de caſu, fortuna & fato .p.308

LIBER TERTIVS.

Phyſicæ vniuerſalis, vbi de proprietatibus entis ſeu corporis mobilis in communi. pag. 311

QVÆST. I. Vtrum motus realiter diſtinguatur à termino ad quem. p.311

Concluditur affirmatiuè de diſtinctione reali modali. p.313

Soluuntur obiectiones. p.318

Diſcutitur mens D.Thomæ. p.323

Quæſtiuncula quid requiritur ad vnitatem numericam motus. p.323

Corollarium in quo varia de motu expenduntur, & reſoluuntur. p.329

II. Vtrum componatur continuum ex partibus, an vero ex ſolis indiuiſibilibus. pagina 339

Concluditur negatiuè de ſolis indiuiſibilibus. p.340

Soluuntur obiectiones. p.344

Diſcutitur mens D.Thomæ. p.354

Quæſtiuncula, vtrum partes illæ quibus componitur continuum, debeant continuari & terminari per indiuiſibilia ab ipſis diſtincta. pag. 356

III. Vtrum

III. Vtrum poſſibile ſit infinitum in actu. pag. 364
Concluditur negatiuè. p. 367
Soluuntur obiectiones. p. 371
Diſcutitur mens D. Thomæ. p. 382
IV. Vtrum vnum & idem corpus poſſit eſſe circumſcriptiuè in duobus locis. p. 387
Concluditur negatiuè etiam de potentia Dei abſoluta. p. 390
Soluuntur obiectiones. p. 394
Diſcutitur mens D. Thomæ. p. 402
Quæſtiuncula, vtrum detur, aut naturaliter dari poſſit vacuum in rerum natura. p. 403
Corollarium vbi varia de loco & vacuo expenduntur & reſoluuntur. p. 407
QVÆST. VLTIMA. Vtrum tempus, ſit & exiſtat præſens, ratione partis diuiſibilis, an ſolum ratione inſtantis. p. 414
Concluditur negatiuè. p. 417
Soluuntur obiectiones. p. 422
Diſcutitur mens D. Thomæ. p. 428
Corollarium in quo varia de tempore & duratione expenduntur & reſoluuntur. p. 430

INTRO

INTRODVCTIO
AD
PHYSICAM.

CVM vniuerſa Philoſophia in rerum naturalium cognitione verſetur, tùm maximè hæc Philoſophiæ pars, quæ propterea naturalis ſcientiæ ſibi vendicat appellationem. Hæc enim naturam contemplatur, abditáque illius arcana ſcrutatur; ad ima terræ viſcera mox ſe deprimit, mox ad æthereas cœleſtéſque plagas ſeipſam euehit; nihilque omninò cœlum inter & terram, quod non perluſtret. Quia verò adæquatum eius obiectum eſt, vt dicemus, ens mobile, ſiue ens ex talibus conflatum & compoſitum intrinſecis & eſſentialibus principiis, ex quibus ſcilicet oritur motus ſiue mobilitas velut propria paſſio, ideò & in quatuor partes pars hæc Philoſophiæ diuidi ſolet, in quarum primâ, quæ octo libros continet phyſicorum, agitur de ente mobili in communi; in reliquis verò tribus iuxta tres ſpecies motus, localis ſcilicet, alterationis, & augmentationis, de tribus illis, eorumque ſubiectis agitur; vnde ſecunda phyſicæ pars libros continet de Cœlo & Mundo, quibus proprius eſt motus localis; tertia verò pars continet libros de generatio- *Ordo doctrinæ.*

ne, in quibus agitur de generabilibus & corruptibilibus, quibus propriè competit alterationis motus : ac deniquè pars quarta & vltima libros continet de animâ ; ſolùm enim animatis & viuentibus motus competit augmentationis.

Diuiſio operis. Quia igitur hæc phyſicæ pars prima, quam diuiſit Ariſtoteles in octo libros tractat de ente mobili ſeu naturali in communi ; & hoc ita in communi ſumptum tria comprehendit, putà principia naturalia ſeu eſſentialia & intrinſeca, ex quibus oritur mobilitas, quæque ſunt numero duo, materia & forma ; tùm principia extrinſeca, quæ ſunt cauſa efficiens & finalis ; & demùm ipſius entis mobilis proprietates, quæ ſunt quantitas, vnde redditur formaliter extenſum per partes ab inuicem ſeparabiles, tùm finitudo, locus connaturalis, duratio & principaliter ipſe motus, nos propterea hanc phyſicæ partem in tres diuidemus libros, in quorum primo de materiâ agemus, & de formâ, quæ ſunt principia præfati entis intrinſeca, & rationem habent naturæ, ex quibus propterea rationem ſortitur entis naturalis. In ſecundo autem agemus de cauſis, quæ ſunt principia eius extrinſeca, tùm de efficiente, vbi de phyſica præmotione, quâ ſibi cauſa prima ſubordinare debet cauſam ſecundam ; tùm de finali tandem in tertio tractabimus libro de motu vt ſic & in communi, de continuo, de infinito, de loco, aliiſque huiuſmodi, quæ præfatas concernunt proprietates entis mobilis ſiue naturalis : porrò vt ad grauiora, quæ in his pertractabimus libris viam paremus, lubet hîc aliqua præmittere de nomine, qualitate, obiecto, atque principiis phyſicæ in genere, aliiſque facilioribus, & notioribus, vt eorum adeptâ notitiâ non parum iuuetur animus pro difficilioribus inueſtigandis & perſcrutandis. Igitur

Sciendum primò, phyſicam nomen trahere

re à Græco φύσις quod naturam ſignificat. Eſt enim ſcientia de rebus naturalibus, ſeu de corpore naturali vt ſic ; quia diſputat de natura, cauſis, & proprietatibus corporis naturalis, ſiue in communi, quæ eſt Phyſica vniuerſalis ; ſiue in particulari, quæ eſt Phyſica particularis ; vt Phyſica de Mundo ; de generatione & corruptione ; tùm de anima. Corpus autem hoc loco ſumitur pro ſubſtantiâ corporeâ ; dicitúrque corpus naturale, quatenùs eſt compoſitum ex *naturis* : quod naturæ nomen, vt ſtatim explicabimus tribuitur materiæ & formæ, quæ ſunt partes ſeu principia intrinſeca corporis naturalis. Notandúmque eſt, in hâc Philoſophiæ parte maximè obſcurum eſſe Ariſtotelem;ideoque ſuos phyſicorum libros vocat Acroamaticos, ſeu Auſculatorios & phyſici auditus ; quod propter abſtruſam & reconditam doctrinam quam continent, ſolâ lectione aut priuato ſtudio comprehendi non poſſint ; ſed periti Interpretis operam exigânt, attentiſſimoſque & ſtudioſiſſimos auditores.

De obiecto phyſicæ.

Sciendum ſecundò, quod quamvis ens mobile, quod aſſignant communiter Thomiſtæ pro phyſicæ obiecto ſit in re idem quod corpus mobile,ſubſtantia mobilis,& ens naturale,propterea quod non eſt nec dicitur ens mobile, niſi quia habet in ſe principium motus & quietis, & conſequenter, niſi quia habens in ſe naturam, quæ eſt tale principium,quæque conſtitutiua eſt corporis & ſubſtantiæ naturalis ; nihilominus congruentius aſſignatur præfatum phyſicæ obiectum per ens mobile quam per corpus aut ſubſtantiam mobilem ſeu naturalem : tùm quia id quod aſſignatur pro obiecto in ſcientiâ debet ad illam præſupponi vt quid notum, nec debet in illa probari ; atque ita cum connexio mobilitatis cum ente, & quod omne mobile ſit ens, præſupponatur ad phyſicam vt quid notum, & nec in illâ nec in aliâ

probetur ſcientiâ, connexio autem mobilitatis cum corpore, ſeu quod omne mobile ſit corpus non ſupponatur in phyſicâ, vt quid notum, ſed potius in illâ probetur; dum ſcilicet in ſexto libro Phyſicorum per id quod omne mobile debet eſſe partim in termino *à quo*, & partim in termino *ad quem*, demonſtratur omne mobile debere eſſe diuiſibile, ſubindéque & corpus, conſequenter ſit, congruentiùs aſſignari obiectum phyſicæ per ens mobile quam per ſubſtantiam, ſeu corpus mobile ſiue naturale; tùm etiam quia obiectum, ſiue ſubiectum ſcientiæ cuiuſlibet & ſua propria paſſio conuerti debent, ſeu dici ad conuertentiam; nam ſicut omnis homo eſt riſibilis, ita & omne riſibile eſt homo: Iam ſic eſt quod mobile non conuertitur cum ſubſtantia, ſeu corpore naturali ſeu mobili; quia licet omnis huiuſmodi ſubſtantia & omne tale corpus ſit mobile, non tamen omne mobile eſt ſubſtantia aut corpus, quia quantitas in Sacramento altaris eſt mobilis, & tamen nec eſt ſubſtantia, nec corpus: ergo nec ſubſtantia naturalis, ſeu mobilis, nec corpus mobile ſeu naturale dici debent obiectum adæquatum phyſicæ, benè quidem ens mobile, de quo velut de ſuo obiecto demonſtrat Phyſica motum, tanquam præcipuam proprietatem.

An phyſica ſit ſcientia, & qualis.

Sciendum tertiò, Phyſicam eſſe verè ſcientiam, eamque ſpeculatiuam, & primo quidem quod ſit ſcientia ex eo patet, quia re vera eſt habitus certus & euidens per demonſtrationem acquiſitus; & in eâ per propria principia motus diuerſæ de ente mobili paſſiones demonſtrantur. Neque obſtat, quod plura ſint circa quæ verſatur Phyſica, vt quod in omni vere ſint tonitrua, & quod in omni hyeme ſint frequentes pluuiæ, & ſimilia, quæ ſe aliter habere poſſunt; cum tamen ſcire ſit rem per cauſam cognoſcere, & quod illius eſt cauſa, & quod aliter ſe habere non poteſt: non inquam id ob-

ſtat,

ſtat ; quia (vt diximus *in tom.2.Logica, lib.3.* vbi de ſcientia, quæ eſt demonſtrationis effectus) non omnes ſcientiæ habere debent æqualem gradum certitudinis ; ſed ſufficit ad rationem ſcientiæ, quod illud quod demonſtrat,regulariter ſaltem aliter ſe habere non poſſit ; & ſic ſaltem aliter ſe habere non poſſunt aliqua, quæ demonſtrat Phyſica ; licet quoad alia quæ etiam demonſtrat;multò maiorem habeat certitudinem. Eſt igitur Phyſica habitus verè ſcientificus, non tamen practicus ſed ſpeculatiuus, quia agit de rebus naturalibus,quarum plures non ſunt à nobis operabiles : quod ſi aliquæ habeant principia in nobis, de illis ac de omnibus aliis agit Phyſica,non quidem tradendo modum, quo fiant (quod requireretur vt eſſet habitus practicus) ſed contemplando earum naturas, propriáſque de illis paſſiones demonſtrando, quod eſt proprium habitus ſpeculatiui.

Sciendum quartò, quod quamvis ea,de quibus agit Phyſica,ſint adeo diuerſa in eſſe entis, eſt tamen adhuc Phyſica vna ſpecie ſcientia eiuſdem atomæ ſpeciei, etiam quoad omnes ſuas partes, & provt ly *ens mobile*, de quo agit comprehendit & ea de quibus agitur in octo libris Phyſicorum,& in libris de cœlo, de generatione,& de anima;cuius ratio eſt, quia vt dictum fuit in Logica,vnitas ſpecifica ſcientiarum ab vnitate obiecti non in eſſe entis,ſed formaliter in eſſe obiecti, & ſub certa abſtractione à materia eſt deſumenda ; cum in tantum ſcibile ſit, in quantum abſtrahit à materia : iam ſic eſt quod obiectum Phyſicæ quoad omnes ſuas partes,licet in eſſe entis ſit in pluribus omnino diuerſum,in eſſe tamen obiecti eſt eiuſdem atomæ ſpeciei ; ſub eadem enim omninò conſideratur abſtractione à materiâ,vt abſtrahens videlicet à materiâ ſingulari, & concernens materiam ſenſibilem : ergo Phyſica quoad omnes ſuas partes eſt vna ſpecie ſcientia vnitate ſpe- *Quod ſit Phyſica vna ſpecie ſcientia.*

ciei atomæ. Addo quod Phyſica quoad omnes ſuas partes, & quoad omnia ſua partialia, quæ attingit obiecta, eiſdem prorsùs vtitur principiis, ſcilicet eodem principio radicali cuiuſlibet motus; cum omnis paſſio, quam Phyſica de quovis ſuo partiali obiecto demonſtrat, ſit aliqua mobilitas proxima ad aliquem motum vel mutationem Phyſicam ordinata; & omnis huiuſmodi mobilitas proxima ſiue ad motum accidentalem, ſiue ad mutationem Phyſicam ſubſtantialem radicetur in ſubſtantiâ materiali; illaque proinde dicatur ens mobile radicaliter, quatenus eſt radix omnis talis mobilitatis proximæ ad motum vel mutationem Phyſicam ordinatæ; ergo cum & ex vnitate principij deſumatur vnitas ſpecifica ſcientiæ ſicut & obiecti in eſſe obiecti, euidenter ſequitur, eſſe Phyſicam quoad omnes ſuas partes vnam ſpecie ſcientiam vnitate ſpeciei atomæ.

Nota.

De hoc vocabulo natura.

Sciendum 5. variam eſſe huius vocabuli *natura* ſignificationem. Et quidem ſumitur multoties pro eſſentia rei cuiuſcumque; qualis dicitur natura Angelica, humana, equina, ignea, &c. Tùm pro vniuerſitate rerum, pro collectione cauſarum naturalium, pro rerum temperamento proprio, viribuſque agendi propriis. Verùm hoc loco ſumitur tantum pro primo ac radicali principio earum operationum aut proprietatum, quæ ſunt in ſubſtantiâ corporeâ completâ, vt in homine, in equo, in igne, &c. ſic forma ſubſtantialis, per quam conſtituitur lapis in eſſe lapidis, eſt principium emanatiuum illarum proprietatum & qualitatum, quæ reperiuntur in lapide; quo etiam pacto eſt principium illius grauitatis & motus, per quem deorſum tendit. Ita in animali anima eſt principium *actiuũ* earum operationum quas exercet; vt enim vegetatiua eſt, dicitur principium nutritionis & augmentationis: vt ſenſitiua verò dicitur principium ſenſationum, tam internarum, putà imaginationis, quam externarum, putà auditionis, viſionis,

ſionis, &c. Item ſic eſt principium motus progreſſiui, motuum appetitus ſenſitiui, vt amoris, odij, triſtitię, gaudij, &c. Et ideò quia anima ſiue forma eſt ita principium radicale, actiuum ſcilicet huiuſmodi motuum ſiue mutationum phyſicarum induit rationem naturæ, ſumptâ ly *naturâ*, vt ſumitur & conſideratur in Phyſica & à Phyſico. At nedum forma ſed & ipſa materia rationem habet naturæ; cum illa ſit ſimiliter principium radicale, non quidem actiuum vt forma, ſed *paſſiuum* multarum operationum, aut motuum, qui in eâ recipiuntur, aut ſaltem ſine qua non forent: vt nutritio & augmentatio, aliaque id genus, quæ propria ſunt corporum animatorum.

De definitione naturæ ex Ariſtotele.

Sciendum 6: naturam iuxta hanc acceptionem definiiſſe Ariſtotelem: *principium & cauſam primò & per ſe, & non ſecundum accidens, motus & quietis eius in quo eſt*, ſeu corporis illius, quod conſtituit & in quo includitur ipſa natura. Pro cuius definitionis declaratione notandum eſt primò, quod *motus* hîc non ſumitur tantum pro motu propriè dicto, qualis eſt motus localis, aut motus intenſionis, vel augmentationis; ſed etiam pro motu emanationis, vnde procedunt proprietates phyſicæ ab eſſentiâ, quæ ſcilicet arguunt in eâ mutationem aliquam phyſicam; Item & pro illo genere mutationis, quam ſecum afferunt nouæ actiones ortæ ab eiuſmodi principio intrinſeco; vt diximus ſupra de nutritione, de ſenſatione & aliis huiuſmodi; ſit autem in hac definitione ſermo de motu ſimul & de quiete; quod tamen intelligi debet in ſenſu diſiunctiuo; ita quod natura dicatur principium, vel motus in iis quæ mouentur vel quietis in iis maximè, quæ açquiſito termino, in ipſo poſitiuè conſiſtunt: quomodo lapis hæret proprio in loco, reſiſtendo etiam motui contrario. Definit autem Ariſtoteles naturam principium *& cauſam*, in quo quidem differt à priuatione, quam ſtatim oſtendemus,

eſſe quidem principium, non autem cauſam. Tandem definitur natura principium *primò & per ſe & non ſecundum accidens*; vt hoc pacto ſignificentur materia & forma ſubſtantialis, quæ ſunt prima, intrinſeca & radicalia principia illius motus. Quod non conuenit potentiis accidentalibus, v.g. grauitati aut leuitati, à quibus oritur quidem proximè, motus, ſed non *primò & radicaliter*, nec ſunt in corpore naturali ſeu mobili, vt partes eius ſubſtantiales, ſed tantum *ſecundum accidens*. Ita etiam vbi medicus per artem ſibi propriam ſeipſum ſanat, ars illa non eſt, niſi ſecundum accidens principium ſanitatis in ipſo Medico: neque enim ars illa in nobis eſt, niſi vt forma accidentalis.

De ſubſtantia corporeâ. *Sciendum* 7. ſubſtantiam corpoream, quæ conſideranda venit in Phyſica, quæque dici ſolet corpus naturale, in eo differre maximè à ſubſtantiâ immateriali, qualis eſt Angelus, quod illa ſit compoſita ex ſubſtantiis partialibus, quæ totalem eius eſſentiam conſtituant; quarum altera dicitur *materia prima*; altera autem *forma ſubſtantialis*. Sic homo conſtat ex materiâ, tùm ex anima rationali, tanquam ex forma, quæ dat illi eſſe hominis, eſtque principium facultatum atque operationum, quæ ſunt hominis propriæ Enim verò vbi homo interiit, factâ animæ ſeparatione à corpore, tunc manifeſtè deprehēditur, quemadmodū anima prius cū corpore ipſam hominis eſſentiam totalem conſtitueret. Idemque iſtud patet ex quavis aliâ corruptione & tranſmutatione ſubſtantiali: vt quando lignum in ignem conuertitur, peritque eſſe ligni; tunc enim neceſſe eſt, vt aliquid ſubſtantiale ipſius ligni remaneat, ne dicatur lignum prorſùs annihilari, & conſequenter ignis produci ex nihilo: illud autem quod remanet, ſemperque in eo caſu perſeuerat, incorruptibiliter vocatur *materia prima*, vt iam dixi, peritque tantum ipſi adiuncta pars ſubſtantialis, quam *formam ſubſtantialem* nominant, quæ conſtituebat ly *eſſe ligni*,

erat

eratque principium earum omnium proprietatum quæ conſequuntur eſſe ligni; aiuntque materiam & formam illam eſſe principia intrinſeca, ſeu partes compoſitiuas ligni: quo pacto etiam corpus & anima rationalis ſunt principia intrinſeca, ſeu partes ex quibus conſtat homo: quod perinde ſtatuendum eſt de quavis aliâ ſubſtantiâ corporeâ. Iam vero pro declaratione huiuſmodi principiorum.

Sciendum 8. principium aliquando idem eſſe ac initium rei alicuius, aliquando vero ſignificare id vel vnde res eſt, vel vnde res fit, vel vnde cognoſcitur. Quapropter alia dicuntur *principia cognitionis*; illæ nimirum propoſitiones, quæ ſunt primò & per ſe notæ, ex quibus ſolent inferri per diſcurſum multæ aliæ cognitiones, vt notauimus in introductione ad Metaphyſicam. Alia autem ſunt principia rei: ſic maximè cauſa omnis, vtpotè dans eſſe rei vocatur eius principium; & hoc eſt quod intelligendum venit in Phyſica ſub nomine principij entis ſiue corporis naturalis & mobilis. Quo pacto ex principiis alia ſunt *intrinſeca*, alia verò *extrinſeca* principia extrinſeca dicuntur ea, quæ ſunt extra rem principiatam; id eſt quæ non sũt partes ipſius compoſitiuæ. Ita finis propter quem res eſſe, aut fieri intelligitur, eſt principium illi extrinſecum. Ita & cauſa efficiens, à quâ per veram productionem procedit effectus, vt ſuo loco fuſiùs explicabitur. Principia verò intrinſeca entis ſeu corporis naturalis, ſunt partes illud vt totum componentes, ac proinde intra ipſum incluſę, ſolentq; etiã appellari *elementa cõpoſiti*. *De principiis phyſica.*

Sciendum 9. quod vbi ſermo eſt de principiis intrinſecis compoſitionis entis, ſiue corporis phyſici hæc in doctrina quam amplectimur Ariſtotelis ſunt duo, materia ſcilicet & forma ſubſtantialis; propterea quod ſunt partes eſſentiales ex quibus conſtat; illiſque conuenit definitio principiorum, *ex* 1. *Phyſ. Principia ſunt ex quibus primò & per ſe, non per accidens res natura-* *Quod ſint principia compoſitionis.*

les

les conſtituuntur: Item, *Quæ neque ex ſeſe, neq; ex aliis, ſed ex ipſis omnia fiunt;* eo nimirũ ſenſu, quod omnia corpora naturalia fiant ex materiâ & formâ ſubſtantiali: nec materia illa & forma fiant, ſeu componantur ex ſe inuicem, id eſt non habeant aliam aut materiam aut formã ſui conſtitutiuam: alioquin fieret proceſſus in infinitum; vnde notandum eſt contra antiquos, non eſſe vnicum dumtaxat rerum omnium principium conſtitutiuum, ſeu compoſitiuum, putà ignem, aut aquam, &c. Quia ſequeretur inde, nullam eſſe inter corpora naturalia diuerſitatem eſſentialem: neque verò etiam ex vno v.g. igne, aut ex alio pariter elemento prodirent tam diuerſæ operationes & proprietates. Quod autem non plura ſint prætata principia compoſitiua, quam duo allata, ex eo patet, quod duo ſufficiunt; nec alia aſſignari poſſunt; vnde meritò ab Ariſtotele reiiciuntur veteres, qui principia alia, imò & infinita ſtatuebant. Quomodo Epicurei docebant omnia conſtare ex atomis vndequaque fortuitò occurrentibus; ſicque aduerſebantur doctrinæ de prouidentia Numinis.

Nota.

Quot ſint principia generationis.

Sciendum 10. quod ſi ſermo fiat de principiis intrinſecis non compoſitionis, ſed generationis corporis phyſici, in quantum ſcilicet generatio eſt tranſmutatio quædam ſubſtantialis, quâ ipſa tranſmutatur materia prima, quaſi tranſeundo à non eſſe formæ alicuius ſubſtantialis, ad eſſe illius, tunc principia eius intrinſeca ſunt tria, putà materia prima tanquam ſubiectum; deinde forma ipſa ſubſtantialis, vt terminus ad quem; ac denique priuatio ſiue non eſſe formæ in materiâ iam diſpoſitâ, vt terminus à quo. Cuius ratio eſt quia illa dicuntur principia rei alicuius interna, ſine quibus intelligi aut definiri nõ poteſt, vt per ſe patet: iam ſic eſt quod ſine illis tribus generatio naturalis definiri aut explicari nõ poteſt, quatenus rationem habet tranſitus ſeu tranſmutationis, ſub qua ratione in præſenti cõſideratur: primò enim debet eſſe ſubiectũ quod tranſit.

tranſit, ſecundò terminus à quo fit tranſitus; & tertio denique terminus ad quem fiat; nam & iſte eſt terminus à quo ſpecificatur generatio, ſiquidem ex eò generatio dicitur, vel humana, vel equina, quæ terminatur ad formam vel humanam vel equinam. Notandum autem, quod neq; hic agitur, niſi de generatione quæ fiat viâ naturali, id eſt, materiâ iam præexiſtente ſub formâ, & quæ diſponatur ad formam nouam. Alioquin dum creatur cælum v. g. priuatio in eo caſu locum non habet: ſic autem ſumpta generatione dicitur tunc priuatio in eâ principiare per ſe; quia per ſe intelligi non poteſt generatio illa ſine priuatione vt termino à quo; & ex hoc excluditur forma recedens à ratione principij intrinſeci, ſiue per ſe generationis; ſiquidem per accidens eſt v. g. igni, quod generetur ex materia præexiſtente ſub forma ligni: cum generari poſſit ex materiâ ſub aliis formis præexiſtente. At per ſe eſt, quod fiat ex *non eſſe ignis*.

Sciendum 11. quod quamvis non principiet nec principiare poſſit priuatio realiter poſitiuè, non tamen propterea excludi debet à numero principiorum entis realis, neque propterea dici debet ſolum principiare per rationem; quia & principiat negatiuè nemine cogitante; & ita nõ ſolum principiat per rationem; & principians ſolum negatiuè eſt nihilominus terminus à quo ipſius corporis naturalis in fieri, ſubindéque & eſt principium entis realis. Quandonam verò dici debeat principiare, dico ipſam principiare in inſtanti generationis per ſui deſitionem ſeu deſinendo, vel per primum non eſſe ſui; vnde non eſt dicenda principiare, quando non eſt abſolutè; alioquin pariter diceretur poſſe principiare etiã quando corpus eſt in facto eſſe, cũ tũc abſolutè nõ ſit; ſed eſt dicenda principiare quãdo non eſt deſinẽdo, ſeu quãdo primo non eſt. *Quomodo & quando nam principiet priuatio.*

Sciend 12. cauſam vt ſic eſſe principiũ per ſe dans eſſe alteri realiter & naturâ à ſe diſtincto: vt quãdo lumen aut calor procedũt ab igne: vel *De cauſis.*

quando materia & forma per mutuam ſui communicationē dant eſſe corpori naturalī, ab illis ſeorſim & diſtributiuè ſumptis realiter diſtincto; ex qua quidem definitione colligitur, priuationem, quamvis ſit principiū generationis, non eſſe tamen illius cauſam; cum enim ſit non ens, ſiue non eſſe formæ, alteri dare eſſe non poteſt. Item conditiones ad agendum non ſunt cauſæ, quia non dant eſſe. Itē Pater æternus dans eſſe Filio quem generat, non eſt propriè illius cauſa quia non habet nec communicat diſtinctū eſſe naturæ. Notandum autem, quatuor has vulgò enumerari cauſas. Primò eſt *efficiens*, quæ definiri ſolet principium vnde res eſt, ſeu à quo procedit effectus; neque vllus eſt effectus ſine cauſâ ipſius productiuâ. Secundò eſt cauſa *finalis*, nempè id propter quod eſt aut fit. Sic enim v.g. ſanitas acquirenda eſt cauſa aut medicinæ aut deambulationis: præterea verò ſi effectus eſt quid compoſitum ex partibus, habet illas partes tanquam ſui cauſas intrinſecas, à quibus eſſe accipit: ita corporis naturalis cauſæ intrinſecæ dicuntur materia prima & forma ſubſtantialis. Atque hoc quidem pacto materia dicitur principium ex quo ſubinexiſtente fit corpus naturale: forma autem eſt principium ex quo inexiſtente fit corpus naturale, & conſtituitur in eſſe talis ſpeciei completæ.

Quæ ſint diſtinguēda in cauſa.

Sciend. 13. hæc diſtinguēda eſſe in omni cauſa; nempè entitatem ipſius cauſæ; tùm virtutem cauſandi; item conditiones ad cauſandū actu; ac deniquè ipſam cauſalitatem: entitas cauſæ eſt res ipſa quæ dat eſſe alteri: virtus causādi eſt ratio, vnde res poteſt dare eſſe alteri; vt in igne vis productiua alterius ignis, & ſic de aliis agētibus. In fine verò virtus causādi eſt bonitas per quam mouet ad ſui proſecutionē. In materiâ, eſt ratio potētiæ paſſiuæ; vnde formā in ſe recipiat, & tandē in formâ eſt ratio actus, vnde materiā actuare poſſit. Conditio autē ad cauſandū eſt id ſine quo cauſa ſuā cauſalitatē exercere nō poteſt, licet

licet in illam cauſalitatem nihil influat:ſic præſentia intima eſt conditio ſine quâ forma non informet materiam. Ita in causâ efficiente conditiones ad agendum ſunt diſtinctio agentis & paſſi ; tùm diſſimilitudo , indiſtantia, proportio maioris inæqualitatis , ſeu exceſſus virtutis actiuæ ſupra reſiſtentiam paſſi &c. denique cauſalitas eſt id quo poſito , cauſa intelligitur cauſans actu ; vel , ſi lubet , eſt influxus actualis in rem cauſatam , ſic actio eſt cauſalitas cauſæ agentis ſeu efficientis, in fine verò eſt *finalizatio*, in materia *materializatio*, ſiue ipſa receptio formæ ; & in forma eſt *informatio* ; quare duobus modis conſiderari poteſt quælibet cauſa : primò quatenus cauſare poteſt, tuncque appellatur *cauſa in actu primo* ; ſecundò vero quatenus actu cauſans & exercens per ſuam cauſalitatem virtutem ſuam cauſatiuam , & tunc dicitur *cauſa in actu ſecundo*.

Sciendum 14. omnem cauſam in eo formaliter , quod actualiter cauſa eſt , eſſe naturâ priorem ſuo effectu. Pro quo eſt aduertendum , quod cauſa poteſt tripliciter accipi , vel materialiter pro ipſâ re quæ eſt cauſa , & hoc modo aliquæ cauſæ poſſunt prioritate temporis antecedere effectus , licet talis prioritas ad rationem cauſæ non requiratur , vel provt dicit formaliter relationem prædicamentalem ad effectum , & hoc modo eſt ſimul naturâ cum ipſo effectu; quia ſcilicet relatiua prædicamentalia ſunt ſimul natura & cognitione ; vel tandem poteſt accipi cauſa formaliter prout actu cauſans , & prout tali cauſatione fundat relationem ipſius cauſæ ad effectum , & prout ſic ſumitur cauſa. Dicimus quod debet eſſe prior naturâ ſuo effectu , vtpote quæ ita & taliter ſumpta habet eſſe formaliter id , à quo pendet effectus , in qua quidem dependentiâ ſtabiliri ſolet prioritas & poſterioritas naturæ. Vnde cauſa reduplicatiuè vt cauſa non dicit

De prioritate cauſarum ad effectum.

relatio

relationem ad effectum, alias dici non poſſet prior, ſed ſolum importat connexionem, quæ quidem connexio cum reperiatur inter prius & poſterius, æque ac inter ea quæ ſunt ſimul, non impedit quominus cauſa reduplicatiuè vt cauſâ dici poſſit prior.

De definitione cauſæ efficientis.

Sciendum 15. definiri ab Ariſtotele cauſam efficientem, *principium*, *vnde primo incipit motus*; quæ quidem definitio ſic eſt intelligenda, ita quod cauſa efficiens ſit, à quâ abſolutè primo, id eſt priuſquam à qualibet aliâ ex cauſis ſecundis & creatis, incipit in executione motus. Licet enim influxus cauſæ finalis, qui eſt omnium primus ordinetur per ſe ad executionem, ipſe tamen executionis motus, ſeu ipſa executio incipit à cauſâ efficienti: quia enim efficiens agit, materia recipit formam, & forma actuat materiam, & finis intentus ponitur in executione. Quod autem dicatur natura, ſubindeque & cauſa materialis & formalis quibus competit ratio naturæ *principium primum motus*, non propterea id obeſt præfatæ definitioni: natura enim non cuiuſlibet motus eſt primum principium, ſed determinatè motus eius in quo eſt; cum tamen de ratione & quidditate cauſæ efficientis ſolum ſit, quod ab illâ primò incipiat motus, ſiuè in ipsâ cauſa efficienti, ſiue in alio externo ſubiecto.

De diuiſionibus cauſæ efficientis.

Sciendum 16. circa diuiſiones cauſæ efficientis, hanc primò diuidi in increatam, & creatam; diuiditur ſecundò in vniuerſalem & particularem, vniuerſalis eſt, quæ eſt ſuperior ad aliquas ſaltem particulares, concurrendo ad proprios eorum effectus; ſic Deus, ſicut & ſol dicitur concurrere ad productionem equi cum equo &c. Cauſa vero particularis eſt ea, quæ certos quoſdam effectus propriæ virtuti reſpondentes, ſola per ſe attingit, non autem cum aliis cauſis ſubordinatis; & ita ſol ipſe dicitur producere lumen ſuum tanquam

cauſa

cauſa particularis. Tertiò diuiditur cauſa efficiens in vniuocam, & æquiuocam; vniuoca eſt quæ attingit effectus eiuſdem naturæ & ſpeciei qualis eſt equus reſpectu equi; æquiuoca vero quæ eſt diuerſæ naturæ à ſuis effectibus, vt Deus &c. diuiditur quarto in Phyſicam & Moralem. Phyſica eſt quæ per ſuam agendi virtutem naturalem attingit effectum; vt Petrus loquens, currens, diſputans, alium percutiens &c. cauſa autem moralis dicitur ea, quæ vel orando vel conſulendo, vel inuitando mouet cauſam phyſicè effectiuam ad ſuum præſtandum effectum, qui propterea & morali cauſæ imputatur. Item diuiditur cauſæ efficiens in naturalem & artificialem; artificialis eſt ea, quæ agit ex ideâ operis faciendi, & iuxta præcepta quædam: naturalis autem agit ſine huiuſmodi cognitione aut ideâ, vt quando ſol producit effectus.

LIBER I.

De principiis intrinſecis entis ſeu corporis mobilis & naturalis, ſiue de materiâ & formâ

ACTURI in ſecundo huius Phyſicæ vniuerſalis libro de principiis extrinſecis entis, ſeu corporis mobilis & naturalis, quæ ſunt cauſa efficiens & cauſa finalis; & diſputaturi in tertio de proprietatibus eiuſdem entis ſeu corporis mobilis ſumpti ſemper vtſic & in communi, in hoc propterea huius primæ partis Phyſicæ, ſeu phyſicæ vniuerſalis libro agendum nobis eſt de principiis intrinſecis eiuſdem entis ſeu corporis, quæ ſunt, vt ſupra notauimus numero duo, materia ſcilicet & forma, de quibus ſit

QVÆS

QVÆSTIO I.

Vtrum materia prima ſit pura potentia Metaphyſica, omnem omnino à ſe excludens actum Metaphyſicum.

PRæmittendum 1. pro declaratione naturæ & quidditatis materiæ, quod materia prima eſt ſubſtantia incompleta ſeu partialis, quæ formam ſubſtantialem in ſe tanquam in ſubiecto recipiens, cum eâ conſtituit corpus naturale; puta hominem, equum, arborem, lapidem, ignem, aërem, ſolem &c. duplex autem huius materiæ deducitur & colligitur definitio ex dictis in doctrinâ Ariſtotelis; quarum altera eſt *negatiua*; altera autem *affirmatiua*; negatiua eſt, quæ naturam materiæ primæ explicat per negationes; vt cum ait materiam ex qua fit, verbi gratia, homo, equus, lapis, &c. *non eſſe quid*, id eſt non eſſe hominem, equum, lapidem, aliaque id genus corpora naturalia, quæ ſola propriè & ſimpliciter appellantur *quid*; quia habent quidditatem ſeu eſſentiam completam. Item ait, de ſe illam *non eſſe aut quantam, aut qualem, ſed tantum in potentia aut ad quantitatem, aut ad qualitatem, aliaque accidentia*, quibus denominetur aut quãta, aut qualis, &c. Porrò quamuis ex hac definitione negatiua nequeat materia perfectè cognoſci ſecundum id quod eſt poſitiuè, nihilominus aliqua ratione cognoſcitur, vt etiam notat D. Auguſtinus, & cognoſci poteſt; nam & ipſe Deus à nobis cognoſcitur viâ negationis, cum aſſerimus eum non eſſe corporeum, finitum &c.

Affirmatiua autem eiuſdem definitio naturam explicat materiæ primæ ſecundum id quod eſt

eſt poſitiuè ; & iuxta hanc dicitur materia prima *ſubiectum primum quo per ſe & non per accidens fit corpus naturale.* Nam eſt eius pars ſubſtantialis , & ea quidem ſubiectiua , quia corpus naturale non conſtituit , niſi per modum ſubiecti recipientis in ſe formam ſubſtantialem. Additque Ariſtoteles , *eſſe illud vltimum in quod abit corpus naturale dum corrumpitur* ; nam verbi gratia , vbi lignum in ignem tranſmutatur , nihil ex ligno remanet, niſi materia prima. Porrò dicitur & dicetur in ſequentibus materia *prima* , ad denotandum illam hoc loco accipi & conſiderari nudè & præcisè tantum ſecundum propriam entitatem, iuxta quam acceptionem dici ſolet, & debet materia prima ; alioqui , ſi conſideretur vt affecta eſt certis diſpoſitionibus in ordine ad formam aliquam in ſe recipiendam , vocari ſolet *materia ſecunda* , de hâc ergo materiâ prima, ſumptâ ſcilicet præcisè ſecundum propriam entitatem inquiritur hoc loco , & inquiri ſolet pro eius inueſtiganda quidditate, an ſicut eſt pura potentia phyſica , nullum ex ſe includens actum phyſicum , vt oſtendemus infra ; nec formalem , qualis eſt forma ſubſtantialis , nec actum phyſicum exiſtentiæ vel ſubſiſtentiæ , ita & ſimiliter ſit pura potentia metaphyſica , an vero proprium habeat actum metaphyſicum , quem addat ſupra rationem communem ſubſtantiæ , & per quem in ſuo eſſe eſſentiali conſtituatur , & à formâ & à quolibet alio eſſentialiter diſtinguatur.

Præmittendum 2. pro declaratione principiorum . ad quæ concluſionis veritas reduci debet , quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima , ſubindeque & vim habitura principij erga concluſionem inferendam, puta quod *omne ens compoſitum ſiue phyſicum ſiue metaphyſicum includit potentiam & actum* : quod *omnis poſitiua vnitas eſt actus metaphyſicus in ente cuius eſt vnitas* : quod *intelligibilitas*

ratio

rationem habet actus metaphyſici. Ratio autem primi eſt quia cum omne compoſitum, ſiue Phyſicum ſiue metaphyſicum, ad differentiã entis ſiue naturæ ſimplicis, ſit vnum quid ex duobus exurgens, & ex illis tantum duobus poſſit fieri & exurgere quid vnum, quæ ſe habent ad modum partis: partes enim hoc ipſo quod tales, ſunt alicuius vnius partes; conſequenter fit, quod in omni naturâ ſiuè phyſicè ſiue metaphyſice compoſitâ reperiantur & includantur duo ſe habentia ad modum partis & compartis: iam ſic eſt quod actus ſolummodo, & potentia correſpondens ſe habere poſſunt ad modum partium alicuius naturæ; ex eo ſcilicet quod illa tantum ſunt eſſentialiter incompleta, inquantum actus ex conceptu ſuo eſſentiali non niſi alicuius potentiæ eſt actus, & potentia ex conceptu ſimiliter eſſentiali eſt alicuius actus potentia ergo veriſſima eſt prima illa propoſitio, quod ſcilicet in omni ente ſiue phyſice, ſiue metaphyſicè compoſito includuntur & actus & potentia.

Quantum verò ad ſecundum, puta quod omnis poſitiua vnitas eſt actus metaphyſicus in ente cuius eſt vnitas, ratio huius eſt quia vnitas ſe habet ad ens cuius eſt vnitas velut afficiens, velut denominans, velut deriuans ſubindeque & quaſi educta; velut id quod ſe habet *vt quo* ad id quod ſe habet *vt quod*, velut abſtractum ad concretum, quæ omnia ſunt propria munera formæ ſiue actus formalis; vt per ſe patet: ſed habet prætereà vnitas, quod ſit metaphyſicum quid; cum conſequatur ad ens, quod eſt obiectum Metaphyſicæ, ſubindeque & cadat ſub conſideratione Metaphyſicæ: ergo omnis poſitiua vnitas eſt actus metaphyſicus in ente, cuius eſt vnitas.

Tandem quantum ad tertium, nimirum quod intelligibilitas rationem habet actus metaphyſici, ratio huius eſt, quia intelligibilitas, præſertim in ſubſtantia non eſt, niſi de

con

conceptu ſecundario ; cum per ſe reſpiciat extrinſecum quid puta intellectum , nec poſſit ſubſtantia , cum ſit ens completum & abſolutum, per ſe reſpicere ſecundum primarium ſui conceptum aliquid extrinſecum , ad differentiam accidentis ; eſt igitur intelligibilitas de conceptu tantum ſecundario rei : ergo intelligibilitas ſuperaduenit rei , ſiue ſe habet quaſi ſuperaduenienſ : iam ſic eſt, quod omne quod ſuperaduenit rei habet rationem actus ; cum ſe habeat hoc ipſo ad modum quaſi informantis & receptibilis ; & res cui ſuperaduenit, ſe habeat quaſi receptiuum : ergo intelligibilitas habet rationem actus reſpectu illius , cuius eſt intelligibilitas ; ſed habere non poteſt rationem actus phyſici ; tum quia ſolum virtualiter diſtinguitur à re cuius eſt actus ; tum quia cadit ſub conſideratione Metaphyſicæ ; cum fundetur ſupra ipſum ens quod eſt ipſum obiectum Metaphyſicæ : ergo intelligibilitas rationem habet actus metaphyſici. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis , iam pro quæſiti reſolutione , & concluſioni s ad eadem principia reductione ſit

CONCLVSIO : *materia prima non eſt pura potentia metaphyſica ; ſed habet ex ſe & ſecundum ſe ſumpta actum metaphyſicum.*

Probatur I. ex primo præmiſſo principio: *omne ens compoſitum , ſiuè phyſicè ſiue metaphyſicè includit potentiam & actum :* ergo materia prima non eſt pura potentia metaphyſica, ſed actum includit metaphyſicum. *Probatur conſequentia :* materia prima eſt metaphyſicè compoſita : ergo hoc ipſo quod omne compoſitum ſiue metaphyſicum ſiue phyſicum includit potentiam & actum ; includit hoc ipſo materia actum metaphyſicum. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens :* vel eſt materia prima metaphyſicè compoſita, vel metaphyſicè loquendo , ſolum componens : ſed

mate

metaphyſicè loquendo non eſt materia prima componens : ergo debet eſſe materia prima metaphyſicè compoſita. *Maior* eſt euidens; cum enim ſupponatur in materiâ potentia metaphyſica , & potentia ſit quid concurrens ad compoſitionem,euidenter ſequitur, eſſe debere materiam primam vel metaphyſicè compoſitam vel Metaphyſicè componentem. *Prob.Minor* : ſi eſſet materia prima metaphyſicè loquēdo ſolū componens , eſſet aliud à materiâ aſſignabile, cum quo componeret metaphyſicè:ſed non eſt aſſignabile aliud quid , cum quo ipſa materia componat metaphyſicè : ergo non eſt materia metaphyſicè loquendo ſolum componens. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor* : non aliud eſt aſſignabile extremum, cum quo ipſa materia ſecundum ſe ſumpta componat, quam forma ; vt per ſe patet , cum ſecundum ſe ſumpta ſit ſolum correlatiua aut quaſi correlatiua ad formam : ſed non poteſt materia ſumpta cum forma componere Metaphyſicè; cum compoſitum ex illis exurgens ſit propriè compoſitum phyſicum : ergo non eſt aliud quid aſſignabile , cum quo ipſa materia componat Metaphyſicè : ergo non eſt materia,metaphyſicè loquendo , ſolum componens : ergo eſt materia Metaphyſicè compoſita : ergo hoc ipſo quod omne compoſitum ſiue phyſicum ſiue metaphyſicum includit potentiam & actum (quod eſt primum præmiſſum principium) includit hoc ipſo materia prima actum metaphyſicum , nec dici poteſt pura potentia metaphyſica.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio: *omnis poſitiua vnitas eſt actus metaphyſicus in ente,cuius eſt vnitas*:ergo materia prima ſecundum ſe ſumpta actum habet metaphyſicum. *Probatur conſequentia* : habet materia prima ſecundum ſe & vt præſcindens à formâ vnitatem poſitiuam : ergo hoc ipſo quod omnis poſitiua vnitas eſt actus metaphyſicus in ente,

cuius

cuius eſt vnitas, habet hoc ipſo materia prima actum metaphyſicum ſecundum ſe ſumpta. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens:* vnitas poſitiua eſt attributum tranſcendentale omnis & cuiuſcumque poſitiuæ entitatis: ſed materia prima ſecundum ſe & quaſi antecedenter ad formam aliquid importat poſitiuum: ergo habet materia prima ſecundum ſe & quaſi ſeorſim à forma vnitatem poſitiuam. *Maior* eſt certiſſima; & rationem eius aſſignat D. Thomas *in 1. part. quæſt. 11. art. 1. ad primum*, vbi hæc habet: quælibet res eſt vna per ſuam ſubſtantiam; ſi enim per aliquid aliud eſſet vna, cum illud iterum ſit vnum, ſic eſſet vnum per aliquid aliud, & ita abiret in infinitum: vnde ſtandum eſt in primo. Hæc D. Thomas, ex quibus euidenter ſequitur, id quo quæuis poſitiua entitas eſt vnum, eſſe quid tranſcendentaliter imbibitum & identificatum cum entitate cuius eſt vnitas. *Probatur Minor:* materia prima ſecundum ſe, & quaſi antecedenter ad formam, capacitatem habet ad omnes ſeu plures formas: ſed capacitas illa eſt poſitiuum quid: ergo materia prima ſecundum ſe & quaſi antecedenter ad formam eſt poſitiua entitas. *Maior* per ſe patet. *Probatur Minor:* priuatio quam habet materia prima ſecundum ſe diuerſarum formarum fundatur ſuper eius capacitatem; eſt enim priuatio carentia formæ in ſubiecto capaci: ſed id ſupra quod fundatur priuatio eſſe debet quid poſitiuum; quis enim dicet vel intelliget fundari priuationes ſuper aliquid priuatiuum vel negatiuum: ergo capacitas illa materiæ ad omnes ſeu plures formas eſt poſitiua: ergo materia ſecundum ſe & quaſi antecedenter ad formam eſt poſitiuum quid ſeu poſitiua entitas: ergo materia ſecundum ſe & ſeorſim à forma vnitatem habet poſitiuam: ergo hoc ipſo quod omnis poſitiua vnitas eſt actus metaphyſicus in ente cuius eſt vnitas

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

vnitas (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) habet hoc ipſo materia prima ſecundum ſe ſumpta actum metaphyſicum.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio: *intelligibilitas entis rationem habet actus metaphyſici:* ergo materia prima ſecundum ſe & vt condiſtincta à forma actum habet metaphyſicum. *Probatur conſequentia:* habet materia prima ſecundum ſe intelligibilitatem diſtinctam à forma: ergo hoc ipſo quod intelligibilitas rationem habet actus Metaphyſici, habet materia prima ſecundum ſe & vt condiſtincta à formâ actum metaphyſicum. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens:* habet materia prima ſecundum ſe proprium diſtinctiuum à forma; ſed proprium illud diſtinctiuum eſt intelligibile: ergo habet materia ſecundum ſe intelligibilitatem diſtinctam à formâ. *Maior* eſt euidens. *Probatur Minor:* ab actu ad potentiam valet conſequentia: ſed propriiſſimum materiæ, quod à formâ diſtinguitur actu & de facto percipitur & conſideratur ab intellectu, vt patet in definitiuo conceptu quem ſupra adduximus de materiâ: ergo propriiſſimum illud materiæ, quod à formâ diſtinguitur eſt intelligibile: ergo habet materia prima ſecundum ſe intelligibilitatem diſtinctam à formâ: ergo hoc ipſo quod intelligibilitas rationem habet actus metaphyſici (quod eſt tertium præmiſſum principium) habet hoc ipſo materia prima actum metaphyſicum ſecundum ſe & ſumpta ſcorſim à formâ.

Soluuntur obiectiones.

Videantur alia fundamẽta in ſolu-

Obiicies 1. dari poteſt ens quod ſit omnino pura potentia; ſed illud non aliud eſſet quam materia prima: ergo materia prima eſt de facto pura potentia. *Minor* patet; nihil enim dabile

dabile eſt, cui potentialitas ſit magis eſſentialis, quam ipſi materiæ primæ. *Probatur Maior:* dari poteſt ens, quod ſit omnino pura potentia, ſi cum hoc quod eſſet ita pura potentia, eſſet adhuc ens: ſed cum hoc quod eſſet ita puta potentia, ſtaret adhuc, quod eſſet ens: ergo dari poteſt ens, quod ſit omnino puta potentia *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor:* receptiuum entis non poteſt non eſſe ens; ſed cum hoc quod aliquid eſſet omnino puræ potentia, adhuc eſſet receptiuum, cum hoc ſit proprium potentiæ: ergo cum hoc quod eſſet ita pura potentia, adhuc eſſet ens. *tionibus obiectio. ū.*

Reſpondeo 1. negando maiorem: omne enim ens, hoc ipſo quod ens eſt, ſecum affert intelligibilitatem tanquam attributum ad ipſum conſequens & ei quaſi ſuperaduenieus; atque ita cum talis intelligibilitas ita ſuperaduenieus habeat rationem actus, & cadat aliunde ſub conſideratione Metaphyſicæ, negandum eſt per conſequens dari poſſe ens, quod ſit omnino pura potentia per excluſionem omnis omnino actus metaphyſici. Dico autem *per excluſionem omnis omnino actus metaphyſici*; fateor ſiquidem dari poſſe ens quod ſit potentia etiam metaphyſica, per excluſionem certi alicuius actus metaphyſici; & talis eſt, verbi gratia, conceptus communis ſubſtantiæ in materia vel in forma, qui quidem excludit à ſe conceptum ſubſtantiæ talis, materialis ſcilicet vel formalis; attamen conceptus ille non propterea dici poteſt omnino pura potentia metaphyſica, cum non propterea excludat omnem omnino actum metaphyſicum, ſed adhuc importet intelligibilitatem, quam non excludit ſed implicite ſaltem includit & imbibit Vnde iuxta hanc doctrinam neganda eſt minor tum ſecundi, tum tertij argumenti: cum enim intelligibilitas nedum reipsâ;ſed etiam conceptibiliter loquendo *Nota.*

do comitetur inſeparabiliter omne ens ; hoc ipſo per conſequens quod de aliquo negatur intelligibilitas, negari debet & ratio entis: iam ſic eſt, quod ſi aliquid eſſet omnino pura potentia per excluſionem omnis omnino actus metaphyſici, tunc ab eo excluderetur intelligibilitas, quæ eſt actus quidam metaphyſicus: ergo ſi aliquid eſſet omninò pura potentia per excluſionem omnis omnino actus metaphyſici, cum hoc ſtare non poſſet, quod eſſet ens, nec conſequenter receptiuum entis.

Reſpondeo 2. diſtinguendo maiorem ſic: dari poteſt ens, quod ſit omninò pura potentia, ſi ſermo ſit de ente quod eſſe poſſit, metaphyſicè loquendo, ſolum componens *tranſeat*; propterea quod cum vna ex partibus componentibus metaphyſicè ſit potentia, & altera ſit actus, & vna alteram excludat conſequenter ſit, quod ens quod eſſe poteſt pars metaphyſicè componens, poſſit eſſe pura potentia per excluſionem actus metaphyſici: ſi vero ſermo ſit de quocumque alio ente quod eſſe non poſſit pars metaphyſicè componens, nego quod ens quod non eſt tale eſſe poſſit pura potentia per excluſionem actus metaphyſici; ex eo ſcilicet quod omne aliud ens, *Nota.* quod non eſt metaphyſicè componens, eſſe debet metaphyſicè compoſitum, cum ſupponatur ens metaphyſicum creatum, quod quidem vel eſt compoſitum vel componens ; atque ita cum eſſe non poſſit compoſitum metaphyſicè, ſine actu metaphyſico, conſequenter ſit quod omne aliud ens quod non eſt metaphyſicè componens debeat includere actum metaphyſicum, non autem eſſe poſſit pura potentia metaphyſica: cum igitur materia prima non ſit ens metaphyſicè componens ; ex eo ſcilicet quod id cum quo materia eſt componens, eſt ipſa forma, cum quâ componit phyſicè, non metaphyſicè, euidenter ſequitur

eſſe

eſſe debere metaphyſicè compoſitam, proindeque & in ſe habere actum metaphyſicum. Dixi autem ſupra, *tranſeat*; neque enim exiſtimo ego dari poſſe ens aliquod, ſiue ſit compoſitum, ſiue tantum componens, quod eſſe poſſit ita pura potentia vt omnem omninò excludat actum metaphyſicum, propterea quod, hoc ipſo quod eſt ens, importat ſemper intelligibilitatem, quæ eſt actus metaphyſicus; quamuis ſi ſemel concedatur eſſe componens, dici poſſit potentia metaphyſica per excluſionem certi alicuius actus metaphyſici, actus ſcilicet cum quo componit. *Nota.*

Inſtabis: ens diuiditur ab Ariſtotele in actum & potentiam: ſed potentia illa in quam diuiditur ſupponit pro omnino purâ potentiâ: ergo quomodocumque ſit ens, ſiue compoſitum, ſiue componens, eſſe poteſt omninò pura potentia, quod eſt quod negatur in præfatis reſponſionibus. *Probatur Minor*: eſt & dicitur aliquid purum, per hoc quod nihil habet admixtum de ſuo contrario ſiue de ſuo oppoſito: ſed potentia in quam diuiditur ens in præfata diuiſione nihil habet admixtum de ſuo oppoſito: ergo potentia illa ſupponit pro omnino pura potentia. *Probatur minor*: membrum vnum diuiſionis ſecundum quod tale nihil habet admixtum de alio membro: ſed potentia illa in quam diuiditur ens habet ſuum oppoſitum in alio membro diuiſionis; cum aliud diuiſionis membrum ſit *actus*, qui quidem eſt id quod ipſi opponitur potentiæ: ergo potentia in quam diuiditur ens in præfata diuiſione nihil habet admixtum de ſuo contrario.

Reſpondeo negando minorem, cuius ratio, & quidem (meo iudicio) irrefragabilis eſt, quia ex hac diuiſione entis in actum & potentiam, pari modo ſe habet, & ſe habere debet potentia ad eſſe potentiam, ac ſe habet actus, qui eſt alterum diuiſionis membrum, *Nota.*

ad eſſe actum: iam ſic eſt, quod actus, in quem ibi diuiditur ens, non propterea eſt ita purus actus, vt nihil habeat admixtum de potentiâ; cum concedatur quod forma, quæ præcipuè intelligenda venit per huiuſmodi actum, ſit compoſita metaphyſicè ex actu & potentia, ſiue ex gradu ſuperiori & communi ſubſtantiæ, & ex gradu inferiori talis ſubſtantiæ; ergo pari modo philoſophandum eſt de potentiâ, quæ eſt alterum diuiſionis membrum, & dicendum, quod non propterea debet taliter eſſe pura potentia, vt nihil habere debeat admixtum de actu, per excluſionem ſcilicet omnis omninò actus metaphyſici. Vnde ad probationem nego minorem in ſenſu ſcilicet mox exponendo; & ad vltimum retorqueo ſic argumentum: actus eſt in præfatâ entis diuiſione vnum diuiſionis membrum: ſed hoc non obſtante habet actus aliquid admixtum de potentiâ, cum ſupponatur metaphyſicè compoſitus ex potentia & actu, ſiue ex gradu ſuperiori & inferiori: ergo & potentia quantumuis videatur habere ſuum oppoſitum, ſcilicet actum in alio diuiſionis membro poteſt adhuc habere aliquid admixtum de actu. Notandum

Nota. tamen quod quamuis ibi actus aliquid habeat admixtum de potentia, & potentia aliquid admixtum de actu, non tamen propterea verificatur, quod membrum vnum diuiſionis ſecundum quod tale aliquid habeat de alio membro, ſecundum quod ei opponitur; propterea quod potentialitas quæ reperitur admixta in actu, & actus qui reperitur admixtus in potentiâ, non ſunt de genere actus & potentiæ quæ conſtituunt præfata diuiſionis membra; cum vbi ſermo ſit, vt eſt in præſenti, de materia & forma, ly *actus & potentia*, ſupponant pro actu & potentia phyſicâ, ordinatis ad conflandum compoſitum phyſicum; ly vero potentialitas quæ reperitur admixta in huiuſmodi actu, & actualitas quæ reperitur incluſa

incluſa in huiuſmodi potentia ſint de genere metaphyſico, ſupponentes pro gradu inferiori & ſuperiori, & ordinatæ ad compoſitum metaphyſicum.

Obiicies 2. ſi includeret materia prima actum metaphyſicum, includeret maximè, quia, cum non ſit metaphyſicè componens, debet eſſe metaphyſicè compoſita: ſed quod ſit materia prima metaphyſicè compoſita non propterea facit, nec poteſt facere quod actum includat metaphyſicum: ergo de facto non includit materia prima actum metaphyſicum, ſed eſt omninò pura potentia. *Probatur Minor:* quod ex omni & quauis componente parte eſt potentiale, poteſt eſſe compoſitum abſque eo quod includat actum: ſed materia prima ex quauis componente parte, ex quibus metaphyſicè componitur, reperitur potentialis: ergo materia prima poteſt eſſe metaphyſicè compoſita abſque eo quod actum includat metaphyſicum. *Probatur minor:* componitur metaphyſicè materia prima ex gradu ſubſtantiæ vt ſic & in communi, & ex gradu ſubſtantiæ talis; ſed tum gradus ſubſtantiæ vt ſic & in communi eſt potentiale quid, vt conceditur, tum gradus ſubſtantiæ talis; cum per hoc quod eſt ſubſtantia talis à forma differat, & potentialis ſit ſecundum id ſecundum quod differt à formâ: ergo materia prima ex omni & quauis componente parte, ex quibus metaphyſicè componitur, reperitur potentialis.

Reſpondeo negando minorem; ad cuius probationem diſtinguo maiorem ſic: quod ex omni & quauis componente parte reperitur potentiale, poteſt eſſe compoſitum, abſque eo quod includat actum, ſi reperiatur potentiale ex quauis parte tum phyſicè, tum metaphyſicè, Concedo: ſi verò ex quauis parte reperiatur potentiale, dumtaxàt phyſicè loquendo, Nego, quod propterea poſſit eſſe compoſitum

abſque eo quod includat actum ; quia ſcilicet tunc fieri poteſt , vt dicemus in ſequenti reſponſione,& de facto fit,quod vna ex illis partibus quæ ſolum phyſicè ſupponitur potentialis , habeat metaphyſicè loquendo rationem actus metaphyſici : iam ſic eſt quod materia prima reperitur ſolum potentialis ex omni & quavis componente parte,loquendo phyſicè & phyſica potentialitate ; cuius ratio eſt , quia ideo materia prima ex omni parte reperitur potentialis , quia ſcilicet ſecundum quod eſt ſubſtantia *talis*, ſub qua ratione videtur importare actum , differt à formâ ſiue ab actu, ſubindeque & eſt ſub hac ratione potentialis; atqui potentialitás quæ reperitur in materia comparatiuè ad formam & ex differentiâ quam habet à forma , non eſt nec eſſe poteſt, niſi potentialitas phyſica , tum quia differendo à forma non differt , niſi ab actu phyſico; tum etiam quia potentialitas , quam habet erga formam , eſt potentialitas , quæ poteſt cum forma componere ; ac proinde cum compoſitio quam facit cum forma non ſit , niſi compoſitio phyſica , nec etiam potentialitas, quam habet ex comparatione ad formam , eſſe poteſt niſi potentialitas phyſica: ergo quantumuis verificari poſſit in hoc ſenſu quod ſit materia ex omni quod habet potentialis , ſiue quamuis potentialis ſit etiam ſecundum quod differt à formâ , adhuc tamen ſtare poteſt, quod etiam ex parte huius per quod differt à forma ſit actus metaphyſicus , cum ex parte huius ſit ſolum phyſicâ potentialitate potentialis.

Nota.

Inſtabis : inintelligibile eſt , quod materia prima actum includat metaphyſicum ex eâ etiam parte , ex quâ eſt phyſicè potentialis: ſed materia prima ex omni parte , ſiue ex ratione etiam *talis* ſubſtantiæ conceditur eſſe potentialis phyſicè : ergo inintelligibile eſt quod materiâ prima actum includat metaphy

phy

phyſicum ex ratione talis ſubſtantiæ.

Reſpondeo negando maiorem: id enim facilè intelligitur, conſiderando ſcilicet quod in omni ente phyſico, ſiue ſit actus, ſiue potentia multi reperiuntur gradus virtualiter diſtincti ab inuicem, habentes & ſeruantes inter ſe virtualem ordinem ſuperioris & inferioris, communis & proprij, contrahibilis & contrahentis determinabilis & determinatiui: iã ſic eſt quod vbicũq; tales reperiuntur gradus talem ſeruantes virtualem ordinem, facile ibi intelligitur actus metaphyſicus, ſeu compoſitio metaphyſica ex actu & potentia; cum gradus inferior, proprius, ſuperaduenien, determinatiuus, & contrahens comparatiuè ad gradum ſuperiorem non poſſit non induere rationem actus, vt per ſe patet; immo & dici poſſit ipſius forma, cum præſupponens ſuperiorem gradum ex parte ſui omnino informatum, ſeu ad nullam propriam rationem reductum nec determinatum, illum reducat, determinet, ſubindeque & quaſi formet, ei ſcilicet dando proprium quoddam & determinatum eſſe quidditatiuum: non ergo inintelligibile eſt, quod materia prima actum includat metaphyſicum ex eâ etiam parte ex quâ eſt phyſicè potentialis, ſeu quod ſecundum totam entitatem ſit potentia phyſica, & nihilominus ſit metaphyſicè compoſita ex actu & potentiâ *Nota.* Quod quidem confirmari poteſt à ſimili, non *Nota.* enim magis inintelligibile eſt, quod materiâ prima actum includat metaphyſicum ex eâ etiam parte, ex quâ eſt phyſicè potentialis; quam quod forma potentiam includat metaphyſicam ex eâ etiam parte, ex qua eſt actus phyſicus: atqui forma ſubſtantialis potentiam includit metaphyſicam ex eâ etiam parte, ex qua eſt actus phyſicus; & hoc facilè intelligitur & conceditur; cum concedatur, quod conueniat forma ſubſtantialis cum formâ accidentali in ratione actus phyſici, & ab ea differre

ferre ex ratione actus phyſici *talis*, puta ſubſtantialis, ſubindeque & quod compoſita ſit ex ratione actus phyſici tanquam ex potentiâ metaphyſicâ, & ex ratione actus phyſici *talis*, tanquam ex actu: ergo & ratione & exemplo intelligitur facilè poſſe materiam primam actum includere metaphyſicum ex eâ etiam parte, ex qua eſt phyſicè potentialis.

Quanam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo, faueri haud dubiè S. Doctorem præfatæ noſtræ concluſioni, quod quidem imprimis colligo ex his quæ habet *quæſtione tertia, de veritate articulo quinto, ad tertium*, vbi ſic diſcurrit: *ad tertium dicendum eſt, quod quamuis materia ſecundum ſe eſſe non poſſit, tamen poteſt ſecundum ſe conſiderari, & ſic poteſt per ſe habere ſimilitudinem.* Hæc diuus Thomas, ex quibus argumentor ſic.

Ait ibi D. Thomas, quod quamuis materia ſecundum ſe eſſe non poſſit, tamen poteſt ſecundum ſe conſiderari: ſed habet materia intelligibilitatem per hoc quod habet poſſe conſiderari: ergo ex D. Thomâ habet materia prima intelligibilitatem ſecundum ſe: ſed intelligibilitas eſt actus quidam metaphyſicus, cum fundetur ſuper entitatem ſubindeque & ei ſuperaduеniat, illam afficiat, & ab ea deriuetur virtualiter, quæ omnia ſunt propria actui metaphyſico: ergo ex D. Thoma non eſt materia prima ita pura potentia vt omnem omninò excludat actum metaphyſicum.

Secundo hoc idem colligo ex his quæ habet Doctor ſanctus in articulo ſupra citato in fine corporis, vbi hæc habet: *Si autem largè*

ac c

accipiamus ideam pro ſimilitudine , vel ratione vllâ , poſſunt per ſe diſtinctam habere ideam , quæ poſſunt diſtinctè conſiderari, quàmuis ſeparata eſſe non poſſint , & ſic nihil prohibet materia prima , etiam ſecundum ſe ideam eſſe. Hæc ille, ex quibus ſic arguere licet.

Nihil prohibet ex D. Thoma quod habeat materia prima etiam ſecundum ſe ſuam ideam: ſed omnis idea , quantumcumque imperfecta ſit & diminuta ſupponit pro aliquali ſimilitudine in Deo exiſtente de ideato : ergo ex D. Thoma habet materia prima etiam ſecundum ſe aliqualem ſui ſimilitudinem in Deo exiſtentem: ſed nihil eſt in Deo exiſtens niſi ſub ratione actus , cum ſit Deus actus purus : ergo ex D. Thoma habet materia prima etiam ſecundum ſe Deo aliqualiter aſſimilari ſub ratione actus : ſed ſi ſecludatur ab eius potentialitate phyſica omnis & quiuis actus metaphyſicus , non poteſt talis ſeruari aſſimilatio in ratione actus , vt per ſe patet : ergo ſenſit D. Thomas , quod in materia prima ſecundum quod eſt potentia phyſica reperiatur incluſus, ſiue identificatus actus metaphyſicus.

Denique hoc idem colligo *ex 1. parte quaſt. 11. art. 1.* vbi loquens de vnitate tranſcendentali & impugnans aliquos antiquos , qui dixerant vnitatem illam aliquid addere ſupra ens , ſic habet : *ſed hoc eſt manifeſtè falſum; qualibet enim res eſt vna per ſuam ſubſtantiam ; ſi enim per aliquid aliud eſſet vna qualibet res , cum illud iterum ſit vnum , ſic eſſet vnum per aliquid aliud & ita abiret in infinitum : vnde ſtandum eſt in primo & dicendum quod vnum quod conuertitur cum ente non addit aliquid ſupra ens.* Hæc diuus Thomas , ex quibus argumentor ſic.

Ex D. Thomâ vnitas quæ conuertitur cum ente competit enti ſecundum ſe , ſiue ſecluſo omni eo quod eſt aliud ab ente ; ſed materia

prima vnitatem habet quæ conuertitur cum ente; cum ipſa ſit ens: ergo ex Diuo Thomâ habet materia prima ſecundum ſe & ſecluſo omni alio ab ipſa, vnitatem quæ
Nota cum ente conuertitur: ſed vnitas quæ cum ente conuertitur eſt actus metaphyſicus: ergo ex D. Thoma habet materia prima actum metaphyſicum. *Prob. ſubſumptum*; vnitas indiuidualis eſt actus Metaphyſicus; cum ſit gradus Metaphyſicus aliis omnibus ſuperaduenienſ, in ordine ad quem vtpotè omnium poſtremum cæteri omnes ſunt potentiales: ſed vnitas illa, quæ cum ente conuertitur eſt in materia prima vnitas indiuidualis: ergo vnitas illa quæ cum ente conuertitur eſt in materia prima actus Metaphyſicus. *Probatur Minor*: vnitas quæ
Nota cum ente conuertitur, cum ſit tranſcendentalis eſt de ſe indifferens ad eſſe vniuerſalem vel indiuidualem, ſeu talis eſt naturæ, hoc ipſo quod tranſcendentalis, quod accommodetur cum modo entitatis quam tranſcendit; adeò vt quando entitas eſt vniuerſalis, ipſa etiam ſit vniuerſalis; quando vero entitas eſt particularis & ſingularis, ipſa etiam vnitas ſit indiuidualis & ſingularis: talis namque accommodatio eſt de ratione attributi tranſcendentalis: atqui materia prima, de qua loquimur in præſenti, quæ talem habet vnitatem tranſcendentalem, ſupponit pro materia, nedum in vniuerſali, ſed etiam pro particulari, cum etiam vt particularis ſit ens, & conſequenter hanc habeat vnitatem, tranſcendentalem quæ conuertitur cum ente: ergo vnitas illa, quæ cum ente conuertitur eſt in materiâ prima vnitas indiuidualis: ergo vnitas illa quæ cum ente conuertitur eſt in materiâ prima actus metaphyſicus: ergo cum ex D. Thomâ habeat materia prima ſecundum ſe vnitatem quæ conuertitur cum ente habet conſequenter ex eodem D. Thomâ & actum metaphyſicum.

Dices

Dices primò, ſi materia prima includeret ſecundum ſe actum aliquem metaphyſicum, haberet etiam ſecundum ſe vnitatem poſitiuam ſpecificam: cum actus metaphyſicus ex proprio munere conſtituat rem in certa & determinatâ ſpecie: ſed ex D. Thoma *prima parte, quaſtione decima ſexta, articulo ſeptimo, ad ſecundum*, non videtur materia prima vnitatem habere ſpecificam poſitiuè, ſed ſolum negatiuè: ait enim ſanctus Doctor: *materia prima dicitur eſſe vna, non quia habet vnam formam, ſicut homo eſt vnus ab vnitate vnius formæ, ſed per remotionem omnium formarum diſtinguentium*: ergo non habet ex diuo Thomâ materia prima actum aliquem metaphyſicum ſecundum ſe.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem ſic: ſi materia prima includeret ſecundum ſe actum aliquem metaphyſicum, eſſet etiam ſecundum ſe vnius ſpeciei poſitiuæ, loquendo de ſpecie intrinſeca ipſi materiæ, Concedo: loquendo de ſpecie ipſi materiæ extrinſeca, Nego: & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam. Pro quo notandum eſt quod cum materia prima ſe habeat ad formas phyſicas quæ dant eſſe rei, velut & quaſi gradus genericus, verbi gratia, animal ad gradus differentiales, ideo ſicut animal in duplici conſtituitur ſpecie, aliâ ſcilicet ipſi intrinſecâ, qua de facto eſt intrinſecè tale ens, puta ſenſibile, & aliâ ipſi extrinſeca, ea ſcilicet quæ prouenit à gradu differentiali ei quaſi extrinſeco; ita ſimiliter materia prima poteſt in duplici conſtitui ſpecie, in vnâ quidem intrinſecè, incompletâ tamen, eâ ſcilicet quam ſortitur per actum ſuum metaphyſicum, per quem eſſentialiter conſtituitur in eſſe *talis* ſubſtantiæ, quamuis incompletæ: in aliâ verò con-

 ſtituitur

ſtituitur ſpecie extrinſecè ſolum, ea ſcilicet ad quam trahitur per receptionem huius vel illius formæ; atque ita quando diuus Thomas inſinuat *in verbis ſupra citatis* materiam ex ſe ſolum dici negatiuè vnam, non quia habet vnam formam, ſed per remotionem omnium formarum diſtinguentium, loquitur ſolum de vnitate extrinſecâ ſpecificâ materiæ, quam vtique ex ſe ſolum materia negatiuè habet, eam ſolum habens poſitiuam per receptionem formæ, non autem intendit diuus Thomas negare materiæ primæ vnitatem poſitiuam intrinſecam (quamuis incompletam) per ſuum actum metaphyſicum; quin immò & hoc demonſtratiuè probat loco vltimo ſupra citato in fauorem concluſionis.

Dices ſecundò, quod diuus Thomas *prima parte quæſtione decima quinta, articulo tertio, ad tertium*, dicit expreſsè, quod *materia ſecundum ſe, nec eſſe habet, neque cognoſcibilis eſt*: ergo ſaltem ex parte intelligibilitatis ipſius deduci non poteſt nec colligi actus metaphyſicus, contra tertiam probationem concluſionis.

Reſpondeo diuum Thomam non propterea negare in iſto loco intelligibilitatem ſeu cognoſcibilitatem in materia ſecundum ſe abſolutè loquendo; quin imò hanc demonſtratiuè inſinuat *in quæſtione tertia, de veritate, articulo quinto, ad primum & in fine corporis articuli* dicens *quod poſſunt per ſe diſtinctam habere ideam* (& conſequenter cognoſcibilitatem) *quæ poſſunt diſtinctè conſiderari, quamuis ſeparata eſſe non poſſint, & ſic nihil prohibet materia prima etiam ſecundum ſe ideam eſſe*: non igitur negare intendit ſanctus Doctor loco citato ab arguente omnem cognoſcibilitatem in materiâ etiam ſecundum ſe ſumptâ, ſed intendit ſolum docere, quod ſolum per ordinem.

dinem & comparationem ad formam ſit materia prima intelligibilis & definibilis, ex quo ſic ſubſumere licet: atqui quod ſit ſolum materia prima intelligibilis per ordidem & comparationem ad formam, hoc non impedit, quo minus ſit ſecundum ſe ſumpta intelligibilis; cum comparatio ſeu ordo ille ſit aliquid intrinſecum in materiâ, imò & ſit ipſa materia & eius quidditas, vtpote quæ cum ſit eſſentialiter incompleta, eſt etiam tranſcendentaliter reſpectiua: ergo non propterea negat aut negare intendit diuus Thomas habere materiam primam in ſe & ſecundum propriam entitatem, propriam intelligibilitatem, ſubindeque & actum metaphyſicum. *Nota.*

QVÆSTIVNCVLA.

Vtrum materia prima ſit ingenerabilis & incorruptibilis.

R*Eſpondeo* affirmatiuè; quod quidem quantum ad ingenerabilitatem oſtendo ſic. Materia prima ex propriâ quidditate eſt primum omnium ſubiectum: ergo non poteſt in ſui productione aliud ſupponere ſubiectum, à quo dependeat; ſed quod ita producitur, vt in productione ſui nullum præſupponat ſubiectum, tale quid eſt ingenerabile, ſiue producitur hoc ipſo per creationem: ergo materia prima eſſe debet ingenerabilis, ſiue per ſolam creationem potens produci. *Probatur ſubſumptum* ratione quam affert diuus Thomas *in ſecundo contra gentes cap.* 21. ordini agentium debet correſpondere ordo actionum: ergo quæ per ſe eſt actio omnium prima, debet reſpondere Deo

primo agenti, & eſſe ipſius propria, ſubindeque & eſſe creatiua actio, non generatiua, quæ competit agentibus inferioribus: atqui productio, quæ talis eſt naturæ, vt nullum præſupponat ſubiectum, eſt actio omnium prima; ergo quod ita producitur, vt in productione ſui nullum præſupponat ſubiectum eſt ingenerabile ſiue inproducibile per generationem, & ſolum per creationem potens produci. *Probatur ſubſumptum:* actio quæ de ſe nullam aliam præſupponit, & præſupponitur ad alias omnes creaturarum operationes eſt de ſe actio omnium prima: ſed productio quæ talis eſt naturæ, quod nullum præſupponit ſubiectum, de ſe nullam aliam præſupponit, cum ſit productio ex nihilo; & præſupponitur ad alias omnes creaturarum operationes, cum talis actio ſit productiua ſubiecti, quod quidem præſupponitur ad operationes cuiuſlibet agentis creati, ſiue artificialis ſiue naturalis: ergo productio quæ talis eſt naturæ, quod nullum præſupponit ſubiectum, eſt de ſe actio omnium prima: ergo huiuſmodi actio eſt actio propria primi agentis, nec poteſt competere agentibus inferioribus. Ergo huiuſmodi actio ſiue productio quæ nullum præſupponit ſubiectum eſſe non poteſt actio generatiua: ergo quod in productione ſui nullum præſupponit ſubiectum eſt ingenerabile; ergo cum materia prima vtpote ſubiectum primum vniuſcuiuſq; nullum in ſui productione præſupponat ſubiectum, eſt conſequenter materia prima ingenerabilis, & ſolum per creationem potens produci; ex quo conſequenter habetur, quod ſit ſimiliter materia prima incorruptibilis; cum corruptio nō minus importet & exigat ſubiectum commune remanens, quam generatio ſubiectū commune productum, aliàs eſſet annihilatio ſi non remaneret ſubiectū, ſicut & generatio eſſet creatio ſi ſubiectū produceretur; ac proinde ſicut materia prima eſt ingenerabilis, quia cum

Nota.

ſit

ſit ſubiectum primum præſupponitur ad generationem, ita & incorruptibilis eſt, quia cum ſit ſubiectum primum, relinqui debet & remanere in corruptione.

Dices primò, quod vnum deperdit eſſe & aliud acquirit, illud corrumpitur, ſed materia prima deperdit vnum eſſe, & aliud acquirit, cum tranſeat ab eſſe vnius formæ ad aliud, nec aliud habeat eſſe quam formæ: ergo corrumpitur materia prima, ſubindéque & corruptibilis eſt & generabilis.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem ſic: quod vnum deperdit eſſe & aliud acquirit, illud corrumpitur, *ſubiectiuè*, ita vt illud ſit ſubiectum in quo exercetur corruptio, Concedo: illud corrumpitur *terminatiuè*, ita quod terminus ſit corruptionis, ipſaque deſinat eſſe, Nego. Vt autem diceretur materia prima & corruptibilis & generabilis deberet ita corrumpi terminatiuè, ſicut & terminatiuè generari, non autem tantum ſubiectiuè, vt per ſe patet; cum hoc ipſo quod eſt ſolum ſubiectum in quo exercetur & corruptio & generatio, ſupponatur per conſequens ad generationem & in corruptione remaneat.

Dices ſecundò, quod eſt principium corruptionis alterius, eſt à fortiori & ipſum corruptibile, ſed materia prima vulgò dicitur principium corruptionis: neque enim res corporeæ ſunt corruptibiles, niſi quia conſtant ex materiâ: ergo materia prima debet eſſe corruptibilis.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem ſic: quod eſt principium corruptionis alterius, illud à fortiori eſt corruptibile, ſi ſit principium corruptionis formale aut quaſi formale, Concedo: ſi autem ſit principium corruptionis ſolum paſſiuum, Nego: principium namque ſolùm paſſiuum de ſe indifferens eſt ad formam corruptibilem & ad incorruptibilem, cum poſſit indifferenter vtramque recipere; ac proinde

ex

ex hoc quod eſt principium paſſiuum corruptionis dici non poteſt corruptibile, cum hoc idem hoc ipſo quod tale ſit etiam vel eſſe poſſit principium paſſiuum alicuius incorruptibilis. Materia autem non dicitur principium corruptionis niſi paſſiuum, in quantum ſcilicet receptiuum eſt alicuius corruptibilis; principium namque formale corruptionis eſt ipſa ſubſtantialis forma, non quidem præcisè ſub ratione ſubſtantialis formæ, ſed in quantum materiæ vnitur ſolùm defectibiliter, nempè ſuppoſitis diſpoſitionibus quæ per vires agentium naturalium effectiuè deſtrui poſſunt; atque ita ex hoc quod dicitur materia principium corruptionis aliorum, non propterea dici debet intrinſecè corruptibilis.

Dices tertiò, inintelligibile eſt, dependere materiam primam in ſuo eſſe ab exiſtentiâ formæ corruptibilis, & non eſſe corruptibilem: cum hoc ipſo quod ita dependet, de facto deſineret eſſe ad corruptionem omnis formæ, quod eſt corrumpi: ſed materia prima de facto ita dependet in ſuo eſſe à formâ: ergo inintelligibile eſt, quod materia prima non ſit corruptibilis.

Reſpondeo negando maiorem: non enim alio modo dependet materia à formâ, quam quia de ſe ordinatur ad conſtituendum corpus naturale per vnionem ſui cum forma ſubſtantiali: Iam ſic eſt quod facilè intelligitur, ita dependere materiam primam à formâ, abſque eo quod debeat propterea eſſe corruptibilis; cum huiuſmodi dependentiam ab ipſâ materiâ poſſit viciſſim habere & forma incorruptibilis, putà anima rationalis, ſaluâ omni incorruptibilitate: non ergo inintelligibile eſt, ita dependere materiam à formâ, & eſſe incorruptibilem: ad id autem, quod affertur in probatione m, putà quod hoc ipſo quod ita dependet materia à forma, de facto deſineret eſſe ad deficientiam & corruptionem omnis

formæ,

forma, ſubindéque & corrúmperetur; ad hoc, inquam, dico, deficere quidem in hoc caſu materiam, ſi omnis deficeret forma, non tamen propterea corrumperetur, quia non niſi per annihilationem deficeret & deſineret eſſe: cuius ratio eſt quia deſtructio & deficientia poſtremæ & vltimæ formæ ſub quâ reperiretur materia & ad cuius deficientiam deſineret, hæc, inquam, deſtructio & deficientia eſſet annihilatio, & non corruptio, tùm quia non eſſet generatio alterius, nec conſequenter corruptio vnius: tùm quia per annihilationem nihil magis deſtrueretur, quam deſtrueretur tunc per hanc deſtructionem, quæ prætenditur eſſe corruptio, cum tunc abiret forma & in nihilum ſui & in nihilum ſubiecti, ſubindéque & ſecundum id quod eſt, & ſecundum id, quod eius eſt abiret in nihilum. *Nota.*

QVÆSTIO II.

Vtrum materia prima ſit de ſe pura potentia Phyſica, per excluſionem omnis omninò exiſtentiæ etiam partialis.

P*Ræmittendum primò*, difficultatem hanc, quæ multùm celebris eſt in ſcholis, reſolui affirmatiuè à Thomiſtis: negatiuè verò ab omnibus ferè, qui militant extra ſcholam Beati Thomæ. Thomiſtæ ſiquidem hanc ponderantes doctrinam ſancti Doctoris, & quidem ſuo more multum profundam, quam affert ſanctus Doctor *in 2. contra gentes, capite 43.* vbi habet quod: *Sicut vnicuique creato conuenit fieri, ſic ſibi conuenit eſſe: eſſe autem non conuenit formæ tantum, nec materiæ*

teria tantum, ſed compoſito: materia enim non eſt niſi in potentia; forma verò eſt, qua aliquid eſt; eſt enim actus vnde reſtat, quod compoſitum propriè ſit: Hanc inquam ponderantes Thomiſtæ doctrinam ſancti Doctoris docent communiter, quod ſicut fieri, ita & eſſe ſeu exiſtere primò & per ſe conuenit compoſito, & mediatè ſolùm illius partibus, quæ ſunt materia & forma; hâc tamen cum differentiâ, quod forma, quia eſt ratio vt eſſe ſeu exiſtentia competat compoſito, non ſolum exiſtit mediatè per exiſtentiam compoſiti, ſicut etiam mediatè per exiſtentiam compoſiti exiſtit materia, ſed etiam dicitur per ſe exiſtere *vt quo*, quia eſt ratio, vt exiſtentia compoſito competat, & in compoſito ipſi materiæ: ex quâ communi doctrina inferunt & concludunt, quod materia prima eſt de ſe omnino pura potentia Phyſica per excluſionem omnis omnino partialis exiſtentiæ, cum non exiſtat niſi in compoſito, & per exiſtentiam compoſiti, quæ radicaliter à forma prouenit, quæque ad formam conſequens velut actus ſecundus ad actum primum, ſupponit conſequenter & ipſam formam in materia, priuſquam intelligatur vel intelligi poſſit materia ſub exiſtentia, atque ita ipſa materia nullam de ſe importat exiſtentiam, ſicut nec vllam de ſe importat formam. Qui verò extra ſcholam B. Thomæ Philoſophantur, contrarium communiter docent; & quidem primò omnes & ſinguli, qui docere ſolent in Metaphyſicâ, non diſtingui realiter eſſentiam & exiſtentiam, ex quo inferunt, quod cum materia prima habeat ex ſe & ſeorſim à formâ ſuam propriam eſſentiam ſeu entitatem, quamvis partialem & incompletam, ſic & ex ſe habet ſuam partialem exiſtentiam: at præter iſtos, qui quidem premi & vrgeri poſſunt ex iis, quæ dicta ſunt in Metaphyſicâ in quæſtionibus de ente eſſentiæ & exiſtentiæ; & de ente modali; ſunt &

alij,

alij, qui hoc idem tenent, conſtituentes tot exiſtentias partiales, quot dantur entitates, licet ab ipſis entitatibus realiter diſtinctas, ac proinde & aſſerentes, materiam primam ſuam habere exiſtentiam partialem diſtinctam & ab exiſtentia formæ, & ab exiſtentia totius compoſiti.

Præmittendum ſecundò, pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindéque & vim habitura principij, putà quod *materia prima eſt ſubſtantia eſſentialiter incompleta*; quod *determinatiuum eſſe non poteſt potentialius determinabili*; quod *materia omni priuata formâ non poteſt naturaliter permanere*. Ratio autem primi eſt, quia materia eſſentialiter ordinatur ad vnam componendam naturam; cum ex definitione quæ de eâ tradi ſolet, ſit ſubiectum receptiuum formæ ſubſtantialis, cum qua habet vnam componere naturam: ergo materia prima eſt eſſentialiter pars compoſiti ſubſtantialis, ſubindéque & eſt eſſentialiter ſubſtantia incompleta. Ratio verò ſecundi eſt, quia determinatiuum quà tale fungitur munere & officio actus reſpectu determinabilis, illudque reducit de ſtatu determinabili qui eſt ſtatus potentialitatis ad ſtatum magis determinâtum, ſubindéque & minus potentialem; ipſum verò determinabile cum ſit potentialiter & in potentia ea omnia ad quæ determinari poteſt & contrahi, ſe habet conſequenter ad determinatiuum, tanquam potentia ad actum, vel certè tanquam potentiale quid ad minus potentiale: ergo impoſſibile eſt, quod determinatiuum ſit quid potentialius ipſo determinabili. Demum quantum ad tertium, putà quod materia omni priuata formâ non poteſt naturaliter permanere, ratio & ſignum huius eſt, quod non aliam ob cauſam corruptio vnius formæ eſt generatio

alterius,

alterius, vnde conſequenter nunquam materia aliqua ſit abſque formâ; quod enim ita ſe habet, non poteſt non fieri per leges naturæ neceſſarias, atque ita non poteſt non arguere in materiâ naturalem dependentiam à forma in eſſendo & permanendo in rerum natura: his ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione, & concluſionis ad eadem principia reductione ſit.

CONCLVSIO: *Materia prima eſt de ſe pura potentia Phyſica, nullam ex ſe importans propriam & partialem exiſtentiam.*

Probatur primò, ex primo præmiſſo principio: *Materia prima eſt ſubſtantia eſſentialiter incompleta*: ergo nullam ex ſe importat propriam exiſtentiam. *Probatur conſequentia*, ſi eſſet materia prima ex ſe per propriam aliquam exiſtentiam exiſtens, eſſet etiam ex ſe ſubſtantia completa: ergo hoc ipſo quod materia prima eſt ſubſtantia eſſentialiter incompleta, nullam omnino poteſt ex ſe habere exiſtentiam. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, ſubſtantia quæ ſubſtat aut quæ ſubſtare poteſt accidentibus, eſt ſubſtantia completa; ſed ſi materia prima eſſet per propriam aliquam exiſtentiam exiſtens, poſſet etiam ex ſe ſubſtare accidentibus: ergo ſi eſſet materia prima ex ſe per propriam aliquam exiſtentiam exiſtens, eſſet etiam ſubſtantia completa. *Minor* conceditur ab aduerſariis, qui docent communiter, eſſe materiam primam immediatum ſuſceptiuum ipſius quantitatis accidentalis; & ratio huius minoris eſt, quia in tali caſu eſſet ex ſe materia prima ens in actu, quod quidem ſufficit, vt immediatè ſuſcipiat aliquid accidentia, eiſque ſubſtet. *Probatur Maior*, ſubſtantia, quæ directè ponitur in lineâ prædicamentali eſt ſubſtantia completa; ſed ſubſtantia quæ ſubſtat accidentibus eſt ea quæ ponitur directè in prædicamento: ergo

ſub

ſubſtantia, quæ ſubſtat aut quæ ſubſtare poteſt accidentibus, eſt ſubſtantia completa. *Maior* eſt euidens & conceditur: ſubſtantia namque ſolùm partialis & incompleta ſolum etiam reductiuè ponitur à Philoſophis in prædicamento. *Probatur minor*, hoc ipſo quod ſubſtare accidentibus eſt vna ex proprietatibus ſubſtantiæ directè poſitæ in prædicamentō, eſt hoc ipſo ſubſtantia quæ ſubſtat accidentibus directè poſita & ponenda in prædicamento: ſed inter proprietates, quæ aſſignantur à Philoſophis præfatæ ſubſtantiæ, vna eſt, quæ ſubſtet accidentibus; & hoc docetur communiter ab omnibus poſt Ariſtotelem: ergo ſubſtantia, quæ ſubſtat accidentibus eſt ea quæ ponitur directè in prædicamento: ergo ſubſtantia quæ ſubſtat, aut quæ ſubſtare poteſt accidentibus eſt ſubſtantia completa: ergo ſi materia prima per ſe ſubſtare poſſet accidentibus eſſet ſubſtantia completa: ergo ſi materia prima eſſet per propriam aliquam exiſtentiam exiſtens, eſſet ſubſtantia completa: ergo hoc ipſo quod materia eſt ſubſtantia eſſentialiter incompleta (quod eſt primum præmiſſum principium) non poteſt aliquam ex ſe habere exiſtentiam, ſed eſt pura potentia Phyſica.

Probatur ſecundò, ex ſecundo præmiſſo principio: *Determinatiuum eſſe non poteſt potentialius ipſo determinabili*: ergo non poteſt materia prima propriam ex ſe habere exiſtentiam. *Probatur conſequentia*, caſu quo materia prima propriam haberet exiſtentiam, id quod rationem haberet determinatiui potentialius eſſet determinabili: ergo hoc ipſo quod hoc eſſe non poteſt, nec poteſt hoc ipſo materia prima propriam ex ſe habere exiſtentiam. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, exiſtentia talis ſe habet ad exiſtentiam vt ſic ſicut determinatiuum ad determinabile; ſed caſu quo materia propriam haberet exiſtentiam, tunc exiſtentia talis, putà

materiæ

materiæ potentialior eſſet exiſtentiâ vt ſic: ergo & in hoc caſu eſſet determinatiuum potentialius ipſo determinabili. *Maior* per ſe patet. *Probatur Minor*, quod ex conceptu ſuo petit eſſe potentiale etiam phyſicè, non poteſt non eſſe potentialius eo, quod ex conceptu ſuo non eſt tale; ſed caſu quo materia propriam haberet exiſtentiam, tunc exiſtentia talis, ſcilicet materiæ eſſet ex ſuo conceptu potentialis phyſicè, vt per ſe patet; nec tamen eſſet exiſtentia vt ſic ita potentialis phyſicè; aliàs potentialitas Phyſica omni competeret exiſtentiæ, quod eſt falſiſſimum: ergo caſu quo materia prima propriam haberet exiſtentiam, tunc exiſtentia talis eſſet potentialior ipsâ exiſtentiâ vt ſic: ergo caſu quo materia prima propriam haberet exiſtentiam, id quod rationem indueret determinatiui eſſet tunc potentialius, ipſo determinabili: ergo hoc ipſo quod determinatiuum eſſe non poteſt potentialius determinabili (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) nec poteſt materia prima propriam ex ſe habere exiſtentiam.

Probatur tertiò, ex tertio præmiſſo principio: *Materia omni priuata formâ non poteſt naturaliter permanere in eſſe*: ergo non habet ex ſe materia prima propriam aliquam exiſtentiam, ſed eſt omninò pura potentia Phyſica. *Probatur conſequentia*, caſu quo omnis periret forma, adhuc naturaliter permaneret materia, ſi propriam aliquam haberet exiſtentiam: ergo hoc ipſo quod materia omni priuata formâ non poteſt naturaliter permanere in eſſe, nec poteſt hoc ipſo propriam habere exiſtentiam. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, quod non niſi ex miraculo poteſt exiſtentiam deperdere, debet naturaliter permanere in eſſe: ſed caſu quo omnis periret forma, adhuc non niſi ex miraculo poſſet materia prima exiſtentiam deperdere, ſi eam ſibi haberet propriam: ergo in tali caſu adhuc

adhuc naturaliter permaneret in eſſe. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*, quantumcumque pereant extrinſeca, adhuc non niſi ex miraculo deperdere poteſt materia quod eſt ſibi intrinſecum & coæuum: ſed ſi materia ex ſe haberet propriam aliquam exiſtentiam, tunc forma eſſet tantum extrinſeca huic exiſtentiæ; & hæc eſſet intrinſeca & coæua materiæ: ergo caſu quo omnis periret forma, adhuc non niſi ex miraculo poſſet tunc materia prima propriam deperdere exiſtentiam. *Maior* eſt certiſſima; vt enim communiter dicitur, ex variatione in extrinſecis non propterea fit variatio in intrinſecis; atque ita ſicut abſolutè loquendo non niſi ex miraculo poteſt materia deperdere quod eſt ſibi intrinſecum & coæuum, vt conceditur; ita nec niſi ex miraculo poteſt illud deperdere, quantumcumque ſupponantur perire quæ ſunt ei extrinſeca. *Probatur Minor*, quoad primam partem de quâ ſolum dubitatur: reſpectu huius tantum forma ſe habet intrinſecè & vt intrinſeca, reſpectu cuius rationem exercet cauſæ formalis: ergo reſpectu illius, quod non eſt eius formalis effectus, non ſe habet forma intrinſecè, ſed extrinſecè tantum: atqui ſi haberet materia ex ſe propriam aliquam exiſtentiam, non eſſet tunc exiſtentia illa formalis effectus ipſius formæ, vt ex terminis patet: ergo ſi ex ſe haberet materia propriam aliquam exiſtentiam, tunc forma eſſet tantum extrinſeca huic exiſtentiæ; quæ tamen eſſet intrinſeca & coæua materiæ: ergo caſu quo omnis periret forma, adhuc non niſi ex miraculo poſſet materia ſuam deperdere exiſtentiam, ſi eam ſibi haberet propriam: ergo caſu quo omnis periret forma, adhuc materia naturaliter permaneret in eſſe, ſi propriam ſibi haberet exiſtentiam: ergo hoc ipſo quod materia omni priuata formâ non poteſt naturaliter permanere in eſſe (quod eſt tertium præ-

miſſum

miſſum principium) non poteſt materia propriam aliquam ex ſe habere exiſtentiam , ſed eſſe debet pura omnino potentia Phyſica.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies primò , ſi materia prima nullam ex ſe haberet exiſtentiam propriam , in nullo caſu illam haberet : ſed datur caſus in quo debet materia propriam habere exiſtentiam : ergo & abſolute loquendo illam habet. *Maior* conceditur : *Probatur Minor* , hoc ipſo quod habet materia prima propriam terminare actionem productiuam , habet hoc ipſo & propriam exiſtentiam ; ſed datur caſus, in quo materia propriam terminet actionem productiuam : ergo & datur caſus, in quo debeat materia propriam habere exiſtentiam. *Maior* conceditur , tùm quia actio productiua quà talis tendit ad dandam exiſtentiam , ſubindéque & actio productiua propria ad propriam , non communem exiſtentiam ; tùm quia non habet , vt dici ſolet , materia prima exiſtentiam propriam , ſed exiſtentiam compoſiti, quia ipſa non fuit creata nec producta propriè loquendo , ſed ſolum concreata & comproducta cum ipſo compoſito , cuius eſt pars , & quod propriè fuit productum. *Probatur Minor*, materiam terminare actionem propriam productiuam , nihil aliud eſt quam de nouo alicubi produci , nec tamen produci per actionem productiuam formæ ſiue compoſiti : ſed datur caſus in quo id accidit : ergo & datur caſus in quo materia propriam terminet actionem productiuam. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, caſu quo fiant ex ſpeciebus ſacramentalibus vermes, de nouo ibi producitur materia , cum ibi antea non eſſet : ſed ibi non producitur per actionem productiuam formæ , neque compoſiti ; cùm actio productiua

ductiua formæ ſit ibi eductio, & actio conſequenter productiua compoſiti ſit generatio: ergo datur caſus, in quo de nouo producitur materia, abſque eo quod producatur per actionem productiuam formæ, neque compoſiti.

Reſpondeo primò, negando minorem; ad cuius probationem diſtinguo maiorem; hoc ipſo quod habet materia prima propriam terminare actionem productiuam, habet hoc ipſo & propriam exiſtentiam; ſi actio illa propria, quam ſupponitur terminare, ſit actio completa, Concedo: ſi autem actio illa ſit ex ſe incompleta, nec niſi per alteram actionem productiuam formæ & compoſiti compleatur, Nego, quod propterea debeat materia propriam habere exiſtentiam, hoc ipſo quod actionem terminat, ita & taliter propriam & productiuam; quin imò exinde ſequitur, non niſi per exiſtentiam formæ & compoſiti poſſe exiſtere, cum ad hunc tantum finem alteram exigat actionem quâ compleatur. Iam ſic eſt, quod in caſu de productione vermium ex ſpeciebus Sacramentalibus, quamvis concedatur communiter à Thomiſtis, quod ibi Deus nouam producit & ſubminiſtrat materiam, vel per creationem, vel per conuerſionem, conuertendo ſcilicet præexiſtentem quantitatem in nouam materiam, hæc tamen actio ita materiæ productiua in tali caſu non eſt completa, donec per alteram actionem ibidem productiuam formæ & compoſiti compleatur, ac per eam communicetur materiæ exiſtentia; & hoc, non quidem ex defectu agentis in productione materiæ, ſed ex incapacitate ipſius materiæ, quæ cum independenter à forma non poſſit terminari per exiſtentiam; eo quod ſcilicet ordine quodam ſuos reſpicit actus, ſubindéque & prius reſpicit & recipit formam quæ eſt actus primus, quam exiſtentiam quæ rationem habet actus ſecundi, hinc actio illa materiæ productiua compleri non *Nota.*

poteſt,

poteſt, ſed quaſi pendula & incompleta manet, donec per actionem compoſiti productiuam, ipſi immediatè compoſito communicetur exiſtentia, & in eo ſeu mediatè ipſis communicetur partibus, materiæ ſcilicet & formæ.

Reſpondeo ſecundò, negando minorem primi, ſecundi, tertij, & quarti ſeu vltimi argumenti, in hoc enim caſu quem ſupponit arguens de vermibus ex ſpeciebus Sacramentalibus productis, poteſt adhuc verificari & ſuſtineri, (nec ſine fundamento, vt ſtatim oſtendam) quod adhuc ibi producitur materia per actionem productiuam formæ & totius compoſiti, ſubindéque quod non habet ibi terminare actionem propriam, nec conſequenter quod habitura ſit in tali caſu propriam exiſtentiam Ratio autem huius ſolutionis eſt, quia multùm probabile eſt, vermes illos qui ſupponuntur ab arguente prodúci per actionem ſolum generatiuam, produci potius per actionem, non generatiuam, ſed conuerſiuam quantitatis præexiſtentis in totum hoc vermis compoſitum; atque ita quamvis ibi de nouo producatur materia, non propterea terminare debet actionem propriam, cum ſolùm ibi comproducatur, & per actionem ita communem ponatur extra cauſas. Quod ſi quærat arguens, vnde id habeam, quod ſcilicet vermes illi producuntur per actionem, non generatiuam propriè loquendo, ſed potius conuerſiuam quantitatis præexiſtentis in totum hoc vermis compoſitum, aut per aliam huiuſmodi actionem; reſpondeo, me id colligere ex eo quod quidquid competit actioni illi productiuæ, quam prætendit arguens eſſe generatiuam, eidem adhuc competit quamvis ſit & ſupponatur conuerſiua; ac proinde cum non poſſit eſſe & ſupponi ſimul & ſemel conuerſiuá & generatiua, vt ſtatim dicam, conſequenter ſit, quod cum ei competat vnde ſit & ſupponat

poni poſſit conuerſiua, non ſit per conſequens nec eſſe poſſit generatiua.

Quod ſi vltrò quærat arguens vnde habeam, quod id quod competit præfatæ actioni productiuæ vermium, eidem competat, quamvis ſit & ſupponatur conuerſiua; reſpondeo, me id habere ex eo quod, ſi quid eſſet in præfata actione quod non poſſet eidem competere ſi eſſet conuerſiua, eſſet maximè quia ibi forma materialis vermium, cum hoc ipſo quod materialis fiat dependenter à materiâ, videtur conſequenter fieri per eductionem, ac per conſequens per aliam produci actionem, quam per eam quâ produci debet materia; quod quidem verificari nequit in actione conuerſiua, vtpotè quæ totum aliquod conuertit in totum aliud, & non tantum in partem, ex quâ aliud deinde educatur: Iam ſic eſt, quod poteſt forma illa materialis vermium ita fieri dependenter à materiâ, abſque eo quod propterea fiat per eductionem, ſeu quamvis non fiat per actionem diſtinctam ab actione factiuâ materiæ, quod quidem euidentiſſimè patet in actione creatiua quâ ſupponitur Deus creare vnum integrum compoſitum formam habens materialem, vel in actione tranſſubſtantiatiua quâ ſupponitur & conceditur Deus conuertere poſſe totum panem in totum lapidem; in his namque actionibus fit forma materialis dependenter à materiâ, aliàs non fieret materialis, & tamen ſupponitur tanquam certum quod non fit per eductionem, ſed quod per eandem actionem quâ ipſa ponitur materia, ponitur ſimul & ſemel & ipſa forma, & primariò ipſum totum: ergo poteſt præfata vermium productio eſſe conuerſiua, quamvis ibi forma quæ fit, fiat dependenter à materia; atque ita verificatur per conſequens, quod id omne quod huic competit actioni productiuæ, eidem competat, quamvis ſit aut ſupponatur eſſe conuerſiua *Nota.*

uerſiua præexiſtentis quantitatis in totum hoc vermis compoſitum.

Inſtabis contra primam reſponſionem ; inintelligibile eſt, produci materiam per actionem ita incompletam : ergo nulla & falſa eſt prima illa reſponſio. *Probatur antecedens*, inintelligibilis eſt actio productiua, quæ non terminetur ad exiſtens ; ſed ſi produceretur materia per actionem ita incompletam, non terminaretur huiuſmodi actio quà talis ad exiſtens : ergo inintelligibile eſt, produci materiam per actionem ita incompletam. *Minor* eſt certa ; ideò namque dicitur actio illa ita & taliter incompleta, quia eius terminus non intelligitur exiſtens, donec intelligatur aduenire actio altera productiua formæ & compoſiti, & communicatiua exiſtentiæ. *Probatur Maior*, omnis actio productiua, quæcumque illa ſit, non poteſt non terminari ad reale quid : ſed inintelligibile eſt ly *reale quid* non intellectâ in eo exiſtentiâ : ergo inintelligibilis eſt productiua actio quæ non terminetur ad exiſtens.

Nota.

Reſpondeo negando antecedens : ad cuius probationem diſtinguo maiorem ſic : inintelligibilis eſt productiua actio, quæ non terminetur ad exiſtens, id eſt, quæ non terminetur ad rem ſub exiſtentiâ, Concedo : quæ non terminetur ad exiſtens, id eſt quæ non terminetur ad exiſtentiam rei, Nego ; & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam. Pro quo notandum eſt, aliud eſſe terminari ad rem ſub exiſtentiâ, ſiue quæ ſit exiſtens dum terminat, & aliud terminari ad exiſtentiam rei, quod quidem patet euidentiſſimè in exemplo de viſione intuitiuâ corporea : viſio namque intuitiua terminari non poteſt niſi ad rem quæ ſit ſub exiſtentiâ dum terminat, atque ex hoc dicitur intuitiua ; & tamen certiſſimum eſt terminari non poſſe viſionem hanc ad ipſam rei exiſtentiam, cum hæc ſit ſubſtantiale

le quid, vel modus inhærentiæ, quæ quidem duo non cadunt ſub obiecto viſionis corporeæ: ſicut ergo viſio intuitiua corporea, quantumvis exigat terminari ad rem exiſtentem, non propterea terminatur nec exigit terminari ad ipſam rei exiſtentiam, ita ſimiliter quantumvis exigat productiua actio terminari in præfato caſu ad materiam exiſtentem, non propterea ſequitur quod terminari debeat ad ipſam materiæ exiſtentiam, ſed terminatur ſufficienter, hoc ipſo quod terminatur ad ipſam entitatem materiæ, quæ exiſtens ſit & ponatur ſub exiſtentiâ, media altera illa actione productiua formæ & compoſiti, & communicatiua exiſtentiæ compoſito & ſimul & ſemel ipſius partibus, formæ ſcilicet & materiæ. Reſtat igitur, produci poſſe materiam in præfato caſu de productione vermium ex ſpeciebus Sacramentalibus, produci, inquam, poſſe per actionem propriam, abſque eo quod propriam ſortiatur exiſtentiam; propterea quod produci poteſt per actionem ita & taliter incompletam, vt altera requiratur actio ibidem productiua formæ & compoſiti, per quam compleatur, & per quam communicetur ei exiſtentia.

Inſtabis 2. contra ſecundam reſponſionem: actio quæ fit per agentia naturalia eſſe non poteſt actio conuerſiua, nec creatiua, ſed tantum generatiua actio; ſed productio vermium ex ſpeciebus Sacramentalibus ſequitur ad agentia naturalia: ergo productio illa vermium ex ſpeciebus Sacramentalibus eſſe non poteſt actio conuerſiua, vt aſſerit ſecunda reſponſio, ſed actio ſolum generatiua. *Maior* eſt certiſſima; cum enim actio conuerſiua dicatur talis, quia conuertit totum aliquod in totum aliud, non poteſt per conſequens exerceri per agens naturale, quod non agit niſi ex præſuppoſito ſubiecto, *Probatur Minor*, productio vermium aut cinerum ex ſpeciebus Sacramentalibus conſequitur ad actionem corruptiuam talium

ſpecierum: ſed corrumpuntur & corrumpi poſſunt huiuſmodi ſpecies per agentia naturalia, vt patet: ergo productio vermium ex ſpeciebus Sacramentalibus ſequitur ad agentia naturalia.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: ſed productio vermium ex ſpeciebus Sacramentalibus ſequitur ad actionem agentium naturalium, ita quod poſitâ actione agentium naturalium producat Deus per ſeipſum & ſubminiſtret totum hoc vermium compoſitum, Concedo, quod in hoc ſenſu ſequatur præfata productio vermium ad actionem agentium naturalium: ſi autem ſenſus minoris ſit, ita quod poſitâ actione agentium naturalium, ſequatur productio & poſitio vermium, Deo ibi ſpecialiter non operante, Nego minorem & conſequentiam. Pro quo notandum eſt, quod ſicut Deus ex vi prioris & præcedentis miraculi quo conuertit ſubſtantiam panis in corpus ſuum relictis accidentibus velut ſignis Sacramentalibus, facit conſequenter & quaſi tenetur facere quod accidentia illa modum habeant ſubſtantiæ, ſiue in eſſendo ſiue in operando, adeò vt & quaſi per ſe ſtent, & per ſe operentur; ita ſimiliter ex vi eiuſdem præcedentis miraculi quo manet Sacramentaliter ſub illis ſpeciebus, quaſi tenetur facere quod adueniente corruptione talium ſpecierum ſubſtituatur ibi & producatur vel per conuerſionem, vel per creationem illud idem compoſitum, quod generaretur per agens naturale ex corruptione huiuſmodi accidentium, ſi adeſſet ibi præexiſtens materia ex quâ poſſet educi forma illa quæ proportionem habet cum diſpoſitionibus illis per quas præfatæ corrumpuntur ſpecies; atque ita quamvis in vno ſenſu verificari poſſit, quod ſequitur productio illa vermium ad actionem agentium naturalium, quæ ſcilicet corrumpit præfatas ſpecies (quâ de causâ dum de tali vermium productione loquimur, à nobis appella-

ri

ti ſolet *generatio vermium*) adhuc tamen hoc non obſtante verificatur, quod ponatur hoc vermium compoſitum ex vi actionis Dei ſuperaduenientis, quæ quantitatem præexiſtentem conuertat in totum compoſitum, ſiue tùm in formam tùm in materiam; & ſic non eſt neceſſe, aliquam ibi interuenire actionem quæ ad materiam terminetur ſecundum ſe ſumptam, nec conſequenter quod ei propria communicetur exiſtentia.

Dixi autem ſupra *vel per conuerſionem*, *vel per creationem*, quod quidem dictum volo propter aliquos, qui volunt, quod poſita actione agentis naturalis corruptiua ſpecierum, prouideat tunc Deus per creationem nouum compoſitum, quod per generationem exurgeret, ſi adeſſet ibi præexiſtens materia; nihilominùs quia ſupponeretur ibi annihilatio facta præfatæ quantitatis, quæ ibi modum habet ſubſtantiæ, ſi ſemel concedatur, quod nouum illud quod ibi ſubſtituitur compoſitum, ſubſtituitur *per creationem*, ideò verius exiſtimo, ſi dicatur ſubſtitui ibi à Deo compoſitum illud, non per creationem, ſed *per conuerſionem* huiuſmodi quantitatis in illud; vt ita omnis vitetur annihilatio, quam quidem à Deo vitari, colligitur ex illo *Sapientiæ* 1. *cap.* vbi dicitur quod creauit Deus, vt eſſent omnia, non autem vt in nihilum cederent.

Obiicies 2. ſi non eſſet materia à ſe & propriâ entitate exiſtens, eſſet aliquid præter exiſtentiam: ſed inintelligibile eſt, quod ſit materia aliquid ſiue reale quid præter exiſtentiam: ergo & inintelligibile eſt, quod non ſit materia a ſe exiſtens. *Maior* eſt euidens; ſi enim non eſſet propriâ entitate exiſtens, ei ſiue eius entitati adueniret per conſequens exiſtentia, & ſic eſſet materia entitatiuum quid præter illam, cum illa ei ſuperadueniret. *Probatur Minor*, quod eſt aliquid præter aliud, eſt etiam aliquid ſine illo; ſed dici non poteſt, quod ſit

materia aliquid ſine exiſtentia: ergo nec dici poteſt, quod ſit aliquid præter exiſtentiam. *Maior* videtur certa ex terminis. *Probatur Minor*, implicat in terminis, quod ſit materia aliquid ſine eo per quod habet poni extra nihilum; ſed per ſolam exiſtentiam ponitur materia, ſicut & aliud omne extra nihilum ſeu extra cauſas, vt conceditur: ergo dici non poteſt, quod ſit materia aliquid ſine exiſtentiâ.

Reſpondeo negando minorem; ad cuius probationem nego maiorem, quantumvis eam ſupponat arguens tanquam certam ex terminis. Licet enim ex terminis malè intellectis ſit apparenter vera hæc prapoſitio, putà quod id omne quod eſt aliquid præter aliud eſt etiam aliquid ſine illo, in ſe tamen & reipſa falſa eſt, quod quidem colligo & exemplo & ratione. Enim verò res quæ dependet à ſuâ cauſa ſiue primâ ſiue ſecundâ eſt haud dubiè aliquid præter ſuam dependentiam vt conceditur, & vt alibi demonſtrauimus: iam ſic eſt quod quamvis res dependens à ſuâ causâ ſit aliquid præter dependentiam, non tamen eſt aliquid ſine tali dependentiâ; cum mediâ tali dependentiâ ponatur in rerum naturâ & fiat aliquid: non ergo ſequitur fore materiam aliquid ſine exiſtentiâ, quamvis ſit aliquid præter exiſtentiam. Cuius quidem ratio eſt, quia hoc ipſo quod vnum quid ſe habet ad aliud vt id *quod eſt*, ad id *quo eſt*, hoc ipſo & eſt aliquid præter illud, vt ex terminis patet; nec tamen eſt aliquid ſine illo, vt ex ipſis etiam terminis patet: atqui materia exiſtens ſe habet ad ſui exiſtentiam vt id *quod eſt* ad id *quo eſt*; aliàs eſſet id quod eſt, ſuum eſſe ſua actualitas & conſequenter ſua perfectio, quod implicat in creatis: ergo habetur quod ſit materia aliquid præter exiſtentiam, abſque eo quod ſequatur quod ſit aliquid ſine exiſtentiâ.

Nota. Nota.

Inſtabis: inintelligibile eſt, ſe habere aliquid

quid ad ſui exiſtentiam velut id *quod eſt* ad id *quo eſt*: ergo inintelligibile eſt eſſe materiam aliquid præter exiſtentiam. *Conſequentia* eſt euidens; cum hæc fuerit allata ratio ad probandum in ſuperiori reſponſione, quod ſit materia aliquid præter exiſtentiam; nec tamen quod ſit aliquid ſine exiſtentiâ. *Probatur antecedens*: id *quod eſt* compoſitionem facit cum eo *quo eſt*; ſed inintelligibile eſt quod aliquid compoſitionem faciat cum ſuâ exiſtentiâ: ergo inintelligibile eſt, ſe habere aliquid ad ſui exiſtentiam velut id *quod eſt* ad id *quo eſt*. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*, omnis compoſitio realis conflatur ex duobus realibus extremis: ſed inintelligibile eſt quod aliquid comparetur ad ſui exiſtentiam velut extremum vnum ad aliud reale extremum, cum non intellectâ in aliquo exiſtentiâ, nihil ibi intelligatur reale: ergo inintelligibile eſt, quod faciat aliquid compoſitionem realem cum ſuâ exiſtentiâ.

Reſpondeo negando antecedens, cuius quidem falſitatem demonſtrat Diuus Thomas *in quodlibeto ſecundo*, *art*. 3. vbi habet, quod in omni ente per participationem præter id quod participatur datur aliquid quod participat; aliàs dici non poſſet ens per participationem; cum non eſſet aliquid quod participaret: Iam ſic eſt, quod id quod participat intra lineam eſſendi, non eſt aliud quam id *quod eſt*, cum eſſe id quod eſt, ſit eſſe id quod habet, ſubindéque & quod participat eſſe: id autem quod participatur intra lineam eſſendi, non eſt aliud quam id *quo* res eſt, cum eſſe participatum ſit eſſe habitum, ſubindéque & id *quo* res habet eſſe, ſeu id *quo* res eſt: ergo intra lineam eſſendi datur & id quod eſt & aliud *quo eſt*: atqui intra lineam eſſendi non diſtinguitur niſi entitas rei exiſtentis, & ipſius exiſtentia: ergo falſum eſt non poſſe aliquid ſe habere ad ſuam exiſtentiam velut id *Nota.*

quod eſt, ad id *quo eſt*, ac proinde & falſum eſt, quod non ſit materia prima aliquid præter exiſtentiam.

Nota. Vnde ad probationem nego minorem tùm ſecundi, tùm tertij argumenti, quarum falſitatem hoc vnico argumento efficaciter probo. Modus operandi ſequitur modum eſſendi: ergo vbi linea operandi non eſt ſimplex ſed realiter compoſita ex duobus extremis, quorum vnum ſe habet vt id quod operatur, & aliud vt ipſa operatio quâ operatur, ibi etiam debet linea eſſendi eſſe ſimiliter compoſita ex duobus extremis, quorum vnum ſe habeat vt id quod eſt, ſeu quod habet eſſe, & aliud vt eſſe habitum: ſed compoſitio ex ipſo habente eſſe & ex ipſo eſſe habito non eſt alia compoſitio, quam ex ipſa rei entitate quæ exiſtit, & ex ipſa exiſtentiâ: ergo tantum abeſt, quod non poſſit aliquid compoſitionem facere realem cum ſui exiſtentiâ, quin imò eſt hoc omnino neceſſarium, vt ex hoc colligitur diſcurſu.

Obiicies 3. ſi non haberet materia prima ex ſe & à ſeipſa propriam aliquam exiſtentiam, recipere non poſſet exiſtentiam communem formæ ſiue compoſiti: ſed contrarium docent communiter Thomiſtæ: ergo & ex doctrinâ Thomiſtarum debet materia prima ex ſe habere propriam ſiue partialem aliquam exiſtentiam. *Probatur Maior*, receptiuum exercet cauſalitatem aliquam erga id quod recipitur; ſed ſi materia prima nullam ex ſe haberet exiſtentiam, ſeu ſi non aliam haberet exiſtentiam, quam exiſtentiam formæ, nullam poſſet erga illam exercere cauſalitatem: ergo ſi materia prima nullam ex ſe haberet exiſtentiam, nec poſſet recipere exiſtentiam formæ & compoſiti. *Maior* patet, cum receptiuum ſit ad minus materialis cauſa illius quod recipitur. *Probatur Minor*, cauſalitas in eo omni priori in quo cauſalitas eſt, adiunctam habet exiſtentiam,

tiam, cum hoc ipſo quod cauſalitas eſt, ſit communicatiua exiſtentiæ; ſed ſi materia prima ſolum exiſteret per exiſtentiam formæ, in nullo priori ad talem exiſtentiam haberet ſibi exiſtentiam adiunctam, vt ex terminis patet: ergo ſi materia prima ſolùm exiſteret per exiſtentiam formæ nullam poſſet erga illam exercere cauſalitatem.

Reſpondeo 1. negando ſequelam maioris; ad cuius probationem nego minorem; ad tertium vero diſtinguo maiorem: cauſalitas in eo omni priori, in quo cauſalitas eſt, adiunctam habet exiſtentiam, ſi ſit cauſalitas efficientis cauſæ, Concedo: ſi autem ſit cauſalitas cauſæ potentialis vt potentialis eſt, qualis ſupponitur in præſenti Nego. Ratio autem huius diſcriminis & ſolutionis eſt, quia cum cauſa efficiens ſit talis naturæ, quod non ordinetur vt acquirat eſſe, ſed potius vt illud communicet alteri, requirit per conſequens eius cauſalitas exiſtentiam in cauſâ in eo omni priori, in quo cauſalitas eſt, cum in eo omni priori ſit communicatiua eſſe ſeu exiſtentiæ: è contra verò quia cauſa quæ vt talis eſt potentialis, tendit ad acquirendum, non autem ad communicandum, conſequenter fit quod non petat eius cauſalitas habere ſibi exiſtentiam adiunctam in omni priori in quo cauſalitas eſt, cum fieri poſſit, vt de facto ſit, quod ipſam acquirere debeat exiſtentiam, ac proinde quod in eo priori acquiſitionis in quo eius exercetur cauſalitas non requirat iam ſibi adiunctam habere exiſtentiam

Verùm huic ſolutioni quæ affertur communiter à Thomiſtis nuſquam ego acquieſcere potui; nec enim intelligibile puto quod poſſit cauſa aliqua quæcumque illa ſit ſuam exercere cauſalitatem, & quod in eo priori in quo exercetur cauſalitas non intelligatur exiſtens; cuius ratio (& quidem, meo iudicio, irrefragabilis) eſt quia omnis quæ exercetur cauſa- *Nota & pondera.*

litas, ſiue ſit cauſalitas materialis cauſæ, ſiue efficientis, non eſt haud dubiè cauſalitas cauſæ vt adhuc extantis intra cauſas, ſed extra cauſas poſitæ, ac proinde & eſt cauſalitas cauſæ exiſtentis. Neque huic inſtantiæ ſufficienter occurrunt Thomiſtæ, dicendo quod pro illo tunc, pro quo exercet materia cauſalitatem ſuam erga exiſtentiam non eſt extra omnes cauſas, cum ad hoc requiratur etiam forma in materiâ recepta, quæ quidem pro illo tunc non intelligitur iam recepta; hæc enim reſponſio & doctrina, inſtantiam adhuc patitur difficiliorem etiam in doctrinâ Thomiſtarum, quam ſic propono: materia prima eſt omnino educta extra cauſas pro primo illo priori in quo eſt compoſitum, cum pro illo priori formam habeat in ſe receptam, vt patet: atqui pro primo illo priori, in quo exurgit compoſitum, exercet adhuc materiâ cauſalitatem ſuam erga exiſtentiam, loquendo iuxta doctrinam Thomiſtarum: ergo exercet materia cauſalitatem ſuam erga exiſtentiam, etiam dum eſt omninò extra cauſas. Minorem autem probo & declaro ſic; tamdiù exercet materia cauſalitatem ſuam erga exiſtentiam, quamdiù hæc non intelligitur recepta ſed in ipſo recipi: ſed etiam pro primo illo priori, pro quo eſt compoſitum, nondum intelligitur exiſtentia recepta in materiâ, loquendo iuxta Thomiſtarum doctrinam: ergo iuxta eorundèm doctrinam pro primo illo priori pro quo intelligitur compoſitum, exercet adhuc materia cauſalitatem ſuam reſpectu exiſtentiæ. *Probatur Minor*, in doctrina Thomiſtarum non recipit materia exiſtentiam niſi compoſiti & in compoſito: ſed iuxta eandem doctrinam pro primo illo priori pro quo intelligitur compoſitum, non intelligitur exiſtentia iam in compoſito recepta; cum velint Thomiſtæ quod etiam compoſitum ſuam exerceat cauſalitatem erga exiſtentiam ad modum receptionis, & certum ſit quod

quod illam non exerceat, niſi in illo primo priori in quo ipſum intelligitur compoſitum: ergo in doctrinâ Thomiſtarum etiam pro primo illo priori, pro quo eſt compoſitum, nondum intelligitur exiſtentia recepta in materiâ, ſed in ipſo recipi: ergo iuxta eandem doctrinam exercet materia cauſalitetem ſuam reſpectu exiſtentiæ etiam in primo illo priori in quo eſt compoſitum: ergo & exercet materia cauſalitatem ſuam erga exiſtentiam, etiam dum eſt extra omnes cauſas: ergo inintelligibile eſt quod non habeat cauſalitas materiæ ſibi adiunctam exiſtentiam; vnde præfatâ omiſsâ reſponſione

Reſpondeo 2. ad argumentum negando ſequelam maioris; ad cuius probationem diſtinguo minorem ſic: ſed ſi materia prima non aliam haberet exiſtentiam, quam formæ & compoſiti, non poſſet erga illam aliquam exercere cauſalitatem, quæ cauſalitas ſit alia ab exiſtentiâ cauſatâ, Concedo, quod in illo caſu non poſſet materia aliquam cauſalitatem erga illam ſiue ſui exiſtentiam, propterea quod ſequeretur tunc fore hanc exiſtentem in aliquo priori ad talem exiſtentiam: ſi autem ſermo ſit de cauſalitate erga exiſtentiam quæ ſit ipſamet exiſtentia quæ cauſatur, Nego, quod in hoc caſu ſit impoſſibile vel inintelligibile, quod aliquid exerceat cauſalitatem aliquam erga ſui exiſtentiam, ſeu quod exerceat materia cauſalitatem erga exiſtentiam formæ & compoſiti, quamvis non niſi per illam ſit exiſtens; cum verè tunc intelligatur exiſtens dum ſuam exercet cauſalitatem, ut patet; nec tamen illam exerceat cauſalitatem niſi erga præfatam exiſtentiam formæ & compoſiti. Iam verò quod ipſa exiſtentia eſſe poſſit cauſalitas, quâ in actu ſecundo cauſatur ipſamet à cauſâ materiali & receptiuâ, oſtendo & probo efficaciter doctrina generali, quam quidem à lectore multùm pro multis notandam velim. *Nota.*

Dico igitur, hoc eſſe generale in modis, ſeu in modali entitate, quod ſeipſâ immediatè pendeat à re quam afficit & modificat; proptereà quod cum modus ex propria quidditate ſit id *quo*, ſi non ſeipſo immediatè penderet, ſed per aliud, cum illud aliud eſſet etiam id *quo*, per aliud etiam penderet & reciperetur, & ſic daretur proceſſus in infinitum: Iam ſic eſt, quod exiſtentia ex propriâ ratione & quidditate eſt modus & modalis entitas, vt ſupponitur in præſenti; cum propria eius quidditas conſiſtat in hoc quod ſit exercitium rei in linea eſſendi, ac proinde non tam ſui eſt quam alterius, in quo conſiſtit ratio propria modi, qui proptereà dicitur inſeparabilis à re modificatâ: ergo exiſtentia habet, quod ſeipsâ & immediatè & non per aliud pendeat ab eo in quo recipitur, & quod ſeipsâ & non per aliud in eo recipiatur: atqui cauſari dicitur à causâ receptiuâ, per hoc præcisè quod pendet ab eâ in ſuo recipi, nec in alio conſiſtit cauſalitas cauſæ receptiuæ, quam in ipsâ dependentiâ quoad ipſum recipi: ergo dicendum eſt ipſammet exiſtentiam eſſe cauſalitatem quâ ipſamet cauſatur à cauſa receptiuâ & materiali, atque ita quantumcumque exerceat materia cauſalitatem erga exiſtentiam formæ & compoſiti, & cauſalitas illa ſecum afferat adiunctam exiſtentiam, non proptereà ſequitur quod debeat eſſe exiſtens in aliquo priori ad talem exiſtentiam per aliquam aliam exiſtentiam quam à ſe habeat, cum illamet cauſalitas ex quâ infertur quod debet eſſe exiſtens, dum cauſat, ſit ipſamet exiſtentia formæ vtpotè quæ habet ſeipsâ recipi, vt habet ſeipsâ modificare; ſed ſequitur ad ſummum, quod exiſtentia illa quaſi in fieri intellecta ſeipſam præcedat vt intellectam in facto eſſe; in quantum ſcilicet ſub eâ ratione, quâ eſt cauſalitas ſui ipſius in causâ receptiua, conſideratur tunc quaſi in fieri ſeu recipi, & ſub ea ratione quâ intelligitur cauſata ſiue recepta, conſideratur in facto eſſe.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo Diuum Thomam ita apertè fauere præfatæ noſtræ concluſioni, vt perpetuus ſit ſanctus Doctor in hâc ſententia, quoties de exiſtentiâ materiæ occurrit ſermo; hanc enim primò expreſsè docet 1. *part. quæſt.* 7. *art.* 2 *ad tertium.*, vbi hæc habet: *Materia non exiſtit in rerum naturâ per ſe ipſam, cum non ſit ens in actu ſed potentiâ tantum vnde magis eſt aliquid concreatum, quam creatum*

Secundò, hoc idem docet *quæſt.* 4. *de potentia, art.* 1. vbi ſic loquitur: *Quidquid in rerum naturâ inuenitur actu exiſtit quod quidem non habet materia niſi per formam.* Hæc Diuus Thomas ex quibus argumentor ſic dicens Diuus Thomas quod non habet materia exiſtentiam niſi per formam vel intendit loqui de omni exiſtentiâ etiam partiali, vel ſolum de exiſtentiâ totius ſeu de exiſtentiâ in toto: ſed dici non poteſt, quod ibi ſolum loquatur Diuus Thomas de exiſtentiâ ſolum vt in toto & totius & non de omni exiſtentiâ, aliàs eadem ratione forma materialis in eo quod eſt exiſtere, dependeret à materia, ſiquidem non poteſt eſſe & exiſtere in toto ſeparata à materiâ: ergo dicens Diuus Thomas, non exiſtere materiam niſi per formam, excludit à materia omnem omnino exiſtentiam quaſi ab ipsâ habitam.

Tertiò, hoc idem colligo ex his quæ habet ſanctus Doctor *in* 2 *contra gentes, cap* 43. vbi ſic diſcurrit: *Sicut vnicuique creato conuenit fieri, ſic ſibi conuenit eſſe; eſſe autem non conuenit formæ tantum, nec materiæ tantum ſed compoſito: materia enim non eſt niſi in poten-*

tia; forma verò eſt quâ aliquid eſt; eſt enim actus; vnde reſtat quod compoſitum propriè ſit. Hæc S.Doctor,ex quibus ſic arguere licet.

Diuus Thomas ibi vnum tantum aſſignat eſſe reſpectu entis naturalis, quod quidem primò & propriè conuenit compoſito,& in compoſito conuenit materiæ & formæ; ſed vnum illud eſſe ſupponit pro eſſe exiſtentiæ,nec aliud intelligit D.Thomas per *eſſe* ita abſolutè prolatum quam exiſtentiam, non autem ſubſiſtentiam,vt aliqui aduerſariorum prætendunt;aliàs dum dicit S, Doctor 3. *part. quaſt.* 17. *art.*2. *ad* 3.quod *in Deo tres perſonæ non habent niſi vnum eſſe*, falsò illud aſſereret, ſi acciperet D.Thomas *eſſe* pro ſubſiſtentiâ, cum tres diuinæ perſonæ tres habeant ſubſiſtentias: ergo aſſignans D.Thomas vnum tantum eſſe in materia & forma, quod eſt eſſe compoſiti, vnam per conſequens aſſignat tantum exiſtentiam; proindéque & omnem à materia excludit exiſtentiam propriam

Reſtat igitur materiam primam eſſe ex mente S.Doctoris puram potentiam Phyſicam;minimè tamen puram potentiam Metaphyſicam, vt prætendunt plures ex noſtris;cum loco ſuprà citato *ex* 1.*p.q.*7.*art.*2.*ad* 3. vbi dicit S. Doctor, quod *materia eſt potentia tantum*, inde non arguat nec inferat, niſi & quod materia non exiſtit per ſeipſam, & quod magis eſt aliquid concreatum, quam creatum, ac proinde nec excludat à materiâ ratione potentialitatis niſi actus phyſicos, per quorum excluſionem conſtituitur materia pura quidem potentia Phyſica, non tamen Metaphyſica, vt per ſe patet.

QVÆ

QVÆSTIVNCVLA.

Vtrum forma generanda habeat eſſe aliquod in materiâ inchoatum.

RE*ſpondeo* negatiuè contra quoſdam, qui volebant, quod forma generanda præexiſteret ſecundum eandem eſſentiam in materiâ ſecundum eſſe imperfectum, quod poſteà per generationem educeretur ad eſſe perfectum. Etenim ſi forma ſubſtantialis generanda antè ſui generationem præexiſteret in materiâ ſecundum eſſe imperfectum, ſimul etiam præexiſterent in eadem materiâ infinitæ formæ generandæ; cum ſint infinitæ producibiles, ſed videtur omnino abſurdum, quod ſint infinita in actu in materiâ, ipſam actualiter informantia, quantumvis ſint vel eſſent in eâ ſecundum eſſe tantummòdo imperfectum: ergo & abſurdum eſt dicere, quod forma generanda præexiſtat actu in materiâ antè ſui generationem ſecundum eſſe imperfectum & inchoatum. Neque infringitur hæc ratio dicendo, quod ſolùm illa dicitur inchoata in materia, quæ vnico motu poteſt educi ex materia, vt dicit Philoſophus 9. *Metaphyſica*; atque ita quod vna ſolum in materiâ eſt forma inchoata, illa videlicet, quæ per actionem vnam agentis deduci poteſt de potentiâ ad actum: non inquam per hoc infringitur præcedens ratio: Quæro namque, eductâ ſemel formâ de potentia formali ad actum perfectum, ex quo cauſatur tunc forma ſuccedens ſecundum illud eſſe ſuum inchoatum? vel enim cauſatur ex aliquo ſui vel ex nihilo: ſi hoc ſecundum di-

cant.

cant : ergo & poterit ex nihilo cauſari tota forma ſecundum totum ſuum eſſe , quantumvis genita & generanda ; cum eſſe illud inchoatum fiat per generationem , & tamen fiat ex nihilo ſui. Quod ſi dicant , quod eſſe illud inchoatum formæ deinde ſuccedentis cauſatur tunc ſeu dum præcedens forma educitur ad eſſe perfectum , ex aliquo ſui : ergo prius cum inchoatione alterius formæ iam eductæ , ipſa etiam erat inchoata , cum tunc iam haberet aliquid ſui : ergo prius quam præcedens forma eſſet perfectè educta , ipſa ſuccedens forma iam erat inchoata : ergo & erat inchoata priuſquam per vnum motum ſeu per actionem vnam agentis naturalis educi poſſet de potentia ad actum contra reſponſum ſupra adductum : ergo idem dicendum eſſet de aliis formis quæ educi poſſent ; ac proinde cum hæc ſint infinitæ , eſſent actu in materiâ infinitæ formarum entitates inchoatæ , ipſam actualiter informantes , ſi ſemel admittatur quod forma generanda ſit inchoata in materia,ita quod per generationem educatur ſolum ad eſſe perfectum quæ ſecundum eſſe imperfectum & inchoatum actu præexiſtebat in materiâ.

Dices, videri inde ſequi , quod productio formæ genitæ creatio ſit, non generatio ; cum generatio ſit productio rei ex aliquo ſui ad differentiam creationis quæ eſt productio rei ex nihilo , & in hoc caſu produceretur naturalis forma ex nihilo,cum ſecundum nihil ſui præexiſteret in materiâ.

Reſpondeo negando hoc inde ſequi : creatio namque non differt à generatione per hoc quod ſit quomodocumque productio ex nihilo , ſed per hoc quod ſit productio & fieri rei ex nihilo ſimpliciter loquendo , adeò vt non tantum dicatur res creata non fieri ex ſubiecto tanquam ex parte ſui , ſed etiam non fieri ex ſubiecto tanquam ex eo , in quo & dependenter à quo fiat ; aliàs creatio non eſſet ex natura

ſua ;

ſua *actio omnium prima*, cum præſupponeret ſubiectum, ſubindéque & actionem quâ ſubiectum eſſet poſitum in rerum naturâ; cum ergo generatio formæ, quamvis ſecundum nihil ſui nec perfectum nec inchoatum præexiſtat forma in materiâ, adhuc tamen præſupponat ſubiectum, non quidem tanquam partem formæ genitæ, ſed vt ſubiectum in quo & dependenter à quo generatur, conſequenter ſit quod talis productio formæ adhuc generatio ſit, non creatio. Neque dicas, quod anima rationalis ſit etiam ſimili modo ex materia, cum ſubiectum præſupponat in quo recipitur; nec tamen propterea generatur: ad hoc enim reſpondetur, quod in creatione & productione animæ rationalis duæ ſunt mutationes, largè loquendo de mutationibus. Prima eſt mutatio à ſimpliciter non eſſe ad eſſe; & vt ſic nullum ad eius productionem concurrit ſubiectum vel materia: Secunda verò mutatio eſt à non eſſe vnitum materiæ ad eſſe vnitum, & quantum ad hoc concurrit materia ſeu ſubiectum: attamen quia non hæc ſed prima mutatio intelligenda venit ſub hoc nomine *productio* animæ, cum prima ſolum terminetur ſimpliciter ad eſſe, conſequenter ſit quod ad productionem animæ, in quantum productio eſt, nullum concurrat nec præſuppónatur ſubiectum in quo & dependenter à quo fiat, ad differentiam formæ genitæ. *Nota.*

Dices 2. forma hoc ipſo quod genita, fieri debet ex aliquo: ſed illud aliquid ex quo fieri debet, non poteſt ſupponere pro ſubiecto, ſeu pro materiâ; cum materia ſit vnum ex principiis entis naturalis, & ex definitione quam tradit Philoſophus de principiis, principia ſunt quæ non fiunt *ex alterutris*: ergo forma hoc ipſo quod genita fieri debet ex aliquo ſui, ſubindéque & debet in materia præexiſtere ſecundum aliquod eſſe inchoatum ſui.

Reſpon

Reſpondeo negando minorem ; ad cuius probationem dico, quod ly *eſſe & fieri ex alterutris* poteſt dupliciter intelligi , & facere duplicem ſenſum. Primò quidem aſſumi poteſt dictum illud in ſenſu tranſitiuo , ita quod vnum principium tranſeat in aliud , ſicut dicitur tranſire materia in compoſitum ; & ſic verum eſt dictum illud Philoſophi , quod principia non fiunt ex alterutris , nec quod forma genita ſit ex materiâ : alio verò modo intelligi poteſt & aſſumi : hoc quod refertur dictum, illud ſcilicet aſſumendo in ſenſu etiam intranſitiuo , qui quidem verificatur ſenſus , quando illud ex quo fit non tranſit in id quod fit, ita vt fiat pars eius , ſed eſt ſolum quaſi ſubiectum factionis eius;& in hoc ſenſu nego quod principia non fiant ex alterutris ſeu quod forma genita fieri non poſſit ex materia.

Dices 3. quod libro primo Phyſicorum dicit Philoſophus , quod non ex quolibet fit quodlibet , ſed ex determinato fit determinatum , ita quod omnia quæ fiunt à naturâ , à principio fiant determinato : ſed principium illud ita determinatum ſupponere non poteſt pro ipsâ materiâ , cum ſit hæc in potentia & indifferens ad tot & tam diuerſas formas:ergo principium illud determinatum ex quo fit forma eſſe debet aliquid ipſius , ratione cuius generatio ad iſtam potiùs terminetur formam, quam ad aliam ; & quod proinde præexiſtat in materiâ inchoatum.

Reſpondeo , quod quando dicitur quod non ex quolibet fit quodlibet , & quod non niſi ex determinato fit determinatum , hoc ideo eſt & ideò dicitur , quia eſt principium aliquod diſpoſitiuum ratione cuius fit hoc determinatè, & non aliud, adeò vt ratio quare ex ſemine Leonis non generetur forma aſini, eſt quia ibi ſunt tantum diſpoſitiones ad illam formam, & non ad aliam ; atque ita quod non niſi ex determinato fiat determinatum , hoc quidem

probat

probat non poſſe ex materiâ nudè ſumptâ fieri & generari determinatam formam, non tamen probat quod fieri non poſſit ex materiâ, ſi in eâ ſint aut fuerint determinatæ diſpoſitiones ad talem formam.

Dices 4. nullum agens finitum poteſt ſupra diſtantiam infinitam, quia nihil poteſt ſupra maius ſe: ſed inter ens & nihil eſt diſtantia infinita; cum contradictoria ſint, ſubindéque & in nullo conueniant: ergo non poteſt agens naturale formæ tribuere rationem entis, quæ priùs nihil eſſet: ſed ſi non præexiſteret in materiâ ſecundum aliquod eſſe inchoatum ſui, hoc ſequeretur, ita quod tribueret tunc agens naturale rationem entis formæ, quæ prius nihil erat: ergo debet forma quæ generatur, præxiſtere in materia ſecundum aliquod eſſe inchoatum ſui.

Reſpondeo ad hoc, quod diſtantia infinita eſt duplex, quædam ſcilicet poſitiua per poſitionem infinitæ perfectionis in altero extremo, & alia negatiua per negationem omnis omninò conuenientiæ terminorum: prima diſtantia eſt inter Deum & creaturam; ſecunda verò inter duo contradictoria. Iam autem dico quod ſupra primam nullum agens poteſt; attamen ſupra ſecundam benè poteſt agens ſiue finitum ſiue infinitum; cum ad hoc ſufficiat poſſe finitum quid, & illud poſſe ponere in rerum naturâ, cum antea non eſſet, vt conſideranti patebit. Reſtat igitur poſſe agens naturale generare formam ex nihilo ſui, ſeu quæ nihil habeat ſui iam in materiâ inchoatum, quod quidem poteſt hâc ratione confirmari, *Nota.* dicendo ſcilicet, quod in gradibus eſſentialiter ordinatis quæ ſunt eiuſdem rationis, agens quod continet in ſua virtute inferiorem gradum, continet etiam ſuperiorem, licet non è conuerſo; licet enim agens quod poteſt producere animal, non propterea debeat poſſe producere hominem, ſi tamen vim & virtutem

tem habeat producendi hominem, qui ſe habet ad animal ſicut gradus inferior ordinatus eſſentialiter ad ſuperiorem, habet per conſequens poſſe producere & animal, vt patet: iam ſic eſt quod gradus formales vnius formæ ſunt eiuſdem rationis & eſſentialiter ordinati; cum vnus ſit in potentiâ ad alterum: ergo agens in ſuâ continens virtute poſteriorem gradum, continet per conſequens & priorem: ſed agens naturale vim habet producendi formam ſecundum gradum vltimum, vtpotè qui ille eſt qui dicitur perfectus, quique non ſupponitur inchoatus: ergo & idem naturale agens habet poſſe cauſare eandem formam ſecundum primum gradum, ac proinde & formam educere de materia, quæ ſecundum nullum ſui gradum in materiâ præexiſtat.

QVÆSTIO III.

Vtrum materiâ prima poſſit diuinitùs exiſtere ſine formâ.

PRæmittendum primò, formam interdum ſumi pro figurâ; aliquando prò habitu corporis & pulchritudine; aliquando etiam pro quacumque perfectione ſiue ſubſtantiali ſiue accidentali. Hic verò ſumitur pro eo genere ſubſtantiæ partialis, quæ materiæ primæ adueniens, ipſamque actuans ſeu informans, cum eâ conſtituit corpus naturale talis vel talis ſpeciei. Hanc autem talem dari & admitti debere formam ex eo colligi poteſt, quod alioqui non poſſet aſſignari principium diuerſitatis ſpecificæ & eſſentialis inter corpora naturalia, vnde etiam fluerent proprietates diue rſæ,

ueriæ, nec aſſignari poſſet, vnde aqua calida verbi gratia ſeſe ad proprium frigus reduceret. Huc adde ex Concilio Lateranenſi, hominem conſtitui in eſſe hominis per animam rationalem, tanquam per formam propriè informantem: quod à pari per proportionem de aliis æſtimandum eſt. Hinc conſequenter hæc afferri poteſt definitio formæ ſubſtantialis, putà quod ſit actus primus ſubſtantialis materiam primam informans, & cum eâ conſtituens eſſentiam corporis naturalis ſub tali vel tali ſpecie, eſtque principium operationum ac proprietatum quæ in eo reperiuntur porrò ex hâc formæ definitione videtur ortum habere propoſita quæſtio, an ſcilicet poſſit materiâ diuinitùs exiſtere ſine forma. Ex hoc enim quod eſt forma actus primus ſubſtantialis ipſius materiæ, videtur ſequi, non poſſe materiam aliquem habere actum participatum priuſquam ipſam in ſe receperit formam;cumque eſſe non poſſit exiſtens niſi per actum exiſtentiæ participatum, tùm quia vt in quæſtione præcedenti oſtendimus non habet à ſe & ex propria entitate quod ſit exiſtens, tùm quia nihil creatum poteſt ſibi identificare ſuam exiſtentiam vt demonſtrauimus in Metaphyſica in quæſtione de ente eſſentiæ & exiſtentiæ, ſequi videtur de primo ad vltimum ex præfatâ formæ definitione non poſſe materiam exiſtere ſine formâ, & hoc non tantum naturaliter, (quod quidem concedunt omnes, ex eo ſcilicet quod cum nullum agens naturale per ſe intendat corruptionem & excluſionem formæ à materia, ſed introductionem nouæ formæ, ad quam ſequitur expulſio præcedentis, fit quod virtute nullius agentis naturalis expellitur aliqua forma ſubſtantialis à materiâ quin ſimul alia introducatur, & ita quod naturaliter nunquam eſſe poſſit ſine omni formâ ſed nec etiam diuinitùs poſſit ſine omni formâ exiſtere.

Præmit

Præmittendum ſecundò, pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindéque & vim habitura principij, putà quod *materia eſt eſſentialiter potentia ad formam*; quod *ens dependens à forma vt forma eſt, non aliud eſſe poteſt quam materia*; quod *non poteſt ordo eſſentialis à Deo inuerti.* Ratio autem primi eſt, quia materia eſt eſſentialiter id quod eſt ex ſua definitione, vtpotè quæ ſiue in materiâ ſiue in quovis alia adducitur ad explicandum, quantum fieri poteſt, eſſentiam & eſſentialia rei: iam ſic eſt, quod materia ex definitione quæ de eâ tradi ſolet habet eſſe potentia ad formam; ſolet enim materia definiri ſubſtantia partialis, quæ formam ſubſtantialem in ſe tanquam in ſubiecto recipiens cùm eâ conſtituit corpus naturale; putà hominem, equum, arborem, &c. Ergo materia eſt eſſentialiter potentia ad formam.

Quantum verò ad ſecundum, putà quod ens dependens à formâ vt forma eſt, non aliud eſſe poteſt, quam materia ratio eſt; quia non aliter habetur dependentia à forma vt forma eſt, quam mediâ informatione, adeò vt in tantum ſit aliquid dependens à formâ ſub ratione & munere formæ, in quantum ab eâ informatur, cum in informatione conſiſtat proprium formæ munus, vt per ſe patet; iam ſic eſt quod ſola materia habet poſſe informari à formâ; cum forma per informationem conſtituat corpus naturale, vtpotè exercens tunc rationem principij eius intrinſeci, & non niſi cum materiâ habeat poſſe tale conſtituere corpus vtpotè quæ eſt aliud comprincipium intrinſecum: ergo ens dependens à forma vt forma eſt, ſeu ſub ratione & munere formæ, non aliud eſſe poteſt quam materia.

Tandem quantum ad tertium, putà quod non

non poſſit ordo eſſentialis à Deo inuerti, præterquam quod ex hoc ſufficienter colligitur communi dicto, *eſſentia rerum ſunt immutabiles*, poteſt præterea colligi ex eo quod virtus actiua cauſæ cuiuſlibet cum fundetur & radicetur ſuper entitatem ſiue actualitatem cauſæ cuius eſt actiua virtus, non poteſt conſequenter ſe ad ea extendere quæ cadere non poſſunt ſub ente; cum autem ſub ente cadere non poſſit quod aliquid ſit & ſimul non ſit, vel quod ſit tale & non ſit tale, ſequitur, non poſſe Deum aliquid facere in quo huiuſmodi inuoluatur contradictio: iam ſic eſt quod ſi poſſet Deus inuertere & mutare eſſentialia in re aliqua, tunc illa eſſent eſſentialia, vt ſupponitur, & ſimul non eſſent eſſentialia; cum iis abeuntibus & pereuntibus res adhuc permaneret ſub alio ſtatu, ſiue ſub aliis prædicatis eſſentialibus, quod quidem proprium eſt prædicati accidentalis, non eſſentialis, vtpotè quod definiri ſolet quod poteſt adeſſe vel abeſſe à re ſine rei corruptione: non ergo poteſt Deus inuertere & mutare eſſentialia rei alicuius, nec conſequenter inuertere ordinem qui eſt eſſentialis. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit.

CONCLVSIO: *Non poteſt materia etiam diuinitùs exiſtere ſine omni formâ.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio: *Materia eſt eſſentialiter potentia ad formam:* ergo non poteſt materia etiam diuinitùs exiſtere ſine omni formâ. *Probatur conſequentia*, non poteſt materia eſſe eſſentialiter potentia ad formam & non prius recipere formam quam exiſtentiam: ergo hoc ipſo quod materia eſt eſſentialiter potentia ad formam, non poteſt etiam diuinitùs exiſtere ſine omni forma. *Conſequentia* eſt euidens, *Probatur antecedens*, non poteſt materia non prius recipere

pere quod priùs reſpicit ; ſed hoc ipſo quod eſt eſſentialiter potentia ad formam, prius reſpicit formam, quam exiſtentiam & quodvis aliud : ergo non poteſt materia eſſe eſſentialiter potentia ad formam & non prius recipere formam, quam exiſtentiam. *Minor* conceditur & per ſe patet ; cum enim eſſentialia ſint omnino priora in re, & hoc ipſo quod materia eſt eſſentialiter potentia ad formam, eam reſpiciat reſpectu ſibi eſſentiali, conſequenter ſit, quod non poſſit hoc ipſo non priùs reſpicere formam. *Probatur Maior*, quod aliud reſpicit vt eius receptiuum, non poteſt non priùs recipere illud quod priùs reſpicit ; cum tunc reſpiciat ex eo quod recipit : ſed non aliter reſpicit materia quam ad modum receptiui ; cum ſit eſſentialiter receptiua, hoc ipſo quod eſt eſſentialiter potentia : ergo non poteſt materia non priùs recipere illud quod priùs reſpicit : ergo hoc ipſo quod materia priùs reſpicit formam quam exiſtentiam, non poteſt non priùs recipere formam quam exiſtentiam : ergo hoc ipſo quod materia eſt eſſentialiter potentia ad formam, non poteſt non priùs recipere formam quàm exiſtentiam : ergo hoc ipſo quod materia eſt eſſentialiter potentia ad formam, ſeu eſſentialis potentia formæ (quod eſt primum præmiſſum principium) non poteſt hoc ipſo materia exiſtere etiam diuinitùs ſine omni formâ.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio : *Ens dependens à formâ vt formâ, ſeu ſub ratione & munere formæ, non aliud eſſe poteſt quam materia :* Ergo materia exiſtere non poteſt etiam diuinitùs ſine omni formâ. *Probatur conſequentia*, ens ſine formâ exiſtens pendere non poteſt à formâ, vt forma eſt ; ergo hoc ipſo quod ſola materia habet pendere à formâ vt formâ, non habet hoc ipſo materia poſſe exiſtere ſine formâ. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, pendere à formâ

formâ vt forma eſt, eſt pendere ab eâ vt eſt actus ſimpliciter ſubſtantialis : ſed non poteſt ens ſine formâ exiſtens pendere à formâ vt eſt actus ſimpliciter ſubſtantialis : ergo ens ſine forma exiſtens pendere non poteſt à formâ, vt forma eſt. *Maior* eſt euidens. *Probatur minor*, forma hoc ipſo quod eſt actus ſimpliciter ſubſtantialis, debet tribuere eſſe quod ſit ſimpliciter ſubſtans ; ſed enti ſine forma exiſtenti nequit tribuere eſſe, quod ſit ſimpliciter ſubſtans : ergo nec poteſt ens ſine formâ exiſtens pendere à formâ vt eſt actus ſimpliciter ſubſtantialis. *Maior* eſt euidens ; forma namque eſt, quæ dat eſſe rei, hoc ipſo quod eſt actus ; ac proinde hoc ipſo quod eſt actus ſimpliciter ſubſtantialis debet tribuere eſſe, quod ſit ſimpliciter ſubſtans. *Probatur Minor*, vt *eſſe* aliquod ſit ſimpliciter ſubſtans debet eſſe ſubſtans omnibus aliis *eſſe* ; aliàs ſi aliquibus ſubſtet, & aliis non ſubſtet, æquè dici poterit, ſimpliciter loquendo, quod non ſit ſubſtans, ac quod ſit ſubſtans : ſed enti exiſtenti aut potenti exiſtere ſine forma, tribuere nequit forma huiuſmodi eſſe, quod ſcilicet ſit ſubſtans omnibus aliis eſſe ; cum huiuſmodi eſſe ſit primum illud *eſſe* quo res ſimpliciter eſt, quod quidem nequit forma tribuere enti ſine illâ exiſtenti : ergo enti ſine forma exiſtenti nequit forma tribuere eſſe, quod ſit ſimpliciter ſubſtans : ergo ens ſine forma exiſtens pendere non poteſt à forma vt eſt actus ſimpliciter ſubſtantialis : ergo ens ſine formâ exiſtens pendere non poteſt à formâ vt formâ : ergo hoc ipſo quod ens à forma dependens vt forma eſt, non aliud eſt quam materia (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) non poteſt hoc ipſo materia eſſe ens ſine formâ exiſtens.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio : *Non poteſt ordo eſſentialis à Deo inuerti* : ergo non poteſt materia exiſtere etiam diuinitùs

ſine formâ. *Probatur conſequentia*, omnis materiæ exiſtentia ſubordinatur eſſentialiter formæ receptæ:ergo hoc ipſo quod non poteſt ordo eſſentialis à Deo inuerti, nec poteſt hoc ipſo fieri à Deo, quod exiſtat materia ſine forma recepta. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*: ens indiuiduale Phyſicum ſubordinatur eſſentialiter enti ſpecifico Phyſico: ſed omnis exiſtentia materiæ eſt de pertinentibus ad eius eſſe indiuiduale Phyſicum, vt conceditur; forma verò vt recepta eſt de pertinentibus ad eius eſſe ſpecificum Phyſicum: ergo omnis materiæ exiſtentia ſubordinatur eſſentialiter formæ receptæ. *Maior* eſt euidens; omnis namque indiuidualis gradus eſt hoc ipſo quod talis & eſſentialiter indiuidualis gradus, alicuius gradus ſpecifici; ac proinde & illud eſſentialiter ſupponit, ſubindéque & eſſentialiter ſubordinatur. *Probatur Minor*, quoad ſecundam partem, de qua ſola dubitari poſſet, ſi eſſet in eâ & de eâ dubitandi locus: materia ex ipſo aduerſariorum ore Phyſicè ſumpta eſt tantum pars, cum tamen Metaphyſicè ſumpta ſit quoddam totum, conflatum ſcilicet ex gradu communi & differentiali: ergo eſſe ſpecificum Phyſicum materiæ ſitum eſt in hoc quod ſit pars intrinſeca talis naturæ, ſeu entis naturalis talis ſpeciei: atqui conſtituitur ens naturale in eſſe talis naturæ & talis ſpeciei per formam vt receptam: ergo forma vt recepta eſt de pertinentibus ad eſſe ſpecificum Phyſicum ipſius materiæ: ergo eſſe indiuiduale Phyſicum materiæ ſubordinatur eſſentialiter formæ receptæ: ergo omnis materiæ exiſtentia ſubordinatur eſſentialiter formæ vt receptæ: ergo hoc ipſo quod non poteſt ordo eſſentialis à Deo inuerti (quod eſt tertium præmiſſum principium) non poteſt hoc ipſo materia exiſtere etiam diuinitùs ſine formâ.

Soluuntur

Soluuntur obiectiones.

Obiicies 1. id omne, quod non repugnat eſſentiæ rerum fieri & poni poteſt diuinitùs: ſed quod exiſtat materia ſine formâ, id non repugnat eſſentiæ materiæ: ergo poteſt materia exiſtere diuinitùs ſine omni formâ. *Maior* conceditur. *Probatur minor*, materia ex ſui eſſentiâ eſt & petit tantum eſſe pura potentia Phyſica: ſed non repugnat eſſentiæ potentiæ puræ Phyſicæ, quod exiſtat ſine omni forma: ergo neque id repugnat eſſentiæ materiæ. *Probatur Minor*, illud tantum repugnare dicitur eſſentiæ rei alicuius, quo poſito non ſaluatur ſed deſtruitur eius conceptus: ſed cum hoc quod exiſteret pura potentia Phyſica, ſine omni formâ, adhuc ſaluaretur eius conceptus: ergo non repugnat eſſentiæ potentiæ puræ Phyſicæ, quod exiſtat ſine omni formâ. *Probatur minor*, potentia pura Phyſica petit tantum ex ſuo conceptu, quod nullum ſibi identificet actum Phyſicum: ſed poteſt exiſtere ſine omni formâ, abſque eo quod actum ſibi identificet Phyſicum; cum exiſteret in hoc caſu, aut ſaltem poſſet exiſtere recipiendo exiſtentiam, non autem ſibi eam identificando: ergo cum hoc quod exiſteret pura potentia Phyſica ſine omni formâ, adhuc ſaluaretur eius conceptus. *Videantur alia fundamenta in ſolutionibus obiectorum.*

Reſpondeo negando minorem primi & ſecundi argumenti, quarum falſitas & colligitur ex dictis ſuprà in probando concluſionem, & poteſt vlterius colligi & deduci à ſimili. Etenim ſicut intellectus ſecundum ſe ſumptus eſt pura potentia in genere intelligibili, vt conceditur, cum habeat ſe indifferenter ad omnem formam intelligibilem, ita & materia prima ſecundum ſe ſumpta eſt pura potentia *Nota*

in genere phyſico : Iam ſic eſt, quod quia intellectus eſt quantum eſt ex ſe pura potentia in genere intelligibili, eius repugnat eſſentiæ in tali genere, & omninò impoſſibile eſt, quod eliciat & recipiat intellectionem, quæ in eodem genere intelligibili eſt vltima actualitas, niſi fiat capax illius mediâ ſpecie intelligibili, quæ eſt quaſi primus eius actus in tali genere : ergo & repugnare debet eſſentiæ potentiæ puræ Phyſicæ quod exiſtentiam recipiat, quæ eſt vltima eius actualitas in genere Phyſico, quin priùs fiat capax illius per receptionem formæ, quæ eſt primus eius actus in genere Phyſico, vtpotè quæ conſtitutiua eſt ſpeciei, atque materiam reducit ad eſſe talis ſpeciei Phyſicæ. Vnde ad tertium nego ſimiliter minorem : ad quartum vero reſpondeo primò negando maiorem : non enim dicit tantum potentia pura Phyſica ex conceptu ſuo eſſentiali, quod nullum ſibi identificet actum, ſed etiam quod actus cum quibus non identificatur recipiat ordine quodam, adeò vt priùs primum recipiat, quam ſecundum & vltimum : cum enim talis potentia reſpiciat eſſentialiter huiuſmodi actus cum tali ordine, & illos reſpiciat per modum receptiui, non poteſt per conſequens eos non recipere cum tali ordine ex conceptu ſuo eſſentialiter : ſed ſic eſt, quod ſi pura potentia Phyſica exiſteret ſine omni forma, non ſaluaretur tunc talis ordo in receptione huiuſmodi actuum, vt per ſe patet, cum priùs tunc reciperet ſecundum, quam primum, ſeu exiſtentiam quam formam : ergo ſi exiſteret pura potentia Phyſica ſine omni formâ non ſaluaretur tunc conceptus eius eſſentialis ſecundum id totum quod dicit, dato quod adhuc ſaluaretur, quod nullum ſibi identificaret actum. Vel ſecundo datâ & conceſsâ maiori illâ propoſitione nego minorem purà quod in hoc caſu potentia illa nullum ſibi propterea

Nota.

pterea

pterea identificet vel identificaret actum; cuius ratio eſt quia hoc ipſo quod exiſteret ſine forma eſſet conſequenter ex ſe & ſecundum ſe capax actualitatis vltimæ ſiue actus ſecundi Phyſici: Iam ſic eſt quod ſolus actus primus, vel quod illum recipit, aut quod eum ſibi identificat, eſſe poteſt capax actus ſecundi: ergo cum in præfato caſu potentia illa non recepiſſet actum primum, qui non alius eſt quam forma, vt ſæpè diximus, deberet conſequenter eum ſibi identificare, & ita fieri alterius naturæ & eſſentiæ.

Inſtabis: quantumvis ſit materia prima pura potentia ad formam, adhuc poteſt Deus ſupplere vices formæ in tribuendo illi exiſtentiam: ergo quantumvis ſit materia prima pura potentia, adhuc poteſt diuinitùs exiſtere ſine formâ. *Probatur antecedens*, hoc ipſo quod in purâ aliquâ potentiâ poteſt Deus ſupplere actum primum in tribuendo actum ſecundum, poteſt hoc ipſo & ſuplere in materia vices formæ in tribuendo exiſtentiam: ſed in purâ aliquâ potentiâ poteſt ſuplere Deus actum primum in tribuendo actum ſecundum: ergo & in materiâ quamvis purâ potentiâ poteſt ſupplere Deus vices formæ in tribuẽdo illi exiſtentiam. *Maior* eſt euidens; cum ſe habeat forma ad exiſtentiam ſicut actus primus ad actum ſecundum. *Probatur Minor*, intellectus eſt pura potentia in genere intelligibili; ſed poteſt Deus ſuplere primum eius actum, vt tribuatur ei actus ſecundus: ergo & in pura aliqua potentia poteſt ſuplere Deus actum primum in tribuendo actum ſecundum. *Maior* fuit conceſſa in præcedenti ſolutione. *Probatur Minor*, actus primus intellectus in genere intelligibili eſt ipſa ſpecies intelligibilis, & actus ſecundus & vltimus eſt intellectio: ſed poteſt Deus ſuplere, imò & de facto ſuplet in viſione beatifica ſpeciem ipſam intelligibilem pro habendâ & eliciendâ intellectione: ergo & po-

teſt Deus ſuplere actum primum ipſius intellectus vt eſt pura potentia, & illum ſuplendo tribuere illi actum ſecundum.

Reſpondeo negando antecedens : ad cuius probationem diſtinguo maiorem : Hoc ipſo quod in pura aliquâ potentia poteſt ſuplere Deus actum primum in tribuendo actum ſecundum, poteſt hoc ipſo & ſuplere in materiâ vices formæ in tribuendo exiſtentiam : ſi actus ille primus quem ſuplet in purâ illâ potentiâ rationem habeat actus intrinſeci & informantis, Concedo maiorem : ſi autem ſolùm rationem habeat actus, non intrinſeci & informantis, ſed magis extrinſeci & ſuperaduenientis, Nego, quod propterea ſuplere poſſit Deus in materia vices formæ in tribuendo exiſtentiam, cum forma rationem habeat non ſolum actus primi, ſed actus primi intrinſeci & intrinſecè informantis. Iam ſic eſt, quod actus ille primus, cuius vices ſuplet Deus, putà ſpecies intelligibilis, non eſt quantum eſt ex ſe & ex propriâ ratione ſpeciei, niſi actus extrinſecus & ſuperadueniens, non autem intrinſecus & intrinſecè informans ; tùm quia huiuſmodi ſpecies eſt quaſi vicaria obiecti, quod hoc ipſo quod obiectum eſt, petit ſolum extrinſecè vniri ; tùm quia ſpecies illa intelligibilis non ordinatur ſicut forma ad conſtituendum ſed ad ipſum complendum conſtitutum : Non ergo ſequitur ; poſſe Deum ſuplere in materiâ vices formæ in tribuendo exiſtentiam, quamvis in pura potentia intelligibili poſſit vicibus fungi actus primi, eumque ita ſuplendo illi tribuere actum ſecundum.

Vrgebis : facere Deum, quod exiſtat materia per exiſtentiam non prouenientem à formâ, eſt ſuplere in materiâ vices formæ in tribuendo exiſtentiam : ſed poteſt Deus facere, quod exiſtat materia per exiſtentiam non prouenientem à formâ : ergo & poteſt Deus ſuplere vices formæ in tribuendo exiſtentiam materiæ

materiæ. *Maior* videtur certa ex terminis. *Probatur Minor*, facere Deum quod exiſtat materia per exiſtentiam diuinam, eſt facere quod exiſtat per exiſtentiam non prouenientem à formâ; ſed poteſt Deus facere quod exiſtat materia per exiſtentiam diuinam; imò ex Diuo Thoma 3. *part. quæſt.* 17. *art.* 2. hoc fecit Deus in materiâ humanitatis Chriſti: ergo poteſt Deus facere quod exiſtat materia per exiſtentiam non prouenientem à formâ.

Reſpondeo negando maiorem; aliud enim eſt, poſſe Deum facere, quod exiſtat materia per exiſtentiam non prouenientem à forma, & aliud quod poſſit ſuplere vices formæ in tribuendo exiſtentiam materiæ; ſuplere namque vices formæ in tribuendo exiſtentiam materiæ, eſt facere, non tantum quod non exiſtat materia ex forma, ſed etiam quod exiſtat ſine formâ; cum tamen ad faciendum quod exiſtat materia per exiſtentiam non prouenientem à forma, ſufficiat quod exiſtentia quam habet cum formâ in ipsâ receptâ non proueniat ex formâ in ipſa habitâ & receptâ; vnde licet poſſit Deus facere, quod exiſtat materia per exiſtentiam non prouenientem à forma, non tamen ſequitur quod poſſit proptereà ſuplere formam in tribuendo exiſtentiam materiæ. *Nota.*

Quia verò in hoc præcipuus eſt difficultatis huius nodus, ideò ad pleniorem intelligentiam notandum eſt, dependentiam materiæ à formâ in rerum naturâ eſſe duplicem, connaturalem vnam, quæ proptereà ſuplebilis eſt à Deo, & alteram eſſentialem, quæ ſupleri non poteſt; primò quidem dependet connaturaliter materia à forma in exiſtendo, in quantum formam exigit, vt ab eâ dimanet exiſtentia, per quam totum compoſitum & illius partes exiſtant; Hæc tamen dependentia eſt à Deo ſuplebilis, quia ſcilicet poteſt

exiſtentia increata ſicut & ſubſiſtentia terminare naturam creatam, & reddere conſequenter materiam in tali natura exiſtentem & ſubſiſtentem; vnde ſi ex hoc ſolum capite colligeretur dependentiâ materiæ à formâ in exiſtendo, vere ſupplere poſſet Deus & auferre huiuſmodi dependentiam; at præter talem dependentiam eſt alia quæ ſequitur ad ipſam eſſentiam materiæ, formæ, & exiſtentiæ, quæ propterea eſſentialis eſt & inſuplebilis à Deo, & eſt illa dependentia, quâ dependet materia à formâ in gradu ſuo ſpecifico Phyſico, ſiue in eo quod ſit talis ſpeciei Phyſicæ, quod quidem ſolum habere poteſt per formam, vt concedunt omnes; ex hac enim dependentiâ apertè ſequitur, non poſſe materiam intelligi ſub gradu indiuiduali Phyſico, nec conſequenter ſub exiſtentiâ, priuſquam intelligatur ſub formâ per quam aſſequitur gradum ſuum ſpecificum Phyſicum.

Vrgebis vltimò: dependentia accidentis à ſubiecto eſt maior, quam dependentia materiæ à formâ; ſed hac non obſtante dependentiâ poteſt accidens exiſtere diuinitùs ſine ſubiecto: ergo à fortiori & poterit materia præfatis non obſtantibus dependentiis exiſtere diuinitùs ſine formâ. *Minor* conceditur. *Probatur Maior*, non poteſt cauſatum quà tale non magis dependere quam cauſa quâ talis: ſed accidens comparatiuè ad ſubiectum habet ſemper rationem cauſati; materia vero comparatiuè ad formam ſemper eſt cauſa, ſcilicet materialis; cum ſemper ſit receptiua formæ in ſinu ſuo: ergo dependentia accidentis à ſubiecto eſſe debet maior, quam dependentia materiæ à formâ.

Nota.

Reſpondeo 1. retorquendo argumentum ſic: dependentia accidentis à ſubiecto eſt maior, quam dependentia rei à ſuo actu, cum accidens comparatiuè ad ſubiectum ſemper habeat rationem cauſati, res vero comparatiuè

ad

ad actum ſuum ſemper ſit cauſa, materialis ſcilicet & receptiua: ſed accidens poteſt eſſe in actu ſine ſubiecto: ergo & poterit res eſſe in actu ſine ſuo actu, quod tamen eſt falſiſſimum, aliàs eſſet in actu ſine actu quod implicat in terminis; ſicut igitur ex eo quod poteſt accidens eſſe in actu ſine ſubiecto, non proptereà ſequitur quod poſſit res aliqua quæcumque illa ſit, eſſe in actu ſine actu ſuo, propterea quod ipſius actus eſt id quo eſt in actu, cum tamen ſubiectum non ſit nec eſſe poſſit id quo accidens eſt in actu, quia eſſe non poteſt actus ipſius quantacumque ſit dependentia accidentis ab ipſo ſubiecto: Ita à pari quamvis poſſit accidens exiſtere ſine ſubiecto, non propterea ſequitur quod poſſit materia exiſtere ſine forma, licet abſolutè & ſimpliciter loquendo magis dependeat accidens à ſubiecto quam materia à formâ, propterea quod ipſa forma eſt virtualis exiſtentia ipſius materiæ, cum ſit primus eius actus, proindéque & id quo materia ſit capax actus ſecundi & vltimi qualis eſt exiſtentia, cum tamen ipſum ſubiectum in nullo ſenſu & ſub nulla ratione dici poſſit exiſtentia accidentis, quantacumque ſit dependentia accidentis ab illo, ex eo ſcilicet quod cum accidens ſit eſſentialiter actus, eſt per conſequens ſeipſo capax ipſius exiſtentiæ actus. Vnde

Reſpondeo 2. magis dependet accidens à ſubiecto quam materia à forma, loquendo ſimpliciter & abſolutè, Concedo, propterea quod cum à ſubiecto pendeat emanatiuè ſiue in emanatione ſui, pendet conſequenter ab eo quantum ad entitatem ſui, ſubindéque & abſolutè & ſimpliciter; quod tamen verificari nequit de materia erga formam: magis dependet accidens à ſubiecto, quam materia à forma, loquendo quantum ad eſſe tale, putà in exiſtendo, Nego: cum enim dependere in exiſtendo, ſit dependere quantum ad hoc

quod eſt eſſe in actu, non poteſt per conſequens non magis dependere materia à formâ quam accidens à ſubiecto, cum pendeat materia à forma tanquam ab actu, & actu ſui primo, quo conſtituitur & reducitur ad talem ſpeciem Phyſicam, ſubindéque & quo fit capax actus ſecundi & vltimi, ac pertinentis ad eſſe indiuiduale Phyſicum, qualis eſt exiſtentia, cum tamen nullum & neutrum illorum exerceat ſubiectum comparatiuè ad accidens; ad hoc autem quod affertur in probationem reſpondetur ſimiliter, hoc probare quidem magis pendere accidens à ſubiecto loquendo entitatiuè & ſimpliciter, quam materiam à formâ, non tamen loquendo quantum ad eſſe exiſtentiæ; cum reſpectu exiſtentiæ non tam habeat forma rationem cauſati, quam rationem formalis cauſæ, atque ita & recipi debeat in materiâ tanquam id quod eſt ipſi materiæ ratio exiſtendi.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo Diuum Thomam variis in locis hanc noſtram docuiſſe concluſionem, quam propterea tenent omnes Thomiſtæ. Primò quidem hanc expreſsè docuit ſanctus Doctor 1. *part. quæſt.* 66. *art.* 1. vbi ſic diſcurrit: *Si materia informis præceſſit durationem, hæc iam erat in actu: hoc enim duratio importat, creationis autem terminus eſt ens actu; ipſum autem quod eſt actus eſt forma; dicere igitur materiam præcedere ſine formâ eſt dicere ens actu ſine actu, quod implicat contradictionem.*

Hæc Diuus Thomas, qui idem, & clariùs adhuc repetit *quodlib.* 3. *art.* 1. dicens: *Quod aliquid ſimul ſit & non ſit, à Deo fieri non poteſt.*

poteſt, neque aliquid contradictionem inuoluens, & huiuſmodi eſt materiam eſſe in actu ſine forma; omne enim quod eſt actu, vel eſt ipſe actus, vel eſt potentia participans actum: eſſe autem actum repugnat rationi materiæ, quæ ſecundum propriam rationem eſt ens in potentia; relinquitur ergo quod non poteſt eſſe in actu niſi in quantum participat actum: actus autem participatus à materiâ nihil aliud eſt quam forma; vnde idem eſt dictu, materiam eſſe in actu & materiam habere formam, dicere ergo quod materia ſit in actu ſine forma eſt dicere contradictoria eſſe ſimul. Hæc ibi Diuus Thomas, in quibus nedum expreſsè docet præfatam noſtram concluſionem, ſed & eam efficaciter probat.

Dices, Diuum Thomam ibi ſolum velle non poſſe materiam eſſe in actu formali ſine formâ: ergo non rectè exinde colligitur, non poſſe materiam eſſe in actu exiſtentiæ ſine formâ. *Probatur antecedens*, ideò vult ibi ſanctus Doctor non poſſe materiam eſſe in actu ſine forma, quia forma eſt actus ipſius materiæ; ſed forma non eſt niſi actus formalis materiæ, non autem actus exiſtentiæ, vt conceditur, & patet in humanitate Chriſti, in qua habebat materia ſuum actum formalem per animam, & ſuam exiſtentiam per verbum: ergo Diuus Thomas vult ſolum in præfatis locis, non poſſe materiam eſſe in actu formali ſine forma, non autem ibi intendit loqui de actu exiſtentiæ.

Reſpondeo negando antecedens, cuius falſitatem ex duobus aut tribus apertè colligo; & quidem primò ex eo quod Diuus Thomas loco primò relato vbi negat eſſe poſſe materiam ens in actu ſine formâ loquitur de ente in actu, quod eſt creationis terminus, vt patet ex verbis relatis: iam ſic eſt quod ens in actu, quod eſt creationis terminus, eſt ens in

actu exiſtentiæ ; cum creatio ſicut & quævis alia productio terminetur ad exiſtentiam effectus, ſiue ad effectum vt exiſtentem, vtpotè quem ponit extra cauſas : ergo negans ibi Diuus Thomas, eſſe poſſe materiam in actu ſine formâ, intendit etiam loqui de materia provt in actu exiſtentiæ. Secundò, hoc idem colligo ex eo quod in eodem loco primò relato negat Diuus Thomas eſſe poſſe materiam in actu ſine formâ, quia negat poſſe ipſam præcedere formam duratione : ergo excludit à materiâ actum illum qui deberet materiæ conuenire, vt præcedenti formam duratione : ſed actus qui deberet ita materiæ competere vt præcedenti formam duratione, non alius intelligendus venit quam actus exiſtentiæ, nec poteſt venire intelligendus ipſe actus formalis, vt ex terminis patet ergo negans ſanctus Doctor eſſe poſſe materiam in actu ſine formâ, intendit ibi loqui de actu exiſtentiæ. Tertiò, demùm id colligo ex eo quod cum actus exiſtentiæ ſit actus vltimus & completiuus intra lineam ſubſtantiæ, actus vero formalis ſit actus primus, ſpecificatiuus & tribuens eſſe ſimpliciter;eſt per conſequens ſubordinatio eſſentialis inter ipſum exiſtentiæ actum, & actum formalem : ergo cum velit ſanctus Doctor ex ipſo etiam aduerſariorum ore non poſſe materiam eſſe in actu formali ſine formâ, non poteſt hoc ipſo non velle, quod nec etiam in actu exiſtentiæ eſſe poſſit materia ſine formâ.

QVÆ

QVÆSTIVNCVLA.

Vtrum materia ſub vna exiſtens forma habeat appetitum ad alias.

RESpondeo pro quæſiti declaratione, quod cum materia prima ex ſe & ex ſuâ naturâ proportionem habeat cum omni formâ ſubſtantiali, vtpotè quæ eſt ex ſe potentia ſubſtantialis, & potentia pura Phyſica, quæ propterea non habet ex ſe ex quo magis & maiori proportione inclinet ad vnam quam ad aliam, ideò dicendum eſt, materiam ex ſe indifferenter appetere formas omnes ſubſtantiales, ſub ratione communi formæ amiſſibiliter vel inaſſimibiliter receptibilis in materiâ; vnde ſi materia recipiat formam inamiſſibiliter, vt materia cœli ipſam recipit formam cœli, tunc non appetit aliam formam: materia autem quæ aliquam recipit formam amiſſibiliter, licet talis forma ſit perfectiſſima quam poteſt recipere, vt ſi recipiat animam rationalem, adhuc ſub tali forma exiſtens alias appetit formas; cuius ratio eſt quia quantumcumque ſit exiſtens ſub vna forma, adhuc appetit ſui conſeruationem; ſed conſeruationem ſui non poteſt conſequi ſub illa forma ſub qua eſt exiſtens, vtpotè quæ ſupponitur amiſſibiliter recepta: ergo vt eſt exiſtens ſub illa forma, quantumvis perfectiſſima, adhuc alias appetit formas.

Dices 1. quod ſequeretur inde, appetere materiam primam corruptionem & deſtructionem compoſiti & formæ quam habet; ſed hoc dici non poteſt, cum talis appetitus materiæ ſit appetitus naturæ, ſeu naturalis & innatus,

& natura appetere non poſſit corruptionem ſui, cum ad ſui conſeruationem naturaliter tendat: ergo dici non poteſt quod materia ſub vnâ exiſtens formâ appetitum habeat ad alias formas.

Nota. *Reſpondeo*, non eſſe inconueniens materiam appetere per accidens corruptionem compoſiti & formæ habitæ; cum id omne quod eſt per accidens, non ſit de intentione naturæ, ſed præter eius intenſionem, atque ita minimè exinde ſequatur quod natura in tali materiæ appetitu intendat corruptionem & deſtructionem ſui: Iam ſic eſt quod appetens materia corruptionem compoſiti & formæ quam habet in appetitu aliarum formarum, illam non appetit niſi per accidens, non autem per ſe, cum illam appetat eo quod per ſe appetit introductionem nouæ formæ, ad quam requiritur corruptio compoſiti præexiſtentis: non ergo ex tali appetitu materiæ aliquod ſequitur inconueniens.

Dices 2. quod non poteſt materia ſuum appetere malum: ſed hoc videtur ſequi ſi materia exiſtens ſub formâ perfectâ, verbi gratia ſub animâ rationali aliam appeteret formam: ergo materia ſub vna exiſtens formâ aliam non appetit.

Nota. *Reſpondeo* negando minorem: melius enim eſt materiæ exiſtere ſub alia & alia formâ imperfectiori, quam eſſe ſub formâ perfectiori, & aliam non appetere; cuius ratio eſt, quia melius haud dubiè eſt materiæ eſſe ſub alia & alia formâ imperfectiori, quam eſſe ſub perfectiori, & poſſe naturaliter omnino deſinere eſſe in rerum naturâ: ſed ſic eſt quod ſi materia exiſtens ſub formâ perfectiori aliam non appeteret, poſſet, etiam naturaliter loquendo, omninò deſinere eſſe in rerum naturâ; cum forma illa perfectior vtpotè amiſſibiliter recepta poſſet naturaliter illam non vltra nec amplius informare, & nulla alia tunc naturaliter

succe

ſuccederet forma, per quam materia conſeruaretur in rerum naturâ, cum forma non ſuccedat naturaliter, niſi præmiſſis prius & introductis in materiam diſpoſitionibus, dum ſub alia erat forma, quas quidem diſpoſitiones non poſſet pro tunc naturale agens in materiam inducere, aliàs ageret tunc naturaliter contra naturalem materiæ appetitum, qui eſſet ſolum ad conſeruationem formæ habitæ: ergo abſolutè & ſimpliciter melius eſt materiæ exiſtere ſub aliâ & aliâ imperfectiori forma, quam eſſe ſub forma perfectiori, & aliam non appetere.

Quæres, vtrum ſicut appetit materia formas quas nondum habuit, ita & formas appetat quas ſemel amiſit.

Reſpondeo dicendum, quod ſi de appetitu materiæ ſit ſermo ſumpto in latiori ſignificatione, quatenus ipſam ſignificare poteſt proportionem materiæ cum formâ, certum eſt appetere materiam formam illam quam ſemel amiſit ſicut & formas alias quas nondum habuit; cum proportio illa materiæ cum formâ ſubſtantiali ſit coæua ipſi materiæ, nec corruptibilis ſit, ſicut nec corruptibilis eſt ipſa materiæ potentialitas, à qua non niſi per rationem diſtinguitur præfata proportio, in quantum ſcilicet ipſa materiæ proportio comparatur ad formam tanquam ad quid proportionatum & conueniens, ipſa vero potentia ad formam comparatur vt ad effectum: vnde ſi ſupernaturaliter reuniretur materiæ forma amiſſa: inueniret in ea eandem proportionem, atque in prima ſui introductione in materia; attamen ſi procedat ſermo de appetitu propriè ſumpto, abſoluto ſcilicet & ad executionem ordinato, dicendum eſt non habere materiam talem appetitum ad formam amiſſam; cuius ratio eſt, quia talis appetitus ita abſolutus & ad executionem ordinatus ordinem dicit ad agens naturale, quod poſſit talem implere appetitum,

petitum, eam ſcilicet formam in materia introducendo; ac proinde cum nullum ſit agens naturale quod formam ſemel amiſſam poſſit iterum in materia introducere, nec eſt per conſequens in materia ad talem formam appetitus naturalis, abſolutus, & ad executionem ordinatus.

QVÆSTIO IV.

Vtrum vna & eadem materia pluribus informetur vel informari poſſit formis, ſiue totalibus ſiue partialibus.

P*Ræmittendum* 1. corpus naturale, ad cuius compoſitionem concurrit materia cum formâ, eſſe in duplici genere. Aliud quod vocant *Homogeneum*, cuius videlicet omnes partes ſunt eiuſdem rationis & denominationis: vt aqua, ignis, lapis, &c. Nam omnes partes, verbi gratia aquæ ſunt æqua; aliud vero eſt, quod vocant *Hetherogeneum*, cuius partes ſunt diuerſæ rationis & denominationis, vt corpus viuens, putà humanum. Alia enim pars dicitur *caro*, alia *os*, alia *cerebrum*, *&c.* Suntque huiuſmodi partes in viuente ſimpliciter hetherogeneæ, cum de ſe habeant illam diuerſitatem tanquam inſtrumenta quædam in ordine ad diuerſas animæ operationes. Quantum ergo ad materiam corporis homogenei contendit Scotus, eam duplici ad minus informari ſubſtantiali forma, nimirum corporeitatis formâ, quam vult eandem ſemper manere in materia quantumcumque fiat reſolutio compoſiti ſecundum ſpeciem; & formâ ſpecifica, quæ ſcilicet conſtituit corpus

corpus naturale in eſſe talis vel talis ſpeciei.

Quantum verò ad corpus Heterogeneum, vbi diuerſi reperiuntur gradus viuentis, vt de facto reperiuntur in homine, qui habet vegetare cum plantis, ſentire cum brutis, & intelligere, volunt aliqui non ſufficere vnicam formam ſubſtantialem, putà animam rationalem, ſed tot diuerſas requiri animas, quot ſunt ibi gradus viuentis varij. Alij verò concedunt quidem, ad gradus illos eſſentiales vnicam ſufficere ſubſtantialem formam totalem, volunt tamen iſti alias prætereà requiri ſubſtantiales formas partiales, quibus ſingulæ partes organicæ in ſuo eſſe conſtituantur, adeò vt in homine præter animam rationalem caro propriam habeat formam ſubſtantialem ſui conſtitutiuam; atque ita de oſſibus aliiſque partibus etherogeneis; ita cum Scoto philoſophari ſolent multi recentiores Philoſophi. Negatiuam autem tenent Thomiſtæ ſiue pro corpore homogeneo, ſiue Heterogeneo, ſiue de potentia ordinariâ ſiue de abſoluta Dei potentia, adeò vt velint, eſſe omnino impoſſibile, plures formas ſubſtantiales, hoc ipſo quod ſubſtantiales ſunt, ſimul informare eandem materiam ſecundum eaſdem partes; vnde concludunt vnam & eandem formam in corpore homogeneo tribuere & gradum corporis, & gradum ſpecificum talis corporis; & in corpore etherogeneo vnam & eandem animam rationalem verbi gratia tribuere tùm gradum vegetantis, tùm ſenſitiui, tùm rationalis. atque varia illa organa putà carnem, oſſa & alia huiuſmodi conſtituere in ſuo eſſe.

Præmittendum 2. pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindéque & vim habitura principij, putà quod *impoſſibile eſt, eſſe formam*

informan

informantem , *& non communicare formalem effectum* ; quod *implicat in terminis,quod vna ſit proprietas ortum habens ex diuerſis formis* ; quod *nulla poteſt forma eſſe eſſentialiter potentia paſſiua.* Ratio autem primi eſt quia forma habet ſuum communicare formalem effectum per hoc & hoc ipſo quod ſeipſam communicat ; ex hoc enim quod anima ſe communicat alicui ſubiecto , habetur per hoc præcisè ly *animatum* , quod eſt formalis eius effectus : ergo cum ſit impoſſibile quod ſit forma informans , & quod non ſeipſam communicet, vt patet ex terminis , eſt conſequenter impoſſibile , quod ſit forma informans , & quod ſuum non communicet formalem effectum. Quantum verò ad ſecundum , putà quod implicet in terminis , quod vna ſit proprietas ortum habens ex diuerſis formis , ex eo euidenter patet , quod proprietas, hoc ipſo quod talis , eſt alicuius proprietas : ergo hoc ipſo quod vna eſt proprietas , eſt etiam hoc ipſo proprietas alicuius vnius : ſed non eſt proprietas niſi illius à quo ortum habet ; qua de cauſa dicitur communiter, proprietates ab eſſentia emanare cuius ſunt proprietates : ergo hoc ipſo quod vna eſt proprietas , non niſi ab vno ortum habet , atque ita omninò implicat , quod vna ſit proprietas ortum habens ex diuerſis formis.

Demùm quantum ad tertium , quod ſcilicet nulla poteſt forma eſſe eſſentialiter potentia paſſiua , ratio eſt quia omnis & quævis forma , quæcumque illa ſit cum aliis conuenit formis in eo quod forma eſt : ergo cum forma vt forma ſit eſſentialiter actus , vt ex eius definitione colligitur , omnis per conſequens & quævis forma habet eſſe eſſentialiter actus : ſed implicat quod id quod eſt eſſent aliter actus ſit eſſentialiter potentia paſſiua ; alias eadem indiuiſibilis eſſentia reperiretur ſub oppoſitis : ergo nulla prorsùs forma poteſt eſſe eſſentia

eſſentialiter potentia paſſiua. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit.

CONCLVSIO: *Nec de facto nec de poſſibili poteſt vna & eadem materia pluribus ſimul informari formis ſubſtantialibus; ſiue illa totales ſint, ſiue fingatur partiales.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio concludente generaliter pro omni formâ. *Impoſſibile eſt, eſſe formam informantem & non communicare formalem effectum*: Ergo impoſſibile eſt, quod vna & eadem materia ſimul informetur pluribus ſubſtantialibus formis. *Probatur conſequentia*, ſecunda quæ adueniret forma non poſſet ſuum communicare effectum materiæ: ergo hoc ipſo quod impoſſibile eſt, eſſe formam informantem, & non communicare formalem effectum, non poteſt hoc ipſo materia iam vnâ informatâ formâ, ſimul alterâ informari. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, effectus cuiuſlibet ſubſtantialis formæ eſt eſſe illud primum, quo res ſimpliciter eſt; ſed ſecunda quæ adueniret forma non poſſet materiæ communicare primum illud eſſe: ergo ſecunda quæ adueniret forma non poſſet ſuum communicare effectum materiæ. *Minor conceditur* & per ſe patet: *Probatur Maior*, eſſe quod ſubſtat omnibus aliis eſſe, eſt primum illud eſſe, quo res ſimpliciter eſt: ſed effectus cuiuſlibet ſubſtantialis formæ eſt eſſe quod ſubſtat omnibus aliis eſſe: ergo effectus cuiuſlibet ſubſtantialis formæ eſt primum illud eſſe, quo res ſimpliciter eſt. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*, forma quælibet ſubſtantialis eſt ſimpliciter & abſolutè loquendo ſubſtantialis: ergo ly *eſſe*, quod eſt eius effectus, eſſe debet ſimpliciter & abſolutè loquendo aliis ſubſtans: ſed *eſſe* quod non ſubſtat omnibus aliis, ſed aliqui

aliquibus tantum, non eſt ſimpliciter & abſolutè loquendo eſſe ſubſtans ; cum ex hoc quod aliquibus ſubſtat, & aliis non ſubſtat, poſſit ex æquo dici non ſubſtans ſicut & ſubſtans : ergo effectus cuiuſlibet ſubſtantialis formæ eſt eſſe quod ſubſtet omnibus aliis eſſe: ergo effectus cuiuſlibet ſubſtantialis formæ eſt primum illud eſſe, quo res ſimpliciter eſt: ergo forma quæ ſuperadueniret materiæ iam informatæ, non poſſet, ſi ſubſtantialis ſit, ſuum communicare effectum materiæ : ergo hoc ipſo quod impoſſibile eſt, eſſe formam informantem, & non communicare effectum ſuum, (quod eſt primum præmiſſum principium) non poteſt hoc ipſo materia ſimul informari pluribus ſubſtantialibus formis.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio concludente ſpecialiter contra ſpecialem formam corporeitatis. *Implicat in terminis, quod vna ſit proprietas ortum habens ex diuerſis formis* : Ergo & implicat quod forma corporeitatis & forma ſpecifica ſint ſimul in materiâ alia & alia forma. *Probatur conſequentia*, vna eſt proprietas ortum habens ex formâ corporeitatis ſimul & ex formâ ſpecificâ : ergo hoc ipſo quod implicat in terminis, quod vna ſit proprietas ortum habens ex diuerſis formis, non poteſt hoc ipſo corporeitatis forma eſſe alia à formâ ſpecificâ. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, quantitas in compoſito eſt vna compoſiti proprietas : ſed quantitas illa ortum habet ex forma corporeitatis & ex formâ ſpecificâ : ergo vna eſt proprietas quæ ortum habet ex formâ corporeitatis & ex formâ ſpecificâ. *Maior* conceditur & per ſe patet. *Probatur Minor*, hoc ipſo quod ortum habet quantitas ex compoſito tùm ſecundum gradum corporis, tùm ſecundum gradum ſpecificum, hoc ipſo etiam oritur & ex corporeitatis forma, & ex formâ ſpecifica ; ſed quantitas compoſiti ortum habet ex illo tùm ſecundum

ſecundum gradum corporeum, tùm etiam ſecundum gradum ſpecificum: ergo & ortum habet quantitas compoſiti ex corporeitatis formâ & ex forma ſpecificâ. *Maior* conceditur, cum enim conſtituatur gradus corporeus in eſſe talis per corporeitatis formam, & gradus ſpecificus per ſpecificam, non poteſt per conſequens id quod ortum habet ex illis gradibus, non oriri & cauſari per illas formas: *Nota.* iuxta illud *quod eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati. Probatur Minor*, non aliter oritur quantitas quam per realem cauſationem, realem receptionem, & ſubſtentationem, vt per ſe patet: ſed impoſſibile eſt cauſari realiter quantitatem ab vno gradu, & non cauſari realiter ab alio; cum gradus identificentur realiter & de ſe inuicem prædicentur ad minus in ſenſu reali & identico vt conceditur: ergo non poteſt quantitas illa oriri ex gradu corporeo, & ſimul non oriri ex gradu ſpecifico: ergo quantitas compoſiti ortum habet ex forma corporeitatis, & ex formâ ſpecificâ: ergo vna eſt proprietas quæ ortum habet ex formâ corporeitatis, & ex formâ ſpecificâ: ergo hoc ipſo quod implicat in terminis, quod vna ſit proprietas ortum habens ex diuerſis formis, (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) hoc ipſo etiam implicat, quod forma corporeitatis & forma ſpecifica ſint in materia alia & alia forma, & conſequenter quod ex hoc capite informetur materia pluribus formis.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio concludente ſpecialiter contra formas partiales. *Nulla poteſt forma eſſe eſſentialiter potentia paſſiua:* ergo & implicat, informari eandem materiam formis partialibus ſimul & totali. *Probatur conſequentia*, ſi ita informaretur materia formis partialibus ſimul & totali, eſſet forma partialis eſſentialiter potentia paſſiua: ergo hoc ipſo quod nulla poteſt forma

eſſe

eſſe eſſentialiter potentia paſſiua, nec poteſt ita informari materia partialibus formis, ſimul & totali. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, quod eſt actuabile per id quod eſt eſſentialiter actus non poteſt non eſſe eſſentialiter potentia paſſiua: ſed in præfato caſu eſſet partialis forma actuabilis per formam totalem, quæ conceditur eſſe eſſentialiter actus: ergo caſu quo tales darentur in materiâ partiales formæ, eſſet partialis forma eſſentialiter potentia paſſiua. *Maior* per ſe patet, correlatiuum enim illius quod eſt eſſentialiter actus actuans, non aliud eſt, nec aliud aſſignari poteſt, quam quod eſt eſſentialiter potentia paſſiua. *Probatur Minor*, vel eſſent partiales illæ formæ actuabiles cum ſubiecto per formam totalem, vel eſſent præcisè diſpoſitiuæ ſubiecti actuabilis: ſed dici non poteſt quod huiuſmodi partiales formæ ſint ſolum diſpoſitiuæ ſubiecti actuabilis per formam totalem: ergo eſſent etiam præfatæ formæ actuabiles cum ſubiecto per formam totalem. *Maior* conceditur ab aduerſariis. *Probatur Minor*, formæ illæ partiales faciunt vnum per ſe cum formâ totali, ad differentiam formarum accidentalium: ſed ſi eſſent ſolum diſpoſitiuæ ſubiecti actuabilis per formam totalem, non autem per illam actuabiles, non poſſent facere vnum per ſe cum forma totali, ſed vnum tantum per accidens: ergo dici non poteſt quod huiuſmodi partiales formæ ſint ſolum diſpoſitiuæ ſubiecti actuabilis per formam totalem. *Maior* conceditur. *Probatur Minor*, quæ ſic ad inuicem comparantur, vt ſolum vnitatem habeant per id quod ſint in eodem ſubiecto, hæc ſolum faciunt vnum per accidens; ſicut quia albedo & calor in eodem ſubiecto conueniunt ſolum in ſubiecto, nec vna talis forma ſe habet ad aliam vt actus, aut potentia, dicuntur facere vnum tantum per accidens: ſed ſi partiales illæ formæ eſſent ſolum diſpoſitiuæ ſubiecti

actuabi

actuabilis,nec eſſent actuabiles per formam totalem, non aliam cum eâ haberent vnitatem, niſi quod in vno & eodem eſſent ſubiecto: ergo ſi huiuſmodi partiales formæ eſſent ſolum diſpoſitiuæ ſubiecti actuabilis per formam totalem, non facerent cum eâ vnum per ſe: ergo partiales illæ formæ deberent etiam eſſe actuabiles per formam totalem: ergo ſi darentur partiales illæ formæ, actuabiles eſſent per id quod conceditur eſſe eſſentialiter actus actuans: ergo ſi darentur partiales illæ formæ, eſſent eſſentialiter potentia paſſiua: ergo hoc ipſo quod nulla poteſt forma eſſe eſſentialiter potentia paſſiua, (quod eſt tertium præmiſſum principium) nec poteſt hoc ipſo materia informari formis partialibus, ſimul & totali, nec conſequenter ſimul ex hoc capite informari pluribus formis.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies 1. ab actu ad potentiam valet conſequentia: ſed plures actu ſunt in materiâ formæ ſubſtantiales: ergo & poteſt materia pluribus informari ſubſtantialibus formis. *Probatur Minor*, hoc ipſo quod plures in generatione vnius compoſiti actu inducuntur formæ, hoc ipſo etiam ſunt actu plures in materiâ: ſed in generatione hominis verbi gratia plures actu inducuntur ſubſtantiales formæ: ergo & plures actu ſunt in materiâ. *Maior* videtur euidens; cum enim non abiiciantur quæ inducuntur formæ, aliàs fruſtrà inducerentur, hoc ipſo per conſequens quod actu plures inducuntur, plures etiam actu ſimul reperiuntur in materiâ. *Probatur Minor*, non poteſt in generatione hominis prius induci anima ſenſitiua quam rationalis, quin hoc ipſo plures in tali generatione inducantur for-

Videantur alia fundamenta in ſolutionibus obiectorum.

mæ;

mæ ; ſed de facto in generatione hominis prius inducitur anima ſenſitiua, quam rationalis ; cum ſecundum Philoſophum embrio priùs ſit animal quam homo : ergo in generatione hominis v.g.plures actu inducuntur ſubſtantiales formæ.

Reſpondeo negando minorem ; ad cuius probationem nego maiorem ; licet enim in generatione hominis plures adueniant & inducantur formæ, propterea quod non eſt ibi vna ſimplex generatio, ſed multæ ibi ſuccedunt generationes, adeò vt embrio prius habeat etiam prioritate temporis animam vegetatiuam quam ſenſitiuam, & prius ſenſitiuam, quam rationalem, non tamen inde ſequitur plures actu ſimul reperiri formas in materià, quia ſicut plures ibi ſuccedunt generationes, ſic etiam & ſuccedunt corruptiones, adeo vt adueniente forma ſeu anima ſenſitiua quæ eminenter continet vegetatiuam, abiiciatur & corrumpatur præcedens forma, anima ſcilicet vegetatiua. Neque in alio ſenſu dicit Philoſophus, quod embrio in generatione hominis prius ſit animal per animam ſenſitiuam, quam homo per rationalem;quod quidem ex eo colligo, quod ex eodem in primo & quinto Phyſicorum,generatio condiſtinguitur à motu, ex eo quod, inquit in quinto Phyſicorum, illud quod mouetur eſt aliquid in actu ; illud autem quod generatur non eſt aliquid in actu, ſed eſt ſimpliciter non ens. Iam ſic eſt quod ſi in generatione animalis, ſeu dum generatur in embrione anima ſenſitiua, non expelleretur & corrumperetur præcedens forma, ſiue ſit forma corporeitatis, ſiue ſit anima vegetatiua, tunc ibi generatio non diſtingueretur à motu ; cum quod ibi generaretur. iam eſſet aliquid in actu per formam : ergo quando dicit Philoſophus, quod embrio prius eſt animal per animam ſenſitiuam,quam homo per rationalem illud intelligendum

Nota.

gendum venit ſenſu expoſito,ita vt adueniente anima rationali, abiiciatur & corrumpatur anima ſenſitiua.

Vnde ad illud quod affertur in probationem maioris negatæ, putà quod fruſtrà inducerentur, ſi abiicerentur quæ inducuntur formæ: Ad hoc, inquam, reſpondeo negando huiuſmodi ſequelam, cuius ratio eſt, quia non inducebãtur præcedens forma vt remaneret in re iam perfecta, ſed vt eſſet via ad formam perfectam; propterea quod inter formam ſeminis & formam animalis perfectam ſunt quædam formæ mediæ, quas neceſſe eſt ſucceſſiuè recipi in materiâ, quia natura agit per determinata media; atque ita ſicut fruſtranea non eſt via, quantumvis relinquatur adepto termino, ita nec fruſtra inductæ fuere viales illæ & imperfectiores formæ, quamvis in aduentu perfectioris abiiciantur & corrumpantur. *Nota.*

Inſtabis, ſi hoc ita eſſet quod in aduentu perfectioris formæ corrumperetur & abiiceretur forma præcedens, corrumperentur & ſimul abiicerentur accidentia diſpoſitiua eam comitantia; ſed falſum eſt ita corrumpi accidentia comitantia præcedentem formam in aduentu perfectioris; ergo & falſum eſt corrumpi & abiici tunc formam illam priùs inductam. *Maior* eſt euidens, aliàs accidentia formæ remanerent in materiâ nudè ſumptâ, & ab omni denudatâ forma. *Probatur Minor.* non poteſt, aut certè non ſolet ſenſus decipi circa accidentia per ſe ſenſibilia; ſed per ſenſus patet eandem quantitatem, figuram, grauitatem, & alia huiuſmodi accidentia quæ ſunt in embrione informato anima ſenſitiua, manere in eodem dum informatur animâ rationali: ergo falſum eſt corrumpi accidentia comitantia præcedentem formam in aduentu perfectioris.

Reſpondeo negando minorem, cuius qui-

dem falſitatem fusè oſtendemus in tomo ſequenti, dum de reſolutione vſque ad materiam primam; vnde ad probationem nego minorem, putà quod ad ſenſum & per ſenſum manifeſtum fiat aut fieri poſſit eandem manere quantitatem, figuram, grauitatem & alia huiuſmodi accidentia, eandem, inquam, manere in embrione dum nouâ ſeu perfectiori informatur formâ; cuius ratio eſt quia ad hoc requireretur quod poſſet ſenſus diſtinguere inter accidentia omnino ſimilia, quando ſine interruptione temporis ſunt in eadem materia; iam ſic eſt quod non valet ſenſus illud diſtinguere, propterea quod accidentia numerantur ad numerationem ſubiectorum, atque ita cum ſola ratio, & non ſenſus attingat ad diſtinctionem ſubiectorum, ſola etiam ratio attingere poteſt ad diſtinctionem accidentium ita ſimilium; vnde ex eo quod non decipiatur ſenſus circa ea quæ ſunt per ſe ſenſibilia, non propterea verificatur quod accidentia quæ erant in embrione ſub formâ ſenſitiuâ non corrumpantur in aduentu perfectioris formæ, nec conſequenter ex eo oſtenditur quod non corrumpatur præcedens forma in materiâ, dum aduenit forma perfectior.

Nota.

Vrgebis: quantumvis corrumpatur in materiâ forma præcedens in aduentu perfectioris, adhuc verificatur, reperiri ſimul materiam ſub duplici formâ: ergo nulla ſolutio. *Probatur antecedens*, hoc ipſo quod inſtans vltimum in quo eſt in materiâ forma corrumpenda, & inſtans primum in quo eſt in materiâ forma adueniens, non ſunt duo inſtantia ſed vnum inſtans, eſt hoc ipſo materia ſimul & pro eodem inſtanti ſub duplici formâ: ſed res de facto ita ſe habet: ergo quantumvis corrumpatur forma præcedens in aduentu perfectioris, adhuc verificatur reperiri ſimul materiam ſub duplici formâ. *Maior* eſt euidens, cum pro illo inſtanti vtraque ſit forma, & non ſit niſi

Nota.

in

in materia. *Probatur Minor*, inter quælibet duo inſtantia eſt tempus medium ; ſed inter inſtans vltimum in quo eſt forma corrumpenda, & inſtans primum in quo eſt forma adueniens non eſt dare tempus medium : ergo illud inſtans vltimum, & primum illud inſtans non ſunt duo inſtantia, ſed vnum inſtans. *Maior* ſupponitur & conceditur. *Probatur Minor*, non eſt dare tempus in quo ſit materia ſine forma : ſed ſi inter inſtans vltimum in quo eſt forma corrumpenda, & inſtans primum in quo eſt forma adueniens, eſſet tempus medium, materia pro tali tempore ſub neutra eſſet forma ; cum ſub neutro adhuc eſſet inſtanti: ergo inter inſtans illud vltimum, & primum illud inſtans non eſt dare tempus medium.

Reſpondeo negando antecedens ; ad cuius probationem nego ſuppoſitum maioris, ſubindéque & conſequentiam argumenti, cum vis eius ſupponat falſum; ſupponit enim argumentum ſicut & arguens, quod detur inſtans vltimum, in quo eſt forma corrumpenda, quod eſt falſiſſimum. Pro quo notandum eſt, & quidem ſeriò & diligenter, quod mutatio inſtantanea, qualis eſt generatio formæ, eſt terminus motus continui alterationis ; ſicut illuminatio, quæ etiam eſt mutatio inſtantanea, eſt terminus motus localis ſolis, & tranſubſtantiatio in Euchariſtia eſt terminus prolationis continuæ verborum : cuiuſlibet autem motus qui menſuratur aliquo tempore oportet quod vltimus terminus ſit in vltimo inſtanti illius temporis ; vnde cum forma ſubſtantialis adueniens & introducenda ſit quidam terminus motus alterationis, oportet per conſequens, quod in vltimo inſtanti illius temporis quod talem menſurat motum, ſit & introducatur ſubſtantialis forma : iam ſic eſt quod corruptio & generatio ſimul currunt, quia generatio vnius eſt corruptio alterius : oportet ergo, quod in vltimo inſtanti illius temporis ſit ter- *Nota.*

minus corruptionis vnius, verbi gratia ligni, & terminus generationis alterius, v.g. ignis: terminus autem corruptionis eſt non eſſe formæ, & terminus generationis eſt eſſe formæ: ergo oportet quod in vltimo inſtanti illius temporis ſit primum non eſſe formæ ligni, & primum eſſe formæ ignis: atqui ante vltimum inſtans alicuius temporis non poteſt accipi penultimum, quia inter quælibet duo inſtantia eſt tempus medium ſecundùm Philoſophum: ergo non eſt accipere vltimum inſtans in quo ſit in materia forma corrumpenda, benè quidem vltimum tempus, quod continuatur ad illud inſtans in quo primò eſt forma adueniens, & primum non eſſe formæ corruptæ; taliter quod in toto tempore menſurante alterationis motum ſit in materiâ forma corrumpenda, & in vltimo inſtanti talis temporis ſit primum non eſſe præfatæ formæ, & primum eſſe formæ aduenientis.

Obiicies 2. ſpecialiter pro formâ corporeitatis idem fuit numero corpus Chriſti viuum & mortuum; ſed ſi forma corporeitatis non eſſet in materia alia à formâ ſpecifica, dici non poſſet corpus Chriſti idem numero viuum & mortuum: ergo forma corporeitatis eſt alia in materia à forma ſpecificâ, ſubindeque & informatus materia duplici formâ. *Maior* colligitur ex dicto illo Chriſti Domini: *Soluite templum hoc & in tribus diebus readeficabo illud*, in quo quidem dicto, cum loquatur de templo corporis ſui, & idem numero demonſtretur per ly *hoc*, quod indicat corpus viuum, & per ly *illud*, quod indicat corpus mortuum, euidenter ſequitur quod idem numero remanſerit corpus Chriſti viuum & mortuum. *Probatur Minor*, non potuit corpus illud Chriſti eſſe idem numero niſi per eandem formam: ſed forma illa eadem non poteſt ſupponere pro forma ſpecificâ, cum hæc ſit anima rationalis, quæ fuit in morte ſeparata;

rata ; ergo ſi non eſſet in materia alia forma à formâ ſpecificâ , quæ ſit materiæ coëua , dici non poſſet corpus Chriſti idem numero remanſiſſe viuum & mortuum.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem ſic : idem numero fuit corpus Chriſti viuum & mortuum , loquendo de identitate ſuppoſiti , ſeu Hypoſtaſis , Concedo : loquendo de identitate totali , naturæ ſcilicet & ſuppoſiti Nego ; licet igitur idem ſemper fuerit ſuppoſitum & eadem ſubſiſtentia corporis Chriſti , ſiue in vitâ ſiue poſt mortem , propterea quod id quod ſemel aſſumpſit principaliter verbum diuinum, nunquam dimiſit ; vnde & in ſymbolo Fidei dicitur de Filio Dei , quod ſepultus eſt,& deſcendit ad inferos, quod certè dici non poſſet, ſi corpus quod ſepultum fuit , & anima quæ ad inferos deſcendit aliud habuiſſent ſuppoſitum quam diuinum : licet igitur corpus Chriſti idem ſemper manſerit identitate ſuppoſiti, & in vitâ & poſt mortem , non tamen propterea ſequitur quod idem remanſerit identitate totali , id eſt , tùm materiæ tùm formæ , etiam loquendo de corporeitatis formâ , quin imò contrarium omninò ſequitur ex verbis illis Chriſti Domini ſuprà relatis , vbi loquens Chriſtus de corpore ſuo dixit : ſoluite templum hoc , &c. quod hoc argumento efficaciter probo ; ſignificauit Chriſtus per illa verba, quod corpus ſuum eſſet ſoluendum , cum loqueretur de templo corporis ſui : atqui ſi habuiſſet materia corporis Chriſti aliam corporis formam quam animam , quæ manſiſſet poſt mortem , fuiſſet quidem tunc humanitas eius ſoluta , nimirum per ſeparationem animæ , ſed minimè ſolutum fuiſſet & eius corpus , quia manſiſſet in hoc caſu corporeitatis forma vnita materiæ : ergo non verificarentur præfata Chriſti verba , ſi eſſet corporeitatis forma alia à formâ ſpecificâ, atque materiæ coæua ; vnde idem quidem numero demonſtrauit Chriſtus *Nota.*

per ly *hoc*, & ly *illud*, non tamen propter eandem formam, quæ fuerit in hoc & illo, ſiue in vita & poſt mortem, ſed propter eandem materiam & eandem hypoſtaſim.

Inſtabis, ſi non remanſiſſet corpus Chriſti idem identitate formæ, ſed identitate ſolum hypoſtaſis, alia aduenisſet poſt mortem forma pro tali corpore ſeu in tali materia: ſed hoc dici non poteſt: ergo nec dici poteſt, quod non remanſerit idem numero corpus etiam identitate formæ. *Maior* eſt euidens. *Probatur Minor*, ſi noua aduenisſet forma poſt mortem in carne ſeu materia Chriſti, noua fuiſſet facta vnio cum verbo diuino, & aliquid nouum ſuſcepiſſet; ſed hoc dici non poteſt; aliàs dici poſſet quod noua tunc eſſet facta incarnatio, cum alia tunc eſſet ibi caro, vtpotè aliam habens formam: ergo nec poteſt dici quod noua aduenerit forma in corpore Chriſti, dum mortuus eſt Chriſtus.

Reſpondeo negando minorem, cuius quidem falſitas patet ex dictis ſuprà; ad probationem verò nego maiorem: non enim propterea verificatur quod verbum diuinum nouam aſſumpſerit naturam in aduentu illius formæ; ſed ſolum quod naturam prius aſſumptam, ſed tunc mutatam adhuc in vnitate perſonæ & ſuppoſiti retinuerit. Pro quo notandum eſt quod verbum diuinum naturam ſibi aſſumpſit humanam, cum naturalibus ipſius defectibus, qui quidem defectus adueniebant corpori Chriſti, diuerſis vicibus & ſucceſſiuè; neque tamen ex eorum aduentu dici debet, nouam tunc fuiſſe factam vnionem cum verbo; quia ſcilicet eſt aduentus defectuum naturæ quam ſibi vniuit verbum in conceptione Chriſti, & ideo eorum vnio ad primam pertinet & debet reduci vnionem: Iam ſic eſt quod forma quæ relinquitur & reſultat in corpore hominis mortui per ſeparationem animæ, inter defectus naturales naturæ humanæ computatur;

Nota.

putatur ; in quantum ſcilicet de neceſſitate naturæ ibidem inducitur in materia hominis, & ad animam comparatur quaſi corruptio ipſius, vt ait Philoſophus, ſicut forma aceti eſt tanquam corruptio formæ vini : ergo aduentus illius formæ in materia Chriſti per mortem, ad primam pertinet & debet reduci vnionem ; vnde ſicut vinum in dolio exiſtens quando mutatur in acetum, non dicitur propterea dolium illud aliquid de nouo aſſumere vel recipere, ſed dicitur tantum illud quod prius recepit, & quod iam mutatum eſt adhuc retinere, ita ſimiliter nec verbum diuinum nouam propterea aſſumit naturam in aduentu illius formæ, nec de nouo dicitur incarnari, ſed ſolùm dicitur naturam aſſumptam priùs, ſed tunc mutatam adhuc in vnitate perſonæ retinere.

Obiicies 3. ſpecialiter pro formis partialibus : materia corporis Chriſti eſt Phyſicè loquendo eiuſdem rationis cum noſtrâ ; ſed materia corporis Chriſti informatur & formâ totali & formis partialibus ; ergo & idem dicendum de noſtrâ. *Probatur Minor*, informatur materia corporis Chriſti & formâ totali & partiali, ſi forma conſtitutiua ſanguinis Chriſti in eſſe ſanguinis ſit alia ab anima : ſed de facto alia eſt forma illa ſanguinis Chriſti ab animâ : ergo & de facto informatur materia corporis Chriſti & formâ totali & formis partialibus. *Maior* eſt euidens. *Probatur Minor*, hoc ipſo quod ex vi verborum conſecrationis ponitur forma ſanguinis, nec tamen ponitur anima, eſt hoc ipſo forma conſtitutiua ſanguinis alia ab animâ ; ſed ex vi verborum conſecrationis vini ponitur forma ſanguinis, cum ponatur ex vi huiuſmodi verborum ſanguis, nec tamen ex vi huiuſmodi verborum ponatur anima, vt conceditur ; cum non ſignificent verba ponendam animam : ergo forma illa conſtitutiua *Nota.*

ſanguinis Chriſti in eſſe ſanguinis eſt alia de facto ab animâ.

Reſpondeo negando minorem primi & ſecundi argumenti : Ad tertium verò diſtinguo maiorem ſic : hoc ipſo quod ex vi verborum conſecrationis ponitur forma ſanguinis , nec tamen ponitur anima , eſt hoc ipſo forma conſtitutiua ſanguinis alia ab anima ; ſi nullo prorſus modo & ſub nulla ſui ratione ponatur anima ex vi verborum , Concedo , quod deberet tunc forma ſanguinis eſſe alia ab animâ : ſi autem ſolum non ponatur anima ex vi verborum conſecrationis vini , prout tribuit vel eſſe ſenſitiuum aut intellectiuum , benè tamen prout conſtituit in eſſe talis partis organicæ quæ dicitur ſanguis , Nego maiorem , & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam. Notandum ergo , & quidem ex Diuo Thomâ quod ſicut anima rationalis quia præcontinet & præhabet in ſe perfectiones aliarum animarum & formarum inferiorum , vtpotè quæ ſuperior eſt ad illas , & conſequenter in ſe adunans gradus perfectionum qui reperiuntur diſperſi in inferioribus formis , ſicut inquam ex eo ſequitur quod poteſt anima exercere reſpectu alicuius gradum & perfectionem formæ corporeæ vel animæ vegetatiuæ , nec tamen adhuc exercere rationem & perfectionem animæ ſenſitiuæ , vt probabile eſt fieri in embrione , dum prius vegetat ab intrinſeco quam ſentiat ; & ſicut alicubi poteſt exercere rationem & perfectionem animæ ſenſitiuæ, non autem intellectiuæ ; ita ſimiliter ex eo etiam fit & fieri poteſt , quod quamvis tota ponatur anima dum proferuntur verba conſecrationis non ponatur tamen ex vi verborum conſecrationis panis niſi prout tribuit eſſe corporeum , & vt exercet gradum & rationem formæ conſtitutiuæ corporis ; ex vi autem verborum conſecrationis vini , non ponatur niſi ſub eâ ratione , qua eſt actus talis partis

Digitized by Google

partis organicæ, ſiue prout conſtituit in eſſe talis partis, quæ dicitur ſanguis.

Inſtabis, in ſymbolo Diui Athanaſij dicitur Chriſtus *perfectus Deus*, *perfectus homo*, *ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens*; ſed ſi ipſa anima conſtitueret partes organicas puta carnem & ſanguinem in ſuo eſſe, non poſſet dici Chriſtus ex animâ rationali & humanâ carne ſubſiſtens: Ergo non eſt ipſa anima ſub vlla ratione conſtitutiua partium organicarum in ſuo eſſe, vt dicit præcedens reſponſio. *Probatur Minor*: hoc ipſo quod dicitur Chriſtus *ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens*, ſe habet hoc ipſo caro ad animam ſicut extremum vnum ad aliud extremum; ſed ſi anima conſtitueret carnem in eſſe carnis, non poſſet caro comparari ad animam ſicut extremum ad extremum: Ergo nec poſſet dici Chriſtus ex animâ rationali, & humanâ carne ſubſiſtens. *Maior* patet ex terminis; *Probatur Minor* de ratione extremi vnius eſt eſſe ſeorſim ab alio; ſed ſi anima conſtitueret carnem in eſſe carnis, tunc non haberet caro eſſe carnis ſeorſim ab animâ, vt patet; ergo nec poſſet tunc comparari caro ad animam ſicut extremum ad extremum.

Reſpondeo negando minorem primi & ſecundi argumenti: ad tertium vero diſtinguo maiorem ſic: de ratione extremi vnius eſt eſſe ſeorſim ab alio extremo, ſi ſermo ſit de extremo, quod eſt & dicitur ſimpliciter extremum, Concedo: ſi autem ſit ſermo de extremo quod non eſt extremum *ſimpliciter*, ſed ſolùm cum hoc addito, *conſtituendum*: Nego, quod huiuſmodi extremum habere debeat eſſe ſeorſim ab alio extremo; propterea quod comparantur tunc per modum conſtituti & conſtitutiui, atque ita debet aliud extremum vtpote rationem habens conſtitutiui huic tribuere eſſe: Iam ſic eſt quod quando

dicitur caro comparari in Chriſto ad animam rationalem vt extremum vnum ad aliud, ex eo ſcilicet quod dicatur Chriſtus ex animâ rationali & humanâ carne ſubſiſtens, non propterea ad animam comparatur nec comparari debet vt extremum ſimpliciter, ſed vt extremum per animam conſtituendum aut conſtitutum; tum quia alias anima non poſſet vnum facere per ſe cum tali carne, vt demonſtratum fuit ſupra in tertiâ probatione concluſionis; tum quia pari & ſimili modo comparatur caro vel corpus ad animam, ſicut qualificatum ad colorem cum dicatur color actus qualificati, ſicut dicitur anima actus corporis, aut carnis; atque ita ſicut non comparatur qualificatum ad colorem ſicut extremum vnum ſimpliciter ad aliud, ſed ſicut extremum vnum per aliud conſtituendum; adeò vt dum dicitur color actus qualificati, ſenſus non ſit, quod illud cuius color eſt actus qualificatum ſit aliâ priori qualitate, ſed quod qualificatum ſit ipſo colore qui eſt eius actus; ita dum dicitur caro vel corpus comparari ad animam vt extremum vnum ad aliud, vel dum dicitur & definitur anima actus corporis aut carnis, non propterea ſequitur quod eſſe debeat caro vel corpus aliâ priori formâ, ſed potius quod debeat in eſſe tali conſtitui per ipſam animam, vtpote quæ, ad quæcumque comparetur, comparatur ſemper vt actus primus ſubſtantialis: Ergo propriè adhuc verificatur relatum illud ſymboli dictum, quamuis ſit anima rationalis forma conſtitutiua carnis & ſanguinis in proprio eſſe.

Nota.

Quanam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo, ſentiiſſe S. Doctorem, & quod vnicâ tantum formâ informetur & informanda

manda ſit materia pro omnibus habendis gradibus ; & quod non poſſit pluribus ſimul informari ; primum autem aperte docet S.Doctor *in quæſtionibus diſputatis, quæſtione vnicâ de ſpiritualibus creaturis artic.*3. *ad ſecundum*, vbi ſic habet, *ad ſecundum dicendum, quod cum forma perfectiſſima det omnia quæ dant formæ imperfectiores, & adhuc amplius, materia prout ab eâ perficitur eo modo perfectionis quo perficitur à formis imperfectioribus conſideratur vt materia propria etiam illius perfectionis quam addit perfectior forma ſuper alias ; ita tamen quòd non intelligatur hæc diſtinctio in formis ſecundum eſſentiam, ſed ſolùm ſecundùm intelligibilem rationem*. Hæc D.Thomas ex quibus ſic arguere licet.

Primò, id quod habet materia ab vnâ formâ non habet nec habere poteſt, ſaltem loquendo naturaliter ab aliâ forma ; aliàs natura aliquid fruſtra faceret : ſed docet Diuus Thomas quod habet materia per formam perfectiſſimam id omne quod dare ſolent formæ imperfectiores : Ergo ex D. Thoma non poteſt materia, ſaltem loquendo naturaliter aliquid accipere à formis imperfectioribus, dum informatur formâ perfectâ : atqui non poteſt materia ab aliqua informari, & non accipere aliquid ab eâ ; aliàs informaret & conſequenter cauſaret forma abſque effectu, quod implicat in terminis : Ergo ſentit & ſentiit D. Thomas, quod non poſſit materia, ſaltem loquendo naturaliter informari ſimul & formis imperfectioribus & formâ perfectâ, ſubindeque & ſentiit quod vnicâ tantum informetur & informanda ſit formâ pro omnibus habendis gradibus, puta corporis, carnis, viuentis, &c.

Secundò, ex eodem D.Thomâ ibidem perfectio quæ correſpondet formis imperfectioribus & perfectio quæ correſpondet formæ

perfectæ non diſtinguuntur in formis ſecundum eſſentiam, quando ſcilicet informatur materia formâ perfectâ, ſed ſolum diſtinguuntur ſecundum rationem & intellectum; atqui ſi materia ſimul informaretur formis imperfectioribus, dum informatur formâ perfecta tunc perfectiones illæ non ſolum ſecundum rationem & intellectum, ſed etiam ſecundum eſſentiam & entitatiuè diſtinguerentur; cum perfectiones illæ ad formas comparentur velut effectus earum formales, & effectus formales non poſſint non diſtingui entitatiuè, vbi formæ ſupponuntur ſecundum eſſentiam & entitatiuè diſtinctæ: Ergo ex D. Thomâ non habet materiâ informari formis imperfectioribus, quando informatur formâ perfectiori ſiue perfectâ.

Iam verò quòd idem ſentiat S. Doctor etiam comparatiuè ad abſolutam Dei potentiam, hoc ex duobus colligo; & quidem primo ex verbis ſupra relatis, vbi dicit D. Thomas, quod *forma perfecta dat omnia quæ dant formæ imperfectiores, & adhuc amplius*; ex quibus argumentor ſic.

Formæ ſubſtantiales ſe habent in materiâ vt formæ imperfectiores & perfectiores: ſed ex relatis illis verbis D. Thomæ omninò impoſſibile eſt quod formæ habentes ſe ad modum imperfectioris, & perfectioris ſimul idem afficiant ſubiectum ſiue materiam: Ergo, ex D. Thomâ nec de potentiâ abſolutâ poteſt eadem materiâ ſimul informari pluribus formis ſubſtantialibus; *Probatur minor*, habere ſubiectum aliquod aliquid poſitiuum & ſimul priuationem eiuſdem eſt omninò impoſſibile: ſed ſi haberet imperfectiorem formam ſimul & perfectiorem hoc verificaretur ex relatis illis verbis S. Doctoris: Ergo ex verbis illis omninò impoſſibile eſt ſimul informari ſubiectum aliquod ſiue materiam imperfectiori formâ ſimul & perfectiori.

Maior

Maior conſtat ex terminis. *Probatur Minor*, effectus formalis formæ imperfectioris priuationem dicit ex præfatis verbis ſancti Doctoris illius poſitiui, quod in effectu formali perfectioris includitur: ſed ſi haberet ſubiectum aliquod imperfectiorem formam ſimul & perfectiorem, haberet hoc ipſo effectum formalem vtriuſque: ergo & haberet poſitiuum aliquod, ſimul & priuationem eiuſdem. *Minor* eſt euidens. *Probatur Maior*, in quâ ſita eſt difficultas: vel forma imperfectior diſtinguitur à perfectiori per aliquod poſitiuum quod ſit in eâ, & non in perfectiori, vel per hoc quod perfectior forma dicit aliquid amplius, cuius priuationem dicit imperfectior: ſed primum dici non poteſt ex verbis relatis ſancti Doctoris, cum iuxta illa verba perfectior formâ contineat imperfectiorem ſecundum id omne quod habet, & adhuc ampliùs: ergo iuxta præfata verba diſtingui debet imperfectior forma à perfectiori per hoc quod priuationem dicit poſitiui alicuius quod includitur in perfectiori: ſed quidquid dicitur de formâ dicitur & de eius formali effectu: ergo iuxta præfata illa verba ſanctis Doctoris effectus formalis formæ imperfectioris priuationem dicit illius poſitiui, quod in formali effectu perfectioris includitur: ergo ſi haberet eadem materia imperfectiorem formam ſimul & perfectiorem, haberet etiam iuxta præfata verba poſitiuum aliquod, & ſimul priuationem eiuſdem; ſed hoc eſt omnino impoſſibile, etiam loquendo de potentiâ abſolutâ: ergo ſentiit Diuus Thomas, quod nec de potentiâ abſolutâ poſſit eadem materia informari formâ imperfectiori ſimul & perfectiori, nec conſequenter pluribus ſubſtantialibus formis.

Secundò, hoc idem colligo ex verbis quæ habet 1 *part. quaſt.* 11. *art.* 6. vbi dicit formam ſubſtantialem eſſe actum, qui facit eſſe ſimpliciter

citer: ſic enim loquitur; *Cum materia ſit in potentia ad omnes gradus ordine quodam; oportet quod id quod eſt primum ſimpliciter in actibus primò in materia intelligatur; primum autem inter omnes actus eſt eſſe: impoſſibile eſt ergo intelligere materiam priùs eſſe calidam vel quantam, quam eſſe in actu: eſſe autem in actu habet per formam ſubſtantialem qua facit eſſe ſimpliciter.* Hæc S. Doctor, ex quibus ſic arguo ad intentum.

Ex D. Thomâ omnis forma ſubſtantialis eſt actus qui facit eſſe ſimpliciter in actu; ſed impoſſibile eſt, quod eadem materia duobus huiuſmodi actibus ſimul informetur, quorum vterque faciat eſſe ſimpliciter; cum materia per actum primum iam ſit ſimpliciter in actu, ac proinde non poſſit per ſecundum ſiue ſecundò aduenientem conſtitui ſimpliciter in actu: ergo omninò impoſſibile eſt ex D. Thoma ſimul informari eandem materiam duabus, vel pluribus ſubſtantialibus formis.

QVÆSTIVNCVLA.

In quo eſſentialiter conſiſtat eductio; & quænam educta fuerint, vel educantur formæ.

RESpondeo primò, quod quamvis à pluribus, etiam Thomiſtis explicari ſoleat eductio formæ per hoc, quod fiat dependenter à materiâ; vel, quod in idem redit, per hoc quod in tantum ſit & fiat, in quantum recipitur in materiâ: ſi tamen de eductione loquamur, vt loqui debemus ſecundum rationem eius eſſentialem, ſecundum quam diſtinguitur ab omni aliâ

aliâ actione quæ non eſt eductio, exiſtimo ego, præfatum eductionis conceptum eſſe omninò falſum & inſufficientem ad explicandam naturam & eſſentiam eductionis, quod quidem omninò efficaciter probo hoc argumento: poteſt Deus creare vnum integrum compoſitum formam habens materialem; & poteſt per transſubſtantiationem vnum conuertere compoſitum materiale in aliud: ſed ſi eductio formæ in eo eſſentialiter conſiſteret, quod fieret dependenter à materiâ, hoc non poſſet tunc facere Deus: ergo in eo conſiſtere nequit ratio eſſentialis & differentialis eductionis. *Maior* eſt euidens. *Probatur Minor*, in creatione vel tranſubſtantiatione totius alicuius compoſiti nihil educitur: ſed ſi conſiſteret eductio formæ in eo quod fieret dependenter à materiâ, reperiretur in tali creatione aut tranſubſtantiatione eductio formæ: ergo ſi in eo conſiſteret eductio formæ, creari non poſſet aut tranſubſtantiari totum aliquod materiale compoſitum. *Maior* eſt euidens; creatio namque eſt omnino ex nihilo, cum tamen eductio fiat ex aliquo; & tranſubſtantiatio totam materiam & formam conuertit in aliud, cum tamen eductio ſupponat materiam ex qua educatur forma, non autem materiam conuertat. *Probatur Minor*, reperiretur in tali creatione aut tranſubſtantiatione eductio formæ hoc ipſo quod verificaretur de forma quod fieret dependenter à materiâ; cum in hoc ponant rationem eſſentialem eductionis; ſed quantumcumque ſupponatur fieri compoſitum materiale per creationem aut tranſubſtantiationem, ſemper ibi fit forma dependenter à materiâ: ergo in tali creatione aut tranſubſtantiatione adhuc reperiretur in tali caſu eductio formæ. *Maior* per ſe patet *Probatur Minor*: forma illa fit dependenter à materiâ, quæ in tantum eſt in quantum in ma-

teriâ

teriâ recipitur ; cum enim ſit tunc dependentia à materiâ in eſſe, non poteſt per conſequens non eſſe & in fieri : ſed quantumcumque ſupponatur creari compoſitum materiale aut fieri per tranſubſtantiationem, ſemper de eius forma verificatur, quod in tantum ſit in quantum in materiâ recipitur ; cum ſit hoc de ratione materialis formæ : ergo quantumcumque ſupponeretur creari compoſitum materiale aut fieri per tranſubſtantiationem, adhuc fieret ibi forma dependenter à materiâ : ergo adhuc ibi fieret eductio formæ, ſi conſiſteret eductionis conceptus in eo quod fiat forma dependenter à materiâ : ergo cum eſſe non poſſit creatio aut productio totius alicuius per tranſubſtantiationem, vbi adeſt eductio formæ, non poſſet conſequenter Deus creare totum aliquod materiale compoſitum, aut illud producere per tranſubſtantiationem, ſi fieret eductio formæ per hoc præciſè quod fieret dependenter à materiâ. Vnde

Reſpondeo ſecundò, conceptum eſſentialem eductionis formæ in eo conſiſtere, quod fiat forma per actionem tranſmutatiuam materiæ, ſiue in eo quod actio per quam fit forma tranſmutet materiam, & reducat illam de potentia in quâ erat ad actum ; veritatem autem huius conceptus oſtendo & probo primò authoritate Diui Thomæ, qui *prima parte, quæſtione nonageſima, articulo ſecundo, ad ſecundum*, ſic loquitur : *Ad ſecundum dicendum quod actum extrahi de potentiâ materiæ nihil aliud eſt, quam aliquid fieri actu quod prius erat in potentia* ; ex quibus verbis arguo ſic ; non poteſt de forma verificari quod fiat actu quæ prius erat in materiæ potentiâ, quin hoc ipſo de materiâ verificetur quod ad actum reducitur ad quem erat prius in potentiâ : ſed ex Diuo Thoma formam educi ex materia nihil aliud

eſt

eſt, quam fieri actu, quæ prius erat in eius potentiâ: ergo & ex eodem hoc importat eductionis conceptus, quod materiam reducat de potentia in qua erat ad actum: ſed per hoc quod ita reducitur materia, dicitur tranſmutari: ergo ex D. Thomâ in eo conſiſtit eductio formæ, quod actio per quam fit, tranſmutet materiam.

Secundò, hoc idem probo per hoc quod vnumquodque in eo eſſentialiter conſiſtit, per quod habet differre ab omni alio, quod eſt in eodem genere: ſed per hoc quod actio per quam fit forma eſt tranſmutatiua materiæ differt ab omni aliâ actione productiua, quæ non eſt eductio: ergo in eo conſiſtit ratio eſſentialis eductionis, quod ſcilicet actio per quam educi debet forma ſit tranſmutatiua materiæ. *Probatur Minor*, omnis actio per quam fit forma vel eſt creatio, vel tranſubſtantiatio, ſiue conuerſio, vel eſt eductio: ſed per hoc quod actio per quam fit forma eſt tranſmutatiua materiæ differt & à creatione formæ, & à tranſubſtantiatione ſiue actione conuerſiuâ: ergo per hoc quod actio per quam fit forma eſt tranſmutatiua materiæ differt ab omni aliâ productiuâ actione, quæ non eſt eductio. *Probatur Minor*, & primo quidem quod differat per hoc ab actione quæ eſt creatiua formæ; hoc ipſo quod productio formæ eſt tranſmutatiua materiæ, terminari non poteſt ad formam prout extra materiam exiſtentem; ſed actio creatiua formæ poteſt hoc ipſo terminari ad formam prout exiſtentem extra materiam; cum talis forma ſpiritualis ſit, ſubindéque & exiſtere potens extra materiam: ergo per hoc quod actio per quam fit forma eſt tranſmutatiua materiæ, differt ab actione quæ eſt creatiua formæ. Iam verò quod etiam per hoc differat ab actione per quam fit formâ mediâ tranſubſtantiatione alicuius compoſiti materialis in aliud, oſtendo ſic: actio quæ debet materiam tranſmutare non poteſt vt

talis materiam ponere, ſed debet præſupponere, cum illam debeat reducere de potentiâ in quâ erat ad actum: ſed actio productiua formæ per hoc quod eſt tranſubſtantiatiua alicuius compoſiti in aliud, vel etiam per hoc quod eſt creatiua totius alicuius compoſiti, eſt hoc ipſo quod talis materiam ponens, non autem præſupponens: ergo productio formæ quæ hoc ipſo quod talis eſt transmutatiua materiæ, habet etiam differre per hoc ab actione per quam fit forma per tranſubſtantiationem compoſiti alicuius in aliud: ergo per hoc quod actio per quam fit forma eſt transmutatiua materiæ habet differre ab omni alia productione formæ quæ non eſt eductio; ac proinde in hoc debet eſſentialiter conſiſtere ratio eſſentialis & differentialis eductionis, quod ſcilicet hoc ipſo quod eſt factiua formæ, ſit etiam hoc ipſo tranſmutatiua materiæ: ex his autem

Colliges 1. productionem animæ rationalis dici non poſſet eductionem: actio namque productiua animæ rationalis quatenus factiua eſt & productiua non habet tranſmutare materiam, cum in quantum factiua terminari poſſit ad animam vt exiſtentem extra materiam, ſed illam ſolum tranſmutat, in quantum ſcilicet eſt vnitiua: iam ſic eſt quod eductio debet eſſe talis, quæ vt factiua formæ ſit etiam transmutatiua materiæ, vt ſupra probauimus: ergo iuxta præfatum & ſtabilitum eductionis conceptum non poteſt productio animæ rationalis dici eductio. Vnde notandum eſt quod in ipſa productione animæ duæ occurrunt mutationes, per quarum primam tranſit ſimpliciter de non eſſe ad eſſe; per ſecundam verò tranſit à non eſſe vnitam materiæ ad eſſe vnitam: quamuis autem in hac ſecundâ mutatione reperiatur & requiratur materia transmutata, non tamen in primâ, cum poſſit anima accipere eſſe extra materiam; atqui ita cum iuxta

primam

primam mutationem attendatur & denominetur productio animæ, vtpote quæ iuxta illam tantùm eſt ſimpliciter productio, conſequenter ſit quod animæ productio, nec ſit nec poſſit denominari eductio.

Colliges 2. formas cælorum & elementorum in primâ ſui productione nec fuiſſe eductas, nec potuiſſe educi de potentiâ materiæ; ratio autem primi eſt quia de facto Deus vnicâ & eadem actione produxit totum compoſitum cuiuſlibet cœli, & ſimiliter in prima illorum productione, produxit quodlibet elementum; adeò vt vnicâ & eadem actione primò & per ſe terminatâ ad talia compoſita produxerit etiam illorum partes, materiam ſcilicet & formam: cum enim tunc non ſupponeretur materia cælorum & elementorum producta, ac ſub aliâ exiſtens formâ, ſed neceſſarium eſſet tunc de nouo producere talem materiam; & aliàs tunc nullum eſſet agens naturale, quod ex materiâ prædictas educeret formas, ſolus conſequenter Deus debuit tunc tales formas & illarum materiam producere; cumque poſſet Deus ipſum creare compoſitum, & ſimul eadem actione illius partes, materiam ſcilicet & formam concreare, ſuperfluum eſſet ad id actiones multiplicare, & vnâ actione producere materiam, & alterâ actione formam ex illius potentiâ educere: ergo de facto non ſic Deus actiones ſuperfluè multiplicauit, ſed vnicâ & eadem actione totum quodlibet prædictum compoſitum & illius partes per creationem videlicet produxit; atque ita de facto non fuere eductæ huiuſmodi formæ in primâ ſui productione.

Iam verò quod non potuerint etiam educi, ex eo colligo, quod vt ex potentiâ materiæ aliqua educatur forma debet ipſa tranſmutari materia vt diximus, ad quam tranſmutationem requiritur omninò, quòd præcedat in materiâ priuatio talis formæ, cum hoc ipſo

quod

quod tranſmutatio eſt, reducat materiam de potentiâ ſeu aptitudine in qua erat ad actum: iam ſic eſt quod ſi in eodem temporis inſtanti producatur materia & forma in illa introducatur, vt ſupponitur factum in primâ illâ cælorum & elementorum productione, non poteſt ad productionem talis formæ præcedere priuatio illius in materiâ, quia cum priuatio formæ ſit negatio illius, materia in eodem reali inſtanti eſſet cum tali formâ & cum negatione illius, quod eſt impoſſibile: aliàs enim pro eodem inſtanti temporis verificarentur duæ iſtæ contradictoriæ, materia eſt ſub tali formâ, materiâ non eſt ſub tali formâ: ergo in primâ illâ cælorum & elementorum productione nec fuere fomæ eductæ de potentia materiæ, nec potuere educi. Neque huic obſtat quod obiici ſolet in productione vermium ex ſpeciebus ſacramentalibus, in qua productione non præexiſtit materia in aliquo inſtanti prius producta, pro quo videantur quæ ſupra diximus in ſecunda reſponſione ad obiectionem primam quæſtionis ſecundæ; huic enim difficultati fusè & ſufficienter ibi occurrimus, negando ſcilicet quod adſit ibi generatio ſiue eductio.

Colliges 3. formas omnes accidentales, ſiue ſint naturales, ſiue ſint artificiales, vt eſt forma imaginis reſpectu lapidis; ſiue ſint violentæ, vt motus ſurſum reſpectu corporis alicuius grauis; ſiue ſint ſupernaturales ſeu ſolâ Dei virtute producibiles, vt ſunt gratia & virtutes infuſæ, has, inquam, omnes & ſingulas formas educi; iis tamen exceptis naturalibus & accidentalibus formis quæ per modum proprietatis in eodem inſtanti & per eandem alicuius productionem conſequuntur tanquam termini ſecundarij, quomodo conſequuntur riſibilitas ad productionem animæ rationalis, & calor ad productionem ignis. Ratio autem primæ huius partis

partis dicti, de qua ſolùm dubitari ſolet, eſt, quia actio qua fiunt omnes illæ formæ eſt hoc ipſo quod talis tranſmutatiua materiæ, ex eo ſcilicet quod cum huiuſmodi formæ non poſſint ſaltem naturaliter manere & conſeruari ſeparatæ à ſubiecto non terminant per conſequens productionem ſui niſi vt in materiâ; cumque productio illa per quam fiunt ſit & ſupponatur alia ab actione productiua ſubiecti ſiue materiæ, conſequenter fit quod ſit productio talis naturæ, quod actum in materiâ ponat, abſque eo quod materiam ponat, in quo quidem conſiſtit ratio actionis tranſmutatiuæ materiæ, ſubindeque & eductionis.

Pro ſolutione autem eorum quæ in contrarium obiici ſolent, notabis quod licet ad formam artificialem non habeat ſubiectum appetitum naturalem, habet tamen capacitatem, vt ex illius potentia per artificem educatur; & ita talis potentia poteſt dici obedientialis, quatenus eſt capacitas in ligno vel lapide, vt ex illo fiat artificiatum, imago vel figura, quam artifex voluerit; & id ſufficit, vt ex potentiâ talis ſubiecti educatur forma artificialis. Ita ſimiliter quamuis ad formam accidentalem violentam aut motum violentum reſiſtat ſubiectum, adhuc tamen capacitatem habet, vt agens eius vincens reſiſtentiam talem formam vel motum ex tali capacitate ſubindeque & ex eius potentia educat. Quantum verò ad formam accidentalem ſupernaturalem, quamuis improportionem habeat cum quolibet ſubiecto naturali, hæc tamen improportio ſolùm facit, quod ex illius potentiâ naturali non poſſit educi, non tamen quod non ſit educibilis ex illius potentiâ obedientiali. Vnde quod dicatur gratia creari & à Deo infundi, non propterea hoc indicat quod verè per creationem producatur, ſed quia non inuenitur principium aliquod naturale

rale illius in creaturis, & quia nullius creati agentis virtute, ſed ſolum virtute diuinâ poteſt produci.

QVÆSTIO V.

Vtrum ad vnionem materiæ cum formâ interueniat nexus aliquis ab vtraque realiter diſtinctus.

PRæmittendum 1. pro declaratione & expoſitione difficultatis, quod dum, & vbi inquiritur vtrum mediet inter materiam & formam nexus aliquis diſtinctus realiter & realiter ſuperadditus, atque ita dum & vbi in ſequentibus illum ſtabiliemus, non ibi intelligendum venit per talem nexum, nec volumus intelligi vinculum aliquod, quod ſe habeat ad materiam & formam & inter illas, ſicut ſe habet vinculum inter ea quæ ſunt penitus diuerſa, adeo vt ſicut inter aurum & auratum lignum mediat eius aliquod colligans ea, habens ſe vt id quod eſt & id quod ligat, atque prius in ligno poſitum, quam ei ſit coniunctum aurum, ita ſimiliter mediare debeat inter materiam & formam tale quid ſimile: vt enim bene & ſapienter notat D.Thomas *in 8. Metaph. lectione vltimâ. In hoc aliqui errabant antiqui inquirendo quid faciat vnum potentiam & actum; quaſi oporteat colligari per aliquod vnum medium ſicut ea quæ ſunt penitùs diuerſa ſecundum actum*; non igitur procedit quæſiti ſenſus de nexu qui eiuſdem ſit rationis cum eo, qui mediat inter ea quæ ſunt completa entia & entia in actu, ita quod ſe habeat vt quod, & vt aliquid quod eſt, & quod vnit; ſed eſt quæ-

ſiti

ſui ſenſus vtrum materia & forma, quamuis ratione proportionis quam habent ad inuicem nullo tali indigeant nexu & vinculo, adhuc tamen indigeant nexu aliquo qui ſit modus & modale ens ſe habens eſſentialiter vt quo, qui ſit veluti exercitium vnibilitatis materiæ & formæ; an vero ipſa materia, v.g. ſicut per ſeipſam & per entitatem ſuam potentialem eſt id quod vnitur, ita & ſit per ſeipſam id quo vnitur, ſubindeque & in hoc genere ſuum ſibi identificet vltimum exercitium.

Præmittendum 2. Pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque & vim habitura principij, puta quod *materia ſicut & forma, eſt ſeipſâ & per propriam entitatem vnibilis*: Quod *materia ſicut & forma eſt accidentaliter ſolùm & contingenter actu vnita*; Quod *materia per vnionem ſui ſuam exercet cauſalitatem.* Ratio autem primi eſt, quia materiam eſſe formæ vnibilem nihil aliud eſt, quam eſſe formæ receptiuam, vt per ſe patet: iam ſic eſt quod habet materia per ſeipſam & per ipſammet ſui entitatem, quod ſit receptiua formæ, cum eius entitas ſit entitas potentialis: imò & pura potentia ad formam, vt ſupra oſtendimus in ſecundâ quæſtione, quæ quidem potentia non poteſt eſſe talis niſi ſit formæ receptiua: ergo habet materia per ſeipſam vt per propriam entitatem, quod ſit formæ vnibilis. Iam verò quantum ad ſecundum puta quod materia ſicut & forma eſt accidentaliter ſolum & ſolum contingenter actu vnita, ratio eſt quia non eſt materia actu vnita formæ, niſi concurrentibus cauſis efficientibus, primâ ſcilicet & ſecundâ, vt per ſe patet: iam ſic eſt quod concurſus ille ſaltem ex parte cauſæ primæ liberè ponitur, ac per conſequens & contingenter: ergo materia ſicut

ſicut & forma eſt accidentaliter ſolum, & ſolum contingenter vnita. Demum quantum ad tertium, quod ſcilicet materia per vnionem ſui ſuam cauſalitatem, ratio eſt quia non aliter ſuam exercet materia cauſalitatem quam per hoc actu recipit: ſed actu recipit per hoc præcisè quod actu vnitur, & actu vnitur per hoc præcisè quod actu recipit: ergo materia ſuam exercet cauſalitatem per actualem ſui vnionem. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit

Concluſio: *Non eſt materia actu vnita forma, nec forma actu vnita materia niſi per vnionem quandam formalem ſuperadditam, & modaliter ab vtraque diſtinctam.*

Probatur 1. ex primò præmiſſo principio; *materia ſicut & forma eſt ſeipsâ & per propriam entitatem vnibilis:* ergo non eſt materia per propriam entitatem actu vnita, ſed per formalem & ſuperadditam vnionem. *Probatur conſequentia*, id quod eſt in materia vnibile non poteſt ſibi identificare id quo actu & formaliter eſt vnita: ergo hoc ipſo quod eſt materia per propriam entitatem vnibilis, non poteſt non exigere diſtinctum & ſuperadditum quid, quo ſit actu & formaliter vnita. *Conſequentia*, eſt euidens. *Probatur antecedens*, nec in lineâ vnibilitatis nec in vllâ alia creata lineâ poteſt actus primus ſibi identificare actum ſecundum: ſed id quod eſt in materia vnibile ſe habet ad id quo eſt actu & formaliter vnita tanquam actus primus ad actum ſecundum: ergo id quod eſt in materia vnibile non poteſt ſibi identificare id quo actu & formaliter eſt vnita. *Minor* patet ex terminis, puta & ex terminis *vnibilis* & *actu vniti*; & ex terminis *quod* & *quo*, quibus ſcilicet explicare ſolemus ea quæ ſe habent vt actus primus & actus ſecundus. *Probatur maior*, triplici medio.

Primò,

Primò, omnis creata linea vel pertinet ad lineam eſſendi: vel ad lineam operandi, directè ſcilicet vel reductiuè: ſed in creatis nec in lineâ eſſendi nec in lineâ operandi poteſt actus primus ſibi identificare actum ſecundum: ergo in nullâ creatâ lineâ id poteſt. *Maior* conceditur. *Probatur minor*, modus operandi ſequitur ad modum eſſendi, ſubindeque & linea eſſendi proportionem habet cum lineâ operandi: ergo hoc ipſo quod in lineâ operandi non poteſt actus primus ſibi identificare actum ſecundum, nec id poteſt in nullâ eſſendi lineâ: atqui in creatis non poteſt actus primus in linea operandi ſibi identificare actum ſecundum, vt conceditur communiter; aliàs creatum quid nedum perfectum eſſet, ſed etiam eſſet ſua perfectio: ergo in creatis nec in linea eſſendi nec in lineâ operandi poteſt actus primus ſibi identificare actum ſecundum.

Secundò, impoſſibile eſt, quod ſit aliquid in creatis infinitæ actualitatis in aliquo genere: ſed ſi creatum quid ſibi identificaret in aliqua lineâ & actum primum & actum ſecundum; eſſet tunc infinitæ actualitatis in tali lineâ ſiue in tali genere: ergo nec in lineâ vnibilitatis nec in vllâ aliâ creatâ lineâ poteſt actus primus identificari cum actu ſecundo. *Maior* eſt euidens. *Probatur minor*, quod ſibi identificat omnem actualitatem ſui generis, non poteſt non eſſe in tale genere infinitæ actualitatis: ſed ſi creatum quid ſibi identificaret & actum primum & actum ſecundum, identificaret ſibi omnem actualitatem ſui generis; cum omne genus entis diuidatur à phyloſophis in actum & potentiam, ſiue in actum ſecundum & actum primum, adeoque & in his duobus reperiatur omnis actualitas cuiuſlibet generis: ergo ſi aliquid creatum ſibi identificaret in aliqua linea & actum primum & actum ſecundum, eſſet infinitæ actualitatis in tali lineâ.

Tertiò, in nullâ creatâ lineâ poteſt actus primus vel id quod eſt in actu primò eſſe à ſe in actu ſecundò : ſed ſi identificaret ſibi ſuum actum ſecundum, eſſet à ſe in actu ſecundo: ergo nec in linea vnibilitatis nec in vlla alia creata linea poteſt actus primus ſibi identificare actum ſecundum. *Maior*, conceditur & per ſe patet: eſſe namque ab alio tranſcendit omnia quæ ſunt in creatura, ſicut eſſe à ſe tranſcendit omnia quæ ſunt in Deo. *Probatur minor*, omne quod eſt, & non eſt tale per cauſam, eſt à ſe tale : ſed quod ſibi identificat actum ſecundum, eſt in actu ſecundo, vt ſupponitur, & non eſt in eo per cauſam : ergo quod ſibi identificat ſuum actum ſecundum non poteſt non eſſe à ſe in actu ſecundo. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, quod non eſt tale per cauſam formalem, ſeu quod non pendet à cauſa formali vt tale ſit, à nulla habet cauſa quod ſit tale ; cum tale quid non habeat tunc materialem cauſam, vtpote quæ correlatiua eſt ad formalem ; nec etiam habeat cauſam efficientem aut finalem, vtpote quæ, cum extrinſecæ ſint, non poſſunt rem intrinſecè conſtituere niſi media formali cauſa, quæ dat eſſe intrinſecum & ſpecificum : ſed quod ſibi identificat ſuum actum ſecundum, non habet tunc formalem cauſam per quam conſtituatur in actu ſecundo ; aliàs cum formalis illa cauſa non alia eſſet quam actus ſecundus, eſſet tunc idem cauſa formalis ſui ipſius : ergo quod ſibi identificat ſuum actum ſecundum, eſt in actu ſecundo, nec tamen eſt in eo per cauſam : ergo quod ſibi identificat actum ſecundum cum actu primo eſt à ſe & non ab alio in actu ſecundo : ergo nec in linea vnibilitatis nec in vlla alia creata linea poteſt actus primus ſibi identificare actum ſecundum : ergo id quod eſt in materia vnibile non poteſt ſibi identificare id quo eſt ipſa actu & formaliter vnita : ergo hoc ipſo quod materia

Nota. *Nota.*

teria

teria eſt per propriam entitatem vnibilis (quod eſt primum præmiſſum principium) non niſi per vnionem entitati ſuæ ſuperadditam & diſtinctam actu vnitur.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio: *materia, ſicut & forma, eſt accidentaliter & contingenter ſolùm actu vnita*: Ergo materia ſicut & forma non eſt actu vnita niſi per vnionem diſtinctam & ſuperadditam, non autem cum eius entitate identificatam. *Probatur conſequentia*, quod ſibi identificat actualem ſui vnionem, eſt eſſentialiter & ex vi eſſentialium actu vnitum: ergo hoc ipſo quod materia eſt accidentaliter ſolum & contingenter actu vnita, nequit ſibi identificare actualem & formalem ſui vnionem. *Conſequentia*, eſt euidens. *Probatur antecedens*, ideò non eſt nec dicitur materia eſſentialiter actu vnita, quia ex eſſentialibus ſolum petit eſſe vnita: ſed quod ſibi identificat actualem ſui vnionem, illud non tantum petit ex ſuis eſſentialibus eſſe actu vnitum: ergo quod ſibi identificat ſui vnionem debet eſſe eſſentialiter & ex vi eſſentialium actu vnitum. *Maior* conceditur & per ſe patet. *Probatur minor*, impoſſibile eſt, quod ipſa actualis vnio ſolum petat eſſentialiter ly *actu vniri*: ſed hoc ipſo quod aliquid ſibi identificat actualem ſui vnionem, pari modo philiſophandum eſt de illo, ac de ipſa vnione quam ſibi identificat: ergo impoſſibile eſt, quod id quod ſibi identificat ſui vnionem, ſolum petat ex eſſentialibus eſſe vnita. *Minor* patet ex terminis, ſiue ex termino illo identitatis. *Probatur maior*, quod ex eſſentialibus habet ſolum quod petat aliquid, ſaluari poteſt ſaltem conceptibiliter eo non habito ſeu non adepto: ſed impoſſibile eſt quod ipſa actualis vnio ſaluetur, etiam conceptibiliter ſine eo, quod eſt actu vniri, vt ex terminis patet; aliàs ſaluaretur conceptibiliter ſine ſeipſa: ergo impoſſibile eſt quod ipſa actualis

Tertiò, in nullâ creatâ lineâ poteſt actus primus vel id quod eſt in actu primò eſſe à ſe in actu ſecundò : ſed ſi identificaret ſibi ſuum actum ſecundum, eſſet à ſe in actu ſecundo: ergo nec in linea vnibilitatis nec in vlla alia creata linea poteſt actus primus ſibi identificare actum ſecundum. *Maior*, conceditur & per ſe patet : eſſe namque ab alio tranſcendit omnia quæ ſunt in creatura, ſicut eſſe à ſe tranſcendit omnia quæ ſunt in Deo. *Probatur minor*, omne quod eſt, & non eſt tale per cauſam, eſt à ſe tale : ſed quod ſibi identificat actum ſecundum, eſt in actu ſecundo, vt ſupponitur, & non eſt in eo per cauſam : ergo quod ſibi identificat ſuum actum ſecundum non poteſt non eſſe à ſe in actu ſecundo. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, quod non eſt tale per cauſam formalem, ſeu quod non pendet à cauſa formali vt tale ſit, à nulla habet cauſa quod ſit tale ; cum tale quid non habeat tunc materialem cauſam, vtpote quæ correlatiua eſt ad formalem ; nec etiam habeat cauſam efficientem aut finalem, vtpote quæ, cum extrinſecæ ſint, non poſſunt rem intrinſecè conſtituere niſi media formali cauſa, quæ dat eſſe intrinſecum & ſpecificum : ſed quod ſibi identificat ſuum actum ſecundum, non habet tunc formalem cauſam per quam conſtituatur in actu ſecundo ; aliàs cum formalis illa cauſa non alia eſſet quam actus ſecundus, eſſet tunc idem cauſa formalis ſui ipſius : ergo quod ſibi identificat ſuum actum ſecundum, eſt in actu ſecundo, nec tamen eſt in eo per cauſam : ergo quod ſibi identificat actum ſecundum cum actu primo eſt à ſe & non ab alio in actu ſecundo : ergo nec in linea vnibilitatis nec in vlla alia creata linea poteſt actus primus ſibi identificare actum ſecundum : ergo id quod eſt in materia vnibile non poteſt ſibi identificare id quo eſt ipſa actu & formaliter vnita : ergo hoc ipſo quod materia

Nota.

Nota.

teria eſt per propriam entitatem vnibilis (quod eſt primum præmiſſum principium) non niſi per vnionem entitati ſuæ ſuperadditam & diſtinctam actu vnitur.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio: *materia, ſicut & forma, eſt accidentaliter & contingenter ſolùm actu vnita*: Ergo materia ſicut & forma non eſt actu vnita niſi per vnionem diſtinctam & ſuperadditam, non autem cum eius entitate identificatam. *Probatur conſequentia*, quod ſibi identificat actualem ſui vnionem, eſt eſſentialiter & ex vi eſſentialium actu vnitum: ergo hoc ipſo quod materia eſt accidentaliter ſolum & contingenter actu vnita, nequit ſibi identificare actualem & formalem ſui vnionem. *Conſequentia*, eſt eurdens. *Probatur antecedens*, ideò non eſt nec dicitur materia eſſentialiter actu vnita, quia ex eſſentialibus ſolum petit eſſe vnita: ſed quod ſibi identificat actualem ſui vnionem, illud non tantum petit ex ſuis eſſentialibus eſſe actu vnitum: ergo quod ſibi identificat ſui vnionem debet eſſe eſſentialiter & ex vi eſſentialium actu vnitum. *Maior* conceditur & per ſe patet· *Probatur minor*, impoſſibile eſt, quod ipſa actualis vnio ſolum petat eſſentialiter ly *actu vniri*: ſed hoc ipſo quod aliquid ſibi identificat actualem ſui vnionem, pari modo philiſophandum eſt de illo, ac de ipſa vnione quam ſibi identificat: ergo impoſſibile eſt, quod id quod ſibi identificat ſui vnionem, ſolum petat ex eſſentialibus eſſe vnita. *Minor* patet ex terminis, ſiue ex termino illo identitatis. *Probatur maior*, quod ex eſſentialibus habet ſolum quod petat aliquid, ſaluari poteſt ſaltem conceptibiliter eo non habito ſeu non adepto: ſed impoſſibile eſt quod ipſa actualis vnio ſaluetur, etiam conceptibiliter ſine eo, quod eſt actu vniri, vt ex terminis patet; aliàs ſaluaretur conceptibiliter ſine ſeipſa: ergo impoſſibile eſt quod ipſa actualis

Tertiò, in nullâ creatâ lineâ poteſt actus primus vel id quod eſt in actu primò eſſe à ſe in actu ſecundò: ſed ſi identificaret ſibi ſuum actum ſecundum, eſſet à ſe in actu ſecundo: ergo nec in linea vnibilitatis nec in vlla alia creata linea poteſt actus primus ſibi identificare actum ſecundum. *Maior*, conceditur & per ſe patet: eſſe namque ab alio tranſcendit omnia quæ ſunt in creatura, ſicut eſſe à ſe tranſcendit omnia quæ ſunt in Deo. *Probatur minor*, omne quod eſt, & non eſt tale per cauſam, eſt à ſe tale: ſed quod ſibi identificat actum ſecundum, eſt in actu ſecundo, vt ſupponitur, & non eſt in eo per cauſam: ergo quod ſibi identificat ſuum actum ſecundum non poteſt non eſſe à ſe in actu ſecundo. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, quod non eſt tale per cauſam formalem, ſeu quod non pendet à cauſa formali vt tale ſit, à nulla habet cauſa quod ſit tale; cum tale quid non habeat tunc materialem cauſam, vtpote quæ correlatiua eſt ad formalem; nec etiam habeat cauſam efficientem aut finalem, vtpote quæ, cum extrinſecæ ſint, non poſſunt rem intrinſecè conſtituere niſi media formali cauſa, quæ dat eſſe intrinſecum & ſpecificum: ſed quod ſibi identificat ſuum actum ſecundum, non habet tunc formalem cauſam per quam conſtituatur in actu ſecundo; aliàs cum formalis illa cauſa non alia eſſet quam actus ſecundus, eſſet tunc idem cauſa formalis ſui ipſius: ergo quod ſibi identificat ſuum actum ſecundum, eſt in actu ſecundo, nec tamen eſt in eo per cauſam: ergo quod ſibi identificat actum ſecundum cum actu primo eſt à ſe & non ab alio in actu ſecundo: ergo nec in linea vnibilitatis nec in vlla alia creata linea poteſt actus primus ſibi identificare actum ſecundum: ergo id quod eſt in materia vnibile non poteſt ſibi identificare id quo eſt ipſa actu & formaliter vnita: ergo hoc ipſo quod materia

Nota.

Nota.

teria

teria eſt per propriam entitatem vnibilis(quod eſt primum præmiſſum principium) non niſi per vnionem entitati ſuæ ſuperadditam & diſtinctam actu vnitur.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio: *materia, ſicut & forma, eſt accidentaliter & contingenter ſolùm actu vnita*: Ergo materia ſicut & forma non eſt actu vnita niſi per vnionem diſtinctam & ſuperadditam, non autem cum eius entitate identificatam. *Probatur conſequentia*, quod ſibi identificat actualem ſui vnionem, eſt eſſentialiter & ex vi eſſentialium actu vnitum: ergo hoc ipſo quod materia eſt accidentaliter ſolum & contingenter actu vnita, nequit ſibi identificare actualem & formalem ſui vnionem. *Conſequentia*, eſt euidens. *Probatur antecedens*, ideò non eſt nec dicitur materia eſſentialiter actu vnita, quia ex eſſentialibus ſolum petit eſſe vnita: ſed quod ſibi identificat actualem ſui vnionem, illud non tantum petit ex ſuis eſſentialibus eſſe actu vnitum: ergo quod ſibi identificat ſui vnionem debet eſſe eſſentialiter & ex vi eſſentialium actu vnitum. *Maior* conceditur & per ſe patet. *Probatur minor*, impoſſibile eſt, quod ipſa actualis vnio ſolum petat eſſentialiter ly *actu vniri*: ſed hoc ipſo quod aliquid ſibi identificat actualem ſui vnionem, pari modo philiſophandum eſt de illo, ac de ipſa vnione quam ſibi identificat: ergo impoſſibile eſt, quod id quod ſibi identificat ſui vnionem, ſolum petat ex eſſentialibus eſſe vnita. *Minor* patet ex terminis, ſiue ex termino illo identitatis. *Probatur maior*, quod ex eſſentialibus habet ſolum quod petat aliquid, ſaluari poteſt ſaltem conceptibiliter eo non habito ſeu non adepto: ſed impoſſibile eſt quod ipſa actualis vnio ſaluetur, etiam conceptibiliter ſine eo, quod eſt actu vniri, vt ex terminis patet; aliàs ſaluaretur conceptibiliter ſine ſeipſa: ergo impoſſibile eſt quod ipſa actualis

vnio ex ſuis eſſentialibus ſolum petat actu vniri: ergo quòd ſibi identificat actualem vnionem non habet ſolum ex ſuis eſſentialibus quod petat actu vniri: ergo quod ſibi identificat actualem ſui vnionem, debet ex vi eſſentialium eſſe actu vnitum: ergo ſi ſibi identificaret materia actualem ſui vnionem, eſſet eſſentialiter actu vnita: ergo hoc ipſo quod materia ſicut & forma eſt accidentaliter ſolum & contingenter actu vnita (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) non eſt hoc ipſo actu vnita niſi per vnionem diſtinctam & ſuperadditam, non autem cum eius entitate identificatam.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio: *materia ſicut & forma, per vnionem ſui ſuam exercet cauſalitatem*: ergo actualis illa vnio materiæ eſt à materia modaliter diſtincta & ſuperaddita. *Probatur conſequentia*, cauſalitas materiæ eſt ab ipsâ materia modaliter diſtincta & ſuperaddita: ergo hoc ipſo quod materia per actualem ſui vnionem ſuam exercet cauſalitatem, eſt hoc ipſo materiæ vnio ab eâ modaliter diſtincta. *Conſequentia* eſt euidens. *Prob. antecedens*, id quo realiter mutatur materia, non poteſt non eſſe à materia modaliter ſaltem diſtinctum: ſed mutatur realiter materia per ipſam ſui cauſalitatem, etiam vt talem & præcisè ſumptam: ergo cauſalitas materiæ debet eſſe à materiâ modaliter diſtincta. *Maior* eſt euidens; cum enim realiter mutari ſit ſe hare in ſe aliter quam prius, & id verificari non poſſit, niſi ſit aliquid de nouo ſuperadditum ſubindeque & modaliter ſaltem diſtinctum, conſequenter ſit, quod id quo mutatur materia, non poſſit non eſſe à materiâ modaliter diſtinctum. *Probatur minor*, mutari materiam per ſui cauſalitatem præcisè ſumptam, eſt per eam mutari in eo etiam priori naturæ in quo intelligitur antecedere formam: ſed de facto ita mutatur materia per ſui cauſalitatem: ergo mutatur

mutatur materia per ſui cauſalitatem, etiam vt talem & præcisè ſumptam. *Maior* conceditur & per ſe patet; in eo namque priori nihil niſi ipſa materiæ cauſalitas reperitur, quo ita poſſit materia mutari. *Probatur minor*, non poteſt non mutari materia per ſui cauſalitatem, ſub eâ ratione qua cauſalitas eſt; cum per illam quâ talem tranſeat materia ab vno contradictorio ad aliud, in quantum ſcilicet ex non cauſante fit actu cauſans, qui quidem tranſitus nec fieri nec intelligi poteſt ſine mutatione, vt communiter conceditur: ſed cauſalitas materiæ ſub ea ratione qua cauſalitas, præcedit in aliquo priori naturæ formam: ergo de facto mutatur materia per ſui cauſalitatem in eo etiam priori in quo intelligitur antecedere formam: ergo mutatur materia per ſui cauſalitatem, etiam vt talem & præcisè ſumptam: ergo materiæ cauſalitas debet eſſe à materiâ modaliter diſtincta: ergo hoc ipſo quod materia per vnionem ſui ſuam exercet cauſalitatem (quod eſt tertium præmiſſum principium) debet præfata vnio eſſe ab ipsâ materiâ modaliter diſtincta.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies 1. quæ ſe habent ad inuicem vt actus & potentia etiam eſſentialiter loquendo, vniri non debent per aliquid ſuperadditum & diſtinctum: ſed ita ſe habent ad inuicem materia & forma: ergo non vniuntur materia & forma mediâ aliquâ vnione ſuperadditâ & diſtinctâ. *Minor* conceditur. *Probatur maior*, quæ habent ex ſe aptitudinem omnimodam ad vnionem, indigere non poſſunt vnione ſuperadditâ qua vniantur: ſed quæ ſe habent eſſentialiter vt potentia & actus, habent etiam ex ſe omnimodam aptitudinem ad vnionem: ergo quæ ita ſe habent vt po-

Videantur alia fundamẽta in ſolutionibus obiectorum.

tentia & actus, vniri non debent per aliquid ſuperadditum & diſtinctum. *Maior* videtur certa ex terminis. *Probatur minor*, vniuntur potentia & actus per ipſummet recipere & ipſum recipi: ſed hoc ipſo quod ſunt eſſentialiter potentia & actus habent ex ſe & ex ſuis eſſentialibus præfatam aptitudinem ad tale recipere & recipi: ergo quæ eſſentialiter ſe habent vt potentia & actus, habent etiam ex ſe omnimodam aptitudinem ad vnionem.

Reſpondeo negando maiorem, ad cuius probationem, in qua maiorem ſupponit arguens tanquam certam ex terminis, nego abſolutè maiorem illam; vel claritatis gratiâ diſtinguo ſic: quæ habent ex ſe aptitudinem omnimodam ad vnionem, indigere non poſſunt vnione ſuperadditâ quâ vniantur, loquendo de vnionis indigentiâ, quæ ſit defectu aptitudinis Concedo maiorem, quod ſcilicet potentia & actus non poſſint tunc vnione indigere: loquendo de vnionis indigentia quæ ſit defectu ſufficientis actualitatis Nego maiorem: ſiue non poſſunt vnione indigere, quæ ſit & detur vt talia aptet ad vnionem Concedo; non poſſunt vnione indigere, quæ ſit & detur vt eorum reducat & exerceat aptitudinem ſeu vnibilitatem Nego maiorem; & conceſsâ minori nego conſequentiam, vel diſtinguo ſimiliter conſequens. In hoc ergo allucinantur aduerſarij, quod exiſtiment, eam quam ponimus nos & requirimus vnionem inter materiam & formam, à nobis propterea poni & requiri, vt ſcilicet illas omnino aptet ad vnionem, iuxta quam exiſtimationem & ſenſum verè haud dubiè philoſophantur, dum ex eo quod materia & forma ſe habent eſſentialiter vt potentia & actus omnem huiuſmodi vnionem excludunt, & vnionis indigentiam: allucinantur tamen, nec multum vtiliter inſudant, dum tot ad hoc probandum congerunt argumenta; cum id ſolum probent quod nos à principio & in primo præmiſſo

Nota.

miſſo principio libenter concedimus, nec aliquid concludant contra principia &, capita, ex quibus concludimus nos & deducimus vnionem ſuperadditam atque modaliter diſtinctam, non enim volumus requiri vnionem illam ad aliquid ſupplendum aut complendum aptitudinis, quaſi aptare debeat & diſponere materiam & formam vt vniantur; ſed potius vt aptitudinem quam ſupponit omnimodam in materiâ & formâ reducat & exerceat veluti actuale eius exercitium & actualis reductio; vnde quia in creatis id omne quod eſt in aliquo actu exercito diſtinguitur ab actuali ſui exercitio, eo quod ſcilicet id omne quod in creatis eſt in actu exercito, eſt in eo ſolum participatiuè, & in omni ente per participationem aliud eſt id quod participatur, & aliud id quod participat, conſequenter fit, quod quamvis in materia & forma ſupponatur aptitudo omnimoda ad vnionem, adhuc tamen requiratur diſtincta & ſuperaddita vnio, ex eo præcisè quod reducat ad actum & veluti actualiter exerceat præfatam aptitudinem. *Nota.*

Inſtabis: potentia & actus, ſubindeque materia & forma maiorem habent diſpoſitionem ad vnionem, quam duo entia in actu; ſed ſi aliquo indigerent ſuperaddito nexu vt vnirentur, non maiorem haberent aptitudinem & diſpoſitionem ad vnionem quam duo entia in actu: ergo hoc ipſo quod ſe habent materia & forma vt potentia & actus, nullo prorſus indigent ſuperaddito nexu vt vniantur. *Maior* ex ſe patet, cum naturaliter petant potentia & actus actu vniri, non autem duo entia in actu. *Probatur minor*, ideò non dicuntur duo entia in actu ſufficienter apta ad vnionem, quia quantumcumque ſupponantur aliunde diſpoſita, non niſi tamen ſuperaddito nexu vniri poſſunt: ſed hoc idẽ verificaretur in hoc caſu de potentia & actu, vt cõceditur: ergo ſi potentia & actus aliquo indigerent ſuperaddito nexu vt vniren-

tur, non maiorem haberent aptitudinem ad vnionem, quam duo entia in actu.

Reſpondeo negando minorem, ad cuius probationem diſtinguo maiorem ſic:ideò non dicuntur duo entia in actu ſufficienter apta ad vnionem, quia quantumcumque ſupponantur aliunde diſpoſita, non niſi tamen ſuperaddito nexu vniri poſſunt,præcisè quia non niſi ſuperaddito nexu vniri poſſunt Nego, quod præcisè per hoc dicantur non eſſe ſufficienter apta:Quia non niſi ſuperaddito nexu vniri poſſunt,qui ſit res &completa entitas, & non tantum modus Concedo maiorem; & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam. Ideò ergo duo entia in actu dicuntur non eſſe ſufficienter apta ad vnionem, quia non niſi medio aliquo nexu vniri poſſunt,qui nexus ſit res & entitas completa, & non tantum modalis entitas, vt patet in duobus lapidibus qui non niſi medio calce vniuntur: cuius ratio eſt, quia hoc ipſo *Nota.* quod nexus ille quo indigent eſt res & non tantum modus,ſe habet conſequenter vt quod, ſeu vt id quod eſt, & non tantum vt quo, ac proinde non requiritur tantum velut reductio actualis & actuale exercitium ipſius aptitudinis,ſed potius vt aliquid ſupplens & complens aptitudinem, ſicque ex indigentiâ talis ſuperadditi nexus verè colligitur.non eſſe duo entia in actu ſufficienter apta ex ſe ad vnionem, cum igitur nexus ille qui requiritur ſupperadditus inter actum & potentiam,requiratur velut modus & modalis entitas ſe habens eſſentialiter vt quo & vt actuale exercitium ipſius vnibilitatis ſeu aptitudinis ad vnionem, ideò tantum abeſt quod ex indigentia illius colligi poſſit, non eſſe potentiam & actum ex ſe ſufficinter apta ad vnionem, ſicut colligitur de duobus entibus in actu, quin potius omnino colligitur quod ſupponat huiuſmodi nexus omnimodam aptitudinem, ſicut actus ſecundus ſupponit omne quod pertinet ad actum primum,

&

& reductio actualis omne quod pertinet ad reducibile.

Vrgebis: ideo ergo inter materiam & formam ſeu potentiam & actum requiritur ſuperadditus nexus, quia requiritur mediare aliquid ſe habens *vt quo*, ſeu vt id quo vniantur, & quo exerceatur eorũ aptitudo ſeu vnibilitas: ſed ſecluſo tali ſuperaddito nexu adhuc reperitur aliquid ſe habens ad illas *vt quo*, ſiue ad modum alicuius quo vniantur: ergo ruit fundamentum illud præcipuum, ex quo colligitur ſuperadditus nexus. *Probatur minor*, secluſo tali ſuperaddito nexu, adhuc reperitur & ſupponitur vnitiua actio: ſed vnitiua actio ſe habet ad materiam & formam *vt quo*, ſeu vt aliquid quo vniuntur, & exercetur earundem vnibilitas: ergo ſecluſo tali ſuperaddito nexu adhuc reperitur aliquid ſe habens ad vnibilitatem materiæ & formæ *vt quo*.

Reſpondeo negando minorem: ad cuius probationem nego ſimiliter minorem; cuius quidem ratio eſt duplex, primò quia ens ſe habens *vt quo* cum ſit eſſentialiter reſpectiuum, nec tam ſit ſui quam alicuius alterius, non poteſt per conſequens duobus correſpondere quæ ſint omnino diuerſi generis & diſparis rationis, ſed ſicut eſt vnum tantum ſe habens *vt quo*, ſic & vni tantum petit correſpondere ſe habenti *vt quod*: iam ſic eſt quod vnitiua actio correſpondet potentiæ efficienter vnitiuæ, adeò vt ſit vnitiua actio id quo cauſa & potentia actiua vnit: ergo non poteſt huiuſmodi vnitiua actio eſſe id quod debet correſpondere vnibilitati materiæ & formæ veluti ipſius reductio & actuale exercitium quo reducitur & exercetur. *Nota.*

Secunda verò ratio ex quâ hoc idem colligo eſt, quia id quod dicitur ſe habere ad aliquid tanquam ens *vt quo* ad ens *vt quod* cum hoc ipſo non tam ſit ſui quam illius ad quod ita ſe habet, comparatur conſequenter ad illud velut reductio actualis & actuale eius exercitium,

ſubindeque & veluti actus ad ſuam potentiam: atqui potentia & actus ſunt in eodem genere, ſubſtantiæ ſcilicet vel accidentis, vt conceditur: ergo id quod ſe habet ad aliud vt ens vt quo ad ens vt quod, debet eſſe in eodem genere, ſubſtantiæ ſcilicet vel accidentis, in quo illud aliud reponitur: Iam ſic eſt quod vnibilitas materiæ & formæ, cum non diſtinguatur, vt diximus ſupra ab earundem entitate, eſt in genere ſubſtantiæ, ipſa vero vnitiua actio eſt in genere accidentis, vt ſupponitur, & ideo correſpondet potentiæ actiuæ agentis quæ eſt ſimiliter accidens: ergo huiuſmodi vnitiua actio eſſe non poteſt id, quod debet ſe habere ad vnibilitatem materiæ & formæ tanquam ens vt quo ad ens vt quod, ac proinde præter huiuſmodi actionem vnitiuam aliud aſſignari debet quod tali fungatur munere reſpectu præfatæ vnibilitatis, ſicque & præter huiuſmodi actionem adhuc requiritur ex eo capite ſuperadditus nexus.

Vrgebis iterum: non minus cauſalitas materiæ & formæ ſe habet ad illas ſicut ens *vt quo* ad ens *vt quod*, quam præfatus nexus: ſed non propterea cauſalitas illa materiæ & formæ eſt quid earum entitati ſuperadditum: ergo neque ex illo capite debet eſſe præfatus ille nexus ſuperadditum quid. *Maior* eſt certa; eſt enim cauſalitas materiæ & formæ id quo cauſant. *Probatur minor*: conſiſtit cauſalitas materiæ & formæ in ipſo recipere & recipi ſeu communicari: ſed ipſæmet per ſuas entitates recipiunt & recipiuntur, vt patet: ergo non eſt cauſalitas materiæ & formæ quid ipſis ſuperadditum.

Reſpondeo negando minorem, cuius quidem falſitas colligitur ex tertia probatione concluſionis, vbi oſtenſum fuit materiam ſicut & formam per ipſam ſui cauſalitatem præcisè vt talem, etiam in eo priori in quo intelligitur antecedere formam, realiter mutari, quod dici non poſſet talis cauſalitas quid ipſis ſuperadditum,

tum, vt ibidem notatum fuit; eſt igitur cauſalitas materiæ & formæ modale quid earundem entitati ſuperadditum; & hoc præſertim, quia vniuerſaliter tenendum eſt, maximè in viâ & doctrinâ D.Thomæ, quid in creatis in omni reali lineâ in qua res aliqua exercitè ſe habet, diſtingui debet à parte rei & id quod eſt, & id quo eſt, niſi velint Thomiſtæ plures & plures ruere ex ſuis concluſionibus, quæ tali innituntur principio; præſertim cum rationes quibus hanc probant diſtinctionem inter ens *vt quo*, & ens *vt quod* concludant vniuerſaliter & generaliter pro omni lineâ, vt conſideranti & per multum otium meditanti clarè patebit. Neganda ergo eſt præfata minor, ad cuius probationem diſtinguo minorem: ſed ipſamet materia & forma præcisè per ſuas entitates habent recipere & recipi, loquendo *vt quod*, ita vt ipſarum entitates ſint id *quod* recipit, & *quod* recipitur Concedo: loquendo *vt quo*, ita vt ipſarum entitates ſint & ipſa ſui receptio Nego.

Quia verò eſt hoc maximi ponderis in præſenti materiâ, ex quo totus fere pendet difficultatis nodus, placet hoc confirmare doctrinâ quadam (meo iudicio) irrefragabili, & admiſsâ nedum à maiori Thomiſtarum parte, ſed etiam ab extraneis, puta ab ipſo Suareſio & ſequacibus. Diſcurro ergo ſic, & ſic intentum probo: non eſt potior ratio, quod ipſum paſſiuum fieri ipſius formæ v. g. ſit quid modaliter diſtinctum ab ipſa entitate formæ quæ fit, quam ipſius recipi ſeu paſſiua eius receptio; tum quia ipſius recipi eſt etiam ipſius fieri à materia, tum quia non minus ipſa formæ entitas eſt id quod fit, quam id quod recipitur: atqui ipſum paſſiuum fieri formæ, *quo* ipſa forma intelligitur paſſiuè fieri & paſſiuè dependere ſeu produci, conceditur à maiori Thomiſtarum parte, nec non & ab extraneis ſupra citatis modaliter diſtingui ab ipſa entitate formæ quæ fit;

& hoc exiſtimo demonſtraſſe in tomo ſuperiori, dum de diſtinctione eſſentiæ & exiſtentiæ: ergo & concedendum eſt & dicendum, quod quamuis materia & forma recipiant & recipiantur *vt quod* præcisè per ſuas entitates, non tamen *vt quo*, ſiue adhuc nihilominus diſtingui debet in illis ipſa receptio, ſiue ipſarum cauſalitas tanquam modus quidam ſuperadditus ſe habens eſſentialiter vt id *quo* exercetur earundem potentia & aptitudo ad recipere & recipi.

Vrgebis: dicunt communiter Thomiſtæ, cauſas intrinſecas ad differentiam cauſæ extrinſecæ cauſare actu per ſeipſas & non per aliquid diuerſum, vt ſupponitur cauſare cauſa efficiens: ſed ſi materia & forma eſſent ſolùm per ſuas entitates id quod recipitur aut recipit, non autem ipſa ſui receptio, illud dici non poſſet: ergo non tantum habent materia & forma per ſuas entitates eſſe id quod recipitur aut quod recipit, ſed ſunt etiam ipſa receptio, quæ eſt id quo exercetur & vis receptiua & receptibilitas.

Reſpondeo dictum hoc Thomiſtarum eſſe intelligendum, adeò vt dum dicunt Thomiſtæ, quod cauſæ intrinſecæ ad differentiam cauſæ efficientis extrinſecæ non cauſant actu per aliquid ab illis diuerſum, ſed per ſeipſas, hoc ita intelligant & veniat intelligendum, vt ſcilicet per ſeipſas, hoc eſt per aliquid ad ipſas pertinens & eiuſdem generis cum illis cauſent, cum tamen cauſa efficiens extrinſeca non niſi per aliquid omninò extranei generis actu cauſet, puta per actionem quæ eſt in genere & prædicamento accidentis; pro quo, notandum eſt quod quia cauſalitas ſiue actualis cauſatio ſe habet ad cauſam quam exercet ſicut actus ad potentiam, conſequenter fit, quod vbi potentia cauſæ eſt ſubſtantia, vt de facto eſt in materia & forma, vtpote ab ipſis indiſtincta, inde, inquam, fit quod tunc eius cauſalitas,

ſalitas debeat eſſe eiuſdem generis cum illâ, ſeu ſubſtantiale quid & modus quidam ſubſtantialis: è contra verò vbi potentia cauſæ eſt accidens, vt eſt in cauſa efficiente, eius etiam cauſalitas ſit à præfatâ cauſâ omninò diuerſa & omnino extranei generis; ſicque quod actu cauſent cauſæ intrinſecæ, ad differentiam cauſæ extrinſecæ, per ſeipſas, hoc eſt per aliquid ad ipſas pertinens; atque ita verificatur adhuc præfatum Thomiſtarum dictum, & ſeruatur in hoc præfata differentia in cauſando inter cauſas intrinſecas & extrinſecas, quamvis & intrinſecæ & extrinſecæ ſint quidem per entitates ſuas, id *quod* cauſat, non tamen per illas præcisè ſumptas ſint id *quo* cauſant. Addo præterea, quod præfatum illud dictum non ſolet ita abſolutè prolatum proferri & concedi niſi à Thomiſtis, contra quos hic contendimus, qui ſcilicet omnem excludunt vnionem intermediam, adeoque nec magni eſt roboris apud nos, nec eius acquieſcere debemus authoritati.

Obiicies ſecundò & vltimò: ſi daretur præfata vnio inter materiam & formam, daretur & inter humanitatem & verbum in Chriſto: ſed non datur nec dari poteſt inter humanitatem & verbum: ergo nec inter materiam & formam. *Maior* communiter conceditur, cum ſe habeant humanitas & verbum vt terminabile & terminatiuum, ſubindéque & quaſi potentia & actus, quo modo ſe habent materia & forma. *Probatur Minor*, dari non poteſt vnio ſuperaddita quin detur cauſa effectiuè concurrens ad illam; cum ſit tunc ens ſuperadditum & productum: ſed implicat quod detur cauſa effectiuè concurrens ad vnionem humanitatis & verbi: ergo non datur ibi vnio ſuperaddita & diſtincta. *Probatur minor*, qui concurrit effectiuè ad vnionem, habet etiam effectiuè attingere extremum provt vnitum: ſed implicat, quod detur cauſa effectiuè attingens verbum diui-

diuinum provt vnitum : ergo & implicat dari poſſe cauſam concurrentem efficienter ad eius vnionem. *Maior* conſtat : efficere namque vnionem alicuius, eſt efficere ipſum eſſe vnitum, adeoque & eſt illud efficienter attingere provt vnitum. *Probatur Minor*, non poteſt cauſa aliqua efficienter attingere extremum provt vnitum, & non continere in efficientiâ & actiuitate ſuâ ipſius vnibilitatem ; ſed implicat, quod detur cauſa, quæ in actiuitate & efficientiâ ſuâ contineat vnibilitatem verbi diuini : ergo & implicat aliquam dari cauſam effectiuè attingentem verbum diuinum provt vnitum. *Maior* patet ; cum prius ſit continere in actiuitate & efficientiâ extremum vt vnibile, quam extremum provt vnitum. *Probatur minor*, omnis vnibilitas eſt intrinſeca in extremis : ſed implicat, aliquid Deo ſeu verbo diuino intrinſecum contineri in actiuitate & efficientiâ alicuius cauſæ, qualiſcumque illa ſit ſiue increata ſiue creata ; cum omnis actiuitas & efficientia ſit in ordine ad ens dependens : ergo & implicat, quod detur cauſa, quæ in actiuitate & efficientiâ ſuâ contineat vnibilitatem verbi diuini.

Reſpondeo negando minorem primi & ſecundi argumenti : Ad tertium autem diſtinguo maiorem ſic : qui concurrit effectiuè ad vnionem, habet etiam effectiuè attingere extremum provt vnitum, ſi extremum illud provt vnitum ſit transſmutabile & tranſmutandum Concedo, quod tunc debeat contineri provt vnitum in efficientiâ & actiuitate cauſæ vnientis : ſi vero non ſit præfatum extremum etiam provt vnitum tranſmutabile & tranſmutandum Nego, quod tunc cauſa effectiuè concurrens ad vnionem debeat propterea effectiuè & actiuè continere extremum illud provt vnitum, ſed tota tunc continentia actiua & effectiua exerceri debet erga aliud quod eſt in vnione & per vnionem tranſmutabile : vnde

cum

cum in vnione hypoſtatica extremum quod eſt in eâ tranſmutabile & tranſmutandum ſit ſolum ipſa humanitas, non autem perſona diuina, ideo cauſa, quæ effectiuè concurrit ad talem vnionem, non propterea continere debet in ſuâ actiuitate & efficientiâ ipſum verbum diuinum prout vnitum, nec conſequenter prout vnibile. Ratio autem huius ſolutionis eſt, quia agere eſt correlatiuum ad pati: ergo actiuitas ſiue actiua continentia correlatiua eſt ad patibilitatem, ſiue petit quod contentum talis ſit conditionis quod poſſit pati: Iam ſic eſt quod tranſmutatur extremum per hoc & hoc ipſo quod patitur, cum pati vt dicit Philoſophus ſit recipere, & recipere ſit quoddam pati: ergo vbi extremum prout vnitum tranſmutandum non eſt nec tranſmutabile, non propterea debet prout vnitum contineri in efficientiâ & actiuitate cauſæ vnientis & concurrentis ad vnionem.

Quæres, vtrum materia & forma iuxta modum quo vniuntur vnionem requirant duplicem, an verò vnico & ſimplici nexu ſufficienter vniantur.

Reſpondeo, materiam & formam ex modo quo vniuntur requirere vnionem duplicem, quarum vna ſit in materia receptiuè, & terminatiuè in forma; altera vero ſit in forma recepta & terminata ad materiam. Ratio autem huius eſt, quia materia & forma non vniuntur vtcumque, ſed taliter quod vtrumque vnionis extremum & tranſmutatur per vnionem, & per eandem actu cauſat: iam ſic eſt quod ad taliter vniendum, & vt verificentur hæc duo de extremis vnitis, non poteſt ſufficere vnica & ſimplex vnio: non quidem ad primum, non enim vtrumque tranſmutari poteſt per vnionem, niſi vtrumque aliter ſe habeat in ſe, per vnionem, quam prius, ſubindéque & niſi vtrumque in ſe recipiat vnionem, quod fieri non poſſet, ſi vnica tantum eſſet

vnio:

vnio : ſed nec ſecundum verificari poſſet, putà quod vtrumque per vnionem actu cauſet;cum cauſalitas cauſæ intrinſecæ hoc ipſo quod diſtincta, vt ſupponitur in præſenti, debeat in ſua recipi cauſâ, vtpotè perfectio eius intrinſeca, & non poſſit vnica & ſimplex vnio in duabus recipi cauſis intrinſecis, quales ſunt materia & forma : ergo quamvis vnica & ſimplex vnio ſufficiat ad vniendum extrema vtcumque, vtpotè quæ ex natura ſuâ eſt vinculum & nexus duorum, non tamen ſufficit vnica ad vniendum materiam & formam iuxta & ſecundùm connaturalem modum quo petunt vniri.

Quanam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo D.Thomam omninò fauere præfatæ noſtræ concluſioni, quod ex tribus aut quatuor colligo ; & quidem primò ex iis quæ habet S Doctor *in quodlib.* 1. *art.* 2. *ad ſecundum*, vbi hæc habet : *Quod vna ſit facta perſona Dei & hominis, hoc non eſt factum per aliquid realiter abſolutum, vel relatiuum temporaliter inhærens Filio Dei, ſed per ſolam vnionem quæ realiter exiſtit in natura creatâ, non autem eſt realiter in ipſa perſona aſſumente.* Hæc ibi ſanctus Doctor, ex quibus ſic arguere licet.

Hoc ipſo quod admittitur vnionis modus inter humanitatem & verbum diuinum, debet à fortiori admitti inter materiam & formam, vt concedunt omnes : ſed in præfatis verbis admittit expreſſiſſimè Diuus Thomas vnionis modum inter humanitatem & verbum in Chriſto : ergo & ſentiit Diuus Thomas admittendum fore inter materiam & formam. *Maior* conceditur. *Probatur Minor*, dicit Diuus Thomas

Thomas quod facta eſt vna perſona Dei & hominis per vnionem realiter receptam in humanitate: ſed per hanc vnionem non aliud intelligit quam modum præfatum vnionis, de quo eſt ſermo: ergo admittit Diuus Thomas vnionis modum inter humanitatem & verbum. *Probatur Minor*, vel per hanc vnionem quam ibi ponit Diuus Thomas intelligit actionem vnitiuam, vel relationem conſequentem ad extrema vnita, vel tandem ipſum vnionis modum de quo procedit quæſtio: ſed nec vnitiua actio venit intelligenda, nec etiam huiuſmodi relatio: ergo non aliud intelligit Diuus Thomas per vnionem illam quam ponit inter humanitatem & verbum quam præfatum vnionis modum. *Probatur Minor*, quoad vtramque partem, & quidem primò quod non intelligat ſanctus Doctor actionem vnitiuam: quia vnio, de quâ ibi loquitur S. Doctor, eſt vnio realiter recepta in humanitate; ſed ſi ſupponeret pro ipſa vnitiuâ actione dici non poſſet realiter recepta in humanitate, præſertim in doctrinâ ſancti Doctoris; cum talis vnitiua actio ſit actio ſolius Dei, quæ quidem in doctrina ſancti Doctoris eſt formaliter immanens in Deo, & cum Deo identificata, & ſolum virtualiter tranſiens, vt demonſtrauimus in Metaphyſica in quæſtione de potentiâ Dei vt operatiua ad extra: ergo per vnionem, quam ibi ponit Diuus Thomas, intelligi non poteſt vnitiua actio.

Quod autem nec intelligi poſſit per illam relatio conſequens ad extrema vnita ſic oſtendo; vnio de qua ibi loquitur Diuus Thomas, eſt vnio per quam vna eſt facta perſona Dei & hominis, vt videre eſt in verbis citatis: ſed per relationem conſequentem ad extrema vnita non eſt nec potuit eſſe facta vna perſona Dei & hominis; quin imò conſequitur huiuſmodi relatio ad huiuſmodi vnam factam perſonam, hoc ipſo quod conſequitur ad extre-

ma vnita : ergo per talem vnionem quam ibi ponit Diuus Thomas nec intelligitur relatio conſequens ad extrema vnita, ſicut nec vnitiua actio, atque ita non niſi vnionis modus intelligendus venit.

Secundò, hoc idem colligo ex verbis quæ habet Diuus Thomas *in 8. Metaphyſ. lectione vltima*, quæque nobis obiicere ſolent aduerſarij. Hæc enim ibi habet ſanctus Doctor: *Non oportet vniri potentiam & actum per aliquod vinculum, ſicut ea quæ ſunt penitùs diuerſa ſecundum actum.* Hæc ille, ex quibus argumentor ſic.

Non aliam excludit ſanctus Doctor vnionem inter potentiam & actum, ſiue inter materiam & formam, niſi eam quam requirunt extrema illa, quæ ſunt penitùs diuerſa ſecundum actum: ſed vnio quam requirunt extrema penitùs diuerſa ſecundum actum non eſt vnio quæ ſit modus tantum, ſeu quæ ſolum ſe habeat *vt quo*, ſed eſt vnio quæ verè eſt res quædam & completa entitas, ac ſe habens etiam *vt quod*, ſiue vt id quod eſt, vt patet in duobus lapidibus vnitis, vel in ligno aurato: ergo non aliam excludit Diuus Thomas vnionem inter potentiam & actum, ſiue inter materiam & formam quam vnionem ſeu vinculum, quæ ſit res quædam & ens *vt quod*, non autem vnionem excludit quæ ſit tantum modus & ſolum ſe habens *vt quo.*

Tertiò, idem colligo ex aliis verbis, quæ nobis ſimiliter obiiciunt aduerſarij, quæque habet Diuus Thomas *in 3. ſentent. diſtinct. 2. quæſt. 2. art. 1.* ibi namque ſic loquitur: *In vnione humanæ naturæ ad diuinam nihil poteſt cadere medium formaliter vnionem cauſans, cui per prius humana natura coniungatur quam diuinæ naturæ: ſicut inter materiam & formam nihil cadit medium in eſſe, quod per prius ſit in materiâ, quam forma ſubſtan*

ſubſtantialis. Hæc ibi D.Thomas,ex quibus ſic arguere licet.

Non aliam excludit Diuus Thomas vnionem inter materiam & formam, ſicut & inter naturam humanam & diuinam, quam eam, quæ ſi ſemel daretur, per priùs eſſet in materia quam forma ſubſtantialis: ſed hoc ipſo quod vnio, quæ ſupponitur mediare, eſt tantum modus, non per prius eſt vel eſſet in materia quam forma ſubſtantialis;cum hoc ipſo quod eſt modus, ſit eſſentialiter id quo forma eſt in materia, ac proinde eſſe non poſſit ſine formâ in materia: ergo non excludit Diuus Thomas inter materiam & formam vnionem quæ ſit eſſentialiter modus.

Quartò, demùm hoc idem colligo ex eo quod ſecluſo ſemel præfato vnionis modo, eneruatur vis rationis atque doctrinæ D.Thomæ, ex qua probare ſolent Thomiſtæ ſententiam illam adeò grauem de diſtinctione modali eſſentiæ & exiſtentiæ. Hanc enim diſtinctionem probant Thomiſtæ poſt D.Thomam,quia eſt hæc propoſitio accidentalis *Homo exiſtit*: ſed hæc ſimiliter accidentalis eſt: *materia eſt vnita huic formæ*: ergo ſi hoc non obſtante poteſt adhuc materia eſſe per propriam entitatem actu vnita & ſibi identificare ſui vnionem poterit ſimiliter & eo nonobſtante eſſe homo per propriam entitatem actu exiſtens & ſibi identificare ſuam exiſtentiam Quod ſi reſpondeant, vt ab aliquibus Thomiſtis ſolet reſponderi, hanc eſſe accidentalem: forma eſt vnita materiæ; quia, vt ſit vnita, pendet ab actione agentis; licet vnio identificetur cum formâ: etiam poterit reſponderi hanc eſſe accidentalem, *Homo exiſtit*,quia licet exiſtentia identificentur cum homine, nihilominus vt exiſtat pendet ab actione agentis producentis exiſtentiam & eſſentiam. Fateor, me non videre quid, non in verbis ſed in re reſponderi poſſit huic inſtantiæ, quæ tamen facilè eneruatur,

uatur, ſi teneatur (vt ego ſemper tenebo) nullum creatum exercitium in nulla prorſus lineâ ſiue eſſendi, ſiue operandi, ſiue vnibilitatis identificari cum ſuâ potentiâ, & illud præcipuè, ſine quo etiam naturaliter potentia & actus primus reperiuntur, vt de facto accidit in præſenti: naturaliter enim reperitur vnibilitas materiæ, ſiue materia vnibilis ſine vnione cum hâc vel illâ formâ.

Dices, pari modo Philoſophandum eſt & Philoſophatus eſt Diuus Thomas quantum ad neceſſitatem vnionis ſuperadditæ, de materia & forma, ac de humanitate & verbo diuino in Chriſto: ſed nullam agnouit D. Thomas vnionem mediam inter humanitatem & verbum: ergo neque inter materiam & formam. *Probatur Minor*, ex his quæ habet Diuus Thomas *in 3. ad Annibaldum, diſtinct. 5. quæſtione vnica, art. 3.* vbi ſic loquitur: *Vnio tripliciter accipi poteſt; vno modo prout vnio eſt idem quod vnitio. Alio modo prout vnio eſt paſſio, ſeu dependentia quædam naturæ aſſumptæ ad aſſumentem. Tertiò verò modo vnio eſt relatio conſequens huiuſmodi actionem & paſſionem:* hæc ibi Diuus Thomas, ex quibus ſubſumo ſic: ſed vnio modalis, de qua eſt ſermo, ſub nulla ex enumeratis vnionibus intelligenda venit: ergo nullam agnouit D. Thomas vnionem modalem inter naturam aſſumptam & aſſumentem, ſiue inter humanitatem & verbum.

Reſpondeo negando minorem, cuius falſitatem ſupra ſufficienter oſtendimus ad probationem vero nego ſimiliter minorem: Hæc enim modalis vnio & in re, & in mente Diui Thomæ intelligenda venit ſub illa dependentiâ quam agnoſcit Diuus Thomas ſuperadditam in natura aſſumpta in ordine ad naturam aſſumentem; & quidem quod per illam dependentiam verè intelligat ſanctus Doctor præfatam vnionem, hoc euidenter colligo ex his

his quæ habet *in quodlib.* 1. *art.* 2. *ad ſecundum*, vbi habet: *Quod vna ſit facta perſona Dei & hominis, hoc non eſt factum vel per aliquid abſolutum vel relatiuum, ſed per ſolam vnionem receptam realiter in natura aſſumpta :* Hæc ille, ex quibus ſic arguo ad intentum : facta eſt vna perſona Dei & hominis per ipſam dependentiam naturæ aſſumptæ ad aſſumentem, etiam præcisè ſumptam, cum tali poſita dependentia, etiam omni alio ſecluſo, adhuc extet vna perſona Dei & hominis : ſed dicit Diuus Thomas quod facta eſt vna perſona Dei & hominis per ipſam vnionem realiter receptam in natura aſſumptâ : ergo præfata dependentia naturæ aſſumptæ ad aſſumentem talis eſt in mente ſancti Doctoris, quod etiam abſolutè loquendo dicatur vnio ſuperaddita ſeu recepta : ſed ſola modalis vnio de qua inquiritur habere poteſt quod abſolutè loquendo dicatur vnio ſuperaddita, cum actio vnitiua ſit abſolutè loquendo vnitio potius quam vnio, & relatio conſequens ad extrema vnita non tam ſit vnio quam comparatio & habitudo vnitorum : ergo per huiuſmodi dependentiam ſuperadditam naturæ aſſumptæ ad naturam aſſumentem verè & de facto intellexit Diuus Thomas vnionem illam, de qua eſt ſermo.

QVÆ

taliter materia & forma vnitim ſumptæ ingredi poſſunt ipſum totum, quam vel per vnionem cum illo, vel per identitatem. *Probatur Minor*, in qua tota ſita eſt difficultas, & quidem duplici aut triplici medio; & vtroque (meo iudicio) irrefragabili.

Primò, vnio eſt eſſentialiter duorum: ergo eſſe non poteſt vnio niſi inter ea, quæ ad inuicem comparata faciunt numerum: ſed impoſſibile eſt quod totum Phyſicum faciat numerum cum materiâ & formâ vnitim ſumptis; cum in quovis numero vna pars ſit certum quid ſeorſim ab aliâ, & totum Phyſicum nihil ſit ſeorſim à materiâ & formâ vnitim ſumptis; aliàs eſſet compoſitum ſine eo quo eſt compoſitum, putà ſine componentibus, quod quidem in terminis implicat vt per ſe patet: ergo impoſſibile eſt taliter ſe habere totum phyſicum ad materiam & formam vnitim ſumptas, vt eas ſibi vniat & vniatur cum eis.

Secundò, omnis vnio ordinatur eſſentialiter ad totum aliquod compoſitum conſtituendum, cum nihil aliud ſit compoſitio, quam diſtinctorum vnio: ſed impoſſibile eſt quod vnio totius Phyſici cum materiâ & forma vnitim ſumptis ordinetur ad totum Phyſicum conſtituendum; cum hoc ipſo quod eſt vnio totius cum altero, illud iam ſupponat in ratione totius conſtitutum, ſicut hoc ipſo quod eſt vnio materiæ & formæ, illas iam ſupponit in ratione materiæ & formæ: ergo impoſſibile eſt, ita ſe habere totum Phyſicum ad materiam & formam vnitim ſumptas, vt cum eis habeat vnionem.

Tertiò, totum hoc ipſo quod eſt aliud à materia & formâ vnitim ſumptis, eſt hoc ipſo & aliquid eis perfectius; cum ſit in hoc caſu id, ad quod ordinantur illæ vnitim ſumptæ: ergo hoc ipſo quod vnitur totum materiæ & formæ vnitim ſumptis, vnitur illis vt aliquid eas perficiens

ficiens & actuans : ſed impoſſibile eſt quod totum vniatur materiæ & formæ ſimul ſumptis vt eas perficiens & actuans : ergo & impoſſibile eſt quod eis etiam abſolutè vniatur. *Probatur ſubſumptum*, in tantum aliquid alteri vnitur vt perficiens, in quantum aliquod ei tribuit eſſe; omnis namque perfectio attenditur iuxta aliquod eſſe, vt conceditur, & vt inductione patet : ſed impoſſibile eſt quod totum Phyſicum aliquod tribuat eſſe materiæ & formæ vnitim ſumptis; cum nec tribuere poſſit eſſe accidentale ſiue ſecundum quid, vtpotè quod eſt totum quoddam ſubſtantiale; nec etiam tribuere poſſit eſſe ſubſtantiale ſiue ſimpliciter, vtpotè quod ſupponitur iam communicatum à formâ iam communicatâ & vnitâ : ergo impoſſibile eſt, quod totum Phyſicum taliter ſe habeat ad materiam & formam vnitim ſumptas, vt illas ſibi vniat & vniatur cum eis : ergo totum Phyſicum importat materiam & formam vnitim ſumptas per hoc quod illas ſibi identificat & identificatur cum eis : ergo non poteſt totum Phyſicum ſe habere ad materiam & formam vnitim ſumptas ad modum tertiæ alicuius entitatis & realitatis realiter ab eis diſtinctæ.

Dices 1. totum Phyſicum eſt verè & propriè vnum, cum ſit vnum per ſe, vt ſupponitur: ſed materia & forma vt vnitim ſumptæ non poſſunt dici vnum : ergo totum Phyſicum non poteſt non eſſe aliud à materiâ & formâ, etiam vt vnitim ſumptis. *Probatur minor*, id à quo vnumquodque dicitur vnum eſt vnitas : ſed materia & forma etiam vt vnitim ſumptæ non habent vnitatem : ergo nec habent vt vnitim ſumptæ, quod dici poſſint vnum. *Probatur Minor*, nihil habent materia & forma vt vnitim ſumptæ, quod non habeant diuiſim præter vnionem; ſed vnio non eſt nec dici poteſt vnitas; cum vnitas ſit vnius, & vnio ſit duorum: ergo materia & forma etiam vt vnitim

ſumptæ

ſumptæ non habent vnitatem.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem ſic : totum phyſicum eſt verè & propriè vnum , vnitate compoſitâ Concedo : eſt verè & propriè vnum vnitate ſimplici Nego. Similiter diſtinguo minorem : ſed materia & forma vt vnitim ſumptæ non poſſunt dici vnum vnitate ſimplici Concedo : non poſſunt dici vnum vnitate compoſitâ Nego minorem & conſequentiam. Ratio autem huius ſolutionis eſt , quia vnum vnitate compoſitâ eſſe debet ens quoddam , non quidem ex componentibus exurgens & reſultans vt tertium quid , (ſic enim componentia ipſum non ingrederentur in facto eſſe , adeoque & eſſet ens ſimplex in facto eſſe) ſed ex ipſis conflatum componentibus : iam ſic eſt quod ens ex ipſis conflatum componentibus non poteſt de alio in hoc caſu verificari , quam de materiâ & forma vnitim ſumptis , cum vt iam dictum eſt totum quod non eſt materia & forma vnitim ſumptæ , ſed aliud ex illis reſultans vt tertium quid, dici non poſſit tale ens ita ex componentibus conflatum , eo quod ſcilicet hoc ipſo quod comparatur ad componentia vnitim ſumpta vt tertium quid, ſit aliquid & certum quid ſine huiuſmodi componentibus , vtpote faciens cum illis numerum , quod tamen dici non poteſt de ente quod non eſt ens niſi conflatum ex componentibus : ergo ly vnum vnitate compoſita de alio verificari nequit quam de materia & formâ vt vnitim ſumptis ex quo patet reſponſio ad ſequentia. *Nota.*

Dices ſecundò , impoſſibile eſt , materiam & formam non diſtingui à toto ſub ea ratione quâ totum realiter cauſant : ſed ipſum cauſant totum vt vnitim ſumptæ : ergo impoſſibile eſt , quod etiam vt vnitim ſumptæ non diſtinguantur realiter à toto. *Maior* videtur euidens : nihil enim eſſe poteſt cauſa

 ſui

ſui ipſius. *Probatur Minor*, materia vnitim ſumitur hoc ipſo quod ſumitur vt recipiens formam, & forma vt informans materiam: ſed non cauſant materia & forma totum phyſicum niſi recipiendo & informando: ergo & ipſum cauſant totum vt vnitim ſumptæ.

Reſpondeo negando minorem, quod ſcilicet materia & forma totum cauſent vt vnitim ſumptæ; cuius ratio eſt, quia vt dicantur materia & forma vnitim ſumptæ, non ſufficit quod vna ſumatur in recto, & altera in obliquo, vt dum dicitur materia recipiens formam, vel forma informans materiam, ſed debet vtraque ſumi in recto, vel vtraque in obliquo; tùm quia dum vna ſumitur in recto & altera in obliquo, ſumuntur tunc vt ſe mutuò reſpicientes, ſubindéque & quaſi diuiſiuè, cum ſumantur tunc vt exercentes inter ſe oppoſitionem reſpectus; cum tamen materia & forma vt vnitim ſumptæ non exerceant oppoſitionem reſpectus ad inuicem, ſed potius quaſi ad modum vnius ſubiecti reſpiciunt prædicata in quibus ita vnitim ſumptæ communicant: tùm quia hoc ipſo quod vna ſumitur in recto & altera in obliquo, vt dum dicitur materia recipiens formam, habet vna putà materia priùs attingi & conſiderari quam altera; cum tamen materia & forma vt vnitim ſumptæ ita ſe habeant vt ſub tali ratione non niſi ſimul & ſemel attingi poſſint ab intellectu, vt conſideranti patebit: tùm denique quia hoc ipſo quod vna ſe habet in recto & altera in obliquo, quod tunc ſumitur non niſi pro vno ſupponit, nec ibi propriè & ex æquo verificantur ly *ſumptæ*, ſeu ly *ſumuntur*, ſed tantum ly *ſumitur*, quod ex eo patet, quod ſi de iis ita ſumptis putà de materia formam recipiente aliquid prædicetur, verè & reipſa non niſi de vna tale quid prædicatur, vt ſi dicas materia formam recipiens eſt potentialis, cum tamen contrarium eueniat, quando ex iis

iis non vnum tantum ſumitur, ſed de facto & verè vnitim ſumuntur, vt patet dum dicitur materia & forma vnitim ſumptæ ſunt ſubſiſtentes, vbi ly ſubſiſtentes quod eſt prædicatum verè tunc de vtraque prædicatur, & non de vna tantum; verum ergo eſt, quòd vt dicantur materia & forma vnitim ſumptæ non ſufficit quod vna in recto ſumatur & altera in obliquo, ſed debet vna & altera ſumi in recto, vel vtraque in obliquo :, iam ſic eſt quod non habent materia & forma totum cauſare niſi in quantum vna in recto ſumitur & altera in obliquo, cum non cauſent niſi per hoc quod materia eſt recipiens formam, & forma informans materiam, vt conceditur: ergo non propterea verificarur nec ſequitur quod materia & forma vt vnitim ſumptæ cauſent totum.

Dices tertiò, hoc ipſo quod aliqua à parte rei verificantur de toto quæ non verificantur de materia & forma vnitim ſumptis, & è contra, non poſſunt hoc ipſo materia & forma vnitim ſumptæ non diſtingui à toto à parte rei: ſed ſic eſt quod aliqua ita verificantur à parte rei de toto quæ non verificantur de materia & formâ vnitim ſumptis; dicitur enim de toto quod eſt id *quod eſt*, & *quod operatur*, quod tamen non dicitur de partibus; & de partibus etiam vnitim ſumptis dicitur quod componunt, quod tamen non verificatur de toto: ergo debet totum diſtingui à parte rei à materiâ & formâ vnitim ſumptis.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem ſic: hoc ipſo quod aliqua verificantur de toto, quæ non verificantur de partibus vnitim ſumptis, non poſſunt hoc ipſo non diſtingui à parte rei, ſi talia non verificentur de partibus vnitim ſumptis ſecundùm rem ſignificatam Concedo: ſi vero de illis non verificentur præciſè propter & ſecundùm ſignificandi modum Nego, quod propterea arguatur inde diſtin

ctio aliqua realis inter totum & partes, & ſub eadem diſtinctione minoris Nego conſequentiam. Pro quo notandum eſt, poſſe ex duplici capite prouenire, quod aliquid quod de vno prædicatur non prædicetur de alio, putà vel ex diuerſitate eorum in re ſignificatâ, in quo ſenſu quod prædicatur de ſubſtantia verbi gratia non prædicatur de accidente; vel præcise ex diuerſo modo ſignificandi eandem rem, iuxta quem modum docetur in Logica, quod quæ verificantur de formâ in abſtracto non propterea debent verificari de eadem in concreto, vel è contra; & ita conceditur quod homo ſcribit, homo ædificat, quod tamen negatur de humanitate; ſicut autem quod aliquid verificetur de forma vt in concreto, nec tamen de eadem verificetur in abſtracto, non propterea id arguit realem aliquam diſtinctionem in formis illis ſub ratione formæ, propterea quod id prouenit & prouenire poteſt ex diuerſitate in modo tantum ſignificandi, & non in re ſignificata; ita nec argui debet realis aliqua diſtinctio inter totum & partes ſeu materiam & formam vt vnitim ſumptas, ex eo quod verificetur aliquid de toto quod de illis non verificatur, vel è contra; quia hoc ex diuerſo ſolùm ſignificandi modo prouenit, non autem ex diuerſitate in re ſignificatâ; quod ex eo colligo, quod res ſignificata per totum non ſe habet ad rem ſignificatam per partes vnitim ſumptas, vt illam ſibi vniat aut cum eâ vniatur, vt exiſtimo ſupra demonſtraſſe in reſponſione ad quæſitum, & quidem triplici medio; vnde cum res illa ſignificata per totum comprehendat aliunde & ſupponatur comprehendere rem ſignificatam per partes vnitim ſumptas, debet conſequenter hanc ſibi identificare, & ita excludere debet diuerſitatem in re ſignificata, & ſolùm diuerſitatem inducere in ipſo ſignificandi modo.

Dices

Dices quartò, quod ex Diuo Thoma *quodlibeto ſecundo, articulo tertio, ad primum: Aliquando ex his quæ ſimul iunguntur relinquitur aliqua res tertia: ſicuti ex anima & corpore conſtituitur humanitas*: ſed ſi totum non diſtingueretur à ſuis partibus vnitim ſumptis verificari non poſſet, quod ex his quæ ſimul iunguntur relinqueretur res tertia: ergo ex D. Thoma diſtinguitur realiter totum phyſicum, vt humanitas à ſuis partibus etiam vnitim ſumptis.

Reſpondeo negando minorem. Pro quo notandum eſt, quod aliud eſt loqui de partibus, vt ſunt ea quæ ſimul iunguntur ad totum componendum, & aliud eſt de iiſdem loqui vt coniunctim ſumptis, habent enim partes quod ſint ea quæ ſimul iunguntur per hoc præcisè quod vna in recto ſumitur aliam importans in obliquo, putà per hoc quod ſumitur materia vt recipiens formam, vt per ſe patet: in quo quidem ſenſu & iuxta quam acceptionem certiſſimum eſt totum eſſe rem tertiam relictam ex illis quæ ita iunguntur; cum totum ſub nulla ratione ſit nec dici poſſit vna ex ſuis partibus, ſubindéque nec ſit materia recipiens formam, nec etiam ſit forma actuans & informans materiam: non eſt tamen ita certum, imò omnino falſum eſt, quod ſit totum res tertia comparatiuè ad partes vnitim & coniunctim ſumptas, & ex iis ita coniunctim ſumptis reſultans; quod quidem ex eo patet, quod quamuis totum ſub nulla ratione ſit vel dici poſſit vna ex ſuis partibus, & ita nec dici poſſit materia recipiens formam: vel forma actuans materiam, eſt tamen totum & dici poteſt eſſe ſuæ partes ita communicantes, cum illas includat vt ſupponitur, nec tamen illas includat per vnionem quam habeat cum eis, vt iam dictum eſt, ſubindéque illas ſolum importare poſſit per identitatem: ergo quamvis ſit totum res aliqua

comparatiuè ad partes quæ ſimul iunguntur, non proptereà ſequitur quod debeat eſſe totum ita realiter diſtinctum à ſuis partibus coniunctim & vnitim ſumptis.

Quod autem ſit hæc ſolutio iuxta mentem & intentum ſancti Doctoris ex eo apertè colligo, quod habet Diuus Thomas *in quart. contra gentes, capite octuageſimo primo*, vbi habet: *De humanitate verò non eſt intelligendum quod ſit quadam forma conſurgens ex coniunctione formæ ad materiam, quaſi ſit realiter alia ab vtraque; quia cum per formam materia fiat hoc aliquid actu, vt dicitur 2. de Anima, textu nono, Illa tertia forma conſurgens non eſſet ſubſtantialis ſed accidentalis.* Hæc Diuus Thomas, quibus & noſtram probat ſententiam, & præfatam inſinuat ſolutionem, in quâ & iuxta quam diximus, quod quamvis totum, putà humanitas nec ſit materia recipiens formam, nec dici poſſit forma informans materiam, eo quod ſcilicet totum ſub nulla ratione eſt vel dici poteſt vna ex ſuis partibus, non tamen eſt totum aliud realiter ab vtraque, quia ſcilicet totum quod non eſt vna ex ſuis partibus, eſt nihilominus ſuæ partes, vtpotè quas importat, non mediâ vnione, ſed mediâ identitate.

Colliges, quod quando dicit Philoſophus *in quint. Metaphyſic. textu decimo nono*, quod *bis tria non ſunt ſex*; & *in ſeptim. Metaphyſic. textu ſexageſimo*, quod *ſillaba non eſt elementa*, id eſt non eſt litteræ ex quibus conſtat, non propterea intendit dicere & docere, quod totum diſtinguatur à ſuis partibus, v l quod totum non ſit realiter ſuæ partes: oppoſitum enim expreſsè docet *in quart. Phyſicorum, capite tertio*, vbi ait: *Alio modo eſt aliquid in alio, vt totum eſt in partibus: neque enim aliquid eſt totum quam partes.* Vnde dum ait loco citato quod bis

bis tria non ſunt ſex , intendit ſolum quod vt ſunt formaliter bis tria, & vt conſtituunt ſpeciem ternarij non ſunt ſex , propterea quod vna ſpecies numeri non eſt formaliter ſumpta pars alterius , ſed ſolum materialiter , quatenus ſcilicet vnitates claudit , ex quibus quilibet numerus tanquam ex partibus componitur , & ita non bis tria ſed ſex vnitates ſunt ſex ; in alio vero teſtimonio in quo refertur dixiſſe quod ſillaba non eſt elementa , ſeu litteræ ex quibus conſtat , truncatur ſenſus teſtimonij ; non enim dicit abſolutè Philoſophus , quod ſillaba non eſt elementa , ſed quod *ſillaba non eſt elementa ſicut cumulus* ; quod vtique verum eſt , quia cumulus ſolum dicit partes ſimul in eodem loco , abſque aliquo tamen ordine : ſillaba verò dicit elementa ſeu litteras ordinatè ſe habentes.

COROLLARIVM

Per quid differant violentum & artificiale à naturali , & in quo conſiſtant.

EXplicatâ ſupra naturæ quidditate in introductione ad Phyſicam , & iis fusè in hoc libro explicatis , quæ ad cauſas eius intrinſecas ſeu principia & partes ſpectant , vnum ſupereſt declarandum per quid ſcilicet naturale quod tale dicitur, quia conſtat naturâ,differat ab artificiali & violento , cum vis & ars ſint etiam principium motus,ſicut & natura,& aliunde in ſenſibilibus & naturalibus inueniantur. Igitur

Sciendum primò, in eo conſiſtere differentiam inter naturalia & artificialia, quod naturalia habent in ſe principium ſui motus, ita quod moueantur ab intrinſeco hoc ipſo quod naturalia ſunt & vt à naturâ mouentur, non autem artificialia. Ratio autem huius eſt, quia forma naturalis quæ eſt intrinſecè conſtitutiua naturalis entis, eſt principium motus ipſius entis quod conſtituit, ſic forma naturalis lapidis eſt principium motus ipſius lapidis, putà motus deorſum; & forma ignis principium motus ſurſum in ipſo igne quem ſimiliter intrinſecè conſtituit: iam ſic eſt quod forma artificialis ex qua ſolâ intrinſecè conſtituitur ens artificiale, nullius motus eſt principium, vt patet: ergo diſtinguitur naturale ab artificiali, per hoc quod habet in ſe ens naturale principium ſui motus, non autem artificiale.

Sciendum ſecundò, quod quando dicitur ens naturale in ſe habere principium ſui motus ad differentiam artificialis, ly motus ſicut ibi ſimpliciter profertur, ita & ſumi debet ſimpliciter & quoad ſubſtantiam, & non tantum quoad aliquem & aliqualem ſui modum, vnde licet nauis quæ actiuè mouetur per aquas à vento vel à remigibus, & plauſtrum quod actiuè mouetur ab illud portantibus: licet, inquam, & plauſtrum ratione ſuæ formæ artificialis rotarum, & nauis ratione ſuæ videantur habere principium paſſiuum talis motus; nec enim abſque tali forma poſſet nauis moueri, vt mouetur ſuper aquam, neque abſque tali forma artificiali rotarum poſſet plauſtrum moueri vt mouetur ab equis, hoc tamen nonobſtante ſaluatur adhuc differentia aſſignata inter naturale & artificiale, ex eo ſcilicet quod talium motuum quoad illorum ſubſtantiam principium paſſiuum eſt ipſa forma naturalis ligni ex quo conficitur nauis, & ligni ex quo conficitur plauſtrum,

quia

quia ratione ipſius formæ naturalis ligni habet nauis, quod poſſit ſupernatare, & non ſubmergi in a uis, licet quoad modum & maiorem velocitatem motus tum nauis, tùm plauſtri (& idem dic cum proportione de omnibus aliis motibus) conducat eorum figura artificialis.

Sciendum tertiò, quod quamvis ars quæ eſt in mente artificis eſſet principium alicuius motus quoad ſubſtantiam in ipſo artifice, vt volunt aliqui, id tamen non ſufficeret, vt diceretur ens artificiale habere principium ſui motus; quandoquidem per artem non conſtituitur intrinſecè ens artificiale, ſed ſolum intrinſecè per illam conſtituitur artifex; ens autem artificiale conſtituitur per terminum artis, ſcilicet per formam artificialem; atque ita modo ipſa artificialis forma non ſit principium motus ipſius entis artificialis, etiam ſi ars eſſet principium motus eius in quo talis reperitur ars, non propterea ens artificiale principium in ſe haberet ſui motus, ac proinde ſemper in hoc diſtinguitur ab ente naturali. Nihilominus

Sciendum quartò, quod nec ars eſt principium motus eius in quo talis ars reperitur; Quia cum ars ſit in mente artificis, & non agat creatura phyſicè tranſeunter per actum intellectus, nec per principium quod eſt in intellectu (ſolus enim Deus per ſuas ideas aliquid extra ſuum intellectum producit) ars quæ eſt in mente artificis dirigit quidem & regulat motus ipſius artificis, vt ars citharizandi quæ eſt in mente muſici, dirigit & regulat motus manuum cithariſantis quoad numerum & diſpoſitionem ipſorum motuum; non tamen ipſa ars eſt principium talis motus quoad ſubſtantiam, ſed eius potius ſubſtantialis forma; & ita non ſolum ens artificiale non habet principium intrinſecum ſui motus, ſed nec artifex formaliter vt artifex habet

principium ſui motus, nec eius ars habet propterea rationem naturæ; vnde ad id quod obiici ſolet, quod ſcilicet per artem quandoque fiunt opera naturalia, vt dum panificus per artem ſuam facit panem ex tritico, & medicus per artem medicinæ ſanitatem cauſat, quæ eſt in genere entis naturalis; ex quo inferre ſolent quod opera naturalia & artificialia non diſtinguuntur, cum vtraque fieri poſſint mediâ arte; Ad hoc, inquam, dicendum eſt, quod ars virtute propria nullam formam poteſt cauſare naturalem, ſed ſolum applicanda actiua paſſiuis; & quod tunc forma quæ cauſatur non cauſatur ab arte, ſed à corporibus quæ applicantur. Vnde nunquam euenit quod res naturalis ſit proprius artis effectus, ſed ſolum proprius eius effectus eſt forma artificialis, pro expoſitione autem violenti.

Sciendum quintò, violentum eſſe *quod fit ab extrinſeco, paſſo non conferente vim.* Ita communiter aſſignatur definitio violenti; & ſumitur ex Ariſtotele *tertio Ethicorum, capite primo*, dicente, violentum eſſe *cuius principium eſt foris, in quod nihil confert is qui agit aut patitur*; colligitúrque & ex Diuo Damaſceno 2. *de Fide, capite vigeſimo quarto*, vbi habet quod *inuitè*, id eſt violenter, *fieri id dicitur, quod principium habet extrinſecum, nihil motu ſuo atque conatu ad actionem conferente eo, cui vis infertur.* In quibus definitionibus iuxta communem interpretum ſententiam, cum dicitur *paſſo non conferente vim*, aut *quod nihil confert is qui violentiam patitur*, non debet id intelligi merè negatiuè: aliàs violenta eſſet homini cuiuſvis formæ ſupernaturalis infuſio, ad quam nullam inclinationem aut conatum habet naturalem, ſed potentiam ſolum obedientialem; & violenta eſſet ligno forma artificialis in ipſo introducta: quæ tamen licet non ſit naturalis,

turalis, non propterea eſt violenta, ſed præternaturalis; ſed debet intelligi, quod vt aliquid ſit alicui violentum, ei poſitiuè per contrariam inclinationem reſiſtat. Sic autem intellecta definitio optima eſt, vtpotè ſoli competens violento, & omnia alia à ratione violenti excludens; per id enim quod eſt *eſſe à principio extrinſeco* excludit naturale & voluntarium, quæ ſunt à principio intrinſeco: per id verò quod *paſſum debeat poſitiuè reſiſtere* excluditur præternaturale, vt eſt forma artificialis in ligno; ad hoc enim licet paſſum non concurrat, ſed ſit à principio extrinſeco, poſitiuè tamen non reſiſtit.

Sciendum ſextò, quod vt aliquid ſit alicui violentum, ſufficit quod ſit contra principium eius paſſiuum per modum naturalis inclinationis, ſeu contra naturalem eius inclinationem etiam paſſiuam. Cuius ratio eſt, quia ideò quod eſt contra principium actiuum inclinationis alicuius dicitur ei violentum, quia ad id per tale ſuum principium actiuum naturaliter poſitiuè reſiſtit: Iam ſic eſt quod ei etiam quod ſit contra paſſiuam inclinationem, ſeu contra principium paſſiuum per modum naturalis inclinationis ad aliquid, per tale principium paſſiuum poſitiuè reſiſtit paſſum; principium namque paſſiuum per modum naturalis inclinationis ad habendum aliquid eſt pondus & naturalis inclinatio ad illud habendum; ac proinde cum à principio extrinſeco impediatur ad habendum illud, per ipſummet principium paſſiuum quo ponderat & inclinatur ad illud habendum poſitiuè reſiſtit illius priuationi: ergo vt aliquid ſit alicui violentum, ſufficit quod ſit contra principium eius paſſiuum per modum naturalis inclinationis. Et hoc inſinuat Ariſtoteles in definitione violenti. Dum enim aſſerit violentum eſſe *in quod nihil confert is qui*

agit aut patitur, vtrumque reſiſtens principium videtur includere, actiuum videlicet in eo quod agit, & paſſiuum in eo quod patitur. Vnde ſi cælum nunc ſuo priuaretur motu; aut ſi potentia viſiua obiecto approximato & medio rectè diſpoſito impediretur ne ſpecies reciperet viſibiles, in his violentiam paterentur, quamvis ea ſolum eſſent contra principium paſſiuum naturaliter inclinans; cum enim oppoſitum eſſet illis naturale, hoc eſſet illis innaturale & violentum.

Sciendum vltimò, non ſufficere ad rationem violenti, quod ſit contra principium paſſiuum illius quod violentiam patitur, niſi; vt dictum fuit ſuprà, principium illud paſſiuum cui contrariatur ſit in eo per modum naturalis ponderis & inclinationis; & ita ceſſatio circularis motus in aliquo globo non propterea dicitur ei violenta, licet ſit contra principium paſſiuum quod habet ad huiuſmodi circularem motum ratione figuræ circularis; cuius ratio eſt, quia principium paſſiuum, quando eſt tale, quod ſit pondus & inclinatio naturalis ad motum, reſiſtit tunc ceſſationi motus: ac proinde facit talem ceſſationem à motu eſſe violentam: Non tamen id facit principium paſſiuum quod non eſt per modum naturalis inclinationis ad aliquid, quia tunc illud eſt ſolum capacitas, non autem pondus ad talem terminum, ac proinde non reſiſtit priuationi illius. Vnde vt benè notat D. Thomas *q. 5. de potentia, art. 5. ad 12.* quando quieſcet ſolum poſt finem mundi, non erit tunc eius quies ei violenta, licet ei violentæ
Nota. eſſet ſi ante finem mundi & nunc quieſceret; cuius ratio & quidem notatu digna eſt quia cælum habet ſolum ad motum aptitudinem ratione ſuæ figuræ circularis, & habet inclinationem naturalem ratione ſui finis ad quem

eſt

eſt creatus à Deo, quique eſt influere in hæc inferiora, vt impleatur numerus electorum; & ſic perſeuerante tali fine, vt perſeuerat nunc, eſſet ceſſatio motus ei violenta, quia nunc eſſet contra principium eius paſſiuum annexam habens naturalem inclinationem ad motum: ceſſante autem eo fine vt ceſſabit poſt diem iudicij, ſolum manet in cœlo aptitudo ad motum ratione ſuæ figuræ circularis, non autem manebit tunc in cælo ad motum inclinatio naturalis; & ita tunc non moueri non erit cælo violentum, quia nec habet principium actiuum ad motum per modum principij actiui emanationis ipſius motus, neque habebit tunc principium per modum inclinationis naturalis ad ipſum motum.

LIBER II.

De principiis extrinſecis entis naturalis ſeu mobilis, ſiue de cauſa efficiente & finali.

CVM iam in priori libro actum fuerit de ente ſeu corpore naturali & mobili quantum ad principia eius intrinſeca, puta quemadmodum conſtet ex materia primâ & formâ ſubſtantiali, tanquam ex partibus intrinſecis, vnde appellatur corpus ſiue compoſitum; & tanquam ex duabus naturis, quæ ſcilicet rationem habent principij motus aut quietis eius in quo ſunt, vnde & appellatur corpus naturale. Item quænam ſit harum partium quidditas; quo modo & qualiter vniantur, &c. ſupereſt igitur vt in hoc agamus libro de

de eiuſdem entis ſeu corporis naturalis & mobilis principiis ſiue cauſis extrinſecis, quæ quidem ſunt numero duæ, efficiens ſcilicet & finalis, vt notatum fuit in introductione ad phyſicam vbi etiam definitionem huiuſmodi cauſarum, diuiſionem, prioritatem & alia quæ facilioris ſunt intelligentiæ breuiter ſed tamen ſufficienter expoſuimus. Quia vero vna ex diuiſionibus cauſæ efficientis eſt in increatam, quæ propterea nuncupari ſolet cauſa prima, & creatam, quæ dici ſolet cauſa ſecunda, ideò vt explicetur quænam ſit dependentia & ſubordinatio vnius harum cauſarum ad alteram, & quidem non ſolum in eſſendo ſed etiam in operando, ſit.

QVÆSTIO I.

De neceſſitate præmotionis inter cauſam ſecundam & cauſam primam.

Quod Deus immediatè concurrat ad actus & effectus cauſæ ſecundæ.

PRæmittendum 1. contra Durandum *in 2. diſtinct. 1. quæſt. 5.* vbi negat concurſum Dei immediatum ad omnes effectus; vultque quod ſolum concurrat Deus ad illos, producendo illorum cauſas & tribuendo eis virtutes actiuas ad operandum, ipſaſque cauſas & tales earum virtutes conſeruando, abſque eo quod ad aliquem eorum immediatè concurrat actum: præmittendum, inquam, quod præter id quod Deus ſeu cauſa prima cauſas producat ſecundas, eiſque virtutes operatiuas præbeat, atque illas & tales earum virtutes conſeruet, adhuc immediatè cum prædictis cauſis ſecundis ad omnes illarum & actus & effectus concurrat, iuxta illud ſcripturæ, Iſayæ 26. *omnia opera noſtra operatus es in nobis Domine.* Ratio autem

autem huius occurrit duplex, à priori vna & altera à poſteriori; ratio à priori eſt, quia vnumquodque operatur in quantum eſt in actu: ergo quod per ſeipſum immediatè eſt in actu ſummo & illimitato, per ſeipſum etiam immediatè debet omnia operari: ſed eſt Deus per ſeipſum immediate ita in actu: ergo & debet Deus ad omnia per ſeipſum & immediatè concurrere actiuè & efficienter. Ratio autem à poſteriori eſt, quia poteſt Deus per ſeipſum & immediatè annihilare effectus cauſarum ſecundarum, etiam conſeruando cauſas eorum ſiue vniuerſales ſiue particulares in eſſe: ſed annihilatio nihil eſt aliud quam ſuſpenſio concurſus, medio quo res conſeruabatur in eſſe: ergo præter concurſum quo conſeruat Deus cauſas ſecundas, alium habet quo immediatè conſeruat earum effectus & actus: ſed ſi Deus non produceret tales effectus immediatè, non haberet concurſum, quod illos immediatè conſeruaret; cum conſeruatio alicuius ſit continuata illius productio: ergo & à poſteriori colligitur habere Deum concurſum, quo immediatè producat (in ſuo ſcilicet ordine cauſæ primæ) effectus cauſarum ſecundarum, quos ſcilicet producunt in ſuo ordine inferiori & ſubordinato cauſæ ſecundæ. Vnde & Deus ſeu cauſa prima, & ipſa cauſa ſecunda eundem immediatè attingunt & operantur effectum; imò & vnâ & eadem actione productiuâ, licet ſit in illis diuerſa virtus operatiua; quia cum cauſa ſecunda vtpote agens inferius non operetur niſi cum ſubordinatione ad primum agens, debet per conſequens eius actio ſimul eſſe & ab illo & à primo agente, ſiue à Deo. Cum hâc tamen differentia, quod reſpectu agentis creati talis actio eſt præcisè productio effectus, & nullatenus effectus alterius alicuius actionis; reſpectu autem agentis increati hæc eadem actio eſt quidem productio talis effectus, ſed ſimul etiam eſt effe-

Nota. *Nota.*

ctus

ctus actionis increatæ Dei : propterea quod nihil ad extra poteſt à Deo emanare, niſi vt effectus actionis increatæ Dei, & cum ipſo Deo identificatæ, vt oſtendimus in metaphyſica in quæſtione de potentia operatiuâ Dei ad extra.

Præmittendum 2. in hoc conuenire & conciliari Moliniſtas cum Thomiſtis, quatenus docent, & quidem rectè non poſſe cauſam creatam agere niſi cum ſubordinatione ad Deum. Quod variis modis explicare ſolent. Ac primò quidem quatenus diſpoſitæ ſunt ſub ipſius directione : nec agunt niſi in ordine ad finem quem intendunt. Secundò eo ſenſu dicuntur illi ſubordinatæ res omnes, quod poſſint ab ipſo eleuari tanquam inſtrumenta ad varios effectus ſupernaturales. At tertiò inquiunt Deo præcipuè & ſufficienter ſubordinantur per virtutem agendi ſibi naturalem, quatenus acceptam à Deo & iugiter conſeruatam. Quomodo v. g. ignis per calorem à Deo acceptum, & iugiter conſeruatum dicitur eſſe illi ſubordinatus in agendo ; porrò in hoc quod dicunt, ſubordinari ſufficienter cauſas ſecundas per hanc virtutem agendi naturalem quatenus acceptam à Deo & conſeruatam diſcrepant à Thomiſtis ; iſti enim hanc ponderantes doctrinam S. Doctoris quam affert pluribus in locis, & præſertim *in quæſt. 3. de potentia art. 3.* vbi habet : *Deus eſt cauſa actionis cuiuſlibet, & in quantum dat virtutem agendi : & in quantum conſeruat eam, & in quantum applicat actioni : hoc enim tertio modo dicitur vna res eſſe cauſa actionis alterius in quantum eam mouet ad agendum, in quo non intelligitur collatio aut conſeruatio virtutis actiuæ, ſed applicatio virtutis ad actionem : ſicut homo eſt cauſa inciſionis cultelli, ex hoc ipſo quod applicat acumen cultelli ad incidendum mouendo ipſum* : hanc, inquam ponderantes Thomiſtæ doctrinam docent.

Sententia Moliniſtarum & Thomiſtarum circa Dei concurſum.

cent conſequenter, non ſufficienter ſubordinari cauſas ſecundas Deo tanquam primæ cauſæ & primo agenti, ſi ſolum vt priùs natura accipiant à Deo virtutem iugiter conſeruatam; ſiue ſi id quod debent à Deo vt prius naturâ accipere antequam agant, vt ſcilicet dicantur ei ſubordinari vt primæ cauſæ & primo agenti præcisè conſiſtat in virtute illâ actiuâ priùs acceptâ. Vnde volunt iſti & docent à primo ad vltimum non ſaluari ſubordinationem & dependentiam cauſæ ſecundæ ad cauſam primam, niſi per influxum præuium in ipſam cauſam, quo ſcilicet Deus ipſius virtutem, completam quidem ex ſe in actu primo, non tamen ex ſe applicatam & reductam ex ſe ad actum ſecundum, præmoueat, determinet & applicet ad operandum, & cuius terminus ſit ipſa cauſæ ſecundæ operatio, vt & provt à cauſa ſecunda procedens.

Tramittendum 3. hanc à Thomiſtis appellari & defendi præmotionem *phyſicam*, quæ quidem particula non debet ſic intelligi, quaſi tali præmouente influxu moueat & præmoueat Deus cauſas omnes & ſingulas per modum naturæ; vt enim notat D. Thomas, Deus qui eſt cuiuſuis naturæ author & conditor, eſt etiam vnumquodque mouens & applicans ſecundum propriam exigentiam & proprium modum ipſius naturæ; adeò vt neceſſaria moueat per modum neceſſarij, & cauſas liberas per modum liberi: ſed dicitur & appellatur præmotio *Phyſica*, quia ſe habet Deus in illâ aut per illam ad modum agentis & operantis per veram efficientiam; ita quod etiam in cauſis appetitiuis & voluntariis quæ moueri ſolent & allici ad agendum per propoſitionem & oſtenſionem obiecti, alia & diuerſa omnino ſit præmotio illa, de quâ eſt ſermo, à tali præmotione obiectiuâ & quaſi finali; in quantum ſcilicet huiuſmodi cauſis non ſolum oſtendit Deus bonitatem obiecti, ex qua ſollicitan

Quid à Thomiſtis intelligatur per Phyſicam præmotionem.

licitantur & inuitantur ad proſequendum, ſed etiam, cum per illapſum intimum ſit intra earumdem voluntatis ſinum, eas ad modum agentis immutat, atque efficienter, ſubindeque & *Phyſicè* applicat ad illud volendum & proſequendum obiectum, ex his autem inferre licet, quod vbi ſermo eſt, vt eſt in præſenti, de neceſſitate præmotionis phyſicæ, tunc quæſiti ſenſus hic eſt, an præter virtutes actiuas & naturales, quas accipiunt cauſæ ſecundæ à Deo priùs ſaltem naturâ quam agant, & præter concurſum ſimultaneum, de quo infra dari debeat actio aliqua ſeu aliquis influxus quo Deus efficienter & per modum agentis immutet, applicet, reducat, & moueat huiuſmodi virtutem cauſarum ſecundarum ad actum ſecundum & actuale exercitium; vt ſic motæ & efficienter applicatæ ex vi illius cauſæ ſecundæ ſuam eliciant actionem, qua dicuntur paſſiuè & formaliter applicatæ & agentes, quæque proptereà ſe habent ad huiuſmodi applicantem Dei influxum tanquam effectus & quid poſterius.

An ſuppoſito concurſu præuio ſit adhuc admittendus ſimultaneus, & in quo conſiſtat.

Præmittendum 4. quod ſicut ſuppoſitio & neceſſitas concurſus ſimultanei non excludit neceſſitatem præmotionis, vt fusè infrà probabimus; ita nec neceſſitas & ſuppoſitio præmotionis excludit neceſſitatem concurſus ſimultanei; adeò vt quamtumcumque concurrat & ſuponatur concurrere Deus concurſu præuio ad actiones cauſarum ſecundarum, adhuc tamen neceſſe ſit quod ſimul & ſimultaneè concurrat cum præfatis cauſis; cuius ratio, & quidem euidentiſſima eſt, quia dicitur Deus ſimul & ſimultaneè concurrere, hoc ipſo quod eadem indiuiſibili actione qua attingit & producit cauſa ſecunda effectum ſuum, hâc etiam eadem actione attingit & producit Deus eundem effectum: iam ſic eſt quod quamuis ſupponatur Deus per aliam actionem & alium influxum præuium applicate

care & prædeterminare cauſam ſecundam ad agendum, adhuc tamen neceſſe eſt, quod eadem indiuiſibili actione, quâ deinde attingit & producit cauſa ſecunda ſuum effectum, hâc eadem actione & productione attingat Deus & producat eundem effectum; tum quia cum actiones diuerſificentur per terminos, eiuſdem omnino effectus producti non videntur poſſe eſſe ſimul duæ diſtinctæ productiones: tum quia ſi actio qua producit Deus effectum cauſæ ſecundæ diſtincta eſſet ab actione, quâ illum producit cauſa ſecunda, illa vtpote independens ab iſtâ eſſet prior ſaltem prioritate naturæ; ac proinde totus priùs intelligeretur productus effectus, quam ad illum actio cauſæ ſecundæ terminaretur: ergo neceſſitas & ſuppoſitio concurſus præuij & præmouentis non propterea excludit neceſſitatem ſimultanei; cum non impediat quo minus actio productiua qua producit cauſa ſecunda effectum ſuum eſſe debeat productiua actio qua illum producat & Deus; ſicque ſimul per illam concurrant Deus & cauſa ſecunda ad effectum, cum ſit illa & ab vtroque pendens, & quo vterque producit; ſed ſolùm & ad ſummum facit neceſſitas & ſuppoſitio concurſus præuij, quod hæc eadem actio, qua ita ſimul ad effectum concurrunt Deus & cauſa ſecunda ſit reſpectu ipſius Dei & productio talis effectus, & ſimul ſit ipſa effectus alterius actionis Dei, huius ſcilicet influxus & concurſus præuij, quo ad eius ortum determinauit & applicauit Deus cauſam ſecundam; cum tamen hæc eadem actio præfati productiua effectus, ſit quidem reſpectu cauſæ ſecundæ productio effectus, ſed nullatenus ſit effectus alterius actionis ad ipſam cauſam ſecundam pertinentis. *Nota.*

His autem præmiſſis & pro intelligentiâ dicendorum diligenter prænotatis, iam vt plenè & omni ex parte reſoluatur celebris adeò difficultas de neceſſitate præmotionis phyſicæ;

quæ

quæ quidem eſt veluti cardo omnium grauiſſimarum controuerſiarum, quæ inter Theologos ſocietatis diſcipulos D. Thomæ agitantur in materia de gratia, de prædeſtinatione, & de auxiliis, de ſcientiâ Dei, & voluntate, ac denique in toto ambitu totius Theologiæ & Metaphyſicæ: vt, inquam, omni ex parte reſoluatur propoſita quæſtio, eam in quatuor iduidam ſequentia capita; vnde ſit

CAPVT I.

Vtrum Deus ſine cauſa prima Phyſicè præmoueat cauſam ſecundam ad agendum.

PRæmittendum pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque & vim habitura principij, puta quod *concurſus qui terminatur ad actionem cauſæ ſecundæ, eſſe non poteſt ſimultaneus*; Quod *non concurrit nec concurrere poteſt Deus niſi vt cauſa vniuerſaliſſima & illimitata*; Quod *ſeruat Deus in concurrendo rationem primi agentis & primæ cauſæ.* Ratio autem primi eſt, quia non aliter concurrit Deus ſimultaneè, quam quia eadem indiuiſibili actione, qua producit cauſa ſecundâ effectum ſuum, hâc eadem producit & Deus eundem effectum, vt explicatum fuit ſupra in præmiſſis; atque ita concurſus ille ſimultaneus eſt ipſamet actio cauſæ ſecundæ provt pendet ſimul ab ipſo Deo: iam ſic eſt quod nihil eſt, præcipuè in linea producibilitatis, quod ad ſeipſum terminetur aut terminari poſſit, cum inter omne huiuſmodi terminabile & id ad quod

quod terminatur mediet realis ordo & realis dependentia: ergo concurſus qui terminatur ad actionem cauſæ ſecundæ eſſe non poteſt ſimultaneus.

Quantum verò ad ſecundum puta quod non cōcurrit, nec concurrere poteſt Deus niſi vt cauſa vniuerſaliſſima & illimitata, ratio huius eſt, quia cum vnumquodque cauſet & operetur in quantum eſt in actu, hoc ipſo quod aliquid eſt per ſe & eſſentialiter in actu vniuerſaliſſimo & illimitato, ſeu in actu tali, qui præhabeat in ſe omnem omninò actualitatem & perfectionem, non poteſt tale quid hoc ipſo quod tale non concurrere vt cauſa vniuerſaliſſima & illimitata: iam ſic eſt quod Deus eſt ita & taliter in actu, vt per ſe patet: ergo non concurrit nec concurrere poteſt Deus, niſi vt cauſa vniuerſaliſſima & illimitata. Demùm quod ſeruet Deus in concurrendo rationem primi agentis & primæ cauſæ, quod eſt tertium præmiſſum principium ex eo patet, quod Deus eſt eſſentialiter cauſa ſine cauſâ & principium ſine principo; ſicut & eſt finis ſine fine, ſed eſt ipſe ſui ipſius ſicut & aliorum omnium finis: ergo cum cauſa quæ cauſam non habet, & principium ſine principio non poſſit in ratione cauſæ non eſſe prior cauſa quæ cauſam habet ſiue principium, vtpote quæ agnoſcit in cauſa, quam habet, aliquid prius, etiam prioritate ad lineam cauſatiuam pertinente, conſequenter ſit, quod cum ſeruet Deus in concurrendo ea omnia quæ ipſi competunt eſſentialiter, ſeruet etiam in concurrendo rationem agentis primi & primæ cauſæ. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit:

CONCLVSIO: *omnis cauſa ſecunda præmoueri debet à Deo ad hoc vt agat præmotione Phyſicâ, ſiue concurſu quodam præ-*

uio

uio prioritate cauſalitatis efficientiæ vera & propria.

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio: *concurſus qui terminatur ad actionem cauſæ ſecundæ eſſe non poteſt ſimultaneus*: Ergo concurrit Deus ad actionem cauſæ ſecundæ concurſu præuio & præmouente, & non tantum ſimultaneo. *Probatur conſequentia*, datur & dari debet ex parte Dei concurſus, qui terminetur ad actionem cauſæ ſecundæ: ergo hoc ipſo quod concurſus qui terminatur ad actionem cauſæ ſecundæ eſſe non poteſt ſimultaneus; datur hoc ipſo ex parte Dei concurſus qui ſit præuius & promouens, & non tantum ſimultaneus. *Conſequentia*, eſt euidens. *Probatur antecedens*: concurſus ad quem comparatur actio cauſæ ſecundæ tanquam effectus, non poteſt non terminari ad actionem cauſæ ſecundæ; ſed datur ex parte Dei concurſus, ad quem actio cauſæ ſecundæ comparatur tanquam effectus: ergo & datur concurſus ex parte Dei qui terminatur ad actionem cauſæ ſecundæ. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, non poteſt actio cauſæ ſecundæ non comparari vt effectus ad concurſum qui eſt ens per eſſentiam: ſed datur ex parte Dei concurſus pro actionibus cauſæ ſecundæ, qui eſt ens per eſſentiam: ergo & datur ex parte Dei concurſus, ad quem comparatur actio cauſæ ſecundæ tanquam effectus. *Maior* per ſe patet; ens enim per participationem, qualis eſt actio cauſæ ſecundæ non poteſt non eſſe effectus entis per eſſentiam. *Probatur minor*, concurſus identificatus cum Deo, non poteſt non eſſe ens per eſſentiam: ſed datur ex parte Dei concurſus pro actionibus cauſæ ſecundæ identificatus cum Deo: ergo & datur ex parte Dei concurſus pro actionibus cauſæ ſecundæ, qui eſt ens per eſſentiam. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*: ſolus concurſus identificatus cum Deo poteſt eſſe ſubſtantia ſeu

ſeu ſubſtantialis actio ; ſed datur ex parte Dei concurſus pro actionibus cauſæ ſecundæ, qui eſt ſubſtantia ſeu ſubſtantialis actio : ergo datur ex parte Dei concurſus pro actionibus cauſæ ſecundæ, qui eſt identificatus cum Deo. *Maior* eſt euidens : omnis namque concurſus ſiue concurrens actio, qui non eſt Deus ipſe & identificatus cum Deo, ſed quid extraneum & creatum, eſt actio prædicamentalis ſiue in prædicamento actionis, quod quidem prædicamentum eſt accidentium tantum, & non eorum quæ ſunt ſubſtantia *Probatur minor:* concurſus correſpondens potentiæ executiuæ Dei tanquam actus ſuæ potentiæ non poteſt non eſſe ſubſtantia ſeu ſubſtantialis actio ; iuxta hoc axioma *actus & potentia ſunt in eodem genere*, ſubſtantiæ ſcilicet vel accidentis : ſed datur & dari debet ex parte Dei concurſus pro actionibus cauſæ ſecundæ, qui correſpondeat potentiæ executiuæ Dei, tanquam actus vel actio ſuæ potentiæ ; cum de facto & & actu exerceatur potentia executiua Dei in concurrendo ad huiuſmodi actiones cauſæ ſecundæ : ergo datur ex parte Dei concurſus pro actionibus cauſæ ſecundæ, qui eſt ſubſtantia ſeu ſubſtantialis actio : ergo datur ex parte Dei concurſus pro actionibus cauſæ ſecundæ identificatus cum Deo : ergo datur ex parte Dei concurſus pro actionibus cauſæ ſecundæ, qui eſt ens per eſſentiam : ergo datur ex parte Dei concurſus ad quem actio cauſæ ſecundæ comparatur tanquam effectus : ergo datur ex parte Dei concurſus qui terminatur ad actionem cauſæ ſecundæ : ergo hoc ipſo quod concurſus qui terminatur ad actionem cauſæ ſecundæ eſſe non poteſt ſimultaneus (quod eſt primum præmiſſum principium) datur hoc ipſo & dari debet concurſus ad actionem cauſæ ſecundæ præuius & præmouens, & non tantum ſimultaneus.

Notabis autem, quod quamuis in præfatâ

probatione videatur ſtabiliri concurſus præuius in concurſu identificato cum Deo, ſubindeque & excludi videatur omnis motio recepta prius in creaturâ ad hoc vt agat, in quâ tamen ſtabiliri ſolet præmotio, ſaltem vt plurimum; reipſa tamen illud non ſequitur, neque eſt hoc intentum meum, neque fortè mens mea: ſed id quod ex præfatâ probatione ad ſummum ſequitur, eſt quod dato quod dari non poſſet vel ſuperfluè daretur motio illâ receptâ priùs in creatura ad hoc vt agat, vt nobis frequenter inſuſurrant aduerſarij, adhuc tamen de neceſſitate alius eſt, & eſſet admittendus concurſus præuius & præmouens; cum adhuc verificetur quod potentia executiua Dei exerceatur & exerceri debeat circa actionem cauſæ ſecundæ: ergo, & quod ad hanc concurrat concurſu quodam, qui ipſi correſpondeat tanquam actus ſuæ potentiæ: ergo & quod ad hanc concurrat concurſu quodam, qui ſit ſubſtantia ſeu ſubſtantialis actio; ergo & quod ad hanc concurrat concurſu quodam identificato cum Deo: ergo & quod ad hanc concurrat concurſu quodam qui ſit ens per eſſentiam: ergo & quod ad hanc concurrat concurſu quodam, ſe habente ad eam vt ad effectum: ergo & quod ad hanc concurrat concurſu quodam prioritate cauſalitatis præuio

Probatur 2. concluſio ex ſecundo præmiſſo principio: *non concurrit nec concurrere poteſt Deus niſi vt cauſa vniuerſaliſſima & illimitata:* Ergo concurrere debet ad actionem cauſæ ſecundæ concurſu præuio & præmouente, & non tantum ſimultaneo. *Probatur conſeſequentia*; ſecluſo concurſu præuio non attingeret Deus actionem cauſæ ſecundæ vt cauſa vniuerſaliſſima: ergo hoc ipſo quod non concurrit nec concurrere poteſt Deus niſi vt cauſa vniuerſaliſſima concurrit hoc ipſo & concurrere debet concurſu præuio. *Conſequentia*

eſt

eſt euidens. *Probatur antecedens*, attingere aliquid vt cauſa vniuerſaliſſima eſt illud attingere ſub ratione vniuerſaliſſimâ entis: ſed ſecluſo concurſu præuio non attingeret Deus actionem cauſæ ſecundæ ſub ratione vniuerſaliſſima entis: ergo nec attingeret vt cauſa vniuerſaliſſima. *Maior* conceditur; debet enim eſſe proportio inter effectum & cauſam quantum ad rationem ſub quâ attingitur. *Probatur minor*: attingere aliquid, ſub ratione vniuerſaliſſima entis eſt illud attingere ſub omni ipſius formalitate reali: ſed ſecluſo concurſu præuio, non attingeret Deus actionem cauſæ ſecundæ ſub omni ipſius formalitate reali: ergo nec illam attingeret ſub ratione vniuerſaliſſimâ entis. *Maior* eſt euidens; omnis namque formalitas realis comprehenditur ſub ratione vniuerſaliſſimâ entis. *Probatur minor*, non eſt minus in actione cauſæ ſecundæ formalitas realis, quod ſit *debens infallibiliter oriri* à ſuâ causâ, quam quod ſit *potens oriri*; vel quod ſit orta: ſed ſecluſo concurſu præuio non attingeret Deus actionem cauſæ ſecundæ, vt eſt *debens infallibiliter oriri* ſeu elici à ſuâ causâ: ergo nec attingeret Deus actionem cauſæ ſecundæ ſub omni ipſius formalitate reali. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, non alio attingere poteſt Deus actionem cauſæ ſecundæ, vt eſt *debens infallibiliter elici*, quam vel concurſu præuio & præmouente ad eliciendum, vel per concurſum ſimultaneum, vel denique per virtutem ſeu facultatem naturalem communicatam: ſed nec per virtutem naturalem communicatam, nec concurſu ſimultaneo poteſt attingere; non quidem per virtutem ſeu potentiam eliciendi communicatam, cum huic correſpondeat actio vt eſt *potens elici*; ſed nec per concurſum ſimultaneum; cùm Deo ſimultaneè concurrenti correſpondeat actio vt orta & elicita, vtpote per quam vt elicitam concurrit ſimul Deus

cum cauſâ ſecundâ ad eundem effectum: ergo ſecluſo concurſu præuio non attingeret Deus actionem cauſæ ſecundæ vt eſt *debens elici:* ergo ſecluſo concurſu præuio non attingeret Deus actionem cauſæ ſecundæ ſub omni ipſius formalitate reali: ergo ſecluſo concurſu præuio non attingeret Deus actionem cauſæ ſecundæ ſub ratione vniuerſaliſſimâ entis: ergo ſecluſo concurſu præuio non concurreret Deus ad actionem cauſæ ſecundæ per modum cauſæ vniuerſaliſſimæ: ergo hoc ipſo quod non concurrit nec concurrere poteſt Deus niſi vt cauſa vniuerſaliſſima) quod eſt ſecundum præmiſſum principium) concurrit hoc ipſo ad actionem cauſæ ſecundæ concurſu præuio, & non tantum ſimultaneo.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio; *ſeruat Deus in concurrendo rationem agentis primi & primæ cauſæ:* ergo non concurrit Deus concurſu tantum ſimultaneo, ſed etiam præuio & præmouente. *Probatur conſequentia*: admiſſo concurſu tantum ſimultaneo non ſeruaret Deus in concurrendo rationem primi & prioris in ratione & genere cauſæ: ergo hoc ipſo quod ſeruat Deus in concurrendo rationem primæ cauſæ: concurrit hoc ipſo concurſu, non tantum ſimultaneo ſed etiam præuio. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, primum in eo genere & ſub eâ ratione qua primum eſt, habet ſecundum à ſe dependens: ſed admiſſo concurſu tantum ſimultaneo non penderet cauſa ſecunda à Deo concurrente in ratione & genere cauſæ: ergo admiſſo concurſu tantum ſimultaneo non ſeruaret Deus rationem primi & prioris in genere cauſæ. *Maior* conceditur, & ex illo colligitur communi dicto: primum in vnoquoque genere eſt ratio & cauſa cæterorum. *Probatur minor*, quod ſupponitur in aliqua ratione antecedenter ad Dei concurſum non poteſt ſub tali ratione dependere à Deo concurrente:

concurrente : ſed admiſſo concurſu tantum ſimultaneo ſupponeretur cauſa ſecunda ſub ratione actualis cauſæ antecedenter ad Dei concurſum : ergo non penderet ſub tali ratione à Deo concurrente. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor* : non poteſt non ſupponi cauſa ſecunda in ratione actualis cauſæ antecedenter ad ſuum effectum : ſed admiſſo concurſu tantum ſimultaneo non haberetur multoties concurſus Dei, niſi dum talis haberetur effectus : ergo admiſſo concurſu tantum ſimultaneo ſupponeretur cauſa ſecunda in ratione actualis cauſæ antecedenter ad Dei concurſum. *Maior* eſt euidens ; eſt enim cauſa prior effectu cum ad illum comparetur vt dependentem. *Probatur minor* : concurſus ſimultaneus eſt indiuiſibiliter idem cum áctione cauſæ ſecundæ, vt oſtenſum fuit ſupra in præmiſſis, & vt communiter conceditur : ergo admiſſo ex parte Dei concurſu tantum ſimultaneo, non haberetur concurſus Dei niſi in eodem ſigno in quo haberetur actio cauſæ ſecundæ ; atqui actio cauſæ ſecundæ eſt multoties & actio & effectus qui producitur ; vt patet in actionibus immanentibus, quæ non alium à ſeipſis producunt terminum, ſed ſunt ipſæ & actio, cum ſint actus ſecundus ; & effectus cum ſint actus ſecundus per modum qualitatis : ergo admiſſo concurſu tantum ſimultaneo non haberetur multoties concurſus Dei, niſi dum haberetur effectus cauſæ ſecundæ : ergo admiſſo concurſu tantum ſimultaneo ſupponeretur cauſa ſecunda in ratione actualis cauſæ antecedenter ad Dei concurſum : ergo admiſſo concurſu tantum ſimultaneo non penderet cauſa ſecunda à Deo concurrente in ratione actualis cauſæ : ergo admiſſo concurſu tantum ſimultaneo non ſeruaret Deus in concurrendo rationem primi & prioris in ratione & genere cauſæ:

ergo hoc ipſo quod ſeruat Deus in concurrendo rationem agentis primi & primæ cauſæ (quod eſt tertium præmiſſum principium) non poteſt hoc ipſo non concurrere concurſu præuio , non autem tantum ſimultaneo.

Soluuntur obiectiones.

videantur alia fundamenta in ſolutionibus obiectorum.

Obiicies 1. concurſus hoc ipſo quod eſt præmouens eſt etiam prædeterminans ; ſed opus non eſt concurſu prædeterminante, ſaltem loquendo generaliter pro omnibus cauſis : ergo nec opus eſt concurſu præuio & præmouente. *Probatur minor*, vbi cauſa eſt determinata ex ſe, ibi opus non eſt concurſu prædeterminante : ſed inter cauſas ſecundas, ſunt plures quæ ſunt ex ſe determinatæ ad ſuos actus , vt patet in cauſis naturalibus : ergo opus non eſt concurſu prædeterminante , ſaltem loquendo generaliter pro omnibus cauſis.

Reſpondeo negando minorem ; ad cuius probationem, diſtinguo maiorem ſic : vbi cauſa eſt determinata ex ſe , ibi opus non eſt concurſu , prædeterminante : ſi ſit determinata ex ſe ſub omni ratione, ſeu tum quoad ſpeciem actus , tum quoad indiuiduum Concedo : ſi autem ſit ſolum ex ſe determinata quantum ad ſpeciem , non autem quantum ad indiuiduum Nego ; & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam. Pro quo notandum eſt quod quamvis agentia naturalia ſint determinata ex ſe ſiue ex propriis virtutibus ad ſpeciem actus , non tamen ad talem indiuiduam operationem : virtutes namque operatiuæ non dantur determinatæ ad tale indiuiduum actum , ſed ſunt indifferentes ad plures indiuidualiter actus ; aliàs poſtquam ad elicientiam deſeruiiſſent illius indi-

uiduæ

uiduæ operationis, ad quam eſſent determinatæ, cum talis indiuidua operatio non poſſit reiterari, omninò ſuperflua manerent tertia principia & virtutes operatiuæ: ergo dicendum eſt quod omne creatum agens, quantumvis per virtutem operatiuam actiuam conſtitutum, cum aliquâ manet indeterminatione ad actionem, ac proinde quod indiget, vt de facto determinatam in indiuiduo eliciat operationem, quod ab aliquo ad illius elicientiam determinetur: iam ſic eſt quod ad id determinari non poteſt niſi per Dei concurſum præmouentem, & præuium, quo ſcilicet moueatur determinetur ad talis determinatæ operationis elicientiam; cum ad talem indiuiduam determinatam operationem non poſſit agens creatum determinari per ſuum principium & virtutem operatiuam, vtpote quæ (vt ſupra oſtendimus) indeterminata eſt & indifferens ſaltem ad plures indiuiduales operationes; nec etiam ad id determinari poſſit agens creatum per ſuam actionem, vtpote qui cum debeat determinari ad ipſiuſmet actionis elicientiam, priùs conſequenter debet ad illam determinari, quam illam eliciat: nec denique per concurſum Dei ſimultaneum poteſt ad id determinari; tum quia per illum vtpotè non priorem tempore vel naturâ ipsâ agentis creati operatione non poteſt ad ipſius operationis elicientiam determinari creatum agens; tum etiam quia cum talis concurſus ſimultaneus non recipiatur in ipſo agente creato, ſed in effectu in quo probabiliter recipitur actio; non habet per conſequens, vnde poſſit huiuſmodi creatum agens determinare. Reſtat igitur quod omne creatum agens quamtumvis per virtutem operatiuam actiuam conſtitutum indigeat, vt de facto determinatam in indiuiduo eliciat operationem, quod per concurſum præuium & præmouentem determinetur.

Inſtabis : illud, quod præmoueri indiget adhoc vt agat rationem habet inſtrumentalis cauſæ ſed non omnis cauſa ſecunda comparatur ad actum ſuum vt cauſa inſtrumentalis : ergo non omnis cauſa ſecunda indiget præmoueri ad hoc vt agat. *Minor* videtur certa. *Probatur maior*, cauſa, quæ ex ſe inſufficiens eſt ad actum ſiue effectum attingendum, eſt cauſa tantum inſtrumentalis : ſed illud quod præmoueri indiget ad hoc vt agat, eſt ex ſe inſufficiens ad actum ſiue effectum attingendum : ergo illud quod indiget præmoueri adhoc vt agat rationem habet inſtrumentalis cauſæ. *Minor* patet. *Probatur maior* : cauſa inſtrumentalis dicitur, quæ non niſi in virtute alterius ſufficiens ſit & proportionata ad actum : ſed cauſa quæ eſt inſufficiens ex ſe, non niſi in virtute alterius ſufficiens ſit & proportionata : ergo quæ eſt ex ſe inſufficiens ad agendum eſt cauſa tantum inſtrumentalis.

Reſpondeo 1. negando minorem, quam quidem ſupponit nec probat arguens, puta quod non omnis cauſa ſecunda comparetur ad actum ſuum vt cauſa inſtrumentalis; ſaltem aliqualiter & in aliquo ſenſu ; falſitatem autem huius minoris, quam reducere ſolent plures ex noſtris ex parte effectus, ex eo inquiunt, quod eſſe cuiuſcumque effectus eſt actualitas excedens virtutem operatiuam cuiuſcumque cauſæ creatæ, colligo & deduco ex parte actionis, ex eo ſcilicet quod actio cuiuſlibet agentis creati, vtpote ad quam ipſum agens eſt in potentiâ, & per quam actuatur & perficitur, eſt conſequenter in genere actualitatis actualior & perfectior aliqualiter ipſo agente : iam ſic eſt quod omnis illa cauſa, quæ reſpicit actum eliciendum tanquam perfectiorem, dici poteſt ex eo inſtrumentalis cauſa : ergo quam

quamvis non omnis cauſa ſecunda ſit loquendo ſimpliciter inſtrumentalis cauſa, cum non omnis reſpiciat actum vel effectum qui ſit (loquendo ſimpliciter & in eſſe entis) perfectior; adhuc tamen ex præfato capite dici poteſt omnis cauſa ſecunda rationem induere inſtrumentalis cauſæ; quod quidem caput ex quo ita dicitur inſtrumentalis cauſa, ſufficit vt indè colligatur neceſſitas præmotionis, phyſicæ, inquantum ſcilicet ipſa cauſa ſecunda ſuam reſpiciens actionem vt actualiorem & perfectiorem, debet per conſequens prius per motionem Dei quæ eſt ſpecialis participatio infinitæ Dei actualitatis conſtitui ita & taliter in actu, vt actionem ſecundum omnem ſuam actualitatem poſſit elicere.

Reſpondeo 2. diſtinguendo maiorem ſic: illud quod promoueri indiget ad hoc vt agat, rationem habet inſtrumentalis cauſæ, quantum ad hoc in quo communicat & conuenit inſtrumentalis cauſa, cum cauſâ principali creata Concedo: rationem habet inſtrumentalis cauſæ quantum ad hoc in quo diſconuenit inſtrumentalis cauſa à principali Nego. Senſus autem ſolutionis eſt, quod quia omni in vniuerſum cauſæ ſecundæ, ſiue inſtrumentali ſiue principali competit, quod non agat niſi priùs mota à prima; hoc enim habet propter eſſentialem illius dependentiam & ſubordinationem in operando à cauſâ primâ, ideò fit quod omnis cauſa ſecunda etiam principalis dicatur quodammodo inſtrumentum Dei, quantum ad id in quo communicant inſtrumentalis & principalis cauſa, in quantum ſcilicet non minus moueri indiget principalis cauſa à prima ad hoc vt agat, quam cauſa inſtrumentalis, verbi gratia, baculus moueri indiget à cauſa principali: nihilominus quia

inſtrumentalis cauſa quantum ad id in quo diſconuenit à principali petit & exigit non ſolum ab alio moueri, ſed etiam ab alio virtutem accipere ipſi indebitam, qua conſtituatur inſtrumentaliter potens, conſequenter fit quod loquendo de cauſa inſtrumentali quantum ad id, in quo diſconuenit à principali, cauſa principalis creata, quamvis ita moueri indigeat & præmoueri, non propterea dicatur rationem habere inſtrumentalis cauſæ, cum non propterea ad hoc vt agat, virtutem accipiat ipſi indebitam quâ conſtituatur potens & in actu primo operatiua, ſed ſolum applicationem talis potentiæ atque virtutis.

Vrgebis; ideò iuxta præfatam ſolutionem præmoueri debet principalis cauſa ſicut inſtrumentalis, quia ſpectat hoc ad dependentiam & ſubordinationem eſſentialem: ſed ſaluatur eſſentialis hæc dependentia ſeclusâ tali præmotione: ergo ex ratione ibi adductâ non debet principalis cauſa moueri adhoc vt agat ſicut inſtrumentalis. *Probatur minor:* Quamdiù verificatur non agere cauſam ſecundam niſi Deo concurrente, tamdiù ſaluatur dependentia à Deo in agendo: ſed ſeclusâ tali præmotione adhuc verificatur, non agere cauſam ſecundam niſi Deo concurrente: ergo ſaluatur adhuc eſſentialis hæc dependentia.

Reſpondeo negando minorem: vt enim notat & docet Diuus Thomas *in ſecund. diſtinctione trigeſima ſeptima, quæſtione ſeptima, articulo ſecundo: Non videtur poſſe vitari, quod non eſſet cauſa ſecunda primum agens, ſi eius actio in aliquod primum agens non reduceretur ſicut in cauſam:* iam ſic eſt quod ſeclusâ præmotione non reduceretur tunc actio cauſæ ſecundæ in aliquod prius aut primum agens ſicut in cauſam; cum

cum id ad quod reducitur actio cauſæ ſecundæ tanquam in cauſam talem reſpiciat actionem tanquam effectum, & ſeclusâ præmotione nihil ſit aſſignabile ex parte primi agentis ſeu Dei, quod hanc reſpiciat actionem tanquam effectum. vt patet, & ſeriò conſideranti magis patebit: ergo ſeclusâ tali præmotione non ſaluaretur eſſentialis hæc dependentia & ſubordinatio ad Deum. Vnde ad probationem nego maiorem: non enim ſufficienter ſaluatur hæc dependentia per hoc præcisè quod nuſquam agit vel ageret niſi Deo concurrente; cuius ratio eſt, quia omnis dependentia *Nota.* arguit prioritatem in eo à quo eſt, & poſterioritatem in eo in quo eſt, cum vbi eſt dependentia, ibi exerceatur cauſalitas: atqui per hoc præcisè quod verificaretur, non agere creaturam niſi Deo concurrente, non propterea verificaretur prioritas in Dei concurſu erga actionem creaturæ; cum verificetur, non agere creaturam niſi Deo concurrente per hoc præcisè quod ſolus creaturæ effectus ſit dependens à Dei concurſu, vt per ſe patet: ergo quantumvis ſeclusâ præmotione verificaretur, quod non ageret creatura niſi Deo concurrente, non propterea ſaluaretur dependentia illa eſſentialis.

CAPVT II.

Vtrum cauſa, cui præfata deeſſet præmotio, eſſet adhuc verè & expeditè potens.

PRæmittendum pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque & vim habitura principij, puta quod *non requiritur præmotio Phyſica niſi tanquam applicatiuum potentiæ*; Quod *quamdiu non eſt cauſa verè & expeditè potens, tamdiu eſt excuſabilis in omiſſione actus*; Quod *correlatiuo potentiæ expeditæ poſito, non poteſt non ſupponi potentia expedita.* Ratio autem primi eſt, quia quæ ſupponitur requiri præmotio, ſupponitur requiri vt conſtitutiuum cauſæ in ratione principij actualis; vt determinatiuum indifferentiæ cauſæ ad vnum indifferentiæ membrum; vt ſubordinans cauſam ſecundam ipſi Deo quantum ad eius actionem provt egredientem vel egreſſuram: atqui per hoc præcisè quod exercet præmotio rationem & munus applicatiui aut applicationis potentiæ cauſæ, habet hoc ipſo & conſtituere cauſam in ratione principij actualis, cum anteà ſupponeretur ſolum principium habituale, & habet determinare indifferentiam cauſæ ad vnum indifferentiæ membrum, vt per ſe patet; nec non & illam ſubordinare Deo quantum ad actionem provt egredientem, vel egreſſuram, ſiue vt debentem egredi, vt expoſitum fuit in ſuperiori capite in ſecunda concluſionis probatione: ergo non requiritur præmotio Phy-

ſica

ſica niſi tanquam applicatio, vel applicatiuum potentiæ. Quantum verò ad ſecundum, puta quod quamdiù non eſt cauſa verè & expeditè potens, tamdiù eſt excuſabilis in omiſſione actus, ratio huius eſt quia nemo tenetur ad id, ad quod non eſt verè & expeditè potens, aliàs teneretur ad impoſſibile; cum pro eo ſtatu in quo non eſt verè & expeditè potens, non eſſet id ad quod teneretur verè poſſibile, vipote quod ſe habet correlatiuè ad cauſam vt verè potentem: iam ſic eſt, quod ex eo capite ex quo non tenetur quis ad actum habet & excuſari quando omittit; cum poſſit tunc omiſſionis ratio aſſignari irrefragabilis, puta *quia non tenetur:* ergo quamdiù non eſt cauſa verè & expeditè potens, tamdiù eſt excuſabilis in omiſſione actus: tandem quod correlatiuo potentiæ expeditè poſito, non poſſit non ſupponi potentia expedita, quod eſt tertium præmiſſum principium, ratio huius eſt, quia correlatiuorum talis eſt natura, vt vnum eſſe non poſſit ſine alio, cum vnum ſit eſſentialiter ad aliud: ergo hoc ipſo quod ſupponitur correlatiuum potentiæ expeditæ, non poteſt & ipſa potentia non ſupponi hoc ipſo expedita. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis ſit:

CONCLVSIO: *cauſa, cui præfata deeſſet præmotio, eſſet adhuc verè & expeditè potens.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio: *non requiritur præmotio Phyſica, niſi tanquam applicatio ſiue applicatiuum potentiæ:* ergo cauſa cui præfata deeſſet præmotio eſſet adhuc verè & expeditè potens. *Probatur conſequentia*, potentia præſupponitur expedita ſine ſui applicatione: ergo hoc ipſo quod non requiritur præmotio niſi tanquam applicatio potentiæ, eſt hoc ipſo cauſa ſine tali præmotione expeditè potens. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens* potentia eſt

& præſupponitur applicabilis ſine ſui applicatione: ſed eſt applicabilis etiam vt expedita: ergo etiam vt expedita præſupponitur ante ſui applicationem. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, in iis qui de facto non agunt non eſt potentia niſi vt applicabilis: ſed in iis qui de facto non agunt ſupponitur potentia expedita; aliàs nemo ad agendum teneretur, niſi qui ageret: ergo potentia etiam vt expedita eſt applicabilis: ergo potentia eſt & præſupponitur expedita ſine ſui applicatione: ergo hoc ipſo quod non requiritur præmotio phyſica niſi tanquam applicatiuum potentiæ (quod eſt primum præmiſſum principium) eſſet hoc ipſo cauſa verè & expeditè potens ſine præmotione.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio: *quamdiù non eſt cauſa verè & expeditè potens, tamdiù eſt excuſabilis in omiſſione actus*: ergo cauſa cui deeſſet præmotio eſſet adhuc verè & expeditè potens. *Probatur conſequentia*, cauſa cui deeſſet præmotio non propterea excuſaretur in omiſſione actus: ergo hoc ipſo quod excuſabilis eſt quamdiù non eſt expeditè potens, eſſet adhuc expeditè potens, quamuis ei deeſſet præmotio. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*. Qui actum omittit, dum ſentit & agnoſcit ſe expeditum ad operandum, ille inexcuſabilis eſt in omiſſione actus: ſed quantumuis deſit alicui præfata præmotio, adhuc ſentit ſe & agnoſcit expeditum ad operandum: ergo non propterea excuſatur aut excuſaretur in omiſſione actus, quamvis ei deeſſet præmotio. *Maior* eſt euidens. *Probatur minor*, ſtatus in quo ſe ſentit aliquis & agnoſcit expeditum ad operandum eſt extra ſtatum in quo de facto operatur: ergo quantumvis deſit aliquid de pertinentibus ad ſtatum in quo de facto operatur, adhuc agnoſcit ſe expeditum ad operandum:

dum : atqui præmotio non eſt niſi de pertinentibus ad ſtatum in quo operatur ; tùm quia eſt id *quo* de facto operatur ; tùm quia eſt eſſentialiter connexa cum operatione provt de facto poſitâ : ergo quantumvis deſit alicui præfata præmotio adhuc ſentit ſe & ſe agnoſcit expeditum ad operandum : ergo quantumvis ei deſit præmotio, non propterea excuſatur in omiſſione actus : ergo hoc ipſo quod tamdiù excuſatur cauſa in omiſſione actus, quamdiù non eſt verè & expeditè potens, (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) eſſet hoc ipſo cauſa, cui præfata deeſſet præmotio adhuc verè & expeditè potens.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio : *Correlatiuo potentiæ expeditæ poſito, non poteſt non ſupponi potentia expedita* : Ergo cauſa, cui deeſſet requiſita præmotio adhuc eſſet expeditè potens. *Probatur conſequentia*, quantumvis deeſſet præmotio , adhuc ſupponeretur correlatiuum potentiæ expeditæ : ergo hoc ipſo quod correlatiuo potentiæ expeditæ poſito , ſupponitur hoc ipſo potentia expedita , adhuc ſupponeretur cauſa cui deeſſet præmotio , expeditè potens. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, correlatiuum potentiæ expeditæ eſt actus vt ponibilis : ſed quantumvis deſit præmotio, adhuc ſupponitur actus vt ponibilis : ergo quantumvis deeſſet præmotio, adhuc ſupponeretur correlatiuum potentiæ expeditæ. *Maior* eſt euidens : correlatiuum enim potentiæ expeditæ non eſt actus vel vt ponendus vel vt de facto poſitus ; cum in non operantibus hæc ſupponatur potentia expedita, nec tamen ei correſpondeat actus vel vt ponendus, vel vt de facto poſitus ; ac proinde tale correlatiuum non aliud eſſe poteſt, quam actus vt ponibilis. *Probatur minor* , actus eſt ponibilis quantumvis non ſit vel ponendus vel poſitus ; ergo adhuc ſupponitur ponibilis, quantumvis non habeatur quo eſt vel poſitus

vel

vel ponendus : ſed præmotio eſt id ex ſuâ naturâ , quo actus eſt poſitus vel infallibiliter ponendus : ergo quantumvis deſit præmotio, adhuc ſupponitur actus vt ponibilis : ergo quantumvis deeſſet præmotio , adhuc ſupponeretur correlatiuum potentiæ expeditæ : ergo hoc ipſo quod correlatiuo potentiæ expeditæ poſito ſupponitur hoc ipſo potentia expedita, (quod eſt tertium præmiſſum principium)eſſet hoc ipſo cauſa , cui deeſſet præmotio , adhuc verè & expeditè potens.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies 1. inintelligibile eſt , eſſe cauſam expeditè potentem , quamdiù caret aliquo ad agendum requiſito : ſed præfata præmotio ibi ſupponitur omninò requiſita : ergo inintelligibile eſt , cauſam , cui deeſſet præfata præmotio adhuc eſſe expeditè potentem.

Reſpondeo negando abſolutè maiorem , ſi nimirum abſolutè loquatur (vt de facto loquitur in ſenſu arguentis) de omni ad agendum requiſito , quodcumque illud ſit ; ſiue tam de eo quod requiritur vel ad conſtituendam potentiam , vel ad eam expediendam , vt ſunt conditiones ſine quibus non ageret , quam de eo , quod requiritur non ad conſtituendam vel expediendam potentiam , ſed potius ad eius ſoluendam vim expeditam , & tanquam eius applicatio ad actum : tale namque requiſitum omnino ſupponit potentiam expeditam, vt probatum fuit ſuprà , ac proinde ex defectu & carentia illius , inferri non poteſt, non eſſe cauſam eo carentem expeditè potentem ; vnde retorqueo ego argumentum in aduerſarios & arguo ſic : ſtatus in quo eſt cauſa expeditè potens, eſt & ſupponitur alius à ſtatu in quo actu & de facto agit : ergo inintelligibile eſt non eſſe cauſam expeditè potentem, quantum- *Nota.*

vis aliquo careat, de requiſitis ad ſtatum in quo de facto agit: atqui præmotio Phyſica non eſt niſi de requiſitis ad ſtatum in quo de facto agit; cum ſit ex ſui naturâ id quo cauſa de facto agit: ergo inintelligibile eſt, non eſſe adhuc cauſam expeditè potentem, quantumvis ei deſit requiſita præmotio.

Inſtabis, inintelligibile eſt, eſſe cauſam expeditè potentem, quamdiu caret aliquo ſe tenente ex parte potentiæ: ſed omne quod ad agendum requiritur ſe tenet ex parte potentiæ: ergo inintelligibile eſt, eſſe cauſam expeditè potentem, quamdiù caret aliquo ad agendum requiſito. *Probatur Minor*, omne quod ad agendum requiritur non poteſt non præcedere ipſum actum: cum ab omni eo pendeat actus: ſed requiſitum præcedens actum ſe tenet ex parte potentiæ, cum ipſa ſit potentia, quæ præcedit & præcedere debet actum: ergo omne quod ad agendum requiritur ſe tenet ex parte potentiæ.

Reſpondeo negando minorem, cuius quidem falſitatem oſtendo hoc argumento, quod retorqueo ſimiliter contra aduerſarios: ſi omne quod ad agendum requiritur ſe teneret ex parte potentiæ, non magis nec ſpecialius quid requireretur ad hoc vt aliquis eſſet actu & de facto agens [illegible]am vt eſſet potens agere, vt per ſe patet: ſed falſiſſimum eſt quod non magis nec ſpecialius quid requiratur, ad hoc vt ſit aliquis actu & de facto agens, quam ad hoc vt ſit potens agere; cum requiſita, vt ſit potens agere communia ſint & operantibus & non operantibus; requiſita verò ad hoc vt ſit actu & de facto agens diſcernant operantem à non operante; quod quidem diſcernens non poteſt non eſſe ſpecialius quid etiam ex parte Dei, iuxta illud Apoſtoli: *Quis enim te diſcernit*: Ergo falſiſſimum eſt, quod omne quod ad actum ſeu ad agendum requiritur, ſe teneat ex parte potentiæ. Vnde ad probationem diſtinguo,

ſtinguo minorem : ſed requiſitum quodlibet, quod ipſum præcedit actum ſe tenet ex parte potentiæ, ſi tale requiſitum quod actum præcedit, præcedat prioritate temporis Concedo, quod omne huiuſmodi requiſitum ſe teneat ex parte potentiæ; ſi verò actum præcedat ſolum prioritate naturæ Nego minorem & conſequentiam.

Ratio autem huius ſolutionis eſt, quia cum potentia etiam vt expedita eſſe poſſit ſine actu ſecuturo & ponendo, vt patet in non operantibus, conſequenter fit quod etiam vt expedita ipſum à fortiori præcedat actum prioritate temporis; & ita ea omnia quæ talis ſunt naturæ & taliter requiſita vt iis poſitis poſſit indifferenter ſequi vel non ſequi actus, quæque conſequenter actum præcedunt prioritate temporis, ea omnia dicantur ſe tenere ex parte potentiæ: quo pacto equus requiritur ad equitandum, lumen ad videndum, calamus ad ſcribendum, penicillus ad pingendum, & ſic de cæteris: his enim & ſimilibus poſitis poteſt adhuc indifferenter ſequi vel non ſequi actus, ſicut ex potentiâ poſitâ & ſuppoſitâ expeditâ; & ſic cum præcedant ſicut & potentia ipſum actum prioritate temporis, dicuntur propterea requiri & ſe tenere ex parte potentiæ. Quia verò præter huiuſmodi requiſita præcedentia prioritate temporis ipſum actum, ſunt & in præſenti ſupponuntur alia, quæ ſolum prioritate naturæ actum præcedunt, & quibus poſitis, hoc ipſo ponitur infallibiliter ipſe actus, qualis eſt & in præſenti ſupponitur præmotio phyſica, conſequenter fit, eſſe omninò falſum, quod omne quod actum præcedit ſe teneat ex parte potentiæ, & ad potentiam expeditam requiratur.

Vrgebis : ideò ergo requiſita præmotio dicitur ſe tenere ex parte actus, non autem ex parte potentiæ, quia ſolùm præcedit prioritate naturæ ipſum actum : ſed cauſalitas illa eſt

falſa:

falſa : ergo & falſum eſt, quod præmotio hoc ipſo quod requiſita ad actum non ſe teneat ex parte potentiæ. *Probatur minor*, approximatio ignis ad lignum ſe tenet ex parte potentiæ, ſiue requiritur ad hoc vt poſſit ignis comburere : ſed approximatio ignis ad lignum talis eſt naturæ, vt ſolum prioritate naturæ præcedat actum : ergo quod præmotio Phyſica prioritate ſolum naturæ præcedat, non facit quod non ſe teneat ex parte potentiæ.

Reſpondeo negando minorem, ad cuius probationem nego ſimiliter minorem, putà quod approximatio ignis ad lignum talis ſit naturæ, quod ſolum prioritate naturæ præcedat combuſtionem ignis.. Licet enim loquendo de facto, & ſecundum quod de facto accidit non præcedat talis approximatio actum combuſtionis prioritate temporis, id tamen non ex eo euenit, quod approximatio ignis ad lignum talis ſit naturæ quod ſolum prioritate naturæ præcedat combuſtionem ignis ; ſed potiùs quia iuxta ordinem à Deo ſtabilitum pro cauſis neceſſariis adeſt infallibiliter concurſus præmouens & applicans ignem ad comburendum, hoc ipſo quod talis ſupponitur approximatio, ſiue hoc ipſo quod ſupponuntur conditiones omnes, ſine quibus non combureret. *Nota.* Ratio autem huius doctrinæ & ſolutionis eſt, quia ſi huiuſmodi approximatio ignis ad lignum (& idem dic de aliis huiuſmodi, quæ nobis obiicere ſolent aduerſarij) talis eſſet naturæ, quod ex naturâ ſuâ ſolum prioritate naturæ præcederet combuſtionem ignis, nec poſſet poni aut ſupponi ſeparabiliter ab actu combuſtionis ; & aliunde reſpiceret ex ſua naturâ actum determinatum combuſtionis in indiuiduo ; cum actus ad illam in poſteriori naturæ conſequens non ſit de facto ſecuturus & ponēdus niſi in indiuiduo atqui falſum eſt, quod approximatio illa poni non poſſit nec ſupponi ſeparabiliter ab ipſo actu combuſtionis ; cum

ſub

ſubtrahente Deo concurſum ſuum nec comburat ignis nec calefaciat, vt pluries accidit & refertur in ſacris litteris accidiſſe: item falſum eſt quod approximatio ignis reſpiciat ex ſuâ naturâ actum combuſtionis determinatum in indiuiduo; cum non reſpiciat niſi mediante igne, qui quidem ſicut & omnis alia cauſa ſecunda eſt indifferens quantum eſt ex ſe ad hunc vel illum actum in indiuiduo: vt oſtenſum fuit in ſuperiori capite in ſolutione obiectionis. Ergo falſum eſt quod approximatio ignis ad lignum talis ſit naturæ, quod ſolum prioritate naturæ præcedat actum combuſtionis; atque ita quamvis talis conditio ſe teneat & requiratur ex parte potentiæ, cum hoc tamen ſtat quod id quod ſolum prioritate naturæ præcedit actum, vt præmotio, teneat ſe non ex parte potentiæ ſed ex parte actus.

CAPVT III.

Vtrum præmotio concilietur cum libertate.

P*Ræmittendum* pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod quatuor hæc ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindéque & vim habitura principij, putâ quod *conciliaretur præmotio cum libertate, hoc ipſo quod Deus determinaret nos ad modum liberi omni ſecluſâ ſcientiâ mediâ:* quod *Deus phyſicè præmouens, liberè præmouet aut præmoueret ex parte ſui*: quod *ſaluatur libertas ad actum hoc ipſo quod ſaluatur potentia etiam expedita ad oppoſitum:* denique quod *voluntas quantumcumque præmota poteſt non ferri ad actum ſiue ad obiectum*

prout

prout cognitum. Ratio autem primæ propoſitionis eſt, quia cum ea dicatur ſcientia media, quâ ſcilicet videt Deus in quam partem inclinare vellet voluntas noſtra antecedenter ad omne decretum determinatum ex parte ipſius Dei, conſequenter fit quod hoc ipſo quod poteſt nos Deus determinare ad modum liberi omni ſeclusâ ſcientiâ mediâ, poteſt conſequenter determinare nos ad modum liberi, nullâ adhuc ſuppoſitâ aut ſupponendâ determinatione ex parte noſtri, proindéque & poteſt nos prædeterminare, ſiue determinare ad modum liberi, nos prædeterminando : iam ſic eſt quod determinatio illâ, qua ita nos prædeterminaret Deus non eſſet alia quam præmotio Phyſica : Ergo hoc ipſo quod poteſt nos Deus determinare ad modum liberi omni ſeclusâ ſcientiâ media, poteſt hoc ipſo conciliari & componi libertas noſtrâ cum phyſicâ præmotione; tres autem ſequentes propoſitiones, putà quod Deus phyſicè præmouens, liberè præmouet aut præmoueret ex parte ſui; quod ſaluatur libertas ad actum hoc ipſo quod ſaluatur potentia etiam expedita ad oppoſitum, &c. Tres, inquam, illæ propoſitiones omnino patent ex ſolâ terminorum declaratione : vnde his quatuor præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione, & concluſionis ad eadem principia reductione ſit

CONCLVSIO : *Præmotio phyſica omnino componitur & conciliatur cum libertate.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio : *Conciliaretur præmotio cum libertate, hoc ipſo quod Deus determinaret nos ad modum liberi omni ſeclusâ ſcientiâ mediâ :* Ergo de facto & abſolutè loquendo componi poteſt & conciliari præmotio cum libertate. *Prob. conſequētia*, poteſt de facto Deus determinare nos ad modum liberi omni ſeclusâ ſcientiâ mediâ ; ergo hoc

hoc ipſo quod in tali caſu conciliaretur præmotio cum libertate, verè & abſolutè conciliari poteſt. *Probatur antecedens*, ſi non poſſet nos Deus determinare ad modum liberi omni ſeclusâ ſcientiâ media, ab eâ penderent actus noſtri vt liberi ſiue vt libero modo cauſandi: ſed falſum eſt pendere actus noſtros à ſcientiâ mediâ ſub ratione liberi: ergo & falſum eſt, quod non poſſit nos Deus determinare ad modum liberi omni ſeclusâ ſcientiâ media. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, non pendent actus noſtri à ſcientiâ mediâ ſub ratione liberi, ſi antecedenter ad ſcientiam mediam intelligatur in noſtris actibus ratio & poſſibilitas libertatis: ſed antequam intelligatur in Deo ſcientia media, intelligitur in noſtris actibus ratio & poſſibilitas libertatis: ergo non pendent actus noſtri à ſcientiâ mediâ ſub ratione liberi. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, ratio & poſſibilitas liberi ſeu libertatis in noſtris actibus cadit ſub obiecto omnipotentiæ: ſed obiectum omnipotentiæ præintelligitur antè ſcientiam mediam: ergo & antecedenter ad ſcientiam mediam præintelligitur in noſtris actibus ratio & poſſibilitas liberi. *Maior* eſt certiſſima & patet euidenter ex diſcurſu illo profundiſſimo Diui Thomæ *quæſt.* 23. *de veritate*, *art.* 3. vbi habet, quod vnicuique potentiæ actiuæ correſpondet poſſibile pro obiecto maius aut minus extenſum ſecundum maiorem vel minorem extenſionem illius actus in quo fundatur actiua potentia; ex quo infert, quod cum omnipotentiâ Dei fundetur ſupra diuinum eſſe, quod eſt illimitatum, & præhabens in ſe perfectionem totius entis, debet conſequenter ſub obiecto omnipotentiæ cadere quidquid habet vel habere poteſt rationem entis, proindéque & ſub eo cadere debet ipſa ratio & poſſibilitas liberi ſeu libertatis, quæ eſt in noſtris actibus. *Minor* autem, in qua videtur ſita diffi-
cultas

cultas, probatur ſic ; obiectum omnipotentiæ ſimul cointelligitur cum ipsâ omnipotentiâ cuius eſt obiectum : ſed ipſa omnipotentia præintelligitur in Deo ante omnem ſcientiam mediam , dato quod ſit hæc admittenda in Deo ; cum diuina omnipotentia ſit in Deo attributum omninò neceſſarium ; ſcientia vero media ſit attributum medians inter neceſſaria & libera : ergo & obiectum omnipotentiæ præintelligitur ante ſcientiam mediam : ergo ratio & poſſibilitas liberi præintelligitur in noſtris actibus antecedenter ad ſcientiam mediam : ergo non pendent actus noſtri à ſcientiâ mediâ ſub ratione liberi , ſiue vt libero modo cauſandi:ergo poteſt nos Deus determinare ad modum liberi omni ſeclusâ ſcientiâ media : ergo hoc ipſo quod conciliaretur libertas noſtra cum præmotione , ſi nos determinaret Deus ad modum liberi omni ſeclusâ ſcientiâ mediâ , (quod eſt primum præmiſſum principium) hoc ipſo etiam conciliatur & de facto componitur libertas noſtra cum præmotione.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio : *Deus phyſicè præmouens , liberè præmouet ſeu præmoueret ex parte ſui :* ergo & præmouet aut præmoueret liberè ex parte noſtri, ſeu præmoueret nos ad modum liberi. *Probatur conſequentia*, hoc ipſo quod Deus liberè præmouet ex parte ſui , relinquit in nobis potentiam ad oppoſitum : ergo hoc ipſo quod Deus liberè præmouet aut præmoueret ex parte ſui, liberè etiam præmoueret ex parte noſtri. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, ab eo relinquitur potentia ad oppoſitum,à quo relinquitur actus oppoſitus verè poſſibilis : ſed hoc ipſo quod Deus liberè præmouet ex parte ſui , relinquit actum oppoſitum verè poſſibilem : ergo & hoc ipſo quod Deus liberè præmouet ex parte ſui , relinquit in nobis potentiam ad oppoſitum. *Maior* eſt euidens :

poſſibile

poſſibile enim correlatiuum eſt ad potentiam. *Probatur minor*, actus ad quem potens eſt Deus concurrere, non poteſt non eſſe verè poſſibilis: aliàs non eſſet Deus verè ſed chimæricè tantum potens ad actum illum: ſed hoc ipſo quod Deus liberè præmouet ex parte ſui, eſt hoc ipſo, & pro illo tunc potens concurrere ſeu præmouere ad oppoſitum; cum aliquid agere liberè, ſit agere cum potentia ad agendum oppoſitum: ergo hoc ipſo quod Deus liberè præmouet ex parte ſui, relinquit hoc ipſo actum oppoſitum verè poſſibilem: ergo hoc ipſo quod Deus liberè præmouet ex parte ſui, relinquit hoc ipſo in nobis potentiam ad oppoſitum: ergo hoc ipſo quod Deus liberè præmouet ex parte ſui, hoc ipſo etiam liberè præmouet ex parte noſtri, ſeu præmouet nos ad modum liberi: ergo hoc ipſo quod Deus phyſicè præmouens præmouet liberè ex parte ſui (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) conciliatur hoc ipſo libertas noſtra cum phyſica præmotione.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio: *Saluatur libertas ad actum hoc ipſo quod ſeruatur potentia expedita ad oppoſitum*: ergo ſaluatur & componitur libertas cum præmotione. *Probatur conſequentia*, cum præmotione ſtat potentia etiam expedita ad actum oppoſitum: ergo hoc ipſo quod ſeruatur libertas per hoc quod ſeruatur talis potentia, ſaluatur hoc ipſo libertas cum præmotione. *Probatur antecedens*, non magis repugnat ſtare potentiam ad oppoſitum cum præmotione quam cum poſitione actus ad quem datur præmotio atqui cum poſitione actus ad quem datur præmotio ſtare poteſt potentia ad oppoſitum: ergo & poteſt ſtare cum præmotione. *Maior* conceditur, & ex eo patet, quod non aliâ de cauſâ videtur repugnare, ſtare potentiam ad oppoſitum cum præmotione, niſi quia præmotio infert infallibiliter poſitionem actus, qua quidem

dem ſtante poſitione, videtur, ſtare non poſſe potentiam ad oppoſitum. *Probatur minor*, ea tantum repugnat ſimul ſtare, loquendo, vt in præſenti loquimur de extremis poſitiuis, quæ ſibi contrariè opponuntur: ſed potentia ad actum oppoſitum non opponitur contrariè poſitioni alterius actus: ergo non repugnat ſtare ſimul potentiam ad oppoſitum cum poſitione actus ad quem datur præmotio. *Maior* eſt certiſſima; cum enim loquendo de extremis poſitiuis, ea quæ repugnat ſimul ſtare, non opponantur contradictoriè aut priuatiuè, vt patet; nec etiam ex oppoſitione relatiuâ repugnent ſimul ſtare, cum hæc potius ſimultatem exigat extremorum, conſequenter ſit, quòd ea tantum repugnet ſimul ſtare quæ contrariè opponuntur. *Probatur Minor*, contraria & contrariè oppoſita ſunt, quæ ſub eodem genere maximè diſtant; vt definit Philoſophus, & vt ex inductione colligitur: ſed poſitio vnius actus & potentia ad actum oppoſitum non ſunt ſub eodem genere, cum ſe habeant vt exiſtentia vnius & poſſibilitas alterius: ergo poſitio vnius actus & potentia ad actum oppoſitum non ſibi opponuntur contrariè: ergo non repugnat ſtare ſimul potentiam ad oppoſitum cum poſitione actus, ad quem datur præmotio: ergo & ſtare poteſt cum præmotione ad vnum actum potentia ad actum oppoſitum: ergo hoc ipſo quod ſaluatur libertas per hoc quod ſeruatur potentia ad oppoſitum, (quod eſt tertium præmiſſum principium;) & hoc ipſo ſaluatur & componitur libertas cũ præmotione.

Probatur 4. ex quarto præmiſſo principio: *Voluntas quantumcumque præmota poteſt non ferri ad actum ſiue ad obiectum, prout cognitum*: Ergo quantumcumque ſupponatur præmota, non poteſt non ferri liberè ad talem actum. *Probatur conſequentia*, ferri ad actum ſiue ad obiectum cum indifferentiâ, eſt ferri liberè: ſed hoc ipſo quod fertur voluntas ad

actum

actum vt cognitum, fertur hoc ipſo cum indifferentiâ: ergo hoc ipſo quod etiam vt præmota fertur ad actum vt cognitum fertur hoc ipſo liberè ad actum ſuum. *Probatur Minor*, non poteſt voluntas non ferri cum indifferentiâ ad id, quod ei ab intellectu ſub indifferentiâ proponitur; ſed hoc ipſo quod fertur ad actum vt cognitum, ad illum fertur provt ſub indifferentiâ propoſitum: ergo hoc ipſo quod fertur voluntas ad actum ſiue ad obiectum vt cognitum, fertur ad illum cum indifferentiâ. *Maior* eſt certiſſima; ſicut enim non poteſt voluntas, quia eſt eſſentialiter potentia cæca, ferri ad aliquid niſi ſit ei ab intellectu propoſitum., ita nec alio modo ferri poteſt quam eo ſub quo ab intellectu ei proponitur; aliàs quantum ad modum ferretur voluntas ad incognitum, quod implicat. *Probatur Minor*, proponi aliquid vt potens indifferenter amari vel reſpui, eſt proponi ſub indifferentiâ: ſed hoc ipſo quod fertur voluntas ad actum vt cognitum, fertur ad illum ita & taliter propoſitum, quod poſſit indifferenter amari vel reſpui: ergo hoc ipſo quod fertur voluntas ad actum vt cognitum, ad illum fertur vt propoſitum ſub indifferentiâ. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*, actus ille cognitus eſt bonum tantum particulare: ergo hoc ipſo quod ad illum fertur voluntas vt cognitum, fertur ad illum vt propoſitum tanquam particulare bonum: atqui particulare bonum eſt hoc ipſo quod tale potens indifferenter amari vel reſpui; cum hoc ipſo quod tale, & bonum includat & alio careat bono; ſubindéque & ſit potens amari ex ea parte quâ bonum includit, & ſit potens reſpui ex ea parte qua bono caret: ergo hoc ipſo quod fertur voluntas ad actum vt cognitum, fertur ad illum ita & taliter propoſitum, quod poſſit indifferenter amari vel reſpui: ergo hoc ipſo quod fertur voluntas ad actum vt cognitum,

fertur

fertur ad illum provt ſub indifferentiâ propoſitum : ergo hoc ipſo quod voluntas fertur ad actum ſiue ad obiectum vt cognitum, fertur ad illum cum indifferentia : ergo hoc ipſo quod voluntas ferri non poteſt ad actum ſuum, quantumcumque præmota, niſi vt cognitum, (quod eſt tertium præmiſſum principium) non poteſt hoc ipſo, quantumcumque præmota non ferri liberè ad ſuum actum.

Probatur 5. *& vltimò*, ratione deductâ ex Concilio Tridentino, atque euidentiſſimè & irrefragabiliter concludente, quam ſic propono : hoc ipſo quod voluntas vt phyſicè præmota ad vnum, diſſentire poteſt ſi velit, manet hoc ipſo libera ſub Phyſicâ præmotione : ſed ex Concilio Tridentino voluntas phyſicè præmota ad vnum, diſſentire poteſt ſi velit : ergo & iuxta mentem Concilij manet voluntas libera ſub phyſicâ præmotione. *Probatur Maior*, ex Concilio Tridentino *ſeſſione ſexto*, *can.* 4. liberum arbitrium etiam vt motum & excitatum à Deo poteſt diſſentire ſi velit ; ſed ibi loquitur Concilium de arbitrio moto præmotione Phyſicâ : ergo iuxta mentem Concilij voluntas etiam vt phyſicè præmota poteſt diſſentire ſi velit. *Probatur Minor*, & quidem medio irrefragabili : docens Concilium Tridentinum, quod liberum arbitrium motum à Deo poteſt diſſentire ſi velit, hoc docet damnando propoſitionem oppoſitam Caluini : ergo de eâ ibi loquitur motione dum affirmat poſſe adhuc arbitrium diſſentire, de quâ loquebatur Caluinus, dum ſub eâ negabat poſſe arbitrium diſſentire : ſed negans Caluinus poſſe arbitrium vt motum à Deo diſſentire, de aliâ non loquebatur motione, quam de præmotione Phyſicâ, vt fatetur Suarez 1. *de concurſu Dei*, *capite primo.* Nec vſquam ſomniauerat, quod ſub motione ſeu præmotione morali, ſiue ſub propoſi-

tione & inuitatione obiecti non poſſet arbitrium diſſentire:ergo docens Concilium, quod liberum arbitrium motum à Deo poteſt diſſentire ſi velit, de aliâ ibi non loquitur motione, quam de motione ſiue præmotione Phyſicâ.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies primò, libertas conſiſtit in dominio quod habet voluntas ſupra ſuos actus: ſed ſuppoſitâ præmotione Phyſicâ non habet voluntas dominium ſuper actus ſuos: ergo componi non poteſt libertas cum Phyſicâ præmotione. *Probatur Minor*, qui habet dominium ſuper actum, habet etiam dominium ſuper omnia requiſita ad actum: ſed ſuppoſitâ præmotione Phyſicâ non haberet voluntas dominium ſuper omnia requiſita ad actum: ergo ſuppoſita præmotione Phyſicâ, non haberet voluntas dominium ſuper actum.*Probatur Minor*, in tantum habet aliquis dominium ſuper requiſita ad actum, in quantum poteſt illa ad libitum ponere vel auferre: ſed nulla poteſt creatura ponere ad libitum præmotionem illam Phyſicam, vel auferre, ſeu impedire ne ponatur: ergo ſi ſemel requiratur præmotio illa, non haberetur dominium ſuper requiſita ad actum.

Reſpondeo negando minorem: ad cuius probationem diſtinguo maiorem: in tantum habetur dominium ſuper actum in quantum habetur ſuper omnia requiſita ad actum: ſi ſermo ſit de dominio libertatis ſupremæ & increatæ, Concedo: ſi autem ſermo ſit, vt de facto eſt in præſenti, de dominio libertatis ſubordinatæ & creatæ, Nego maiorem, quod ſcilicet habere non poſſit dominium ſuper actum ſuum (tale ſcilicet quale exigit habere) niſi habeat dominium ſuper omnia requiſita ad actum;igitur

licet

licet de ratione ſupremæ & increatæ libertatis ſit habere dominium ſuper omnia requiſita ad actum, non ita tamen philoſophandum eſt de libertate inferiori creatâ & ſubordinatâ, cuius diſparitatem affert, & quidem eruditè Pererius Author Theologus Societatis, qui *in ſua Phyſicâ, lib. 8. de cauſis, cap. 9. fol.* 303. ſic loquitur: Non enim, inquit, intelligendum eſt voluntatem creatam eſſe ita & taliter liberam, quod à nullo pendeat, nullique ſubiiciatur, ſed omnia omnino habeat in ſuo dominio & poteſtate; hac enim libertate ſolum Deum liberum dicimus, vtpotè qui eſt omnino liber, à nullo dependens, nullius indigens, nulli ſubiectus, ſed ipſe ſibi ad omnia ſufficiens: ratio autem cuiuſlibet creaturæ, & conſequenter libertatis noſtræ neceſſariam & inſeparabiliter adiunctam habet dependentiam à creatore tam in exiſtendo quam in operando; vnde euidenter ſequitur non habere voluntatem creatam dominium ſuper actum ſuum, niſi ſolum ſecundum, ab alio dependens, & alteri putà Deo ſubordinatum; nec conſequenter debere eius dominium ſe extendere ad omnia quæ requiruntur ad actum, niſi velis, quod ſe extendat etiam ad ea à quibus pendet & quibus ſubiicitur, cum hoc ipſo quod eſt libertas creata & ſubordinata, annumerari debeant & ea, à quibus pendet & quibus ſubiicitur in agendo, inter requiſita ad actum: ergo verum non eſt quod adhoc vt habeat libertas creata ſuum quod petit habere dominium ſuper actum, debeat & dominium habere ſuper omnia requiſita ad actum, & conſequenter ſuper præfatam præmotionem. *Nota.*

Inſtabis, in tantum voluntas eſt libera, in quantum vnum ponens actum poteſt & oppoſitum ponere: ſed niſi haberet dominium ſuper præmotionem requiſitam, non poſſet tunc actum ponere oppoſitum: ergo niſi tale haberet dominium non poſſet abſolutè loquendo *Nota.*

dici libera. *Probatur minor*, inintelligibile eſt, quod poſſit ipſa voluntas actum ponere, cuius impedimentum ipſa auferre non poteſt: ſed ſi non haberet dominium ſuper requiſitam præmotionem, nec poſſet ipſa auferre impedimentum actus oppoſiti, ipſam ſcilicet præmotionem quam ad alium habet actum: ergo niſi tale haberet dominium, nec poſſet tunc actum ponere oppoſitum.

Ad hoc argumentum reſpondent communiter Thomiſtæ diſtinguendo duplex impedimentum, aliud quod impedit ponibilitatem actus, & aliud quod ſolum impedit poſitionem, & dicunt quod quamvis voluntas noſtra ad hoc vt ſit potens ponere actum oppoſitum, debeat poſſe auferre impedimenta, quæ obſtant ponibilitati actus, non tamen propterea requiritur quod & auferre poſſit ea quæ ſolum obſtant poſitioni, atque ita cum præmotio ad vnum actum obſtet ſolum poſitioni actus oppoſiti, vt ſupponitur; conſequenter fit, quod non propterea debeat voluntas poſſe hanc auferre vel ponendam impedire præmotionem, ad hoc vt poſſit ponere actum oppoſitum, ſiue ad hoc vt reſpiciat actum oppoſitum vt ponibilem & poſſibilem. Huic tamen ſolutioni, quamvis multum ingenioſæ nuſquam acquieſcere potui propter inſtantiam difficiliorem quam patitur, & quam ego propono ſic; omne quod ad actum requiritur & non requiritur ad illum vt ponendum ſeu poſitum, ad illum requiritur vt ponibilem & poſſibilem: iam ſic eſt quod *poſſe* auferre impedimentum obſtans poſitioni requiritur ad actum, & non requiritur ad illum vt ponendum, ſeu poſitum; ad actum namque actu ponendum ſeu poſitum non ſufficit *poſſe* auferre, ſed requiritur *actu* auferre: ergo *poſſe* auferre impedimentum obſtans poſitioni videtur requiri ad hoc vt actus conſtituatur ponibilis & poſſibilis; vnde hâc omiſsâ ſolutione.

Nota.

Reſpon

Reſpondeo iuxta doctrinam in ſuperiori reſponſione expoſitam negando minorem; ad cuius probationem diſtinguo maiorem: inintelligibile eſt, quod poſſit voluntas ipſa actum ponere, cuius impedimentum ipſa auferre non poteſt; inintelligibile eſt, quod hoc poſſit ad modum primæ cauſæ & primi liberi, Concedo: inintelligibile eſt, quod hoc poſſit ad modum cauſæ ſecundæ & ſecundi liberi, Nego maiorem. Quia verò in hoc eſt præcipuus & ferè vnicus difficultatis agitatæ nodus, placet hanc probare & confirmare ſolutionem duplici ratione, & quidem vtraque (meo iudicio) conuincentiſſimâ. Prima autem eſt, quia de ratione cauſæ ſecundæ & ſecundi liberi eſt poſſe actum ponere oppoſitum impedibiliter, ſiue cum hoc quod potens ſit impediri à Deo, vt concedunt omnes: iam ſic eſt quod ſi deberet ipſa omnia impedimenta auferre poſſe, non verificaretur quod poſſet ſuum ponere actum ita impedibiliter vt per ſe patet, cum tunc omnia poſſet vincere & auferre impedimenta: ergo facilè intelligitur, quod poſſit voluntas actum ponere oppoſitum, ad modum ſcilicet cauſæ ſecundæ & ſecundi liberi, quamvis ipſa non poſſit omnia auferre impedimenta, ſicut nec omnia ponere requiſita. Secundò ſtrictius eſt dominium, quod habet voluntas creata ad poſſe ponere vel non ponere actum; quam dominium quod ad hoc idem habet Deus: ſed dominium quod habet Deus hoc tantum petit, quod poſſit actum ponere cum potentiâ ad omnia auferenda & vincenda impedimenta: ergo id non requiritur ad hoc vt ſit voluntas noſtra potens actum ponere ſuo modo, ſiue ad modum cauſæ ſecundæ & ſecundi liberi. *Nota.*

Tertia denique huius ratio eſt, quia impedimentum illud de quo eſt & debet eſſe ſermo, eſt influxus cauſæ primæ ad actum noſtrum: ſed de ratione cauſæ ſecundæ non eſt, quod poſſit influxum auferre vel impedire cauſæ pri-

mæ, ſicut nec debet ipſa cauſa ſecunda talem influxum poſſe ponere; aliàs vt nuper dicebamus ſe extenderet eius dominium ad ea, à quibus ipſa penderet & quibus ipſa ſubiiceretur: ergo de ratione cauſæ ſecundæ non eſt quod ipſa poſſit omnia auferre impedimenta, vel omnia ponere requiſita ad actum, quem ipſa potens eſt ponere ad modum cauſæ ſecundæ; vnde ſi quis iam quærat quo iure & qua ratione dici poteſt voluntas creata poſſe ponere actum oppoſitum, ſi ſit ad illum impedimentum, quod ſolus Deus poteſt auferre, ad hoc ſoleo ego reſpondere, hoc ideò eſſe quia *poſſe* quod habet voluntas creata in ordine ad actum, eſt *poſſe* impedibile à Deo: iam ſic eſt quod habet ipſa huiuſmodi poſſe impedibile à Deo, hoc ipſo quod ſolus Deus tale poteſt auferre impedimentum: ergo verificatur adhuc, quod poſſit voluntas creata in ordine ſcilicet cauſæ ſecundæ, ponere actum oppoſitum, quamvis ſolus Deus tale poſſit auferre impedimentum; & hoc quia impedimentum illud de quo eſt ſermo, cum ſit influxus cauſæ primæ, non eſt per conſequens de horum numero, quæ cadunt & cadere debent ſub dominio voluntatis creatæ.

Obiicies 2. voluntas hoc ipſo quod libera eſt, habet quod culpabiliter omittat actum qui præcipitur: ſed requiſita præmotione ad actum, illum non omitteret culpabiliter: ergo nec remaneret libera. *Probatur Minor*, in tantum voluntas omittit culpabiliter, in quantum potens eſt ponere quod omittit: ſed requiſita præmotione nullo prorsùs modo nec in vllo ſenſu eſſet voluntas potens ponere actum quem omittit: ergo nec culpabiliter illum omitteret. *Probatur Minor*, nullo prorsùs modo nec in vllo ſenſu poteſt voluntas exercere præmotionem ſine præmotione: ſed requiſitâ præmotione ad actum, tunc actum ponere eſt exercere præmotionem ad actum: ergo requiſita præmotione ad actum, nullo prorſus modo poteſt voluntas ponere actum

actum ſine præmotione: ſed comparatiuè ad actum quem omittit, eſt voluntas ſine præmotione: ergo requiſita præmotione nullo prorſùs modo nec in vllo ſenſu poſſet voluntas ponere actum quem omittit.

Reſp. negando minorem primi & ſecundi argumenti, ad tertium verò in quo eſt difficultas diſtinguo maiorem ſic: nullo prorsùs modo nec in vllo ſenſu poteſt voluntas exercere præmotionem ſine præmotione, vel vt exiſtente vel vt poſſibili, ſiue vel datâ vel dabili, Concedo; ſine præmotione vt datâ & vt exiſtente, Nego maiorem, quod ſcilicet non ſit tunc voluntas potens exercere præmotionem ſine præmotione provt exiſtente „datâ & habitâ huius autem ſolutionis ratio occurrit duplex. Prima eſt, quia non poteſt non aliter requiri præmotio ad hoc vt actu & de facto illam exerceat voluntas; & aliter ad hoc vt ſolum potens ſit illam exercere: Iam ſic eſt, quod ad hoc vt voluntas actu & de facto exerceat præmotionem, requiritur præmotio vt exiſtens, & vt data & habita; ergo ad hoc vt ſit ſolum voluntas potens hanc exercere præmotionem, ſufficit quod ſit hæc tunc poſſibilis & dabilis; ſicque ſine præmotione vt exiſtente dici debet voluntas potens exercere præmotionem. Secunda verò ratio eſt, quia hoc ipſo quod pro illo tunc ſupponitur præmotio poſſibilis & dabilis, ſupponitur hoc ipſo Deus potens concurrere ad talem actum; ſed potentia quam habet Deus, cum vera ſit potentia & non chimærica non eſt niſi ad verè poſſibile: ergo hoc ipſo quod præmotio eſt ita poſſibilis & dabilis, verè poſſibilis eſt actus ille: ſed actus vt verè poſſibilis correlatiuus eſt ad voluntatem noſtram vt verè potentem: ergo hoc ipſo & per hoc præcisè quod eſt præmotio poſſibilis & dabilis, voluntas noſtra eſt verè potens ponere actum ſuum, ſubindéque & potens exercere pro illo tunc præmotionem ſine præmotione vt exiſtente. *Nota.*

Inſtabis, in tantum voluntas omittit actum culpabiliter, in quantum ad illum obligatur; ſed hoc ipſo quod præmotio ad illum ſupponitur ſolum poſſibilis & non exiſtens, non eſt hoc ipſo obligatio ad talem actum: ergo nec in hoc caſu culpabiliter omittitur. *Prob. Minor*, obligatio ad actum non cadit ſuper actus poſſibilitatem, ſed ſuper exercitium & exiſtentiam; ſed hoc ipſo quod præmotio ad actum ſupponitur ſolum poſſibilis, cadere non poteſt obligatio ſuper exiſtentiam actus: ergo pro illo tunc non extat obligatio ad actum. *Maior* eſt certa; hoc enim quod intendit præceptum & præcipit lex, eſt vt faciamus, non autem vt ſimus potentes facere. *Probatur Minor*, actus quoad exiſtentiam ſumptus incompoſſibilis eſt cum præmotione vt ſolum poſſibili: ergo actus quoad exiſtentiam impoſſibilis eſt, quamdiù extat præmotio vt ſolum poſſibilis: atqui obligatio cadere non poteſt ſuper actum vt impoſſibilem: ergo hoc ipſo quod præmotio ad actum ſupponitur ſolum poſſibilis, non cadit obligatio ſuper exiſtentiam actus.

Reſp. negando minorem primi & ſecundi argumenti: Licet enim præmotio ſolum ſupponatur poſſibilis, adhuc nihilominus obligari poteſt voluntas ad actum quoad exiſtentiam; cuius ratio eſt quia lex ſeu præceptum obligans, dum obligationem imponit non attendit nec attendere debet aut reſpicere voluntatem vt determinatam, ſed potius præſcindens ab vna & ab aliâ determinatione, ab vno & ab alio extremo ſolum reſpicit, attendit & connotat voluntatem, vt eſt in actu primo indifferenti ad vtrumque: iam ſic eſt quod eſt voluntas in tali ſtatu, pro illo tunc, pro quo præmotio ad actum ad quem obligatur, ſupponitur ſolum poſſibilis, vt per ſe patet & vt conceditur: ergo pro illo tunc & in tali ſuppoſitione adhuc poteſt voluntas obligari ad actum quantum ad exiſtentiam. Iam verò quod præ-

Nota.

ceptum

ceptum obligans dum obligationem imponit non attendat nec connotet voluntatem vt determinatam ad id ad quod obligat, quod eſt ſolutionis huius fundamentum, ex eo colligo quod in ipſa actuali fractione præcepti adhuc præceptum obligat ad ſui impletionem, & peccat qui non adimplet, nec ceſſat obligatio præcepti dum actualiter frangitur; aliàs non frangeretur dum frangitur, ſi quando frangitur non obligaret, vt non frangeretur ſed in ipsâ actuali fractione præcepti non eſt voluntas determinata ad id ad quod præceptum obligat, quin imò ſupponitur determinata ad oppoſitum: ergo lex obligans dum obligationem imponit non attendere debet nec connotare voluntatem, vt determinatam, ſed potius præſcindens ab vna & ab alia determinatione connotare debet voluntatem, vt eſt in actu primo indifferens ad vtrumque, in quo quidem ſtatu adhuc ſupponitur, quamvis ſit ſolum poſſibilis præmotio. *Nota.*

Ad tertium autem argumentum in quo ſita videtur difficultas reſpondeo primo retorquendo argumentum in aduerſarios ſic: actus ad quem ſupponitur obligatio ſumptus quoad exiſtentiam incompoſſibilis eſt cum actuali fractione præcepti: ergo actus ille quoad exiſtentiam impoſſibilis eſt in actuali fractione; ſed obligatio non cadit ſuper impoſſibile: ergo ſi valeat hoc argumentum, non obligabit lex ad actum, in eius actuali fractione, quod tamen falſum eſt & in noſtra & in aduerſâ ſententiâ, vt ſuprà expoſuimus Ad hoc ergo reſpondeant aduerſarij, & quod ipſi dixerint in hoc ſoluendo, dicam & ego in eodem ſoluendo, vt nobis obiecto; cæterum ex doctrinâ ſupra expoſitâ in qua ſcilicet dictum fuit. quod lex obligans attendit & reſpicit voluntatem ſecundum ſe, & vt eſt in actu primo potens & indifferens ad vtrũque, præſcindendo ab vna & ab alia determinatione ad vnum vel aliud extremum, ex hac, inquam, doctrinâ dico, quod quamvis ſumptus

actus quoad exiſtentiam incompoſſibilis ſit cũ præmotione ad illum vt ſolùm poſſibili,ſi nimirum conſideretur reſpectiuè & comparatiuè ad ipſam præmotionem,non tamen eſt ita incompoſſibilis, etiam quoad exiſtentiam provt conſideratus reſpectiuè ad voluntatem ſecundum ſe,& vt eſt in actu primo potens & indifferens ad vtrumque;ſic enim ſumpta voluntas non eſt magis connexa cum negatione exiſtentiæ actus, quam cum ipſius exiſtentia ; vnde cum ex doctrina ſupra expoſitâ lex & præceptum obligans reſpiciat voluntatem ſecundum ſe ſumptam & vt eſt in actu primo potens & indifferens ad vtrumque, præſcindens ab vna & ab altera determinatione , euidenter ſequitur quod ſub eâ ratione quâ obligat lex ad actum,ad illum non obliget provt incompoſſibilis eſt , nec conſequenter provt eſt impoſſibilis ; ex eo ſcilicet quod incompoſſibilitas quam habet actus quoad exiſtentiam ſumptus cum præmotione ad illum vt ſolum poſſibili ſe habet ad legem provt obligantem,merè materialiter,nec ab eâ attenditur nec attendi debet, vt dictum fuit ; ſed ad hoc videatur ſequens reſponſio.

Obiicies 3. in tantum voluntas libera eſt, inquantum poteſt non ponere actum quem ponit: ſed ſuppoſita præmotione nullâ prorsùs potentiâ,nec in vllo ſenſu poteſt voluntas non ponere actum quem ponit:ergo ſuppoſitâ præmotione non remanet voluntas libera. *Prob. Minor*, poſſe actum non ponere ſuppoſitâ præmotione eſt poſſe impedire præmotionis effectum ; ſed nulla prorſus potentiâ,nec antecedenti nec cõſequenti,neq; in vllo ſenſu ſiue compoſito ſiue diuiſo,poteſt volũtas noſtra effectum impedire præmotionis:ergo nulla prorſus potentiâ poteſt non ponere actum quem ponit ſuppoſitâ præmotione. *Maior* eſt certa ; effectus namq; præmotionis eſt actus vt ponẽdus infallibiliter,ſiue vt poſitus. *Prob. Minor*,connexiones eſſentiales non tantum non ſunt impediendæ,ſed nec vllâ

prorſus

prorius potentiâ ſunt impedibiles, vt conceditur: atqui præmotio poſita & ſuppoſita eſt eſſentialiter connexa cum poſitione actus ſiue effectus; talis namq; poſitio ingreditur in obliquo ipſam præmotionis definitionem, vtpotè quæ definitur id quo applicatur voluntas ad elicientiam actus: ergo nulla prorſus potentia nec in vllo ſenſu poteſt voluntas noſtra effectum impedire præmotionis.

Reſp. negando minorem primi argumenti, cuius quidem falſitas abundè colligitur ex dictis ſuprà. Ad ſecundum verò, ad quod reſpondent plures diſtinguendo minorem in ſenſum compoſitũ & diuiſum, ſiue in potentiam antecedentem & cõſequentem, malè applicando & peius intelligendo; ad hoc, inquam, diſtinguo ego maiorem ſic: poſſe voluntatem actum non ponere, eſt poſſe impedire præmotionis effectũ, ſi poſſit actum ilum non ponere provt eſt à Deo præmouente, Concedo maiorem, quod ſcilicet hoc ſit poſſe impedire effectum præmotionis: ſi verò poſſit ſolùm voluntas non ponere actum, provt eius eſt & ab ipsâ egreditur, Nego maiorem, quod propterea verificari debeat quod poſſit impedire effectũ prǣmotionis; porrò ſolutio hęc quam ſeriò notandam velim & ponderandam pro multis ſoluendis difficultatibus, & inſinuatur à D. Thomâ, & ratione colligitur; primò quidem hanc apertè inſinuat S. Doctor *q.* 6 *de malo, art.* 1. *ad* 3. his verbis: *Deus mouet voluntatem immutabiliter propter efficaciam virtutis mouentis, quæ deficere non poteſt; ſed tamen propter naturam volũtatis motæ, quæ eſt ad vtrũlibet, non inducitur neceſſitas, ſed manet libertas.* Hæc D. Thomas, in quibus apertè inſinuatur non poſſe effectum diuinæ motionis deficere ſeu impediri in quantum eſt à Deo mouente, vtpotè qui & mouet *immutabiliter*, & per virtutem mouet, *quæ deficere nonpoteſt*, cũ quo tamen ſtat quod adhuc poſſit hic idem effectus deficere & impediri, provt ab ipſa egreditur vo-

luntate & provt eius eſt, ex eo ſcilicet quod hæc cum ſe habeat ad vtrumlibet poteſt conſequenter coniungere carentiam effectus cum ſeipsâ. Ratio autem huius eſt & occurrit duplex:. Prima eſt, quia cum voluntas de ſe non magis connectatur cũ effectu illo, quam cũ carentiâ illius, conſequenter fit quod debeat poſſe illum non ponere provt eius eſt & ab ipsâ egreditur. E contra vero cum ipſa Dei præmotio eſſentialiter connectatur cum poſitione talis effectus, ideò nec debet voluntas poſſe non ponere huiuſmodi actum provt eſt effectus præmotionis, cum connexiones eſſentiales ſint omnino inimpedibiles. Alia verò eiuſdem ratio eſt, quia in tantum & ſub ea tantum ratione debet effectus eſſe impedibilis, in quantum eſt à causâ impedibili & contingenti: iam ſic eſt quod ſolum voluntas noſtra eſt cauſa illius contingens & impedibilis, virtus verò Dei mouentis eſt, vt dicit D. Thomas, omnino immutabilis & deficere non potens: ergo debet voluntas noſtra poſſe actum non ponere quem ponit, provt talis actus ab ipsâ eſt, nec tamen debet poſſe illum non ponere ſumptum vt eſt effectus præmotionis, atque ita nec debet propterea impedire poſſe præmotionem vel Deum præmouentem.

Nota.

Inſtabis: actus ille noſter etiam provt eſt effectus præmotionis, eſt liber: ſed ſi non eſſet impedibilis provt eſt à præmotione, non eſſet liber provt eſt effectus præmotionis: ergo actus ille noſter, vel non eſt impedibilis provt à nobis eſt, vel debet eſſe impedibilis, etiam provt eſt effectus præmotionis. *Minor* videtur certa. *Probat. Maior*, actus qui liber eſt reſpectu cauſæ ſecundæ non poteſt non eſſe liber reſpectu cauſæ primæ; aliàs non daretur cauſa prima libertatis actus: ergo hoc ipſo quod actus ille noſter eſt liber vt à nobis eſt, eſt etiam liber vt eſt à cauſa prima; ſed eſt à cauſa primâ provt eſt præmotionis effectus: ergo actus ille noſter, etiam provt eſt effectus præmotionis, eſt liber.

Reſpon-

Reſpondeo negando minorem, quam ſupponit arguens, nec probat: ad hoc enim vt dicatur actus ille liber, etiam prout eſt à præmotione, ſiue tum reſpectu cauſæ primæ, tum reſpectu cauſæ ſecundæ ſufficit quod impedibilis ſit prout eſt à cauſâ ſecundâ; cuius ratio eſt, quia impedibilitas, quam habet huiuſmodi actus reſpectu cauſæ ſecundæ, ortum habet à cauſa prima, vtpote quæ tanquam prouiſor vniuerſalis ad eum aptauit & præparauit contingentem & impedibilem cauſam, quia cum voluit contingenter & impedibiliter euenire: ergo & libertas quam ſecum affert huiuſmodi actus reſpectu cauſæ ſecundæ ex tali impedibilitate ortum etiam habet ab ipſa cauſa primâ, ac proinde & eſſe debet liber reſpectu cauſæ primæ, hoc ipſo & per hoc præcisè quod impedibilis eſt reſpectu ipſius cauſæ ſecundæ. Sed pro maiori intelligentia videatur & notetur reſponſio ad ſequentem inſtantiam.

Vrgebis: inintelligibile eſt, quod idem indiuiſibiliter actus ſit impedibilis & inimpedibilis: ergo & inintelligibilis eſt doctrina illa ſupra expoſita.

Reſpondeo, tantum abeſſe, quod ſit hoc inintelligibile, quin imò omnino intelligibile eſt, quod ita conſideratus actus comparatiuè ad præfatas cauſas, primam ſcilicet & ſecundam, quarum prima inimpedibilis eſt, & impedibilis altera, non ſit ſimul & ſemel ſub duplici illo reſpectu inimpedibilis ſimul & impedibilis, vt exiſtimo demonſtraſſe in reſponſione ſuperiori ad obiectionem. Cæterùm vt faciliùs adhuc intelligatur, placet & huius afferre exemplum etiam apud aduerſarios receptiſſimum, & ratione alterâ confirmare. Exemplum eſt in amore Chriſti Domini, qui quidem & à patribus Societatis & à noſtris conceditur eſſe & inimpedibilis, ſimul & impedibilis & contingens reſpectu diuerſorum *Nota.*

obiecto-

obiectorum; nam reſpectu Dei vt in ſe & ſecundum ſe dicunt eſſe inimpedibilem, reſpectu vero creaturarum, imò & Dei vt connexi cum creaturis connexione libera dicunt eſſe impedibilem & contingentem: non ergo eſſe debet mirum, ſi dicamus eandem actionem reſpectu vnius principij quod impedibile eſt, eſſe impedibilem & contingentem; reſpectu verò alterius principij, quod eſt inimpedibile & immutabile, non eſſe ſub tali reſpectu & comparatione impedilem. Ratio vero ex qua hoc idem irrefragabiliter confirmatur, eſt quia inimpedibilitas cauſæ primæ, ex qua præfata actio dicitur eſſe inimpedibilis, non eſt inimpedibilitas quæ proueniat ex determinatione præfatæ cauſæ primæ ad vnum, ſicut eſt inimpedibilitas, quæ eſt in cauſis inferioribus & neceſſariis, ſed potiùs prouenit ex ſumma eius vniuerſalitate & efficaciâ, ex qua ſcilicet fit, quod nihil poſſit ipſius ſubterfugere cauſalitatem, voluntatem, & influxum; vnde cum cauſa quæ eſt ita vniuerſalis & efficax facere debeat & quod fiat effectus cauſæ ſecundæ, & quod eo modo fiat, quo fieri debet, puta quod fiat impedibiliter dum oriri debet & egredi ex causâ impedibili, conſequenter fit quod ex inimpedilitate cauſæ primæ, & ex eo quod effectus comparatiuè ad illam inimpedibilis ſit, probetur & inferatur, quod hic idem indiuiſibiliter effectus eſſe debeat impedibilis reſpectu cauſæ ſecundæ, & ab eâ oriri impedibiliter.

CAPVT

CAPVT IV.

Vtrum ex præmotione ad materiale peccati ſequatur, præmouere Deum ad formale.

PRæmittendum 1. duo in actu peccaminoſo communiter diſtingui, materiale ſcilicet & formale; formale peccati eſt ipſa deformitas & malitia per quam conſtituitur formaliter in ratione peccati & mali moralis: ſiue hæc conſiſtat formaliter in priuatione rectitudinis, ſiue in aliquo poſitiuo, ſiue in vtroque ſimul, de quo in morali philoſophiâ. Materiale verò peccati eſt actus à voluntate elicitus, vel imperatus, qui eſt ſubiectum malitiæ, diciturque malus moraliter ſiue ab obiecto, quod malum eſt, ſiue à circumſtantiis vitiantibus; ſupponitur autem in præſenti, præmouere Deum ad materiale peccati, hoc ipſo quod ſemel ſupponitur admittenda & danda præmotio pro ſeruandâ ſubordinatione inter cauſam ſecundam & cauſam primam; cum reſpectu ipſius materialis peccati, vtpote quod vt tale non eſt minus vera & phyſica actio, quam materiale actus virtutis, ſeruet cauſa ſecunda rationem cauſæ ſecundæ veræ & phyſicæ, ſubindeque & Deo ſubordinandæ per phyſicam præmotionem, ſi ſemel ſupponatur hæc requiri præmotio pro tali ſeruandâ ſubordinatione, vt in primo huius quæſtionis capite demonſtrauimus. Vnde quod ibi controuertitur eſt, an ſuppoſitâ tali præmotione ad materiale peccati, ſequatur aliqualiter præmouere Deum ad formale, adeò vt verè dicendus eſſet cauſa peccati, an verò permiſſiuè ſolum

ſolum ſe habeat ad ipſum formale peccati, adeò vt nonobſtante præfatâ præmotione ſit ipſa voluntas noſtra defectibilis quaſi primum principium & prima ratio omnis deformitatis quæ reperitur in actu illo peccaminoſo ad quem, vt ſumptum materialiter ſupponitur præmota.

Præmittendum 2. pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque vim habitura principij, puta quod *Deus eſt finis vltimus materialis peccati, abſque eo quod ſit finis ipſius formalis:* Quòd *ad id non præmouet Deus, ad quod ſolum ſe habet permiſſiuè*; Quod *peccatum ſumptum formaliter eſt in genere moris.*

Ratio autem primi eſt, quia ipſum materiale peccati cum ſit actus quidam realis & phyſicus, nec aliud explicet ſub hac ratione præter realitatem & actualitatem phyſicam, eſt conſequenter ſub tali ratione ens quoddam per participationem, ſubindeque & aliquid quod operatur & cauſat Deus: iam ſic eſt quod omnia propter ſemetipſum operatur Deus, vt dicit ſcriptura: ergo & propter ſemetipſum operatur Deus ipſum materiale peccati qua tale, adeoque eſt illius finis vltimus: ſed non eſt Deus nec ſub vlla ratione dici poteſt finis ipſius formalis peccati, tum quia omne quod eſt ad Deum tanquam finem, cum ſit ad finem debitum, bonum eſt, tum quia ſtabiliri ſolet formale peccati in ipſâ auerſione & deordinatione à Deo tanquam à fine debito: ergo veriſſima eſt prima illa propoſitio, puta quod eſt Deus finis vltimus ipſius materialis peccati, abſque eo quod ſit finis ipſius formalis.

Quantum verò ad ſecundam, puta quod ad id non præmouet Deus, ad quod ſolum ſe habet permiſſiuè ratio huius eſt, quia præmotio eſt verus & realis influxus, nec aliter exer-

cetur:

ectur quam medio influxu, vt ex ipſo conſtat præmotionis termino: ergo cum non influat Deus ad id, ad quod ſolum ſe habet permiſſiuè, vt ex ipſis etiam terminis conſtat, conſequenter fit, quod ad id non præmoueat Deus ad quod ſolum ſe habet permiſſiuè.

Demùm quantum ad tertium, puta quod peccatum ſumptum formaliter eſt in genere moris, ratio huius eſt quia moralitas actuum humanorum ſita eſt in relatione actus liberi ad ſuam regulam; ſicut enim in artificialibus tota formalis ratio artefacti ſumitur ex ordine ad ideam & regulas artis quæ ſunt in mente artificis, ita & in moralibus tota formalis ratio moralitatis debet ſumi ex ordine ſeu relatione quam dicunt actus humani ad ſuam regulam ſeu menſuram: iam ſic eſt quod peccatum formaliter vt peccatum eſt ſeu malum, dicit & explicat præfatum ordinem ad ſuam regulam, ſiue ad regulam rectæ rationis, cum per hoc ſit & intelligatur peccatum quia deuiat & deficit à tali regula: ergo veriſſimum eſt & illud tertium, quod ſcilicet peccatum ſumptum formaliter eſt in genere moris, ſeu ſpectat & reducitur ad lineam moralem. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis eſt apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit:

CONCLVSIO: *Ex eo quod Deus ad materiale peccati præmoueat, non propterea præmouet ad formale.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio: *Deus eſt finis vltimus materialis peccati, abſque eo quod eſſe debeat finis ipſius formalis*: ergo ex eo quod Deus ad materiale peccati præmouet, non propterea præmouet ad formale. *Probatur conſequentia*, debet Deus ad materiale peccati præmouere, hoc ipſo quod eſt illius finis vltimus: ergo hoc ipſo quod

quod eſt finis ipſius materialis abſque eo quod ſit finis ipſius formalis, habet & præmouere ad materiale peccati, abſque eo quod præmoueat ad formale. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*; debet Deus ad materiale peccati præmouere, hoc ipſo quod eſt primum eius principium: ſed hoc ipſo quod eſt finis illius vltimus eſt etiam primum eius principium: ergo hoc ipſo quod eſt finis vltimus materialis peccati debet ad tale materiale præmouere.

Maior probata fuit, & quidem (meo iudicio) conuincentiſſimè in primo capite huius quæſtionis, vbi oſtendi debere Deum præmouere, & hoc ipſo quod ſeruat in concurrendo rationem cauſæ vniuerſaliſſimæ (quod quod quidem ſeruat hoc ipſo quod eſt primum principium) & hoc ipſo quod ſeruat rationem primæ cauſæ. *Probatur minor*, hoc ipſo quod eorum tantum eſt Deus finis quorum eſt principium, non poteſt non eſſe primum principium materialis peccati, hoc ipſo quod eſt finis illius vltimus: ſed Deus eorum tantum eſt finis quorum eſt principium: ergo non poteſt non eſſe Deus primum principium materialis peccati, hoc ipſo quod eſt finis illius vltimus *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, ſi eſſet Deus aliquorum finis, quorum non eſſet principium eſſet ratio principij minus vniuerſalis in Deo quam ratio finis: ſed non poteſt ratio principij eſſe minus vniuerſalis in Deo quam ratio finis: ergo Deus eorum tantum eſt finis, quorum eſt principium. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, ideò ratio finis eſt in Deo vniuerſaliſſima, quia bonitas Dei in qua fundatur ratio finis omnes in ſe præhabet bonitates: ſed etiam entitas & actualitas Dei, in qua fundatur ratio principij omnes in ſe præhabet actualitates & entitates: ergo non poteſt ratio principij eſſe minus vniuerſalis in Deo, quam ratio finis:

ergo

ergo Deus eorum tantum eſt finis, quorum eſt principium: ergo hoc ipſo quod eſt Deus finis vltimus ipſius materialis peccati, eſt etiam primum eius principium: ergo & debet Deus ad materiale peccati præmouere, hoc ipſo quod eſt finis illius vltimus: ergo hoc ipſo quod eſt Deus finis vltimus materialis peccati, abſque eo quod ſit finis formalis, (quod eſt primum præmiſſum principium) habet hoc ipſo Deus præmouere ad materiale, abſque eo quod propterea præmoueat ad formale.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio: *ad id non præmouet Deus, ad quod ſolum ſe habet permiſſiuè*: ergo quantumvis præmoueat ad materiale peccati, non propterea præmouet ad formale. *Probatur conſequentia*, quantumvis præmoueat Deus ad materiale, adhuc ſolum permiſſiuè ſe habet ad formale: ergo hoc ipſo quod ad id non præmouet, ad quod ſolum ſe habet permiſſiuè, nec præmouere debet ad formale, quantumvis præmoueat ad materiale. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, quantumvis præmoueat Deus ad id quod eſt efficere, adhuc ſolum permiſſiuè ſe habet ad id quod eſt deficere: ſed materiale peccati, ſcilicet commiſſionis, de quo eſt ſermo, conſiſtit in eo quod eſt efficere, eius verò formale in eo quod eſt deficere: ergo quantumvis præmoueat Deus ad materiale, adhuc ſolum permiſſiuè ſe habet ad formale. *Minor* conceditur, & colligitur ex præmiſſis. *Probatur maior*, ſuppoſitio præmotionis *ad efficere*, non propterea extrahit ipſum *deficere* extra ſuum genus, ſiue extra rationem ſuam quidditatiuam: ergo quantumvis ſupponatur Deus præmouere ad id quod eſt *efficere*, adhuc tamen ſe habet ad *deficere*, vt ad id quod alterius eſt generis ab *efficere*: ſed ad id quod eſt alterius generis ab *efficere*, ſeu quod eſt extra efficientiæ genus, ſe habet ſolum *Nota.*
Deus

Deus permiſſiuè, vt conceditur; cum ad id omne ad quod non ſe habet ſolummodo permiſſiuè, ſe habeat efficienter, & conſequenter fit illud omne intra efficientiæ genus: ergo quantumvis ſupponatur Deus præmouere ad id quod eſt *efficere*, adhuc ſolum permiſſiuè ſe habet ad id quod eſt *deficere*. ergo quantumvis ſupponatur Deus præmouere ad peccati materiale, adhuc ſolùm permiſſiuè ſe habet ad formale: ergo hoc ipſo quod ad id non præmouet Deus, ad quod ſolum ſe habet permiſſiuè (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) nec præmouet ad formale peccati, quantumvis præmoueat ad materiale.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio; *peccatum ſumptum formaliter eſt in genere moris*: ergo præmouens Deus ad materiale peccati, non propterea præmouet ad formale. *Probatur conſequentia*, præmouens Deus ad materiale peccati non propterea attingit eius eſſe morale: ergo hoc ipſo quod peccatum formaliter ſumptum eſt in genere moris, nec attingit Deus formale peccati, quamvis præmoueat ad materiale. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, non poteſt Deus attingere eſſe morale per hoc præcisè quod operatur & concurrit iuxta naturæ exigentiam: ſed præmouens ad materiale peccati, concurrit & operatur iuxta naturæ exigentiam: ergo præmouens Deus ad materiale peccati non propterea attingit eius eſſe morale. *Maior* eſt euidens; cum enim concurrens Deus iuxta naturæ exigentiam rationem induat agentis naturalis, non poteſt conſequenter ex eo induere & exercere rationem agentis moralis, nec conſequenter attingere cauſaliter eſſe alicuius morale. *Probatur minor*: eſt iuxta naturæ exigentiam, quod detur locus actioni defectibili: ſed talis non daretur locus, niſi Deus præmoueret ad ipſum materiale peccati: ergo præmouens Deus ad materiale peccati concur.

concurrit iuxta naturæ exigentiam. *Maior* conceditur, & ratio huius eſt, quia quamvis quod detur locus actioni defectibili, hoc malum ſit & nociuum naturæ particulari, à qua egreditur, hoc tamen cedit in commune bonum totius naturæ, ſiue naturæ vniuerſalis, cum cedat hoc in finem propter quem ab authore ſuo condita eſt, puta in manifeſtationem diuinorum eius attributorum, vt quod ſolus ipſe indefectibilis ſit, ſubindeq; & ſolus ſua ſibi ipſi regula, ſolus ſua menſura, ſolus ſua perfectio, ſuum eſſe, &c. *Probatur minor*, dari non poteſt locus actioni defectibili, quin & ei detur locus vt actio eſt: ſed niſi præmoueret Deus ad materiale peccati, non daretur locus actioni defectibili vt actio eſt; ergo neque vt eſt defectibilis actio. *Maior* eſt euidens, cum ſit actio defectibilis & actio & talis actio, ſcilicet defectibilis. *Probatur minor*, actio defectibilis vt actio eſt, eſt & pendet à voluntate vt determinatâ; à principio namque indifferenti vt indifferens eſt exire nequit determinatus actus: ergo actio defectibilis vt actio eſt, eſt naturâ poſterior determinatione voluntatis: ſed ſeclusâ præmotione ad materiale peccati non haberetur actio naturâ poſterior determinatione voluntatis; cum ſeclusâ præmotione eam prædeterminante non alio determinaretur voluntas quam ſui actione, aut quod in idem redit, quam concurſu ſimultaneo, qui eſt indiuiſibiliter idem cum actione: ergo ſi non præmoueret Deus ad materiale peccati non daretur locus actioni defectibili vt actio eſt: ergo ſi non præmoueret Deus ad materiale peccati nec daretur abſolutè loquendo locus actioni defectibili: ergo præmouens Deus ad materiale peccati concurrit iuxta naturæ exigentiam: ergo præmouens Deus ad materiale peccati non propterea attingit eius eſſe morale: ergo hoc ipſo quod peccatum formaliter ſumptum eſt in genere moris (quod eſt

eſt tertium præmiſſum principium) nec attingit Deus formale peccati, quantumvis præmoueat ad materiale.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies : intelligibile eſt, quod qui ad vnum præmouet, ad quod aliud infallibiliter ſequitur, ad illud aliud non præmoueat: ſed formale peccati ſequitur in nobis infallibiliter ad materiale : ergo inintelligibile eſt, quod Deus ad materiale præmouens non præmoueat hoc ipſo ad formale.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: inintelligibile eſt, quod qui ad vnum præmouet, ad quod aliud infallibiliter ſequitur, ad illud aliud non præmoueat, ſi illud aliud ſequatur ad iſtud abſolutè, Concedo : ſi autem ſolum ſequatur mediante aliquo & ratione alicuius, quod minimè attingit præmotio, Nego, quod qui ad iſtud præmouet debeat propterea ad illud aliud præmouere ; & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam. Dico ergo, quod quando aliquid conſequitur ad aliquem actum, non abſolutè, ſed vt ſequitur ad peculiarem modum cauſandi, qui in aliquâ cauſâ reperitur, non autem in aliis, tunc neceſſe non eſt, imò nec fieri poteſt, quod cauſetur à quacumque causâ, etiam quantumcumque præuiè vel efficaciter concurrente ad illum actum, ſed ab eâ ſolum cauſari debet, quæ talem habet peculiarem modum cauſandi, vt per ſe patet: iam ſic eſt, quod formale ſeu malitia peccati non ſequitur ad entitatem ſeu poſitionem actus peccaminoſi *abſolutè* cum ignorans inuincibiliter ponere poſſit & producere eundem actum, nec tamen ponat cum malitiâ, ſed conſequitur ſolùm formale peccati ad poſitionem actus, in quantum talis actus à noſtrâ oritur & cauſatur voluntate certo

certo quodam & peculiari modo cauſandi, qui non cadit nec cadere poteſt in Deum præmouentem; cum conſequatur formale peccati ad poſitionem actus prout à nobis ponitur & cauſatur, tanquam *debentibus non ponere*, qui tamen ponendi & cauſandi modus non cadit in Deum præmouentem, ex eo ſcilicet quod ideò ſum ego *debens non ponere hunc actum*, quia eum pono tanquam cauſa particularis, cui iuxta regulas, ad quas debet attendere in agendo, prohibitus eſt talis actus; cum tamen agat Deus in præmouendo ad talem actum tanquam cauſa & prouiſor vniuerſalis, quæ cum attendat in agendo ad bonum commune, in cuius vtilitatem cedit præmotio & poſitio talis actus, vt communiter conceditur, & vt dictum fuit ſupra in tertia probatione, ideo ad illum præmouens & eum ponens, non ponit cum eo peculiari modo quo ponimus nos, & ad quem ſequitur malitia, puta vt ſit *debens non ponere*: ergo quantumvis præmoueat Deus ad actum, ad cuius poſitionem ſequitur infallibiliter malitia ſeu formale peccati, adhuc facile intelligitur, quod non præmoueat ad formale, nec illud cauſet. *Nota.*

Inſtabis: defectus claudicationis non ſequitur ad motum animæ, niſi ex peculiari modo cauſandi qui eſt in tibia curua, & qui non eſt in animâ: ſed hoc nonobſtante adhuc imputaretur mouenti animæ defectus ille, ſi eſſet peccatum: ergo & quamvis formale peccati non ſequatur ad actum ad quem eſt præmotio, niſi ex peculiari modo quo illum cauſat voluntas noſtra, adhuc Deo imputaretur tanquam cauſæ.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: ſed hoc nonobſtante adhuc imputaretur mouenti animæ defectus ille claudicationis, ſi eſſet peccatum: ita vt imputaretur animæ defectus ille, eo quod illum cauſaret mouendo tibiam nego minorem: eo quod illum non impediret cum

cum teneretur Concedo minorem; & nego conſequentiam. Verum ergo, quod ſi claudicationis defectus eſſet peccatum, quod tunc peccaret anima toties quoties tibiam moueret, non quod talem in hoc caſu cauſaret defectum mouendo tibiam; cum, vt benè notat D.Thomas *quamvis cauſet anima quidquid eſt motionis in claudicatione, non tamen ſit cauſa huius, quod ſcilicet actus ſit cum defectu:* ſed ideò in hoc caſu imputaretur animæ defectus iſle, ſi eſſet peccatum, qui cum ſit anima cauſa particularis & finitæ ac limitatæ virtutis, ſubindeque *nec vſque adeò omnipotens,* (vt dicit Auguſtinus) quod benefacere poſſit de malo, tenetur conſequenter non tantum malum non cauſare quod poteſt, ſed etiam impedire malum inquantum poteſt; atque ita ex eo capite imputaretur tunc defectus ille claudicationis animæ ſi eſſet peccatum: è contra vero cum Deus ex eodem Auguſtino vſque adeò omnipotens ſit & bonus vt benefacere poſſit etiam de malo; & propterea cum ſit ſupremus atque vniuerſalis prouiſor & gubernator poſſit malum particulare diſponere & ordinare ad ſuos vniuerſaliſſimos ſubindeque & meliores fines, ideò fit quod non tenetur impedire malum quod ſequitur ad actum voluntatis noſtræ, eo quod illum præfato peculiari modo cauſet; & ſic quamvis imputaretur animæ mouenti peccatum quod eſſet in claudicatione ad quam moueret, non propterea ſequitur, quod imputari debeat Deo præmouenti peccatum ſeu malum quod eſt in actu ad quem præmouet; cum nec ex eo quod illud cauſet imputari poſſit, vt oſtenſum eſt, nec ex eo quod illud teneatur impedire.

Vrgebis: hoc ipſo quod non ſe habet Deus permiſſiuè ſolùm ad formale peccaminoſi actus, ad quem præmouet, debet ad illud ſe habere cauſaliter: ſed inintelligibile eſt, quod

ad

ad formale peccaminoſi actus ad quem præmouet, ſe habeat ſolùm permiſſiuè: ergo & inintelligibile eſt, quod ad illud non ſe habeat cauſaliter & tanquam cauſa. *Probatur minor*, non poteſt non alio modo ſe habere Deus ad formale peccaminoſi actus ad quem præmouet, quam eo quo ſe haberet ſi voluntas ſeipſam per ſeipſam determinaret & moueret: ſed ſi voluntas ſeipſam per ſeipſam moueret & determinaret ad actum peccaminoſum, diceretur Deus ſe habere permiſſiuè ſolùm ad formale peccati: ergo hoc ipſo quod Deus ad illum præmouet, non poteſt non aliter ſe habere ad tale formale, quam permiſſiuè.

Reſpondeo negando minorem, cuius falſitas patet ex ratione ſupra expoſitâ in tertiâ probatione, vbi ſcilicet dictum fuit, quod cum præmotio ad materiale peccati non proptereà extrahat formale extra ſuum genus, vt conceditur, conſequenter fit quod quamvis ad materiale præmoueat Deus, adhuc tamen ſe habeat ad formale, tanquam ad aliquid quod eſt extra efficientiæ genus, vtpote quod conſiſtit in *deficere*, ſicut materiale conſiſtit in *efficere*: iam ſic eſt quod ad id quod eſt extra efficientiæ genus non aliter ſe habere poteſt Deus quam permiſſiuè, vt per ſe patet: ergo quamvis ad materiale præmoueat Deus, adhuc facilè intelligitur, quod ſolum ſe habeat permiſſiuè ad formale. Vt tamen pleniùs intelligatur, placet hoc confirmare altero diſcurſu, qui cum fundetur in Doctrinâ etiam apud aduerſarios communiter receptâ, videtur mihi omninò irrefragabiliter concludere: arguo ergo ſic contra argumentum propoſitum: pari modo philoſophandum eſt, & de facto philoſophantur aduerſarij de prædefinitione, ac de præmotione: ſed datur & inuenitur caſus in quo Deus prædefinit aliquid cum quo connexum *Nota.*

eſt peccatum, abſque eo quod aliter ſe habeat ad peccatum quà tale, quam permiſſiuè: ergo mirum non eſt, quod præmoueat Deus ad materiale peccati, cum quo connexum eſt formale, & tamen quod ſolum permiſſiuè ſe habeat ad formale. *Minorem* autem in quâ eſt difficultas oſtendo ſic: quando vult Deus aliquem ſaluare per pœnitentiam eius præintendit & prædefinit pœnitentiam ante peccatum, cum finis ad quem & propter quem peccatum permittit, ſit tunc pœnitentia: ſed cum pœnitentia omninò connexum eſt peccatum, vt patet: ergo prædefinit Deus aliquid cum quo connexum eſt peccatum: ſed hoc nonobſtante adhuc ſolùm permiſſiuè ſe habet Deus ad tale peccatum, neç poſita tali prædefinitione ad aliud obligatur Deus, quam ad permittendum, vt patet & vt conceditur: ergo datur caſus, in quo prædefinit Deus aliquid, cum quo connexum eſt peccatum, abſque eo quod aliter ſe habeat ad tale peccatum quam permiſſiuè.

Vnde ad probationem, concedo quidem quod Deus præmouens ad materiale alio modo ſe habeat ad formale, quam eo quo ſe haberet ſi voluntas ſeipſam per ſeipſam moueret & determinaret; non quod aliter ſe habeat quam permiſſiuè, ſed quia alio permiſſionis genere ſe habet nunc, quam eo quo ſe haberet, ſi non præmoueret. Si enim non præmoueret Deus, ſed ſeipſam voluntas per ſeipſam moueret, tunc permiſſiuè quidem ſe haberet Deus, ſed permiſſione ad quam non ſequeretur ſequelâ infallibili, & logicali ſeu illatiuâ ipſum formale peccati: cum tamen hoc ipſo quod præmouet ad materiale, ſe habeat hoc ipſo permiſſiuè ad formale, ſed permiſſione ex quâ arguitur illatione infallibili, (quamvis non cauſali & phyſicâ) ipſum formale; & ſic aliter ſe haberet Deus in vtroque caſu, quamvis in vtroque ſe haberet ſolummodo permiſſiuè.

Qua

Quanam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo, omninò ſentiiſſe S. Doctorem Deum phyſicè præmouere cauſas ſecundas ad operandum; quod imprimis colligo ex verbis quæ habet S. Doctor *quæſt.* 3. *de potent. art.* 7. & quæ repetit 1. *p. quæſt.* 105. *art.* 5. *& lib.* 3. *contra gent. cap.* 70. ſic enim loquitur loco citato de potentia: *Deus eſt cauſa actionis cuiuſlibet in quantum dat virtutem agendi, & in quantum conſeruat eam, & in quantum applicat actioni.* Et ibidem ſubdit: *tertio modo dicitur vna res eſſe cauſa actionis alterius, in quantum eam mouet ad agendum; in quo non intelligitur collatio aut conſeruatio virtutis actiuæ, ſed applicatio virtutis ad actionem: ſicut homo eſt cauſa inciſionis cultelli ex hoc ipſo quod applicat acumen cultelli ad incidendum mouendo ipſum:* hæc Diuus Thomas, ex quibus ſic arguere licet. Deus ex Diuo Thomâ mouet & applicat omnes cauſas ſecundas ad ſuas operationes: ſed non aliud intelligendum venit per talem motionem & applicationem, quam præfata præmotio phyſica: ergo admiſit Diuus Thomas phyſicam illam præmotionem. *Probatur minor*, non aliud intelligi poteſt hâc motione & applicatione, quam vel collatio virtutis actiuæ, vel concurſus ſimultaneus, vel præmotio moralis, vel tandem præmotio phyſica: ſed nec intelligit Diuus Thomas ipſam collationem virtutis actiuæ, vt ipſe expreſsè declarat loco citato: nec etiam hac motione intelligit concurſum ſimultaneum, cum ipſe dicat 2. *contra gent. cap.* 149. *quod motio mouentis præcedit motum mobilis ratione & cauſalitate:* neque intelligere poteſt S. Doctor

per talem motionem moralem aliquam præmotionem; cum hanc ibi extendat motionem ad omnes cauſas, & cauſæ naturales, vtpotè rationis expertes, capaces non ſint moralis motionis ſiue præmotionis: ergo non aliud intelligendum venit per talem applicatiuam motionem, quâ dicit D. Thomas, applicare Deum & mouere omnes cauſas ſecundas, non aliud inquam intelligendum venit, quam phyſica præmotio.

Secundò, hoc idem colligo ex his quæ habet *quæſt.* 3. *de potentia artic.* 7. *ad* 3. vbi hæc habet: *in operatione quâ Deus operatur mouendo naturam, non operatur natura*, ex quibus ſic ſubſumere licet: atqui quando Deus ſimul & ſimultaneè concurrit cum cauſis naturalibus ad earum operationes & effectus, tunc operatur natura, vt patet: ergo per concurſum huiuſmodi ſimultaneum Deus illam non mouet, ex D. Thomâ, ſed ſolum per concurſum præuium ſeu præmouentem, in ordine ad quem natura ſe habet merè paſſiuè.

Tertiò, id colligo ex his quæ habet S. Doctor *quæſt.* 6. *de malo artic.* 1. *ad* 2. vbi ait: *Deus mouet voluntatem immutabiliter propter efficaciam voluntatis mouentis: quæ deficere non poteſt*: item & ex iis quæ docet *in primâ ſecundæ quæſt.* 10. *articul.* 4. *ad* 3. vbi hæc habet: *ſi Deus mouet voluntatem ad aliquid, impoſſibile eſt poni, quod ad illud voluntas non moueatur.* Hæc ille, ex quibus argumentor ſic; motio quæ de ſe & ab intrinſeco efficax eſt, & cum quâ nunquam componi poteſt diſſenſus, eſt motio ſiue præmotio phyſica: ſed ex Diuo Thomâ Deus mouet voluntatem motione ab intrinſeco efficaci, & tali quod repugnet cum eâ componi voluntatis diſſenſum: ergo ex Diuo Thomâ Deus mouet phyſicè voluntatem ad operationem, ſubindeque & eam phyſicè

phyſicè præmouet; cum *ex eodem* 2. *contra gent. cap.* 149. *motio mouentis præcedat motum mobilis prioritate cauſalitatis.* Minor habetur ex terminis ſupra citatis. *Probatur maior*, ex eodem Diuo Thoma: omnis motio quâ mouet Deus voluntatem vel eſt phyſica vel eſt moralis, ſeu obiectiua, quæ ſcilicet mouet & allicit voluntatem mediâ oſtenſione obiecti conuenientis: ſed motio ita efficaciter mouens voluntatem, & cum quâ repugnat componi diſſenſum nequit eſſe motio ita obiectiua ſiue moralis, vt colligitur ex eodem Diuo Thomâ *in* 1. *p. quæſt.* 105. *artic.* 4 vbi ſic diſcurrit: *quoniam non poteſt ſufficienter aliquid mouere aliquod mobile, niſi virtus actiua mouentis excedat vel ſaltem adæquet virtutem paſſiuam mobilis: virtus autem paſſiua voluntatis ſe extendit ad bonum in vniuerſali, eſt enim eius obiectum bonum vniuerſale, ſicut & intellectus obiectum eſt ens vniuerſale: Quodlibet autem bonum creatum voluntati propoſitum eſt quoddam particulare bonum, ſolus autem Deus eſt bonum vniuerſale; vnde ipſe ſolus implet voluntatem & ſufficienter eam mouet vt obiectum*: ergo dicens Diuus Thomas, quod mouet Deus voluntatem omninò efficaciter & immutabiliter, non poteſt loqui de motione tantum morali & obiectiua, quæ ſcilicet fiat per oſtenſionem boni alicuius creati conuenientis & allicientis.

Dices: ſi nomine motionis intelligeret D. Thomas præmotionem phyſicam, nec intelligeret concurſum ſimultaneum, præfatum concurſum ſimultaneum vel omiſiſſet, vel ignoraſſet, cum nullibi illius mentionem faciat: ſed hoc nec dici poteſt nec debet: ergo dicendum eſt, quod nomine motionis quam tribuit S. Doctor ipſi Deo reſpectu cauſarum

ſecundarum intellexerit concurſum ſimultaneum.

Reſpondeo negando maiorem: falſum enim eſt, Diuum Thomam nullibi feciſſe epreſſam concurſus ſimultanei mentionem. *Quæſtione* namque *tertiâ de potentiâ articul. ſeptimo ad tertium*, habet S. Doctor quod *in operatione quâ Deus operatur mouendo naturam, non operatur natura: ipſa tamen operatio naturæ eſt etiam operatio virtutis diuinæ*: quibus verbis expreſsè diſtinguit in Deo duplicem concurſum, vnum qui eſt à ſolo Deo, ipsâ naturâ non operante, qui proinde præuius eſt, & operationem cauſæ ſecundæ prioritate ſaltem naturæ antecedens; alterum qui identificatur cum operatione cauſæ quam mouet, & hic eſt concurſus ſimultaneus, qui eſt ipſamet operatio cauſæ ſecundæ, provt à Deo ſimul dependet. Item 1. *p. quæſtione* 105. *articul.* 5. poſtquam in corpore articuli docuit Deum mouere res ad operandum applicando earum formas & virtutes (quibus verbis, vt ſupra oſtendimus concurſum præuium ſignificauit (poſteà *in reſponſione ad* 2. clarè expreſſit concurſum ſimultaneum dicens: *vna actio non procedit à duobus agentibus vnius ordinis, ſed nihil prohibet, quin vna & eadem actio à primo & ſecundo agente procedat*: falſum ergo eſt, quod nomine præfatæ motionis & applicationis quam tribuit S. Doctor ipſi Deo reſpectu cauſarum ſecundarum, concurſum intellexerit ſimultaneum: ac proinde præter concurſum ſimultaneum admittendum fore & concurſum præuium ſeu phyſicam præmotionem omninò ſentiit Diuus Thomas, & cum eo ſentire deberent omnes & ſinguli, vtpote cuius authoritas tanti eſt ponderis in hâc materia, vt Clemens VIII. & Paulus V. huius difficul

difficultatis examen ad mentem & doctrinam D. Thomæ tanquam ad lydium lapidem referendum eſſe cenſuerint.

QVÆSTIO II.

Vtrum cauſa efficiens ſit per ſeipſam ſeu per ſubſtantialem formam immediatè operatiua.

PRæmittendum 1. pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque & vim habitura principij, puta quod *principium operandi immediatum ſe habet ad operationem tanquam potentia ad ſuum actum*: Quod *forma ſubſtantialis eſt principium immediatum eſſendi*: Quod *efficiens cauſa non eſt ſemper actu operans, quamvis ſit ſemper operatiua*. Ratio autem primæ propoſitionis eſt, quia id quod actum reſpicit ſub ratione actus non eſt aliud quam potentia; cum non aliud aſſignari ſoleat nec aſſignabile ſit correlatiuum actus quam ipſa potentia: iam ſic eſt quod principium operandi immediatum ordinatur, & quidem per ſe primo ad operationem ſub ratione actus, cum ad eam ordinetur ſub ratione operationis, quæ vt talis eſt vltima rei cuiuſlibet actualitas & perfectio: ergo principium operandi immediatum non poteſt non ſe habere ad operationem tanquam potentia ad ſuum actum. Quantum verò ad ſecundum, puta quod forma ſubſtantialis eſt principium immediatum eſſendi, ratio huius eſt, quia ipſum eſſe ſeu exiſtere cum

ſit actus ſubſtantialis, vtpote vltimum complementum lineæ ſubſtantiæ habere debet pro principio immediato aliquam ſubſtantiam: ſed non alia aſſignari poteſt ſubſtantia in principium eius immediatum, quam ipſa forma ſubſtantialis; cum omnis ſubſtantia diuidatur in materiam, formam, & compoſitum; & materia eſſe non poſſit tale principium, vt per ſe patet, cum ſit ipſa pura potentia receptiua; neque etiam compoſitum, ex eo ſcilicet quod compoſitum eſt id quod eſt, non autem id quo habetur eſſe, quale debet eſſe principium: ergo & vera eſt ſecunda illa propoſitio, puta quod ipſa forma ſubſtantialis eſt ipſum principium immediatum eſſendi; denique quod cauſa efficiens non ſit ſemper actu operans, quamvis ſit ſemper operatiua, hoc ſufficienter teſtatur experientia. Vnde his tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione, & concluſionis ad eadem principia reductione ſit.

Conclvsio: *Non eſt nec eſſe poteſt cauſa efficiens immediatè operatiua per ſeipſam, ſeu per ſuam formam ſubſtantialem, ſed ſolum mediante formâ accidentali tanquam potentiâ & virtute.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio: *principium operandi immediatum ſe habet ad operationem, tanquam potentia ad ſuum actum*: ergo non poteſt cauſa efficiens eſſe principium immediatè operatiuum per ſeipſam ſiue per ſubſtantialem formam. *Probatur conſequentia*; non poteſt ipſa ſubſtantia ſeu ſubſtantialis forma cauſæ efficientis ſe habere ad operationem tanquam potentia ad ſuum actum: ergo hoc ipſo quod ita & taliter ſe habet principium immediatè operatiuum ad operationem, nec poteſt cauſa efficiens eſſe per formam ſui ſubſtantialem

princi

principium operandi immediatum. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*: actus & potentia cuius eſt actus non poſſunt non eſſe in eodem genere, ſubſtantiæ ſcilicet vel accidentis: ſed ſubſtantialis forma cauſæ efficientis non eſt in eodem genere cum operatione; ergo ipſa ſubſtantia ſeu ſubſtantialis forma cauſæ efficientis non poteſt ſe habere ad operationem tanquam potentia ad ſuum actum. *Minor* eſt euidens, cum ipſa operatio ſit in genere ſiue prædicamento accidentis. *Maior* verò, præter quam quod eſt axioma philoſophicum. *Probatur ſic*: diuiſiua alicuius generis non poſſunt non eſſe in eodem genere: ſed omne genus & linea entis diuiditur in actum & potentiam: ergo actus & potentia cuius eſt actus, non poſſunt non eſſe in eodem genere. *Maior* patet ex terminis *Probatur minor*, in omni genere & linea entis reperitur actus; cum ens propriè loquendo non dicatur ſimpliciter niſi de actu vel de exiſtente in actu: ſed actus eſt correlatiuus ad potentiam: ergo in omni genere & lineâ entis reperitur correlatiuum potentiæ: ſed in eadem linea & genere in quo vnum habetur correlatiuum, habetur & aliud; cum vnum correlatiuum intelligi nequeat ſine altero, & tamen poſſit vnum genus ſine alio genere perfectè intelligi: ergo in omni genere & lineâ entis reperitur & actus & potentia: ergo omne genus & linea entis (loquendo in creatis) diuidi debet in actum & potentiam: ergo actus & potentia cuius eſt actus ſunt in eodem genere: ergo non poteſt forma ſubſtantialis ipſius cauſæ efficientis ſe habere ad operationem tanquam potentia ad ſuum actum: ergo hoc ipſo quod principium immediatè operatiuum ſe habet ad operationem tanquam potentia ad ſuum actum (quod

eſt primum præmiſſum principium (nec poteſt efficiens cauſa per ſuam ſubſtantiam ſeu ſubſtantialem formam eſſe immediatè operatiua.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio : *forma ſubſtantialis eſt principium immediatum eſſendi* : ergo non poteſt cauſa efficiens eſſe immediatè operatiua per ſubſtantialem formam. *Probatur Conſequentia*, non poteſt in creatis idem eſſe principium immediatum eſſendi & principium immediatum operandi : ergo hoc ipſo quod forma ſubſtantialis eſt principium immediatum eſſendi, non poteſt per ſeipſam eſſe immediatè operatiua, *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, eſſe & operari ſunt in creatis diuerſi actus ; ſed non poteſt idemmet eſſe immediatum principium diuerſorum actuum : ergo nec poteſt idem eſſe in creatis principium immediatum tùm eſſendi, tum operandi. *Maior* eſt euidens & receptiſſima apud omnes. *Probatur minor*, omne principium ſpecificatur ab eo, cuius eſt immediatum principium, cum per ordinem ad illud definiatur : ſed implicat in terminis quod idem à diuerſis ſpecificetur actibus ; cum eſſet in hoc caſu idem vt ſupponitur, & tamen non eſſet, idem, cum ad diuerſas reduceretur ſpecies hoc ipſo quod à diuerſis ſpecificaretur : ergo non poteſt idemmet eſſe principium immediatum diuerſorum actuum : ergo non poteſt idemmet eſſe in creatis principium immediatum eſſendi & operandi : ergo hoc ipſo quod ipſa forma ſubſtantialis eſt in causâ efficiente principium immediatum eſſendi (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) nec poteſt hoc ipſo cauſa efficiens eſſe per ſuam ſubſtantiam ſiue per ſubſtantialem formam principium immediatum operandi.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio : *efficiens cauſa non eſt ſemper actu operans*,

quamvis ſit ſemper operatiua : ergo nec eſt cauſa efficiens immediatè operatiua per formam ſubſtantialem. *Probatur conſequentia*, ſi forma ſubſtantialis eſſet in cauſà efficientè immediatè operatiua, ſemper eſſet cauſa efficiens in actu ſecundo operationis : ergo hoc ipſo quod efficiens cauſa non eſt ſemper actualiter operans, nec eſt immediatè operatiua per formam ſubſtantialem. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, quod non habet per quod ſit in potentiâ ad actum operationis, illud eſt ſemper actu operans : ſed ſi cauſa efficiens eſſet immediatè operatiua per formam ſubſtantialem, non haberet tunc per quod eſſet in potentia ad actum operationis : ergo eſſet tunc cauſa efficiens ſemper actu operans. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, non poteſt ſubſtantialis forma eſſe per ſeipſam in potentia ad actum operationis : ſed ſi cauſa efficiens eſſet immediatè operatiua per formam ſubſtantialem non niſi per illam eſſe poſſet in potentia ad actum operationis : ergo ſi eſſet immediatè operatiua per formam ſubſtantialem, non haberet tunc per quod eſſet in potentiâ ad actum operationis. *Minor* conceditur & per ſe patet ; cum non haberet tunc cauſa efficiens potentias accidentales ſuperadditas & immediatè operatiuas, per quas ſi eſſet in potentia ad operationem, non niſi per ipſam ſubſtantialem formam eſſe poſſet ita in potentia. *Probatur maior*, actus inquantum actus eſſe non poteſt in potentiâ ad alterum actum : ſed forma ſubſtantialis inquantum forma ſubſtantialis eſt actus ; eſt enim inquantum talis actus vltimus generationis : ergo forma ſubſtantialis non poteſt per ſeipſam eſſe in potentia ad actum operationis. *Minor* eſt euidens. *Probatur maior*, id per quod vnumquodque eſt in potentiâ non eſt aliud quam potentiâ, vt patet ex terminis : ſed actus inquan-

tum actus nec eſt, nec eſſe poteſt potentia, vt etiam ex terminis conſtat: ergo actus inquantum actus eſſe non poteſt in potentiâ ad alterum actum: ergo forma ſubſtantialis nequit per ſeipſam eſſe in potentia ad actum operationis: ergo ſi eſſet cauſa efficiens immediatè operatiua per formam ſubſtantialem, non haberet per quod eſſet in potentiâ ad operationem: ergo ſi eſſet cauſa efficiens immediatè operatiua per formam ſubſtantialem eſſet ſemper actualiter operans: ergo hoc ipſo quod non eſt cauſa efficiens ſemper actu operans, quamvis ſit ſemper operatiua (quod eſt tertium præmiſſum principium) nec eſt nec eſſe poteſt immediatè operatiua per formam ſubſtantialem.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies 1. ideò non poteſt cauſa efficiens eſſe immediatè operatiua per formam ſubſtantialem, quia nequit ſubſtantia per ſe primo reſpicere operationem tanquam ſuum actum: ſed hoc eſt falſum: ergo & illud. *Probatur minor*, natura ſub ratione & conceptu naturæ eſt ſubſtantia: ſed ſub ratione & conceptu naturæ habet per ſe primo reſpicere operari; cum definiatur à philoſopho per ordinem ad motum & quietem: ergo poteſt ſubſtantia per ſe primò reſpicere operationem tanquam ſuum actum.

Reſpondeo negando minorem: in hoc enim differt ſubſtantia ab accidenti, quod accidens cum ſit ens incompletum & diminutum debet per ſe primo reſpicere aliquid extraneum ſeu extranei prædicamenti, ſcilicet ſubſtantiam per quam completur & cui inhæret: è contra verò cum ſit ſubſtantia ſecundum ſe & ex propria ratione ſui prædicamenti completum ens, vtpote quæ ex propria ratione ſubſtantiæ eſt ens ad ſe, in ſe, & quaſi ſibi, propterea fit,

Nota.

quod

quod nequeat per ſe primò reſpicere aliquid, quod ſit extranei ſeu alterius prædicamenti, adeoque nec poſſit per ſe primò reſpicere operationem, vtpotè quæ accidens eſt & inter prædicamenta accidentium repoſita; vnde ad probationem diſtinguo maiorem. Natura ſub ratione & conceptu naturæ eſt ſubſtantia, ita quod ſub tali ratione naturæ importet primum & primarium conceptum ſubſtantiæ Nego: ita quod ſub tali ratione naturæ ſit de conceptu ſecundario ſubſtantiæ Concedo; & conceſsâ minori diſtinguo ſimiliter conſequens: ergo poteſt ſubſtantia per ſe primo reſpicere operationem, loquendo de ſubſtantiâ quantum ad ſecundarium eius conceptum Concedo: loquendo de ſubſtantia quantum ad primarium eius conceptum Nego. Pro quo notandum eſt quod quando dicimus, quod non poteſt ſubſtantia ſeu ſubſtantialis forma eſſe principium immediatè operatiuum, quia non poteſt ſubſtantia per ſe primò reſpicere aliquid accidentale, qualis eſt operatio, non ideò hoc dicimus, quaſi non poſſit ſubſtantia nec primario nec ſecundario per ſe reſpicere accidentale quid; cum & intelligibilitas & bonitas in ſubſtantia ſint ſubſtantiale quid, & tamen per ſe primo reſpiciant accidentia, putà intellectum & voluntatem, propterea quod & intelligibilitas & bonitas non ſunt de primario conceptu ſubſtantiæ, ſed ſolum de ſecundis & ſecundariis eius rationibus; ſed ideò tantum illud dicimus, quia non poteſt ſubſtantia ex primario ſui conceptu per ſe reſpicere aliquid extraneum & accidentale, ad differentiam accidentis quod ex primario ſui conceptu reſpicit ſubſtantiam; vnde cum principium immediatum debeat ex primo & primario ſui conceptu reſpicere operationem cuius eſt immediatum principium, ex eo ſcilicet quod cum totum eſſe principij immediati ſit ad operationem, ab ea per conſequens ſpecificatur

ficatur, ſubindéque & in conceptu omnium primo importat reſpectum ad illam, cum conceptus omnium primus ſit etiam ſpecificatus & talis ſpeciei, conſequenter fit, quod ex eo quod ſubſtantia non poteſt ex primario ſui conceptu reſpicere accidens, verè inferatur, quod nec poteſt ſubſtantialis forma eſſe immediatum principium operationis, quamvis ſub conceptu naturæ poſſit per ſe primo reſpicere accidens ſeu operari; quandoquidem conceptus ille naturæ, cum ſpectet ad genus cauſæ efficientis eſt ſolum ſecundarius in ſubſtantiâ, & præſupponit conceptum eſſentiæ tanquam primarium, vtpotè qui & ſpectat ad genus cauſæ formalis, & reſpicit eſſe, & per talemc onceptum eſt ſubſtantia ens in ſe, ad ſe & quaſi ſibi, cum tamen per conceptum naturæ ſe habeat quaſi extra ſe & ad aliud, vnde & poſterior eſt conceptus naturæ ad conceptum eſſentiæ.

Inſtabis, ex præfatâ reſponſione poteſt ſubſtantia ſeu ſubſtantialis forma reſpicere per ſe operationem ex conceptu ſui ſecundario: ſed hoc videtur ſufficere vt ſit principium eius immediatum: ergo ex præfatâ reſponſione poteſt adhuc ſubſtantia eſſe principium operandi immediatum. *Probatur minor*, forma ſubſtantialis eſt principium immediatum operandi per hoc quod *eſſe* reſpicit vt terminum primarium, & *operari* vt ſecundarium, cum in hac ſuppoſitione nullum aliud ibi interueniat principium immediatum, vt conſideranti patebit: ſed hoc ipſo quod ipſum reſpicit *operari* tanquam terminum ſecundarium, illud ſolum reſpicit de conceptu ſui ſecundario: ergo & hoc videtur ſufficere vt ſit eius principium immediatum.

Reſpondeo negando minorem; vt enim ſupra diximus principium immediatum cum habeat totum ſuum eſſe in ordine ad operationem tanquam ad proprium finem, ab eâ per
conſe

conſequens ſpecificatur, extrinſecè, & intrinſecè per ordinem ad illam; & ſic cum in conceptu etiam primario ſuam importet & exprimat ſpeciem & ſpecificationem, proinde fit, quod principium immediatum operandi non tantum de conceptu ſecundario, ſed etiam de conceptu primariò reſpicere debeat operationem; Ad probationem verò reſpondeo, negando ſuppoſitum maioris; ſupponit enim arguens in hac maiori propoſitione, quod forma ſubſtantialis reſpiciat aut reſpicere poſſit *eſſe* vt terminum primarium, & *operari* vt ſecundarium, quod tamen eſt omnino falſum & impoſſibile; cuius ratio, & quidem omninò euidens, eſt, quia quandocumque principium aliquod immediatum ad duo ordinatur tanquam ad terminum primarium & ſecundarium, illa omninò reſpicit & reſpicere debet in eodem genere cauſæ, vt per ſe patet, & ex inductione colligitur: Iam ſic eſt, quod ſubſtantialis forma non ſe habet ad eſſe, & ad operari, in eodem genere cauſæ, cum ad actum eſſendi concurrat in genere cauſæ formalis, & ad actum operandi concurrat ſiue radicaliter ſiue proximè in genere cauſæ efficientis: ergo ſupponit falſum præfata maior, ſubindéque nil probat argumentum quantumcumque videatur probare; cum vis eius ſupponat falſum.

Vrgebis, ideò ergo non poteſt ſubſtantialis forma eſſe principium immediatum operationis: quia nequit ita primò operationem reſpicere, vt ab eâ ſpecificaretur: ſed non proptereà ita operationem reſpiceret, vt ab eâ ſpecificaretur: ergo nec propterea ei denegari debet ratio principij immediati, *Probatur Minor*, ipſa ſubſtantialis forma eſt principium immediatum, ſi non operationis, ſaltem potentiæ operatiuæ, ſed non proptereà à potentiâ operatiuâ ſpecificatur; cum hæc non minus ſit accidentale quid quam operatio: ergo nec

pro-

propterea ab operatione ſpecificaretur, quamvis eſſet principium eius immediatum.

Reſpondeo negando minorem; ad cuius probationem diſtinguo maiorem: ſubſtantialis forma eſt principium immediatum ſi non operationis, ſaltem potentiæ operatiuæ, per modum productiui & operatiui ſicut eſſet reſpectu operationis Nego: eſt principium immediatum potentiæ operatiuæ, per modum emanatiui, & quaſi medij deferentis actionem agentis ad ipſam operatiuam potentiam Concedo: & conceſſa minori Nego conſequentiam: hoc ergo intercedit diſcrimen inter modum quo principiat forma ſubſtantialis immediatè potentiam operatiuam, & modum quo principiaret operationem ſi eſſet principium eius immediatum, quod reſpectu potentiarum eas non principiat ſubſtantialis forma per veram actionem, nec verum influxum quem exerceat reſpectu illarum, ſed ſolum ad eam ſequuntur tales potentiæ per naturalem emanationem, & vt terminus ſecundarius actionis productiuæ ipſius formæ; ex quo vlteriùs fit quod cum non induat ipſa forma rationem potentiæ operatiuæ reſpectu huiuſmodi potentiarum ſeu proprietatum, nec habeat conſequenter totum ſuum eſſe ad illas & propter illas, nec etiam ab illis propterea debeat ſpecificari, quamvis illæ ad hanc ſequantur immediatè; at ſi ſemel ſupponatur forma ſubſtantialis principium immediatum operationis, cum tale conſiſtat principium in ratione potentiæ operatiuæ, & potentia operatiua ſpecificetur ab actu operationis, vpotè cuius totum eſſe eſt ad talem ordinari actum, vt per ſe patet, ideo fit quod ſi eſſet forma ſubſtantialis principium operandi immediatum, ita per ſe primò operationem reſpiceret, vt ab illa ſpecificaretur & ſpecificanda eſſet.

Obiicies 2. aliquando ſubſtantia vna aliam

pro

producit ſubſtantiam; ſed ibi potentia productiua eſſe non poteſt accidens: ergo eſt aliquando ſubſtantia immediatè productiua & operatiua. *Probatur Minor*, ſi eſſet accidens productiuum ſubſtantiæ, vel hoc haberet per ſe & ſecundum ſe, vel per aliquid deriuatum ab ipſa ſubſtantiâ: ſed nec per ſe vt ſupponitur & conceditur, nec etiam per aliquid à ſubſtantiâ deriuatum poteſt accidens eſſe productiuum ſubſtantiæ: ergo in tali caſu non poteſt accidens eſſe potentia productiua. *Probatur Minor*, quoad ſecundam partem, de qua ſolâ poteſt eſſe dubium: ſi eſſet accidens productiuum ſubſtantiæ per aliquid à ſubſtantiâ deriuatum, vel per aliquid ſubſtantiale, vel per accidentale quid: ſed nec per aliquid ſubſtantiale, cum accidens non ſit capax illius, nec etiam per quid accidentale, cum per illud vtpotè imperfectius ſubſtantiâ, non magis quam ſecundum ſe habeat accidens virtualiter continere ſubſtantiam producendam: ergo neque per aliquid à ſubſtantia deriuatum poteſt fieri accidens productiuum ſubſtantiæ.

Reſpondeo negando minorem: plures namque ſunt virtutes inſtrumentariæ & accidentia quæ ſeparata ab ipſa ſubſtantia concurrunt efficienter inſtrumentaliter ad productionem alterius ſubſtantiæ, vt ſemen deciſum ab animali, & ab ipſo animali ſeparatum, imò aliquando ipſo animali iam realiter non exiſtente concurrit efficienter ad generationem ſubſtantialem; & accidentia vini, imò & tali ſubſtantiâ vini in ſe realiter non exiſtente concurrunt efficienter ad conuerſionem guttæ aquæ in vinum, ſi illis amiſceatur: Iam ſic eſt quod accidentia illa, verbi gratiâ vini non magis ſunt virtutes operatiuæ ipſius ſubſtantiæ vini, quando ab illa ſunt ſeparata, vt accidit poſt conſecrationem, quam quando ſunt ipſi ſubſtantiæ vini coniunctæ, vt per ſe patet: ergo non minus vtitur & vti debet ipſa ſub-

ſtantia

ſtantia talibus ſuis accidentibus ſibi coniunctis, vt virtutibus proximè operatiuis, quam illis vtitur provt ab ipsâ ſeparatis; & quia naturaliter ſaltem nunquam deficiunt huiuſmodi virtutes accidentales ipſi ſubſtantiæ, conſequenter fit, quod naturaliter ſaltem non poteſt nec debet ſubſtantia niſi mediantibus illis operari, etiam in productione alterius ſubſtantiæ; Vnde ad probationem minoris negatæ diſtinguo minorem ſic: ſed non poteſt accidens fieri productiuum ſubſtantiæ etiam per aliquid à ſubſtantia deriuatum, quod ſit aliud ab ipſo accidente productiuo & deriuante, Concedo: non poteſt fieri accidens productiuum ſubſtantiæ per aliquid à ſubſtantiâ deriuatum, quod ſit ipſummet accidens productiuum provt à ſubſtantiâ deriuans, Nego, quod in hoc ſenſu non poſſit accidens fieri productiuum ſubſtantiæ per aliquid à ſubſtantia deriuatum; licet igitur non poſſit accidens capax fieri in ordine ad ſubſtantiam producendam per aliquid à ſubſtantiâ deriuatum, quod ſit aliud ab ipſo & in ipſo receptum, quia vt benè probat argumentum illud nec eſſe poteſt accidentale quid, nec ſubſtantiale: ipſum tamen accidens in quantum ab ipſa deriuatur ſubſtantia tanquam eius virtus potens eſt producere ſubſtantiam, ex eo ſcilicet quod in quantum tale non producit *vt quod*, ſeu non eſt id *quod* ſubſtantiam producit, ſed id potius *quo* ſubſtantia ſubſtantiam producit, ac proinde quamvis accidens producat, ipſi tamen accidenti, vtpotè producenti ſolum vt quo, non debet aſſimilari aut proportionari ſubſtantia producta, & ſic quantumvis imperfectius & ignobilius eo quod producit, adhuc tamen poteſt illud producere.

Inſtabis: hoc ipſo quod non plus poteſt accidens vt eſt virtus ſubſtantiæ, quam ſecundum ſe, non poteſt etiam vt eſt deriuans à ſubſtantia producere ſubſtantiam: ſed nulla

vide

videtur adduci poſſe ratio, ex qua probari poſſit, quod plus poteſt accidens vt eſt virtus ſubſtantiæ quam ſecundum ſe; cum ſub omni ratione ſit accidens ſeu ens in alio: ergo nec poteſt accidens producere ſubſtantiam, etiam vt à ſubſtantiâ deriuans.

Reſpondeo negando minorem; huius enim habetur ratio, & quidem profundiſſima, deductâ ex Diuo Thomâ vbique more ſuo profunde & altiſſimè diſcurrente; habet enim S. Doctor *in quæſt.* 25. *primæ partis*, *art.* 3. quod quia vnumquodque agens agit ſibi ſimile & agit in quantum eſt in actu, inde fit quod vnicuique potentiæ & virtuti actiuæ correſpondet poſſibile vt proprium obiectum ſecundum rationem illius actus, in quo fundatur virtus & potentia actiua; adeò vt illud omne cadat tanquam poſſibile ſub potentiâ & virtute actiuâ, quod præcontinetur in actualitate ſeu entitate ſubſtantiæ, in quâ fundatur talis virtus; ex quo colligit ſanctus Doctor, quod quia diuina entitas & actualitas in quâ eius fundatur potentia actiua, eſt illimitata, ſubindéque & in ſe præcontinens omne ens, ideò etiam fit, quod eius actiua virtus & potentia ſe extendat ad omne producibile, quod participare poteſt rationem entis: Hæc ibi Diuus Thomas ex quibus ſubſumò ego ſic ad intentum: atqui actiuitas accidentis ſecundum quod eſt virtus ipſius ſubſtantiæ fundatur ſupra actualitatem & entitatem ſubſtantiæ cuius eſt virtus, vt per ſe patet, in quâ quidem actualitate & entitate præcontinetur alia ſubſtantia producenda, vt ſimiliter patet; è contra verò actiuitas accidentis ſecundum ſe ſpectati fundatur & menſuratur ſupra & iuxta entitatem ipſius accidentis, quæ quidem nec continet nec continere poteſt ſubſtantiam producendam? ergo mirum non eſt, nec gratis & ſine fundamento dictum, quod accidens provt eſt virtus ipſius ſubſtantiæ attingere poſſit ſubſtantiam

Nota.

ſtantiam producendam, cum ex præfato diſcurſu cadat ſubſtantia producibilis ſub illius obiecto; licet accidens ſecundum ſe ſpectatum non niſi ad accidens poſſit extendere virtutem ſuam & ſuam actiuitatem.

Vrgebis: ſi poſſet accidens ſubſtantiam producere provt eſt virtus ipſius ſubſtantiæ, poſſet ad ſummum ſub ratione inſtrumentarij agentis: ſed non poteſt in hâc ſententiâ producere tanquam inſtrumentarium agens: ergo neque abſolutè poteſt producere, etiam vt eſt virtus ſubſtantiæ. *Maior* eſt euidens; non enim dici poteſt accidens cauſa principalis ſubſtantiæ, cum ſemper & ſub omni ratione ſit ignobilius quid ipſâ ſubſtantiâ. *Probatur minor*, inſtrumentum non agit niſi medio influxu cauſæ principalis in ipſam: ſed iuxta concluſionem expoſitam non poteſt ſubſtanria talem habere influxum in ſuas virtutes; aliàs immediatè influeret & operaretur: ergo nec poteſt in hâc ſententia accidens producere ſubſtantiam tanquam inſtrumentarium agens.

Reſpondeo negando minorem, in ſenſu modo exponendo. Ad probationem verò diſtinguo maiorem: inſtrumentum non agit niſi medio influxu principalis cauſæ in ipſam, ſi ſermo ſit de inſtrumento aſſumpto, Concedo: ſi autem ſit ſermo, vt eſt in præſenti, de inſtrumento dimanante & reſultante, ſiue de inſtrumento, quod ſupponit pro inſtrumentariâ virtute, Nego. Licet igitur dum aſſumit aliquis inſtrumentum ad aliquid operandum, vt dum aſſumit calamum ad ſcribendum debeat priùs in ipſum influere inſtrumentum, & illud per veram actionem mouere, hoc tamen verum non eſt nec neceſſarium, vbi procedit ſermo de inſtrumentariâ virtute, ſiue de inſtrumento dimanante & reſultante ad modum virtutis, quia ſcilicet tale inſtrumentum habet & aſſequitur per reſultantiam & emanationem, quod habent & aſſequuntur alia medio

in

influxu, cum hoc ipſo quod reſultat tanquam virtus, ſit id quo cauſa principalis operatur, quod eſt id quod inſtrumenta aſſumpta habent & aſſequuntur medio influxu.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo Diuum Thomam apertè fauere præfatæ noſtræ concluſioni, quod imprimis colligo ex his quæ habet 1. *part. quaſt.* 77. *art.* 1. *ad quartum*, vbi hæc habet: *Ad quartum dicendum, quod hoc ipſum quod forma accidentalis eſt actionis principium habet à formâ ſubſtantiali; & ideo forma ſubſtantialis eſt primum actionis principium, ſed non proximum, & ſecundum hoc Philoſophus dicit, quod id quo intelligimus eſt anima.* Hæc D. Thomas, ex quibus ſic arguere licet.

In tantum eſſe poteſt ſubſtantia ſeu ſubſtantialis forma immediatè operatiua, in quantum inter ipſam & actionem ſeu operationem nullum mediat accidentale principium: ſed ex D. Thomâ mediat inter ſubſtantiam & operationem accidentale principium; cum ex ipſo ſubſtantialis forma ſit ſolùm principium primum ſeu radicale, & forma accidentalis ſit principium proximum: ergo ex D. Thoma non eſt ſubſtautia ſeu ſubſtantialis forma immediatè operatiua.

Secundò, hoc idem colligo ex his quæ habet *in eadem* 1. *part. quaſt.* 77. *art.* 1. *in corpore*, vbi docet quod *potentia eſt in eodem genere in quo eſt actus, cum diuidant potentia & actus omne genus entis*: iam ſic eſt quod forma ſubſtantialis non eſt nec eſſe poteſt in eodem genere, ſubſtantiæ ſcilicet vel accidentis in quo eſt operatio; cum operatio ſit in prædicamento accidentis: ergo ex eodem

Diuo

Diuo Thomâ non poteſt ſubſtantialis forma eſſe potentia immediatè operatiua.

Demùm idem colligitur ex toto illo citato articulo, in quo quidem eruditè probans ſanctus Doctor ipſam eſſentiam ſeu ſubſtantiam animæ non ſibi identificare ſuas potentias, & reſpondens efficaciter ad obiecta, probat conſequenter & efficaciter & eruditè præfatam noſtram concluſionem; cum rationes quas ibi affert concludant generaliter pro omni ſubſtantia ſeu ſubſtantiali forma, & pro omni operatiuâ potentiâ.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

QVÆSTIO III.

Vtrum idem numero effectus poſſit ab aliâ & alia efficienti causâ procedere, quæ ſint eiuſdem ordinis & totales.

PRæmittendum 1. quod exceptis effectibus qui eſſentialiter exigunt cauſam ſecundam, vt ſunt effectus vitales; neque enim viſio, verbi gratia per quam videt homo poteſt eſſe viſio vitalis illius, nec poteſt homo per illam videre, ſi ab alio efficienter procedat: præmittendum inquam quod his exceptis effectibus eundem numero effectum qui à Deo producitur efficienter cum cauſa ſecundâ, ſeu per cauſam ſecundam efficientem, poteſt Deus ſe ſolo producere, adeò vt eundem numero calorem, quem Deus ſimul cum igne producit, poſſet ſe ſolo & abſque igne producere. Ratio huius eſt, quia cum omnis virtus cauſæ ſecundæ deriuata ſit & participata à Deo, debet Deus omnem præcontinere virtutem

tutem etiam indiuidualem cuiuſcumque creaturæ, ac proinde eundem quem producit effectum mediâ virtute hâc indiuiduali cauſæ ſecundæ, hunc eundem poteſt ſe ſolo producere. An verò tunc Deus concurreret ad talem effectum, non vt cauſa vniuerſalis, ſed particularis, vtrumque quodammodo poteſt dici; quia quatenùs non aliam particularem cauſam ad talem admittit effectum, poteſt dici Deus cauſa particularis illius: quatenus vero eodem concurſu Deus ſe ſolo talem producit effectum, ac ilum produceret ſimul cum cauſa particulari creatâ, (non enim mutatur intrinſecè concurſus ſeu actio Dei per id quod ſimul admittit concurſum cauſæ creatæ) poteſt dici, quod tunc concurrit etiam Deus vt cauſa vniuerſalis, quia ſub omni ratione etiam communiſſimâ entis talem tunc effectum producit. Non ergo procedit quæſitum tituli de Deo nec de cauſa vniuerſali & particulari, dum ſcilicet inquiritur vtrum idem numero effectus; qui ab aliquâ cauſa efficienti totali producitur, poſſit abſque illâ produci ab alia cauſâ totali, ſed procedit quæſitum de cauſis particularibus totalibus, quæ ſint eiuſdem generis & ordinis, adeò vt ſenſus ſit, vtrum hic numero ignis qui productus fuit ab igne A, poſſet idem numero produci ab igne B, & an idem numero filius, qui ortum habuit ab his numero parentibus potuiſſet idem numero ab aliis oriri. *Nota.*

Præmittendum 2. pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindéque & vim habitura principij, putà quod *modus operandi non poteſt non ſequi modum eſſendi*; Quod *non poteſt virtus non magis coarctari & limitari vt in contracto, quam in abſtracto*; Quod *impoſſibile eſt quod cauſa vna ſit cauſa altera.* Ratio primi eſt, quia vnumquodque agit in quantum

eſt

Diuo Thomâ non poteſt ſubſtantialis forma eſſe potentia immediatè operatiua.

Demùm idem colligitur ex toto illo citato articulo, in quo quidem eruditè probans ſanctus Doctor ipſam eſſentiam ſeu ſubſtantiam animæ non ſibi identificare ſuas potentias, & reſpondens efficaciter ad obiecta, probat conſequenter & efficaciter & eruditè præfatam noſtram concluſionem; cum rationes quas ibi affert concludant generaliter pro omni ſubſtantia ſeu ſubſtantiali forma, & pro omni operatiuâ potentiâ.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

QVÆSTIO III.

Vtrum idem numero effectus poſſit ab aliâ & alia efficienti causâ procedere, quæ ſint eiuſdem ordinis & totales.

PRæmittendum 1. quod exceptis effectibus qui eſſentialiter exigunt cauſam ſecundam, vt ſunt effectus vitales; neque enim viſio, verbi gratia per quam videt homo poteſt eſſe viſio vitalis illius, nec poteſt homo per illam videre, ſi ab alio efficienter procedat: præmittendum inquam quod his exceptis effectibus eundem numero effectum qui à Deo producitur efficienter cum cauſa ſecundâ, ſeu per cauſam ſecundam efficientem, poteſt Deus ſe ſolo producere, adeò vt eundem numero calorem, quem Deus ſimul cum igne producit, poſſet ſe ſolo & abſque igne producere. Ratio huius eſt, quia cum omnis virtus cauſæ ſecundæ deriuata ſit & participata à Deo, debet Deus omnem præcontinere virtutem

tutem etiam indiuidualem cuiuſcumque creaturæ, ac proinde eundem quem producit effectum mediâ virtute hâc indiuiduali cauſæ ſecundæ, hunc eundem poteſt ſe ſolo producere. An verò tunc Deus concurreret ad talem effectum, non vt cauſa vniuerſalis, ſed particularis, vtrumque quodammodo poteſt dici; quia quatenùs non aliam particularem cauſam ad talem admittit effectum, poteſt dici Deus cauſa particularis illius: quatenus vero eodem concurſu Deus ſe ſolo talem producit effectum, ac ilum produceret ſimul cum cauſa particulari creatâ, (non enim mutatur intrinſecè concurſus ſeu actio Dei per id quod ſimul admittit concurſum cauſæ creatæ) poteſt dici, quod tunc concurrit etiam Deus vt cauſa vniuerſalis, quia ſub omni ratione etiam communiſſimâ entis talem tunc effectum producit. Non ergo procedit quæſitum tituli de Deo nec de cauſa vniuerſali & particulari, dum ſcilicet inquiritur vtrum idem numero effectus; qui ab aliquâ cauſa efficienti totali producitur, poſſit abſque illâ produci ab alia cauſâ totali, ſed procedit quæſitum de cauſis particularibus totalibus, quæ ſint eiuſdem generis & ordinis, adeò vt ſenſus ſit, vtrum hic numero ignis qui productus fuit ab igne A, poſſet idem numero produci ab igne B, & an idem numero filius, qui ortum habuit ab his numero parentibus potuiſſet idem numero ab aliis oriri. *Nota.*

Præmittendum 2. pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindéque & vim habitura principij, putà quod *modus operandi non poteſt non ſequi modum eſſendi*; Quod *non poteſt virtus non magis coarctari & limitari vt in contracto, quam in abſtracto*; Quod *impoſſibile eſt quod cauſa vna ſit cauſa altera.* Ratio primi eſt, quia vnumquodque agit in quantum

eſt

eſt in actu, adeò vt actiuitas agentis in eius fundetur actualitate ſeu entitate, cuius ſignum eſt quod vbi actualitas eſt maior, ibi etiam eſt maior actiuitas, adeo vt quia Deus eſt infinitæ actualitatis & entitatis, præhabens in entitate ſua omne ens, ſit etiam infinitæ actiuitatis & poſſit producere omne quod cadit ſub ente: ergo ſicut actiuitas modum ſequitur entitatis ſiue actualitatis cauſæ, ita & modus operandi ſequi debet modum eſſendi. Quantum verò ad ſecundum, putà quod non poteſt virtus non eſſe magis coarctata & limitata vt in contracto, quam in abſtracto ex eo patet euidenter, quod virtus vt in abſtracto ſumpta eſt in potentia & potentialiter omnes & ſingulæ virtutes ſingulorum indiuiduorum, cum de omnibus & ſingulis prædicetur, & prædicatio fiat per verbum eſt, quod dicit & importat identitatem: Iam ſic eſt, quod hæc eadem virtus hoc ipſo quod contrahitur ſit ita hæc numèro, vt non ſit alia vel aliæ virtutes, cuius ſignum eſt quod ſumpta in contracto de aliis prædicari non poteſt, vt per ſe patet: ergo non poteſt virtus non eſſe magis coarctata & limitata, vt in contracto, quam in abſtracto. Demùm quod impoſſibile ſit, quod cauſa vna ſit cauſa altera, quod eſt tertium præmiſſum principium, ex eo patet quod aliàs admitteretur contradictio, putà quod eſſet indiuidualiter vna vt ſupponitur, & non eſſet indiuidualiter vna, ſeu indiuidualiter hæc, cum eſſet altera, à quâ hæc ſupponitur differre & diſtingui. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit:

CONCLVSIO: *Impoſſibile eſt, quod idem numero effectus qui ab aliqua cauſa efficienti totali producitur, poſſit ab aliâ totali cauſâ produci, ſiue ſimul ſiue diuiſiuè.*

Proba

Probatur primò, ex primo præmiſſo principio: *Modus operandi non poteſt non ſequi modum eſſendi*: ergo non poteſt effectus ab vnâ productus causâ produci ab aliâ idem numero. *Probatur conſequentia*, ſi effectus cauſæ vnius poſſet ab alterâ idem produci non eſſet modus operandi proportionatus modo eſſendi: ergo hoc ipſo quod modus operandi ſequi debet proportionaliter modum eſſendi, non poteſt effectus ab vnâ productus causâ idem numero ab aliâ produci. *Probatur antecedens*, hoc ipſo quod non eſſet cauſa intrinſecè limitata in operando, ſicut eſt in eſſendo, nec eſſet proportionatus modus operandi modo eſſendi: ſed ſi effectus cauſæ vnius poſſet ab altera idem produci, non eſſet tunc cauſa limitata intrinſecè in operando ſicut eſt in eſſendo: ergo nec eſſet modus operandi proportionatus modo eſſendi, *Maior* patet ex terminis: *Probatur Minor*, ex eo limitatur cauſa intrinſecè in operando ex quo limitatur in eſſendo: ſed in præfato caſu non eſſet cauſa ex eo limitata in operando, ex quo eſſet limitata in eſſendo: ergo nec eſſet cauſa limitata in operando ſicut eſt in eſſendo. *Maior* eſt certiſſima, cum enim vis operatiua radicetur & fundetur ſuper entitatem cauſæ, conſequenter ſit quod ad ea tantum poſſit ſe extendere per operationem quæ in cauſæ entitate præcontinentur, ac proinde limitatiuum cauſæ in eſſendo eſt à priori & intrinſecè limitatiuum eiuſdem cauſæ in operando ſeu producendo. *Probatur Minor*, non ex alio limitatur cauſa intrinſecè in eſſendo, loquendo intra ſuam ſpeciem quam ex differentia ſuâ indiuiduali, cum ex eâ ita ſit hæc & talis entitas, vt non ſit alterà; ſed ſi cauſa vna poſſet producere effectum eundem alterius cauſæ, non eſſet ex differentia indiuiduali limitata in operando, cum intra lineam ope- *Nota.*

randi ſeu producendi ſe extenderet tunc ad differentiam indiuidualem alterius cauſæ, vtpotè quæ idem indiuidualiter poſſet quod poſſet altera vt indiuiduata: ergo nec eſſet tunc cauſa ex eo limitata in operando ex quo eſſet limitata in eſſendo: ergo nec eſſet tunc cauſa intrinſecè limitata in operando ſicut eſt in eſſendo: ergo nec eſſet tunc modus operandi proportionatus modo eſſendi: ergo hoc ipſo quod modus operandi non poteſt non ſequi proportionaliter modum eſſendi, (quod eſt primum præmiſſum principium) nec poteſt effectus ab vnâ productus cauſa idem numero ab alia produci.

Probatur ſecundò, ex ſecundo præmiſſo principio: *Non poteſt virtus non eſſe magis coarctata & limitata vt in contracto, quam in abſtracto*: Ergo nec poteſt virtus cauſæ vnius producere eundem numero effectum alterius. *Probatur conſequentia*, ſi produceret cauſa vna eundem numero effectum alterius, æquè illimitata eſſet virtus illius ac productiua virtus vt abſtracta: ergo hoc ipſo quod virtus vt in contracto eſt ſemper magis limitata quam in abſtracto, non poteſt virtus cauſæ vnius producere eundem numero effectum alterius. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, in eo illimitata dicitur virtus vt in abſtracto, quod eſt in potentiâ & potentialiter omnes & ſingulæ virtutes: ſed in præfato caſu virtus vt in contracto, ſeu vt illius cauſæ eſſet etiam in potentiâ & potentialiter omnes & ſingulæ virtutes: ergo æquè illimitata eſſet in tali caſu virtus productiua vt in contracto, quam in abſtracto. *Maior* conceditur, & colligitur ex dictis ſuprà exponendo hoc ſecundum principium. *Probatur Minor*, quod poteſt id omne, quod poſſunt omnes & ſingulæ virtutes, etiam vt ſingulæ & ſingulares ſunt, non

non poteſt non eſſe potentialiter omnes & ſingulæ virtutes ; ſed in præfato caſu virtus vt in contracto ſeu vt illius cauſæ poſſet id omne quod poſſent omnes & ſingulæ aliarum cauſarum virtutes ; cum id etiam præſtare poſſet , quod præſtarent illæ nedum ſub ratione ſpecificâ , ſed etiam ſub ratione indiuiduali : ergo in tali caſu virtus vt in contracto eſſet in potentia & potentialiter omnes & ſingulæ virtutes : ergo in tali caſu virtus vt in contracto eſſet æquè illimitata ac in abſtracto : ergo hoc ipſo quod virtus vt in contracto non poteſt non eſſe magis coarctata & limitata quam in abſtracto , (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) nec etiam poni poteſt talis caſus , quod ſcilicet effectus vnius cauſæ procedat idem numero ab aliâ causâ.

Probatur tertiò, ex tertio præmiſſo principio : *Impoſſibile eſt , quod cauſa vna ſit nec fiat cauſa altera* : Ergo & impoſſibile eſt , quod effectus vnius cauſæ procedat idem numero ab aliâ causâ. *Probatur conſequentia* , effectus non eſt hic numero , niſi in quantum eſt ab hâc numero causâ : ergo hoc ipſo quod hæc numero cauſa fieri non poteſt altera , nec poteſt eius effectus procedere idem ab aliâ cauſa. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens* , effectus , vt ſit hic numero petit hanc numero actionem : ſed actio non eſt hæc numero niſi in quantum eſt huius numero cauſæ : ergo neque effectus. *Maior* eſt certa , cum enim ſit & ſupponatur effectus idem numero & in fieri & in facto eſſe , & provt in fieri actionem importet , euidenter ſequitur quod effectus vt eſt hic numero inuoluit hanc numero actionem. *Probatur Minor* , quod eſſentialiter loquendo non eſt tam ſui , quam alterius , illud non eſt hoc niſi quia eſt huius,

vt patet : ſed actio etiam loquendo eſſentialiter non tam ſui eſt, quam alterius ; cum ſit eſſentialiter cauſæ, & eſſentialiter ſe habens *vt quo*, ergo actio non eſt hæc numero, niſi in quantum eſt huius numero cauſæ : ergo neque effectus habet eſſe hic numero, niſi quia eſt ab hâc numero causâ : ergo hoc ipſo quod impoſſibile eſt quod cauſa vna fiat cauſa altera (quod eſt tertium præmiſſum principium) eſt hoc ipſo impoſſibile, quod effectus vnius cauſæ procedat idem numero ab aliâ causâ.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies primò, ſpecies ignis verbi gratia virtutem habet productiuam omnis & cuiuslibet ignis : ſed in quolibet ignis indiuiduo ſaluatur tota ſpecies ignis; ergo & quodlibet ignis indiuiduum virtutem habet producendi quemlibet ignem, ſubindéque & effectum eundem alterius ignis. *Maior* eſt euidens, cum virtus productiua ortum habeat à formâ ſpecificâ. *Probatur Minor*, conceptus eſſentiæ eſt conceptus ſpeciei : ſed in quolibet indiuiduo tota ſaluatur eſſentia, cum hæc conſiſtat in indiuiſibili : ergo & in quolibet indiuiduo ſaluatur tota ſpecies.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem : ſpecies ignis virtutem habet productiuam cuiuſlibet ignis, ſumptâ ſpecie ignis vt in abſtracto. ſiue pro omnibus ignis indiuiduis copulatiuè ſumptis & conuenientibus Concedo : ſumpta ſpecie ignis vt in contracto, ſeu vt determinatâ ad hunc numero ignem, nego maiorem ; & ſub eadem diſtinctione minoris Nego conſequentiam. Licet igitur ſpecies ignis vt in abſtracto, ſiue vt non determina

minata ad hoc numero indiuiduum, ſed potius vt complectens omnia indiuidua vt in ipſa communicatione & conuenientia virtutem habeat productiuam omnis & cuiuſlibet ignis in indiuiduo, ex eo ſcilicet quod in formâ ſpecificâ abſtractâ ab omnibus indiuiduis continetur radicaliter vis operandi communis omnibus indiuiduis, nihilominùs vt eſt præfata ſpecies ſiue forma ſpecifica determinata & limitata per differentiam indiuidualem, non eſt nec eſſe poteſt principium & radix niſi in ordine ad aliquos indiuidualiter determinatos effectus, & quidem ita ſibi vt ſic indiuidualiter determinatæ proprios, vt nec poſſit aliorum indiuidualiter effectuum eſſe radicale principium, nec illi quorum eſt principium poſſint ab aliâ indiuidualiter formâ prodire; quod quidem ex eo confirmari poteſt, quod differentia indiuidualis non ſolum limitat formam ſpecificam in ratione eſſentiæ, ſed etiam in ratione naturæ & principij operationis, cum ex limitatiuo in eſſendo ſequatur limitatio in operando, ſicut & ex eo quod eſt ens in eſſendo illimitatum, vt eſt Deus, eſt etiam illimitatum in operando: Iam ſic eſt, quod ex eo quod forma aliqua limitatur in ratione eſſentiæ, ita conſtituit hanc numero eſſentiam, vt aliam non poſſit conſtituere; ergo & per id quod forma aliqua per eandem differentiam indiuidualem limitatur & determinatur etiam in ratione naturæ & principij operationis, limitatur per conſequens & determinatur ad particulares indiuidualiter operationes & effectus, quos videlicet & non alios poſſit elicere & producere; & qui à tali ſolùm formâ & non ab aliâ formaliter vel indiuidualiter ab illâ diſtinctâ poſſint elici & produci. *Nota.*

Inſtabis, ſiue iuguletur animal ſiue ſuffo-

cetur, ſemper idem numero reſultat cadauer; ſed iugulans & ſuffocans ſunt diuerſæ cadaueris totales cauſæ: ergo effectus vnius numero cauſæ poteſt idem numero produci ab aliâ.

Reſpondeo negando minorem: non enim principalis cauſa formæ cadauericæ eſt in hoc caſu iugulans, aut ſuffocans, vel aliquod aliud ſimile quod animal occidit; ſed cauſa huius principalis eſt vel cælum vel elementum prædominans, quod quidem iuxta ſuam diuerſitatem diuerſum producit cadauer: ac proinde non propterea ſaluatur, quod idem numero cadauer, quod à tali cauſa procedit, ſcilicet à cælo vel à tali elemento prædominante, ab aliâ causâ idem produceretur ſi illa deeſſet; quando quidem alio prædominante elemento, vel alio concurrente cælo aliud etiam cadauer produceretur. Quod ſi quæratur de modo quo concurrunt iugulans & ſuffocans & in quo genere cauſæ ad productionem cadaueris: ad hoc reſpondendum eſt, ea tantum concurrere in genere cauſæ quaſi occaſionalis, de quâ quidem non intelligimus loqui, quando aſſerimus quod vnus & idem effectus non poteſt à duplici cauſa produci, cum ex variis occaſionibus naſci poſſit idem effectus, vt ipſa teſtatur experientia.

Obiicies ſecundò, Sacerdotes in variis locis & variis temporibus conſecrantes ſe habent vt cauſæ totales variæ: ſed tunc idemmet ponunt & cauſant effectum, cum ſit idemmet numero corpus Chriſti, & ſub eadem numericè ratione corporis quod ponitur ſub ſpeciebus: ergo poteſt idem numero effectus à diuerſis numero cauſis procedere.

Reſpondent plures ad hoc argumentum, quod cum Sacerdotes ſint tantum cauſæ in-

ſtrumentales] conuerſionis panis in corpus Chriſti, nihil propterea concludit hoc argumentum contra concluſionem, quæ debet ſolum intelligi de cauſa principali, nec extendi debet ad cauſam inſtrumentalem. Sed præterquam quod ex hac reſponſione ſequitur, eundem numero effectum poſſe à variis cauſis efficientibus procedere, quæ ex genere ſuo partiales non ſunt, nec ſubordinatæ; cum cauſa propria inſtrumentalis ſit verè efficiens, & in genere ſuo totalis, aliud prætereà ex eadem ſequitur, ex qua infringitur ratio præcipua & ferè vnica qua vtuntur Thomiſtæ, vt probent, non poſſe eundem numero effectum à duplici cauſa totali ſimul procedere. Ratio enim ex qua id probant, eſt, quia eſſent totales ex ſuppoſitione, & non eſſent totales, cum cauſa totalis ſit, quæ ita totaliter aliquem producit effectum, vt nihil illius relinquat alteri producendum: iam ſic eſt quod eneruatur omnino & infringitur hæc ratio, ſi ſemel admittatur poſſe eundem effectum à duplici inſtrumentali cauſa produci, quarum quælibet ſupponitur totalis in genere inſtrumentalis cauſæ; nam ſi non ſequitur, quod quælibet talis cauſa inſtrumentalis totaliter inſtrumentaliter, & non totaliter concurrat, neque etiam ex eo quod duæ principales cauſæ eundem numero producant effectum ſequi debet, quod quælibet illarum totaliter & non totaliter concurrat: hac igitur omiſsâ imò & reiecta reſponſione. *Nota.*

Reſpondeo in ſolutionem argumenti negando minorem, quod ſcilicet tunc varij illi Sacerdotes in diuerſis locis ſiue diuerſis temporibus conſecrantes eundem numero ponant effectum; cuius ratio eſt, quia tunc effectus ab illis poſitus non eſt præcisè corpus Chriſti Domini ſub præciſa ratione corporis, ſed corpus Chriſti Domini *prout* ex pane factum;

L 4 cum

cum per conuerſionem Sacramentalem non abſolutè fiat, aut producatur, ſed formaliter vt ex pane: ſed ſic eſt quod variis Sacerdotibus variis in locis aut variis temporibus conſecrantibus variatur numericè & indiuidualiter corpus Chriſti Domini ſub hâc formalitate, *prout ex pane factum*; cum in hoc caſu ex diuerſo numericè pane à quolibet tali Sacerdote fiat corpus Chriſti: ergo illis vt ſunt variæ, & totales inſtrumentaliter cauſæ non correſpondet idem effectus. Caſu verò quo ex eodem ſimul pane conſecrarent, vt accidit ea die qua ordinantur, tunc non concurrerent nec concurrunt niſi vt cauſæ inſtrumentales partiales; quia ſcilicet eos aſſumens Deus ad modum vnius totalis inſtrumenti ad talem effectum, eorum cuilibet non virtutem totalem ſed virtutem tantum partialem inſtrumentariam communicat; atque ita cum Sacerdotes illi non poſſint ex ſolo caractere abſque tali virtute inſtrumentaria et ex motione Dei agentis principalis ſuperadditâ ad hanc conuerſionem concurrere, conſequenter fit quod in tali caſu non niſi vt cauſæ inſtrumentales partiales concurrant.

Inſtabis: ideò ergo Sacerdotes illis variis temporibus conſecrantes non cauſant eundem numero effectum, quia diuerſificatur ibi corpus Chriſti ſub ratione effectus, per hoc quod ex diuerſo fit pane: ſed impoſſibile eſt, quod ita diuerſificetur corpus Chriſti ſub ratione effectus poſiti per hoc quod ex diuerſo fit pane: ergo adhuc verificatur, eundem numero poni effectum à variis illis Sacerdotibus. *Probatur Minor*, diuerſitas termini ex quo materialis ſolum & numerica nuſquam refunditur in terminum ad quem, eſto diuerſitas formalis & ſpecifica aliquando refundatur: ſed diuerſitas illa panis ex quo fit corpus Chriſti ſe habet ſolum vt diuerſitas materialis & numerica termini ex quo: ergo

diuer

diuerſificari non poteſt corpus Chriſti vt terminus ad quem & vt effectus, ex eo quod ex diuerſo fit pane.

Reſpondeo negando minorem; ad cuius probationem diſtinguo maiorem: diuerſitas termini à quo materialis ſolum & numerica nuſquam refunditur in terminum ad quem, quando ponitur & producitur terminus ille ad quem abſolutè Concedo: quando verò non abſolutè ſed formaliſſimè, vt ex tali termino à quo producitur & ponitur, vt de facto contingit in præſenti: Nego, quod tunc diuerſitas illa materialis & numerica termini à quo non arguat in termino ad quem diuerſitatem materialem & numericam. *Nota.* Huius autem ſolutionis ratio eſt, quia vbi terminus ad quem ponitur & producitur abſolutè, cum tunc immediatus eius terminus à quo ſit ipſius non eſſe, ideo fit quod diuerſitas alia materialis termini poſitiui, ex quo fit, ſe habeat ad eius productionem merè materialiter & per accidens, ac proinde quod non proptereà debeat ipſum terminum ad quem diuerſificare: è contra verò quia vbi terminus ad quem non ponitur & producitur abſolutè, ſed provt ex tali termino à quo verbi gratia provt ex pane, tunc dici non poteſt, quod talis terminus à quo ſe habeat ſolum materialiter & per accidens ad eius productionem, ſed formaliſſimè potius ſe habeat, nec etiam mirum eſſe debet, quod diuerſitas eius numerica in terminum ad quem refundatur.

Obiicies tertiò, fieri poteſt ſaltem diuinitùs, quod duo penetrentur corpora: atqui in hoc caſu idem oriretur effectus à duabus cauſis totalibus: ergo fieri poteſt diuinitùs quod idem ſit effectus à duabus totalibus cauſis *Probatur Minor*, hoc ipſo quod duo penetrantur aut penetrarentur

corpora eundem per ſuam quantitatem replerent locum : ergo repletio loci eſſet in hoc caſu effectus eorum quantitatis : ſed repletio illa eſt vna tantum , cum tamen quantitates ſint plures : ergo hoc ipſo quod duo penetrarentur corpora vnus oriretur effectus à duabus cauſis.

Reſpondeo negando minorem ; ad cuius probationem reſpondeo primò negando ſubſumptum : talis namque loci repletio , cum ſub eâ ratione quâ eſt effectus quantitatis conſiſtat formaliter in eius vbi , ſeu vbicatione intrinſeca , & talis vbicatio intrinſeca ſit duplex in hoc caſu , cum habeat quodlibet corpus ſuum vbi intrinſecum , licet ſit vnicum vbi extrinſecum , ſiue vnicus locus , conſequenter ſit quod in caſu penetrationis duorum corporum ipſe effectus quantitatis locatorum , ſiue ipſa repletio vt eſt effectus talis quantitatis ſit duplex , ac proinde minimè exinde ſequitur , eundem oriri effectum à duplici cauſa. Addo quod, cum ex tali penetratione duæ illæ quantitates coëxiſtant. & commenſurentur vnicæ extenſioni loci , ſit quod in ordine ad repletionem loci habeant ſe per modum vnius, vtpotè quem non replent niſi ex commenſuratione, quæ in hoc caſu eſt vnica, & ita non ſaluatur quod à duobus corporibus per modum duorum. ſed potius per modum vnius idem ſic repleatur locus.

Inſtabis : fieri poteſt quod duo illa corpora penetrata ſint luminoſa in æquali gradu intenſionis : atqui in hoc caſu eundem cauſarent illuminationis effectum : ergo caſu quo duo corpora penetrarentur, oriretur idem effectus à duobus cauſis. *Probatur Minor*, caſu quo vtrumque horum corporum eſſet luminoſum vt tria , illuminaretur ſpatium circumſtans ſolum vt tria ; non enim per penetra-

penetrationem vnius cum altero poteſt eorum quodlibet vltra ſuam actiuitatem agere: ſed illa ſpatij illuminatio vt tria ab vtroque oriretur corpore: ergo in hoc caſu eundem cauſarent illuminationis effectum.

Reſpondeo, non quidem vt reſpondent plures, quod ſcilicet in tali caſu nullum tale corpus ſuum cauſabit effectum: id enim videtur intellectu difficile, cum agentia eiuſdem ſpeciei non ſolum non ſe impediant, ſed mutuò ſe adiuuent, ſed dico potius quod tale tunc vtrumque corpus produceret perfectiorem & intenſiorem illuminationis effectum, quam quodlibet illorum ſeorſum; atque ita cum perfectior & intenſior ille effectus non poſſit prouenire ab vtroque vt à cauſa totali, vt per ſe patet, propterea fit, quod in præfato caſu idem quidem orire tur effectus à duplici illo corpore, ſed tanquam à cauſis partialibus, quod nos non negamus Vnde vt reſpondeam in formâ Nego minorem, ſi nimirum intelligatur, vt deberet intelligi de cauſis totalibus effectus, & non tantum partialibus. Ad probationem verò nego maiorem putà quod in hoc caſu vtrumque horum corporum, licet luminoſum ſit ſolùm vt tria, ſit etiam ſolum illuminaturum vt tria. Cuius quidem negati ratio eſt, quia quamvis per id quo ſimul penetrantur non propterea augeatur virtus actiua cuiuſlibet, nihilominus quaſi confortatur & adiuuatur à virtute alterius; ſicut virtus cuiuſlibet duorum portantium lapidem, licet non augeatur per coniunctionem ad virtutem alterius, ita tamen adiuuatur & confortatur, vt poſſint ſimul portare lapidem, quem quilibet eorum ſeorſum portare non poſſet; vnde ſicut vterque por-

tantium eſt cauſa ſolum partialis ad talem effectum, ita & vtrumque tale corpus lumi-noſum ad talem perfectiorem & intenſiorem illuminationis effectum eſt cauſa dumtaxat partialis; atque ita ex tali caſu minimè ſequitur, eundem numero effectum à duplici totali cauſa procedere.

Vrgebis: ideò ergo prodiret tunc effectus ille illuminationis ab his corporibus vt cauſis tantum partialibus, quia ad quodlibet eorum compararetur vt effectus intenſior & perfectior: atqui dari poteſt caſus in quo ad ea non comparetur vt effectus intenſior & perfectior, ſed ſolùm vt æquè intenſus: ergo & dari poteſt caſus in quo ab his corporibus procedat idem effectus, vt à cauſis totalibus. *Probatur Minor*, fieri poteſt quod ſubiectum quod illuminaretur eſſet incapax effectus ita intenſi & perfecti, ſiue quod eſſet ſolum capax illuminationis vt tria: atqui in hoc caſu ad ea compararetur corpora illuminatio, tanquàm effectus, vt ſolum æquè intenſus: ergo poſſibilis eſt caſus in quo ad ea corpora non comparetur illuminatio vt effectus intenſior; ſed dumtaxat vt æquè intenſus.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: ſed dari poteſt caſus, in quo illuminatio ad ea non comparetur corpora vt effectus intenſior, ſed ſolum æquè intenſus, iis attemperantibus virtutem ſuam, Concedo: non attemperantibus illis virtutem & actiuitatem ſuam, Nego minorem & conſequentiam. Concedo igitur, fieri poſſe quod eſſet ſubiectum illuminandum incapax effectus intenſioris, & ſolum capax illuminationis vt tria, attamen hoc ſuppoſito caſu tunc illuminatio illa vt tria oriretur ſolùm à quolibet luminoſo vt temperante actiuitatem ſuam propter incapacitatem ſub-

iecti;

iecti; ſicuti duo portantes lapidem, & quorum quilibet virtutem habet ſufficientem ad illum portandum attemperant virtutem ſuam, & non ſecundum totalitatem illius operantur: vnde vt in eodem ſiſtamus exemplo ſicuti duo illi portantes lapidem dum ita attemperant virtutem ſuam non dicuntur tunc cauſæ actualiter & in actu ſecundo totales, ſed partiales tantum, licet in actu primo totales ſint, ex eo ſcilicet quod de facto non ſe adæquant effectui in actu ſecundo: ſic ſimiliter in præfato caſu illuminatio illa vt tria cum ortum haberet ab illis luminoſis coniunctis provt attemperantibus virtutem ſuam, solùm etiam ab illis oriretur vt à cauſis in actu ſecundo & & de facto partialibus, & non totalibus.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo, D. Thomam fauere præfatæ noſtræ concluſioni, quod imprimis colligo ex his quæ habet: *quodlibeto* 5. *art.* 8. & *quodlibet.* 3. *art.* 25. vbi ſic loquitur: *cum in generatione hominis ſicut aliorum animalium ſemen patris ſit agens, materia verò à matre miniſtrata ſit ſicut patiens, ex quo corpus humanum formatur, impoſſibile eſt eundem filium naſci, ſiue ſit alius pater ſiue ſit alia mater, ſicut nec eſt idem numero ſygillum, ſiue ſit aliud cera, ſiue aliud corpus ſygilli, ex cuius impreſſione cera ſygillatur.* Hæc D. Thomas ex quibus argumentor ſic.

Ex D. Thomâ ſe habet pater in generatione filij tanquam agens: ſed ex eodem variatur numericè filius ad variationem ſolius patris: ergo ex ſola variatione agentis variatur effectus numero, ex eo ſcilicet quod ad ſolam variationem agentis variatur actio, quæ quidem

quidem variatâ non poteſt non variari effe-ctus, vt ſupra oſtendimus: atque ita cum efficiens cauſa intelligenda veniat ſub nomine agentis principij, ſentit & ſentiit S. Doctor, non poſſe effectum vnius cauſæ efficientis eundem produci ab aliâ, nec conſequenter poſſe à duplici totali cauſa diuiſiuè procedere; cumque ſpecialior ſit difficultas de cauſis vt ſimul cauſantibus & concurrentibus, quam vt cauſantibus diuiſiuè, ex eo ſcilicet quod rationes omnes implicantiæ in cauſatione diuiſiuâ concludunt, vt conſideranti patebit, contra cauſationem ſimultaneam, non tamen è contra; hæc enim contradictio, quod eſſent ſimul totales & non totales ſi ſimul cauſarent, non concludit, vt patet, contra eaſdem vt ſolum diuiſiuè cauſantes, ſequitur de primo ad vltimum ſentiiſſe à fortiori S. Doctorem, non poſſe eundem effectum à duplici totali cauſa ſimultaneè cauſantibus ſimul prodire.

QVÆSTIO IV.

Vtrum efficiens cauſa, ſeu agens petat eſſe ſimul cum paſſo, an verò dari poſſit actio in diſtans.

PRæmittendum pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque & vim habitura principij, puta quod *non poteſt efficiens cauſa operari quando non eſt*; Quod *creatum agens non agit nec agere poteſt naturaliter actione creatiuâ*; quod *operari ſequitur eſſe*. Ratio primi eſt: quia efficiens cauſa operando communicat eſſe;

eſſe ; ac proinde cum communicare non poſſit eſſe quod non habet, non niſi eſſe communicare poteſt quod habet, & ſic præſupponi debet in eſſe, vt operetur. Ratio verò ſecundæ propoſitionis eſt, quia, vt eruditè notat Diuus Thomas, cum ſecundum ordinem agentium ſit ordo actionum, actio quæ de ſe eſt omnium prima non poteſt naturaliter ſaltem conuenire, niſi ei quod eſt primum agens : iam ſic eſt quod creatiua actio eſt de ſe actio omnium primâ ; cum omnis alia actio vtpote ſubiectum præſupponens, aliam etiam præſupponere debeat actionem factiuam ſubiecti, quod minime requiritur ad actionem creatiuam, vtpotè quæ ſubiectum non præſupponit, ſed agit ex nihilo : ergo creatum agens non agit nec agere poteſt naturaliter actione creatiuâ ; denique quod operari ſequatur ad eſſe, quod eſt tertium præmiſſum principium, ex eo patet quod operari præexigit in operante præcontinentiam illius quod operatur, & in tali præcontinentiâ fundatur ; vnde cum illud non præcontineat operans niſi in ſuo eſſe ſeu entitate & actualitate, conſequenter fit quod ſuper ipſum eſſe operantis fundetur & radicetur operatio, ſubindeque & quod ad tale ſequatur eſſe. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit : *Nota.*

CONCLVSIO : *Non poteſt agens operari vbi non eſt, ſeu agere in diſtans, ſed eſſe debet ſimul cum paſſo aut ſimultate ſuppoſiti, aut ſaltem ſimultate virtutis, diffundendo ſcilicet virtutem & actionem ſuam prius in propinquum quam in diſtans.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio : *non poteſt efficiens cauſa operari quando non eſt* : ergo nec poteſt efficiens cauſa operari vbi non eſt, nec per ſuppoſitum nec per virtutem. *Probatur conſequentia*, ideò non poteſt ali-

quid

quid operari quando non eſt, quia perinde ſe haberet in operando ac ſi ſimpliciter non eſſet: ſed etiam quod operatur vbi non eſt, perinde ſe habet in operando ac ſi ſimpliciter non eſſet: ergo hoc ipſo quod non poteſt aliquid operari quando non eſt, nec poteſt hoc ipſo operari vbi non eſt. *Maior* conceditur. *Probatur minor*, quod ſe habet in operando ac ſi eſſet nullibi, perinde ſe habet ac ſi ſimpliciter non eſſet: ſed quod operatur vbi non eſt, perinde ſe habet in operando ac ſi nullibi eſſet: ergo quod operatur vbi non eſt perinde ſe habet in operando, ac ſi ſimpliciter non eſſet. *Maior* eſt euidens; repugnat enim quod aliquid ſit & quod nullibi ſit, ſicut & quod aliquid ſit & pro nullo tempore ſit; & hoc quia ly *hic* & *nunc* ſunt conditiones duæ deſignantes eſſe à parte rei ſiue in ſingularibus. *Probatur minor*, quod non petit ad alicubi operandum eſſe determinatè alicubi, illud perinde ſe habet in operando, ac ſi nullibi eſſet, vt ex terminis patet: atqui quod operatur vbi non eſt non petit eſſe alicubi determinatè ad ibi operandum, vt ſimiliter patet & conceditur: ergo quod operatur vbi non eſt perinde ſe habet in operando, ac ſi nullibi eſſet: ergo quod operatur vbi non eſt perinde ſe habet in operando ac ſi ſimpliciter non eſſet: ergo quod operatur vbi non eſt perinde ſe habet in operando, ac ſi operaretur quando non eſſet: ergo hoc ipſo quod non poteſt efficiens cauſa operari quando non eſt (quod eſt primum præmiſſum principium (nec poteſt hoc ipſo operari vbi non eſt, ſiue operari in diſtans.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio: *non agit creatum agens nec agere poteſt naturaliter actione creatiuâ*. ergo nec operari poteſt vbi non eſt. *Probatur conſequentia*, quod operatur vbi non eſt; poteſt indifferenter agere vel eductiuè vel creatiuè: ergo hoc ipſo quod

non

non poteſt creatum agens naturaliter agere actione creatiuâ, nec poteſt operari vbi non eſt. *Probatur antecedens*, quod non petit ex modo operandi ſubiectum in quo operetur, poteſt indifferenter agere vel eductiuè vel creatiuè : ſed quod operatur vbi non eſt non petit ex modo operandi ſubiectum in quo operetur : ergo & poteſt illud indifferenter agere & reductiuè & creatiuè. *Maior* conceditur & per ſe patet. *Probatur minor*, modus ille operandi non petit ſubiectum, qui æquè verificatur in nihilo, ac in ſubiecto : ſed ly *operari vbi non eſt* æque verificatur in nihilo ac in ſubiecto, vt per ſe patet; cum operans in nihilo non minus operetur vbi non eſt, quam qui non eſt in ſubiecto in quo operatur : ergo quod operatur vbi non eſt non petit ex modo operandi ſubiectum in quo operetur : ergo quod operatur vbi non eſt poteſt indifferenter agere vel eductiuè vel creatiuè : ergo hoc ipſo quod non poteſt creatum agens naturaliter agere actione creatiuâ (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) nec poteſt hoc ipſo operari vbi non eſt.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio : *operari ſequitur eſſe* : ergo non poteſt operans operari vbi non eſt. *Probatur conſequentia*, ſi poſſet aliquid operari vbi non eſt, tunc eius operari non ſequeretur ipſius eſſe : ergo hoc ipſo quod ad eſſe ſequitur operari, non poteſt operans operari vbi non eſt. *Probatur antecedens*: vbi modus operandi non ſequitur modum eſſendi, ibi nec operari ſequitur eſſe : ſed ſi aliquid operaretur vbi non eſt, tunc modus operandi non ſequeretur modum eſſendi : ergo neque tunc operari ſequeretur eſſe. *Maior* conceditur & per ſe patet. *Probatur minor*, quod ad omnem diſtantiam extenditur ſecundum operari, minimè verò ſecundùm eſſe, id non habet operandi modum ſequentem modum eſſendi : ſed ſi aliquid operaretur vbi non

non eſt, illud extenderetur ſecundum operari ad omnem diſtantiam, minime verò ſecundum eſſe: ergo tunc modus operandi non ſequeretur modum eſſendi. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, quoad primam partem, de quâ ſolùm poteſt controuerti: quod æque potens eſt ad operandum in magis, quam in minus diſtans illud extenditur ſecundum operari ad omnem diſtantiam, vt patet: ſed ſi aliquid operaretur vbi non eſt, æquè potens eſſet ad operandum in magis quam in minus diſtans; cum tale quid non diffunderet tunc virtutem ſuam per medium ſiue ex vno ſubiecto in aliud, ſubindeque nec eſſet tunc virtus magis remiſſa & debilitata erga magis diſtans, quam erga id quod minus diſtaret: ergo ſi aliquid operaretur vbi non eſt, illud extenderetur ſecundum operari ad omnem diſtantiam: ergo ſi aliquid operaretur vbi non eſt tunc modus operandi non ſequeretur modum eſſendi: ergo ſi aliquid operaretur vbi non eſt, tunc eius operari non ſequeretur ipſius eſſe: ergo hoc ipſo quod operari ſequitur eſſe (quod eſt tertium præmiſſum principium) non poteſt hoc ipſo operans operari vbi non eſt, ſed eſſe debet immediatum paſſo, vel immediatione ſuppoſiti, vt eſt ignis reſpectu ligni quod vrit, vel immediatione virtutis, vt eſt ignis reſpectu manus quam calefacit.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies 1. multæ ſunt actiones quæ perficiuntur in diſtans, vt contingit inter magnetica. Quâ etiam ratione Teſtado marina piſcatoris brachium ſtupefacit. Ita ſerpens Americana, quam ob ingentem magnitudinem appellant *trabem*, prætereuntem ceruum attrahit, dum poſteà integrum illum deglutiat, ſolo capite & cornibus relictis. Sic vetulæ quædam

dam aut tactu aut viſu pueros & animalia faſcinant: ſed in his & ſimilibus actionibus nec agens eſt præſens paſſo immediatione ſuppoſiti, vt teſtatur experientia, nec intelligibile eſt qua ratione ſit præſens immediatione virtutis: ergo non eſt neceſſe quod ſit efficiens cauſa ſimul cum paſſo, ſed poteſt operari vbi non eſt.

Reſpondeo negando minorem, tales namque & ſimiles actiones perficiuntur vt plurimum beneficio qualitatis *occultæ & ſpecificæ*, profluere namque à magnete, v.g. qualitatem aliquam occultam ex eo conſtat, quod ferrum magneti affricatum ſimilem attrahendi ferri virtutem concipiat, quod quidem aliunde contingere nequit, quam à qualitate magnetis relicta in ferro. Quantum vero ad illud quod refertur de quibuſdam vetulis quæ viſu pueros aut animalia faſcinant, dico hoc ita fieri mediis aliquibus ſpiritibus noxiis & maleficis. Vt enim certis hominibus humores benefici cum afflatu ſuauiſſimi odoris à naturâ ſunt inſiti, quod de Alexandro magno narrat Plutarchus; ſic reperiuntur nonnulli, qui ex prauo corporis habitu vim maleficam & noxios ſpiritus inſtar iaculi cuiuſdam veneno illiti vel ipſis oculis euibrant. Quod faſcini genus ineſſe vetulis ſolet ob maiorem humorum corruptionem, quam vt plurimùm contrahunt, vel ex defectu caloris naturalis, vel ex menſtruo ſanguine. Quod autem per oculos tranſmitti poſſint noxiæ illæ qualitates aut ſpiritus qui alios perimant, probatur ex mulieribus, quæ tempore menſtruorum ſpecula inficiunt maculis quibuſdam veluti ſanguineis, quod quidem non ſic intelligendum eſt, quaſi per ipſam actionem videndi hoc fiat, vtpote quæ immanens eſt, ſed quia per oculos intuentium euibrantur noxiæ illæ expirationes, concurrente imaginatione, ſpiritus ad oculos euocando.

Inſtabis:

Inſtabis: Quando occurrit aliquid explicandum, ideò eſt explicandum, quia ignotum & occultum: ergo explicari non poteſt nec debet per quid ignotius: ſed qualitates illæ occultæ ſunt aliquid ignotius, quam ſint actiones ad quas explicandas afferuntur; vt ex illo termino occulti conſtat: ergo pro iis explicandis haberi non debet recurſus ad præfatas qualitates occultas.

Reſpondeo diſtinguendo ſubſumptum: ſed qualitates illæ occultæ ſunt aliquid ignotius, loquendo ſenſibiliter & reſpectiuè ad ſenſus Concedo: loquendo ſimpliciter & reſpectu intellectus Nego; pro quo notandum eſt, quod præfatæ qualitates occultæ, non ideo appellantur *occulta* quaſi ſimpliciter occultæ ſint, ſed quia non ſunt de qualitatibus ſenſibilibus, ſiue quia præter calorem, frigus, humiditatem, & ſiccitatem quæ vocantur *manifeſta* qualitates, quia ſenſibus percipiuntur, aliæ ſunt inſenſibiles, quæ ideò vocantur occultæ, nec deprehenduntur niſi per effectus ab ipſis perfectos. Item vocantur *ſpecifica*, quia certæ ſpeciei corporis naturalis addictæ ſunt. Tales ſunt apud medicos *cathartica*, id eſt purgantes, vnde & medicamenta cathartica. Item *ſmectica*, ſeu abſterſiuæ; item *cauſtica*, quæ nimirum vim habent adultiuam. Item *narcotica*, quibus ſtupor ac torpor inducitur. Item aliæ dicuntur virtutes ſeu qualitates *diuretica*, & ad mouendam vrinam idoneæ aliæ *deleteria* ſeu mortiferæ, quia calorem natiuum extinguunt, &c. certè ſi hæc fierent tantum manifeſtis qualitatibus, ſeu per exceſſum primarum qualitatum, cur aqua pura, cur pipet, vinum ſublimatum, ſeu aqua vitæ, cur ſpiritus ſulphurei inter deleteria non numerarentur? cum intùs accepta generent ſæpè aut calorem aut frigus maioris intenſionis.

Obiicies 2. hoc ipſo quod dari non poteſt actio in diſtans, debet hoc ipſo agens prius agere

agere in propinquum quam in remotum : ſed contrarium oſtendit experientia ; ignis enim calefacit aquam exiſtentem in lebete, quin fundum lebetis calefaciat, quod ex eo patet quod aquâ in lebete feruente, fundum tamen lebetis eſt tepidum. Sic ſimiliter oleum exiſtens in vaſe papyraceo ſupra igne appoſito feruet, quin papyrus comburatur, ita vt poſſint ſic in illo oua frigi : ergo dari poteſt actio in diſtans.

Reſpondeo negando minorem : ideò enim natura vacuum abhorret, vt ſcilicet corpora ſublunaria, quæ à cæleſtibus dependent eorum influxus poſſint recipere, & quos recipere non poſſent ſi inter illa & corpora cæleſtia eſſet vacuum : iam ſic eſt, quod ſi agens agendo in diſtans non prius acturum eſſet in propinquum, poſſent cæleſtia corpora hoc nonobſtante vacuo influere & agere in hæc inferiora : ergo falſum eſt quod agens poſſit ſimpliciter loquendo agere in diſtans, non priùs agendo in propinquum. Vnde ad experientias quæ afferuntur in contrarium, nego, quod contrarium probent præfatæ experientiæ ; cum ad ſenſum pateat, prius ignem incipere calefacere fundum lebetis, quam aquam ; licet calefactis poſteà profundioribus partibus aquæ, illiſque proinde aſcendentibus, partes aquæ ſuperiores & frigidiores, ac proinde & grauiores deſcendant ad fundum lebetis, illiuſque calorem ab igne ſibi immediato acceptum ſua frigiditate temperent. Item ſimiliter dicendum eſt ad aliud exemplum, puta quod calefactis profundioribus partibus olei exiſtentibus in vaſe papyraceo, illæ propterea aſcendunt, & deſcendunt frigidiores, quæ ſua frigiditate & humiditate reſiſtentes calori ab igne in papyrum, illum temperant faciuntque quod papyrus aliquantulum incombuſta permaneat, licet tandem, ſi iuxta ignem perſeueret, comburatur.

Inſtabis:

Inſtabis : ipſa teſtatur experientia, quod ignis inflammat ſtupam vel ſulphur diſtans, quin agat in aërem ſibi proximum aut illum inflammet : ſed hoc eſt agere in diſtans non prius agendo in propinquum : ergo verum quod prius.

Reſpondeo negando maiorem ; licet enim propter maiorem diſpoſitionem ſtupæ aut ſulphuris & minorem reſiſtentiam, quam ſit ea quæ eſt in aëre, qui ſcilicet propter ſuam humiditatem magis igni reſiſtit, licet inquam hâc de cauſâ maiorem effectum cauſet ignis in ſtupâ & ſulphure diſtante quam in aëre ſibi proximo, aliquem tamen cauſat in illo; imò & multum probabile eſt aliquas tunc vel minutiſſimas partes aëris inperceptibiliter inflammari, & mediis illis propter maiorem diſpoſitionem ſtupæ aut ſulphuris hæc comburi & inflammari.

Notabis plures alias experientias obiici poſſe contra concluſionem, ſed ex his quæ ad propoſitas diximus, facilè ad illas poteſt occurri, aduertendo tamen, quod licet vt agens agat in diſtans, oporteat quod priùs agat in propinquum, multoties tamen propter diſpoſitionem & capacitatem paſſi effectum non cauſat eiuſdem rationis in proximo ac in remoto paſſo. Sol enim v. g. licet vt mineralia producat in viſceribus terræ oporteat, quod priùs agat in corpora intermedia, propter diuerſam tamen diſpoſitionem eorum, diuerſorum in illis ac in viſceribus terræ cauſat effectum.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo, fauere omnino S. Doctorem præfatæ noſtræ concluſioni, quod quidem imprimis colligo ex rationibus, quas affert in probando

bando Deum eſſe præſentem rebus omnibus & in omnibus exiſtentem 1. *p. q.* 8. *ar.* 1. ſic enim ibi diſcurrit *ibi res eſt vbi operatur : ſed Deus operatur in omnibus : ergo.* Item *agens eſt coniunctum immediatè cum effectu, vt ait Ariſtoteles : ſed Deus cauſat & conſeruat eſſe in in omnibus tanquam proprium effectum, quia eſt ipſum eſſe : ergo eſt Deus intime in omnibus, cum ipſe ſit omnibus intimum.* Hæc ibi D. Thomas, qui infra *quæſt.* 18. *art.* 4. *ad* 1. idem inſinuat dum ait : *in ipſo viuimus mouemur & ſumus ; quia etiam noſtrum viuere & noſtrum eſſe, & noſtrum moueri cauſatur à Deo.* Cum enim ibi colligat exiſtentiam Dei in rebus ex ipſius operatione, ſentit haud dubiè, agens debere eſſe coniunctum paſſo, vt iam ſupra dixerat.

QVÆSTIO V.

Vtrum de ratione cauſæ inſtrumentalis phyſicæ ſit aliquid in ſe recipere à cauſa principali ad hoc vt agat.

P*Ramittendum* 1. tres diſtingui poſſe ſententias circa difficultatem propoſitam, prima eſt eorum, qui docent, ſuppleri poſſe à Deo per auxilium extrinſecum vel per formam ſeu virtutem extrinſecam, ſiue vt loquuntur alij per ſolam aſſiſtentiam Dei vt omnipotentis, ſuppleri, inquam, poſſe virtutem intrinſecè receptam aut recipiendam in cauſa inſtrumentali, & ita falſum eſſe quod propria & formalis ratio cauſæ inſtrumentalis, vt diſtinguitur à principali conſiſtat in eo quod agat vt mota à principali agente, ab eo ſcilicet accipiendo

piendo virtutem & rationem operandi, cum ex ſola aſſiſtentiâ extrinſecâ ſeu formæ & virtutis extrinſecè poſſit ſufficienter conſtitui potens ad inſtrumentaliter operandum; & hæc ſententia communis eſt apud recentiores & modernos Societatis.

Secunda vero ſententia quam etiam amplectuntur plures ex patribus Societatis negat ſimiliter, quod ſit de ratione inſtrumentalis cauſæ quod ita accipiat virtutem & rationem operandi à principali agente; & hoc quia, inquiunt, ineſt & inſtrumento & cuilibet creaturæ virtus quædam obedientialis actiua, ratione cuius ſine alia ſuperaddita actiuitate vel virtute poſſit ab illâ exire effectus ad quem concurrit cauſa principalis actiua.

Tertia denique ſententia communis eſt apud Thomiſtas, qui volunt eſſe de ratione cauſæ inſtrumentalis phyſicæ, quæ ſcilicet propriè operatiua eſt, quod agat vt mota à principali agente motione aliqua virtuoſâ in ipſâ inſtrumentali cauſâ recipienda, vnde & excludunt potentiam illam obedientialem actiuam tanquam virtutem ipſi inſtrumento innatam, & negant ſufficere virtutem ſolum extrinſecùs aſſiſtentem. Vt enim, inquiunt, calefaciat aqua, prius ipſa recipit calorem, & per calorem extrinſecum nunquam viſa fuit cauſa aliqua calefaciens. Quod ſi ad alia attendamus inſtrumenta; ſerra, calamus, enſis per impulſum aliquem communicatum à causâ principali concurrunt ad ſuas actiones per modum inſtrumenti; & proiecta violenter, vt lapis & ſagitta impulſum quemdam intrinſecum recipiunt à proiiciente, quod impulſu durante durat motus in proiectis, & deficiente, hic deficit. Ingrediendo autem ordinem ſupernaturalem, obſeruat Deus hanc prouidentiam in cauſis inſtrumentalibus quas aſſumit. Miracula enim non fiunt à creaturis niſi vt inſtrumentis, & ad talem concurſum

inſtru

inſtrumentalem ſupernaturalem datur ſpecialis qualitas ſupernaturalis intrinſeca, quæ vocatur gratia gratis data, & eſt vna ex gratiis gratis datis, quas numerat Apoſtolus 1. *ad Corinth.* 12. & vocatur operatio virtutum, de qua agit D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 178. *articul.* 1. Item ad conſecrandum Corpus Chriſti Domini, & cauſandam gratiam in pœnitente aſſignat diuina prouidentia characterem ſacerdotalem, de quo agit D. Th. 3. *p. quæſt.* 63. & eſt qualitas intrinſeca pertinens ad ſpeciem potentiæ; vt docet ibi Diuus Toomas *in artic.* 2. ergo iam ex inductione habetur, inſtrumenta phyſicè operatiua ſiue in ſupernaturali ordine ſiue naturali non agere niſi vt mota & eleuata per virtutem aliquam ſibi intrinſecam & à principali agente deriuatam.

Præmittendum 2. pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque & vim habitura principij, puta quod *nulla creatura poteſt inſtrumentaliter phyſicè infinitam producere operationem*; quod *potentia obedientialis eſt congenita & quaſi tranſcendentaliter imbibita in rei natura*; quod *de ratione inſtrumenti eſt, reſpicere effectum ipſo perfectiorem.* Ratio primæ propoſitionis eſt, quia à causâ inſtrumentali phyſicâ hoc ipſo quod tali vere & realiter profluit operatio ad differentiam inſtrumentorum moralium, quæ cum ſint talia, quod ad eorum poſitionem & præſentiam abſque vllo ex parte eorum influxu agens aliquid operatur, ab his proptereà non profluit realiter operatio: iam ſic eſt, quod operatio infinita profluere non poteſt realiter & phyſicè ab aliquo finito, etiam in genere cauſæ & operatiui, vt ſupponitur inſtrumentum: ergo nulla poteſt creatura inſtrumentaliter phyſicè infinitam elicere operationem.

Quantum verò ad ſecundam propoſitionem, puta quod potentia obedientialis eſt congenita & quaſi tranſcendentaliter imbibita in rei naturâ, ſiue in re cuius eſt potentiâ, colligitur ex placito communi Theologorum, qui exponendo & examinando quid ſit potentia obedientialis, dicunt communiter potentiam obedientialem eſſe poſitiuum quid, imò ipſammet entitatem creaturæ poſitiuè reſpicientem Deum authorem etiam ſupernaturalem, vt facere potentem in illâ & de illâ quidquid non implicat contradictionem; ex quo inferunt potentiam illam obedientialem ita conſiſtentem in aliquo poſitiuo non diſtingui pluſquam ratione ab ipsâ entitate naturali cuiuſque rei creatæ, necnon & eſſe prædicatum eſſentiale, & quaſi tranſcendens reſpectu cuiuſcumque naturæ & entitatis creatæ. Quælibet namque creata entitas hoc ipſo quod talis reſpicit Deum vt authorem ſuum & vt primam cauſam, & ſubiicitur ei vt faciat de illâ & in illâ quidquid non implicat contradictionem, & quidquid non implicat in illa fieri. Cumque Deus poſſit ſic creaturis vti, & eas immutare, non ſolum vt author naturæ, ſed etiam vt author ſupernaturalis, ideſt, non ſolum quando operatur ſecundum leges naturæ, ſed etiam quando operatur ſupra & vltra leges naturæ, quas ipſe condidit, & in quibus ipſe poteſt diſpenſare, quia eis ipſe non eſt ſubiectus, conſequens eſt, quod in creaturâ reperiatur tranſcendentaliter & eſſentialiter imbibita ſubiectio ad ſupremum iſtum dominium Dei naturale & ſupernaturale, & ad hanc infinitam actiuitatem Dei naturalem & ſupernaturalem, ideſt, potentem operari iuxta leges naturæ, & ſupra leges naturæ; ac proinde & quod in eâ ſit congenita & quaſi tranſcendentaliter imbibita præfata potentia obedientialis.

Quid ſit obedientialis potentia.

Demùm quod de ratione inſtrumenti ſit

reſpice

reſpicere effectum ipſo perfectiorem, quod eſt tertium præmiſſum principium, ex eo euidenter patet, quod inſtrumentaliter aliquid producere eſt deſeruire & miniſtrare alteri ad illud producendum, ſubindeque & eſt altero indigere vt illud etiam inſtrumentaliter producat; ſed ſic eſt quod ſi non attingeret effectum perfectiorem, non poſſet altero indigere vt talem effectum produceret; cum hoc ipſo quod non attingeret effectum perfectiorem ſe, nec etiam attingeret vltra ſuam virtutem atque ita id ſolùm attingeret quod poſſet ſua virtus: ergo de ratione inſtrumenti eſt attingere effectum perfectiorem ſe. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione, & concluſionis ad eadem principia reductione ſit:

CONCLVSIO: *Nec per formam ſeu virtutem extrinſecè aſſiſtentem conſtitui poteſt inſtrumentum phyſicum in ratione talis; neque etiam per potentiam obedientialem actiuam; ſed ſolum per virtutem ſeu virtuoſam motionem principalis cauſæ in ipſo intrinſecè receptam.*

Probatur prima pars concluſionis ex primo præmiſſo principio: *non poteſt creatura elicere inſtrumentaliter phyſicè infinitam operationem:* ergo nec poteſt conſtitui in ratione inſtrumenti phyſici per aſſiſtentiam formæ ſeu virtutis extrinſecæ, ſeu per omnipotentiam Dei vt ſolum extrinſecè aſſiſtentem. *Probatur conſequentia*, illud quod potens fit per omnipotentiam Dei vt extrinſecè aſſiſtentem, non poteſt non eſſe operatiuum operatione infinitâ: ergo hoc ipſo quod non poteſt creatura elicere inſtrumentaliter phyſicè infinitam operationem, nec conſtitui poteſt in ratione potentis inſtrumentaliter per omnipotentiam Dei vt extrinſecè aſſiſtentem. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens,*

dens, quod ſit & conſtituitur infinitè potens, non poteſt non eſſe operatiuum operatione infinitâ : ſed quod potens ſit per omnipotentiam Dei vt extrinſecè aſſiſtentem, id conſtituitur infinitè potens : ergo quod potens ſit per omnipotentiam Dei vt extrinſecè aſſiſtentem, non poteſt non eſſe operatiuum operatione infinitâ. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, quod conſtituitur potens per infinitam formam vt infinitam, ſeu vt non limitatam, non poteſt non conſtitui infinitè potens : ſed quod potens ſit per Dei omnipotentiam vt extrinſecè aſſiſtentem, id conſtituitur potens per infinitam formam vt infinitam, ſeu vt non limitatam : ergo quod potens ſit per Dei omnipotentiam vt extrinſecè aſſiſtentem, id conſtituitur infinitè potens. *Maior* per ſe patet, & ab aduerſariis conceditur, ex eo, inquiunt, quod quamvis omnipotentia aſſiſtens infinita ſit, limitatur tamen quantum ad hoc quod eſt conſtituere inſtrumentum potens, ex capacitate finitâ ipſius inſtrumenti. *Probatur minor*, non ex alio limitari poteſt omnipotentia Dei, quam ex finitate ſeu finita capacitate creaturæ, cui coaſſiſtit : ſed hoc ipſo quod illam conſtituit potentem vt extrinſecè coaſſiſtens, limitari non poteſt ex eius finitate : ergo hoc ipſo quod illam potentem conſtituit vt extrinſecè coaſſiſtens, eam conſtituit potentem vt infinita ſeu vt non limitata. *Maior* conceditur. *Probatur minor*, creatura eſt tantum finita intrinſecè, vt docetur ab omnibus, cum capax ſit infinitatis extrinſecæ & obiectiuæ : ergo in tantum aliquid limitari poteſt ex eius finitate, inquantum annumeratur inter eius intrinſeca : ſed per hoc quod omnipotentia Dei eam potentem conſtituit vt extrinſecè coaſſiſtens, non propterea annumeratur inter eius intrinſeca, vt ex terminis patet : ergo hoc ipſo quod illam potentem conſti-

tuit

tuit vt extrinſecè coaſſiſtens, limitari non poteſt ex eius finitate: ergo hoc ipſo quod illam potentem conſtituit vt extrinſecè coaſſiſtens, conſtituit potentem vt infinita, ſeu vt non limitata: ergo quod potens ſit per Dei omnipotentiam vt extrinſecè aſſiſtentem, conſtituitur potens per infinitam formam vt infinitam ſeu vt non limitatam: ergo quod potens ſit per Dei omnipotentiam vt extrinſecè aſſiſtentem, id conſtituitur infinitè potens: ergo quod potens ſit per Dei omnipotentiam vt extrinſecè aſſiſtentem, illud operatiuum eſt operatione infinitá: ergo hoc ipſo quod non poteſt creatura elicere inſtrumentaliter phyſicè infinitam operationem (quod eſt primum præmiſſum principium) nec conſtitui poteſt inſtrumentaliter potens per formam extrinſecam, ſeu per omnipotentiam Dei vt extrinſecè aſſiſtentem.

Probatur ſecunda pars concluſionis ex ſecundo præmiſſo principio: *potentia obedientialis eſt congenita natura rei, cuius eſt potentia*: ergo non poteſt inſtrumentum conſtitui inſtrumentaliter potens per potentiam obedientialem actiuam. *Probatur conſequentia*, hoc ipſo quod potentia obedientialis eſt congenita inſtrumento, impoſſibile eſt quod ſit actiua: ergo hoc ipſo quod eſt congenita, non poteſt vt actiua conſtituere inſtrumentaliter potens. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, actiua inſtrumenti potentia debet eſſe perfectior naturâ inſtrumenti; ſed hoc ipſo quod eſt ei congenita, impoſſibile eſt quod ſit perfectior: ergo hoc ipſo quod eſt ei congenita talis potentia, impoſſibile eſt, quod ſit actiua. *Minor* eſt euidens; cum enim quod eſt rei congenitum computetur inter eius prædicata intrinſeca, conſequenter ſit quod ſi perfectius eſſet re, cui congenitum eſt, quod idem

eſſet ſeipſo perfectius, quod implicat. *Probatur maior*, vbi actio ſeu influxus potentiæ perfectior eſt, ibi & perfectior eſt actiua potentia; ſed influxus actiuæ potentiæ inſtrumenti pefectior eſt ipſa inſtrumenti naturâ: ergo & eius actiua inſtrumentalis potentia debet ſimiliter eſſe perfectior. *Maior* eſt euidens; cum enim influxus ſit à potentiâ, ſubindeque & totam vim ſuam & totum quod habet à potentiâ teneat, implicat per conſequens quod eſſe poſſit perfectior ſuâ potentiâ. *Probatur minor*, quod eſt perfectius eo, cum quo aliud adæquatur, non poteſt non eſſe perfectius & illo alio: ſed influxus actiuæ inſtrumenti potentiæ eſt perfectior eo, cum quo in perfectione adæquatur natura inſtrumenti: ergo influxus actiuæ potentiæ inſtrumenti perfectior eſt ipsâ inſtrumenti natura. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, natura inſtrumenti adæquatur in perfectione cum influxu quem habet in proprium effectum, quem ſcilicet attingit principaliter & non inſtrumentaliter; vt per ſe patet: ſed influxus actiuæ inſtrumenti potentiæ non poteſt non eſſe perfectior illo altero influxu; cum hic ſit influxus in effectum perfectiorem, vt conceditur, alter vero in minus perfectum: ergo influxus actiuæ inſtrumenti potentiæ eſt perfectior eo cum quo adæquatur natura inſtrumenti in perfectione: ergo influxus actiuæ inſtrumenti potentiæ debet eſſe perfectior ipsâ inſtrumenti naturâ: ergo & ipſa actiua inſtrumenti potentia debet eſſe perfectior naturâ inſtrumenti: ergo actiua inſtrumenti ſiue inſtrumentaliter agentis potentia nequit eſſe congenita naturæ inſtrumenti: ergo hoc ipſo quod potentia obedientialis congenita eſt naturæ inſtrumenti (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) impoſſibile eſt quod ſit actiua, nec conſequen

ſequenter quod conſtituatur inſtrumentum per potentiam obedientialem actiuam.

Probatur tertia pars concluſionis ex tertio præmiſſo principio : *eſt de ratione inſtrumenti reſpicere effectum perfectiorem ſe :* ergo & de ratione inſtrumenti eſt , quod virtutem recipiat ſeu motionem à principali causâ. *Probatur conſequentia* , ſeclusâ virtute illa ſeu motione à principali cauſa deriuatâ , non poteſt inſtrumentum attingere effectum perfectiorem : ergo hoc ipſo quod de ratione inſtrumenti eſt , quod attingat effectum perfectiorem , huius etiam eſt præfatam recipere virtutem ſeu motionem. *Probatur antecedens*, non poteſt inſtrumentum effectum attingere perfectiorem , & non mutari intrinſecè : ſed ſeclusâ virtute illa à principali causâ in ipſum deriuatâ , non mutaretur intrinſecè : ergo ſeclusâ tali virtute ſeu motione non poſſet effectum attingere perfectiorem. *Minor* eſt euidens ; cum enim mutari intrinſecè ſit aliter in ſe & in intrinſecis ſe habere quam anteà , & hoc fieri non poſſit niſi media alicuius receptione , vt conſideranti patebit , conſequens eſt , quod ſi nihil à cauſa principali in ipſum deriuaretur inſtrumentum , non haberet vnde mutaretur intrinſecè *Probatur maior* , quod eſt ad aliquid impotens ſecundum ſe , non poteſt ſine mutatione ſui intrinſecâ illud attingere ; ſed inſtrumentum eſt ex ſe & ſecundum ſe impotens in ordine ad effectus perfectiores : ergo non poteſt inſtrumentum effectum attingere perfectiorem , quin mutetur intrinſecè, *Maior* eſt euidens , cum tunc ad tale quid attingendum ex non intrinſecè potente, tranſire debeat ad ea intrinſecè potens , in quo quidem tranſitu inuoluitur intrinſeca mutatio. *Probatur minor* , ad id omne

eſt aliquid impotens ſecundum ſe, quod in eo ſecundum ſe ſumpto non continetur: ſed effectus hoc ipſo quod perfectiores ſunt non præcontinentur in inſtrumento ſecundum ſe ſumpto: vt per ſe patet: ergo inſtrumentum eſt ex ſe & ſecundum ſe impotens in ordine ad effectus perfectiores: ergo non poteſt inſtrumentum effectum attingere perfectiorem, & non mutari intrinſecè: ergo non poteſt inſtrumentum effectum attingere perfectiorem ſecluſa motione in ipſum à causâ principali deriuata: ergo hoc ipſo quod eſt de ratione inſtrumenti effectum attingere perfectiorem ſe (quod eſt tertium præmiſſum principium) eſt etiam hoc ipſo de ratione inſtrumenti conſtitui in eſſe talis per virtutem acceptam à causâ principali & in ipſo inſtrumento receptam.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies 1. quod omni non competit inſtrumento, eſſe non poteſt ratio ipſius conſtitutiua, ſed quod agat inſtrumentum per virtutem in ipſum à causâ principali deriuatam, non omni competit inſtrumento: ergo nec debet inſtrumentum per illud conſtitui in ratione talis. *Probatur minor*, ſacramenta producunt gratiam inſtrumentaliter phyſicè; vt docent communiter Thomiſtæ: ſed non eſt aſſignabilis virtus in ipſis ad hunc finem recepta: ergo quod agat inſtrumentum per virtutem in ipſum à causâ principali deriuatam non omni competit inſtrumento. *Probatur minor*, non alia eſt aſſignabilis virtus ad productionem gratiæ quam ſpiritualis; cum talis aſſignetur & ſupponatur dari ad proportionandum in ordine ad effectum ſpiritualem: ſed non poteſt in

in ſacramentis recipi ſpiritualis virtus, aliàs in ſubiecto corporeo reciperetur accidens ſpirituale: ergo non eſt aſſignabilis virtus in ſacramentis recepta in ordine ad producendam gratiam.

Reſpondeo negando minorem primi & ſecundi argumenti; ad tertium vero nego ſimiliter minorem, vel claritatis gratia diſtinguo ſic: ſed non poteſt in ſacramentis ſeu in ſubiecto corporeo recipi ſpiritualis virtus, ſi non ſit talis virtus ad ſubordinandum ſubiectum corporeum ipſi ſpiritui agenti, Tranſeat; ſi autem ſit virtus ſubordinans ipſi ſpiritui vt actualiter agenti, vt de facto eſt ea de qua eſt ſermo in præſenti, Nego minorem & conſequentiam. Vel, quod in idem redit, diſtinguo eandem minorem ſic: ſed non poteſt ſpiritualis virtus recipi in ſubiecto corporeo, ſumpto abſolutè, vt corporeum eſt, Concedo; non poteſt ſpiritualis virtus recipi in ſubiecto corporeo ſumpto non abſolutè, ſed vt obedienti & ſubiicibili ſpiritui agenti, Nego, quod ſub hac ratione non poſſit, imò & quod non debeat ſpiritualis virtus recipi in ſubiecto corporeo; cuius ſolutionis ratio eſt, *Nota.* quia naturaliter corpus ſubiicitur ſpiritui, nec ex eo quod eſt entitas materialis impeditur proptereà, nè ſit etiam obediens ſpiritui tanquam inferius ſuperiori in ordine ad aliquos effectus ſpirituales, vt ad mouendum & excitandum intellectum per ſenſus; nec non & in ordine ad effectus ſupernaturales ſpirituales, quando ſpiritus cui obedit & ſubiicitur ſupponit pro ipſo Deo authore ſupernaturali: iam ſic eſt quod non poteſt corpus eſſe ita obediens ſpiritui in ordine ad effectus ſpirituales, niſi in quantum impreſſionem recipit ac motum ipſius ſpiritus vt actualiter agentis: non ergo repugnat, recipi in ſubiecto corporeo ſpiri-

tualem virtutem , vbi ſcilicet ſermo eſt de virtute ſubordinatiua ipſius ſubiecti corporei ipſi ſpiritui actualiter agenti , ſiue vbi procedit ſermo de ſubiecto corporeo non abſolutè ſumpto , ſed vt connotat ſpiritum vt actualiter agentem , & ipſo ad actum ſuum inſtrumentaliter vtentem, ſicut de facto procedit ſermo in præſenti. Neque hoc eſt contra naturam ſpiritualis accidentis , in quantum ſpirituale eſt : licet enim repugnet ſpiritui recipi in corpore & illud informare modo extenſo & diuiſibili , ſeu per commenſurationem ad partes corporis , non tamen quod in ſubiecto recipiatur modo inextenſo & indiuiſibili, ſeu vt totum in toto corpore & totum in qualibet corporis parte , vt de facto patet in animâ.

Inſtabis : non magis repugnat , recipi accidens corporeum in ſubiecto ſpirituali , puta albedinem in angelo , quam accidens ſpirituale in ſubiecto corporeo : ſed omninò repugnat , quod accidens corporeum recipiatur in ſubiecto ſpirituali , vt per ſe patet : ergo & repugnat ſimiliter , quod accidens ſpirituale in ſubiecto recipiatur corporeo.

Reſpondeo negando paritatem maioris ; cuius diſparitatis ratio eſt , quia omne quod recipitur accidens , vel recipitur præcisè vt actuet ſubiectum ſuum , vel vt afficiendo illud alteri ſubordinet tanquam agenti principali , & eo inſtrumentaliter vtenti ad actum ſuum : ſed ſic eſt quod ex vtroque capite repugnat recipi accidens corporeum in ſubiecto ſpirituali ; adeò vt & repugnat ipſum recipi in ſubiecto ſpirituali ad modum præcisè actuantis ; cum quodlibet actuans hoc ipſo quod tale debeat eſſe actualius ſuo ſubiecto , & nulla forma coporea poſſit eſſe actualior ſubiecto ſpirituali , vtpote ſecundum ſuam actualitat m & perfectionem in ſpiritu eminentialiter præcontenta ; & repugnet ſimiliter

recipi

recipi accidens corporeum in ſubiecto ſpirituali, tanquam ſubordinatiuum illius agenti alicui; cum accidens corporeum ſubordinare non poſſit niſi agenti corporeo, & iſti ſubordinari nequeat ſubiectum ſpirituale: ergo cum ex omni capite repugnet receptio accidentis corporei in ſubiecto ſpirituali; nec repugnet receptio accidentis ſpiritualis in ſubiecto corporeo, ſaltem ex ſecundo capite; conſequens eſt quod maior ſit repugnantia inter accidens corporeum & ſubiectum ſpirituale in ordine ad receptionem, quam inter accidens ſpirituale & ſubiectum corporeum.

Obiicies 2. hoc ipſo & per hoc quod virtutem recipit inſtrumentum à principali cauſâ, eleuatur: ſed agere vt eleuatum non eſt de ratione omnis & cuiuſlibet inſtrumenti: ergo nec de eius ratione eſt, quod agat per virtutem in ipſum deriuatam à principali cauſâ. *Probatur minor*, agere vt eleuatum non eſt niſi comparatiuè ad effectus perfectiores: ſed comparari ad effectus perfectiores non eſt de ratione omnis & cuiuſuis inſtrumenti: ergo non agere vt eleuatum. *Probatur minor*, poteſt quis vti gladio ad aliud ſimile fabricandum: ſed gladius in hoc caſu non comparatur ad effectum perfectiorem: ergo ad effectus comparari perfectiores non eſt de ratione omnis & cuiuſlibet inſtrumenti

Reſpondeo negando minorem, ſi nimirum ly *eleuatum* non ſumatur in ſtrictiori ſignificatione: ſi namque principalis cauſa, eo quod agat per virtutem quæ adæquet effectum, non indiget propterea eleuari, cum cauſa inſtrumentalis è contra ex ſe virtutem non habeat qua effectum adæquet, & adæquando ex ſe producat, conſequenter ſit, quod ad hoc indigeat eleuatione; non quidem quâ eleuetur extra ordinem natura-

lem, niſi in caſu quo producendus eſt ſupernaturalis effectus, ſed eleuatione quâ extra ſtatum natiuæ impotentiæ extrahatur, & potens fiat ad attingendum quod ex ſe non valebat attingere. Vnde ad probationem nego ſimiliter minorem, cuius falſitas patet ex ratione iam expoſitâ. Ad tertium autem conceſſa maiori diſtinguo minorem ſic: ſed gladius fabricans non comparatur in hoc caſu ad effectum perfectiorem, qui perfectior ſit gladio fabricante in eſſe entis Concedo: non comparatur ad effectum perfectiorem in eſſe effectus Nego minorem, & conſequentiam. Cuius ſolutionis ratio eſt, quia fabricatus gladius licet in eſſe entis nihil habeat, quod non reperiatur ſimile in gladio fabricante ſecundum ſe ſumpto, nihilominus importat in ratione effectus tum motum in ſuo ſcilicet fieri paſſiuè ſumpto, tum motionem & applicationem in ſuo fieri ſumpto actiuè, qui quidem motus & quæ motio in gladio fabricante ſecundum ſe ſumpto non reperiuntur; atque ita intra lineam efficientiæ excedit fabricatus gladius perfectionem & virtutem gladij fabricantis, quamvis intra lineam entis ei proportionatus ſit.

Inſtabis: ideò ergo requiritur deriuari virtutem à principali causâ in inſtrumentum, vt intra lineam efficientiæ proportionari poſſit cum effectu inſtrumentaliter producendo: ſed hac ſuppoſitâ virtute non propterea proportionaretur cum effectu: ergo fruſtra requiritur præfata virtus. *Probatur minor*, cauſa, quæ virtutem habet proportionatam cum effectu, eſt cauſa principalis: ſed quantumvis ſupponatur deriuari præfata virtus, non propterea fit inſtrumentum principalis cauſa: ergo nec propterea cum effectu proportionaretur.

Reſpondeo

Reſpondeo negando minorem, ſi nimirum intelligatur, vt intelligi debet, de proportione habendâ cum effectu *vt inſtrumentaliter* producendo. Ad probationem verò diſtinguo maiorem ſic; cauſa quæ virtutem habet proportionatam cum effectu, eſt cauſa principalis, ſi talem habeat virtutem ex ſe, ſeu vt naturaliter congenitam & innatam Concedo maiorem: ſi autem virtutem illam, quam habet proportionatam cum effectu, habeat non ex ſe ſed ex impreſſione alterius vt actualiter agentis Nego, quod propterea ſit aut fiat principalis cauſa, ex eo quod talem habeat virtutem proportionatam; quandoquidem hoc ipſo quod non habet virtutem illam proportionatam niſi ex impreſſione alterius vt actualiter agentis, eam conſequenter non habet niſi adminiſtrandum & deſeruiendum alteri, & in quantum illud alterum, ex cuius impreſſione illam habet eo vtitur ad actum ſuum, ſiue ad productionem ſui effectus; ac proinde non propterea extrahitur extra rationem miniſterialis ſiue inſtrumentalis cauſæ: Iam ſic eſt, quod non aliter hanc habet virtutem inſtrumentum, de quo in præſenti loquimur, vt ex dictis ſufficienter colligitur: non ergo fruſtrà requiritur prædicta virtus, ad hoc vt inſtrumentum proportionari poſſit cum effectu, vt ſolum inſtrumentaliter producendo.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo, Diuum Thomam apertè fauere præfatæ noſtræ concluſioni; quod inprimis colligo ex his quæ habet *tertiâ parte, quæſtione* 62. *art.* 4. vbi ſic loquitur: *Inſtrumentum non operatur niſi in quantum motum à princi*

principali agente, quod per ſe operatur; & ideò virtus principalis agentis habet permanens & completum eſſe in naturâ: virtus autem inſtrumentalis habet eſſe tranſiens ex vno in aliud, & incompletum, ſicut & motus eſt actus imperfectus ab agente in patiens. Hæc Diuus Thomas, ex quibus argumentor ſic.

Dicit ſanctus Doctor, quod inſtrumentum non operatur, niſi in quantum motum à principali agente, quod per ſe operatur: ergo prætendit ſanctus Doctor quod inſtrumentum non per ſe operetur, quia agit vt motum à principali agente; ſed non operari inſtrumentum per ſe, quia agit vt motum, eſt hoc ipſo agere, ſed agere ex virtute alterius, in ipſum per conſequens deriuatâ: ergo ex Diuo Thomâ non agit inſtrumentum in quantum tale, niſi ex alterius virtute, provt in ipſum deriuatâ, quod eſt quod aſſerit noſtra concluſio.

Secundò, ex præfatis verbis ſancti Doctoris; virtus inſtrumentalis agentis ad differentiam agentis principalis habet quidem eſſe in inſtrumento, ſed tranſiens ex vno in aliud: atqui præfata virtus non poteſt non eſſe recepta, hoc ipſo quod habet eſſe in inſtrumento; & hoc ipſo quod habet eſſe tranſiens ab vno ad aliud non poteſt non eſſe deriuatâ ex impreſſione ſiue actione principalis agentis, non autem ipſi inſtrumento congenita & coëua, vt per ſe patet: ergo ex Diuo Thomâ virtus quâ conſtituitur inſtrumentum in ratione inſtrumentalis agentis, non poteſt eſſe virtus ſolum extrinſecè aſſiſtens; cum habeat eſſe receptum in inſtrumento nec ſupponere poteſt pro virtute ipſi congenitâ inſtrumento, nec conſequenter pro potentiâ obedientiali actiua, cum habeat eſſe tranſiens ab vno ad aliud; ſed ſupponere debet pro virtute ex ipſo principali agente in ipſum deriuatâ & ex impreſ-

ſione

ſione virtutis principalis exercitæ in ipſo relicta, ad miniſterialiter producendum eundem effectum.

Dices, docet Diuus Thomas *in 4. ſentent. diſtinct. 1. quaſt. 2. art. 3. ad quartum, Quod ſicut creatura ineſt potentia obedientialis, vt in eâ fiat quidquid creator diſpoſuerit, ita etiam vt eâ media fiat, quod eſt ratio inſtrumenti*: Ergo ſicut quævis creatura per potentiam obedientialem paſſiuam poteſt abſque additione alicuius intrinſeci & ſolam ſubordinationem ad Deum concurrere ad quodlibet recipiendum ſupernaturale, cuius ſcilicet receptio non implicat contradictionem; ita & per potentiam obedientialem actiuam, quam in prædictis verbis videtur admittere Diuus Thomas, & cum prædictâ ſubordinatione ad Deum abſque virtute aliquâ intrinſecâ ei ſuperadditâ, videtur, creaturam poſſe ad quoſlibet concurrere effectus ſupernaturales, qui non implicant contradictionem: & cum in eo aſſerat Diuus Thomas conſiſtere rationem inſtrumenti, videtur per conſequens ex eodem nullam in inſtrumento ad illius effectum ſuperadditam virtutem deſiderari, ex motione agentis principalis ei communicatam.

Reſpondeo, quod cum aſſerit Diuus Thomas in præfato teſtimonio, quod in creaturâ eſt potentia obedientialis, vt mediâ eâ fiat quod Deus voluerit, non propterea intendit talem potentiam obedientiæ eſſe ad huiuſmodi effectus aliqualiter actiuam, ſed ſolum quod eſt potentia paſſiua ad recipiendum in ordine ad illos virtutem actiuam, ad differentiam eiuſdem potentiæ, vt eſt potentia paſſiua ad recipiendum aliquid non actiuum. Vnde cum ſubdit ſanctus Doctor, quod ea obedientialis potentia, vt mediâ creaturâ fiat quod voluerit Deus eſt ratio inſtrumenti, loquitur ſolùm de ratione remotâ inſtrumentali, ſecundum quam eſt capax, vt aſſumatur à Deo, vt inſtrumentum

tum ad aliquem effectum, non vero de ratione proximâ & completâ inſtrumenti: hoc enim non habet, vt ſuprà probauimus niſi ex virtute operatiuâ & ex motione agentis principalis ei communicatâ, & ratione cuius ex intrinſecè impotente ſecundum ſe fit ex alio, ſiue ex illâ intrinſecè potens.

QVÆSTIVNCVLA.

Vtrum omne inſtrumentum Phyſicum habere debeat virtute propriâ actionem aliquam diſpoſitiuè ſe habentem ad effectum principalis agentis.

RESpondeo primò, quod omne inſtrumentum phyſicum naturale, vt condiſtinguitur ab inſtrumento ad ſupernaturalem effectum, ad hoc vt concurrat ad effectum principalis agentis habere debet ex propriâ virtute actionem quandam præuiam, per quam diſpoſitiuè operetur ad ipſum effectum principalis agentis, quatenùs ſcilicet per talem actionem redditur capax, vt ad illum virtute inſtrumentariâ concurrat. Ratio autem huius eſt, quia ſi talem præuiam actionem non eſſent naturalia inſtrumenta habitura, non eſſet vnum magis quam aliud capax recipiendi virtutem inſtrumentariam à principali agente ad illius determinatum effectum: ac proinde poſſet ad illum quodlibet indifferenter aſſumi naturale inſtrumentum, poſſetque verbi gratia ad ſcribendum æqualiter aſſumi Globus, ſphæricus, ac calamus, atque ad ſcindendum æqualiter aſſumi butirum ac ferrum.

Reſpondeo

Reſpondeo 2. pro maiori præfatæ doctrinæ declaratione, & obiectorum ſolutione, quod actio illa præuia, quam virtute propria habere debet inſtrumentum phyſicum naturale ad effectum principalis agentis, non propterea debet eſſe realiter entitatiuè diſtincta ab actione ipſius principalis agentis, ſed ſufficit quod ſit formaliter ab illâ diſtincta, & quaſi prius intelligatur, ſecundum aliquam formalitatem procedere virtute propriâ ab inſtrumento, quam quod ſecundum aliam formalitatem ab ipſo virtute inſtrumentariâ & ab agente principali procedat, & ita prima formalitas huiuſmodi actionis quaſi præintelligatur diſpoſitiuè ad effectum principalis agentis; hoc autem ita eſſe explicatur ſimul & probatur ſic. Nam cum Serra verbi gratia vt inſtrumentum artificis concurrit ad artificioſam ſciſſionem, non datur ibi duplex realiter entitatiuè diſtincta ſciſſio, cum nec ibi duplex detur terminus realiter entitatiuè diſtinctus correſpondens, ſed vnica dumtaxat entitatiuè actio, vt eſt ſciſſio, correſpondet Serræ ſecundum illius virtutem propriam, quia in Serrâ ad ſcindendum intelligimus virtutem propriam & connaturalem, & quaſi præintelligimus ſciſſionem abſolutè, ſeu contactum durum & acutum Serræ circa paſſum, ante ipſam ſciſſionem vt artificioſam in qua exercetur virtus principalis agentis. Ex quo fit quod ad ſcindendum artificioſè, potius ratione talis virtutis propriæ & connaturalis Serræ & contactus duri & acuti quem ex ſe habet Serra, aſſumatur illa vt inſtrumentum connaturale ſciſſionis artificioſæ, quam alia quælibet res, verbi gratia butirum; habet autem hæc doctrina fundamentum maximum in Diuo Thoma, in his quæ docet 3. *part. quaſt.* 26. *art.* 1. *ad ſecundum*, vbi hæc habet; *Inſtrumentum habet duas actiones, vnam inſtrumentalem, ſecundum quam operatur, non in virtute propriâ, ſed in virtute*

princi-

principalis agentis: aliam autem habet actionem propriam quæ competit ſibi ſecundum propriam formam, ſicut ſecuri competit ſcindere ratione actiuitatis, facere autem lectum, in quantum eſt inſtrumentum artis; non autem perficit inſtrumentalem actionem niſi exercendo actionem propriam; ſcindendo enim facit lectum. Hæc Diuus Thomas, vbi manifeſtè indicat, non entitatiuè diuerſam, ſed eandem ſecundum diuerſam formalitatem actionem exercere inſtrumentum virtute propriâ & virtute principalis agentis.

Reſpondeo tertiò, quod etiam inſtrumentum à Deo aſſumptibile ad ſupernaturales effectus, debet virtute propriâ habere aliquid præuium ad tales ſupernaturales effectus; id tamen non debet eſſe actio aliqua propria determinata ad aliquem illorum effectuum. Ratio primæ partis eſt, quia tale inſtrumentum ſic eſt à Deo aſſumptibile ad ſupernaturales effectus, quod ad aliquos aſſumi non poſſit, putà ad creationis effectum: atqui ſi nihil omnino haberet præuium & quaſi diſpoſitiuè ſe habens ad præfatos ſupernaturales effectus ad quos aſſumitur, non magis eſſet aſſumptibile ad illos, quam ad alios, putà quam ad creationem; vt patet, cum nihil haberet præuium, quo ita redderetur aſſumptibile, nec conſequenter, quo magis redderetur aſſumptibile: ergo etiam ad ſupernaturales effectus debet inſtrumentum aliquid ex ſe habere præuium, & quaſi diſpoſitiuè ſe habens, ad hoc vt ſit ad illos aſſumptibile. Quod autem tale quid non ſit aliqua actio propria determinata ad aliquem illorum effectuum, ex eo ſimiliter patet, quod ad huiuſmodi ſupernaturales effectus non magis vnum quam alterum eſt à Deo aſſumptibile inſtrumentum, ſed potius eorum quodlibet poteſt æqualiter aſſumi: ergo talia inſtrumenta non habent virtute propriâ aliquid præuium determinatum magis ad vnum,

vnum, quam ad alium ſupernaturalem effectum, ſed ſi quid præuium habeant virtute propriâ, illud eſt ita commune & indifferens, vt æqualiter medio illo ad quaſlibet aſſumi poſſint ſupernaturales effectus; vnde ad euacuandam omni ex parte difficultatem.

Reſpondeo quartò & vltimò, quod præuium illud, quod inſtrumenta ad ſupernaturales effectus aſſumpta habere debent virtute propriâ, eſt ſolum proportio illorum *entis ad ens* cum ſubiecto talium ſupernaturalium effectuum; cuius quidem ratio afferri poteſt triplex. Primò, quia tale quid præuium debet eſſe commune & indifferens ad omnes effectus ſupernaturales, non autem ad aliquem illorum aliqualiter determinatum, vt ſuprà diximus; cum ad quemlibet ſupernaturalem effectum poſſit aliqualiter aſſumi quodlibet inſtrumentum: iam ſic eſt, quod nihil eſt præter præfatam proportionem entis ad ens, quod ſit ita commune & indifferens ad quoſlibet ſupernaturales effectus, vt conſideranti patebit: ergo tale quid præuium non aliud eſt quam præfata proportio. Secunda verò huius ratio eſt, quia licet aliquod inſtrumentum aliquam aliam maiorem habeat proportionem cum aliquo ſupernaturali effectu virtute propriâ, quam illa quæ eſt entis ad ens; cum tamen maior illa proportio non ſufficiat, vt poſſit eſſe naturale illius inſtrumentum, vt de facto Deus ad talem effectum illud aſſumat; inde fit quod omninò materialiter & per accidens ſe habeat talis maior proportio cum effectu, & ſolum pertineat ad aliquam ipſius aſſumptibilitatis congruentiam: ſicut congruentiùs aſſumitur aqua baptiſmalis ad regenerationem & lauacrum animæ, quatenus poteſt virtute propriâ attingere lotionem corporis: ergo per ſe ſolum ad ſupernaturalem effectum conducit proportio entis ad ens, quam ex ſe habet aſſumptum inſtrumentum,

cum

cum ſubiecto effectus ſupernaturalis principalis agentis. Tertia denique huius ratio eſt, quia per hoc ſolum ſaluatur intentum Diui Thomæ, quod ſcilicet creatura aſſumi non poſſit vt inſtrumentum creationis; quia cum

Nota. actio cuiuſcumque agentis creati etiam virtute diuinâ operantis, ac proinde & actio inſtrumentaria inſtrumenti, ſi ſit productio alicuius effectus extra ipſum agens, debeat eſſe actio formaliter tranſiens, & inferens in aliquo paſſo mutationem, & hanc non inferat creatio, quia ſcilicet non ſupponit aliquod ſubiectum, optimè Diuus Thomas ex defectu proportionis entis ad ens cum ſubiecto creationis, quia nullum tale eſt, intulit, nullam creaturam poſſe aſſumi vt inſtrumentum creationis; quia ſcilicet ei deficit illud communiſſimum præuium ad talem effectum, proportio videlicet entis ad ens, quam cum ſubiecto cuiuſlibet ſupernaturalis effectus debet habere virtute propria quodlibet inſtrumentum, vt ad illius productionem inſtrumentariè attingendam aſſumatur.

Quæres, quid ſit idea, ſeu exemplar, & ad quod genus cauſæ pertineat.

Reſpondeo ideam ex Diuo Thoma *quæſt. 3. de veritate, art. 1. Eſſe formam, quam aliquis imitatur ex intentione agentis determinantis ſibi finem*; Quæ definitio coincidit cum aliâ, quâ communiter definitur idea ſeu exemplar *id ad quod reſpiciens artifex operatur*, circa quas definitiones notandum eſt, quod cum forma poſſit accipi & pro forma qua aliquid conſtituitur, & prout mediâ illa agens naturale operatur; ac denique pro formâ prout imitabili ad aliquid faciendum, ideo ly forma in præfatis definitionibus, tenet locum generis, & ſequentes particulæ locum tenent differentiæ; per id enim quod dicitur, ideam eſſe formam *quam aliquis imitatur*, diſtinguitur idea à formâ intrinſecâ, quæ producitur ad imita

imitationem formæ idealis, & quam nullus imitatur; per id autem quod additur *ex intentione agentis determinantis ſibi finem*, diſtinguitur idea à formâ, qua quis naturaliter vel fortuitò operatur. Ex quibus colligitur, quod idea nec eſt ipſum obiectum vt ad extra exiſtens, quia vt ſic agens illud non imitatur; nec etiam eſt ipſe conceptus artificis præcisè, vt eſt illi ratio cognoſcendi, ſed eſt idea ipſe conceptus artificis formaliter vt continet obiectum, ad quod reſpiciens artifex, illudque imitando operatur.

Certum autem eſt, quod idea verè & propriè habet rationem cauſæ phyſicæ: cum enim artifex phyſicè agat per intellectum & voluntatem, quæ non ſunt ad vnum determinata, oportet, quod ad ſic operandum intellectualiter determinetur: ſed non determinatur per artem, cum illa ſit indifferens ad plures, imò & ad oppoſitas formas: ergo ad formam determinatam artificialem determinatur artifex per ideam in illius mente exiſtentem: Iam ſic eſt, quod id quod determinat agens ad aliquam phyſicam operationem, verè habet rationem cauſæ phyſicæ: ergo & eſt idea cauſa phyſica; vnde ad reſolutionem alterius partis quæſiti, ad quod ſcilicet genus cauſæ reduci debeat, dico ideam ſeu exemplar præcipuè pertinere ad genus cauſæ formalis. Quod quidem colligitur primo ex Ariſtotele 5. *Metaphyſ. textu* 2. definiente cauſam formalem, *quod ſit ſpecies, ſeu exemplar*, quod explicans Diuus Thomas ibidem *lect.*2. ait: *Alio modo dicitur cauſa ſpecies & exemplar, & hæc cauſa eſt formalis, quæ quidem dupliciter comparatur ad rem; vno modo ſicut forma intrinſeca rei, & hæc dicitur ſpecies, alio modo ſicut extrinſeca à re, ad cuius tamen ſimilitudinem res fieri dicitur, & ſecundum hoc exemplar rei dicitur forma.* Ratio autem huius eſt, quia quod dat ſpeciem alicui, in genere cauſæ formalis

malis concurrit; & ideò forma intrinſecè aliquid conſtituens, quia illi tribuit ſpeciem, ad illud etiam in genere cauſæ formalis intrinſecæ concurrit: ſed ſic eſt quod idea extrinſecè tribuit ſpeciem ideato; cum ad inſtar illius, & ad eius ſimilitudinem producatur tale: ergo præcipuè & magis propriè concurrit idea ad opus artis in genere cauſæ formalis, quam in alterius genere cauſæ.

QVÆSTIO VI.

Vtrum bonitas realis finis, an potius eius apprehenſio ſit ratio formalis, ſub quâ finalizat.

PRæmittendum 1. ex Ariſtotele *in lib.* 2 *Phyſicorum, cap.* 3. *text.* 31. quod finis *eſt id cuius gratia aliquid fit*; finis enim mouet & allicit voluntatem ad electionem & executionem mediorum, vt patet in ſanitate, quæ quia proponitur tanquam finis, ideò & infirmum mouet ad potionem amaram & alia media ad ipſius ſanitatis conſecutionem adhibenda: eſſe autem finem verè & propriè cauſam realem, præter quam quod id probat authoritas Ariſtotelis, & Interpretum illum inter cauſas reales enumerantium, ex eo prætereà patet, quod quilibet realis effectus, & maximè in his, quæ propriè agunt propter finem, ab ipſo fine realiter dependet, cum ideò de facto aliquid realiter operetur, vt finem conſequatur intentum: ſed ſic eſt quod realis cauſa eſt ea, mediantè qua realis habetur effectus: ergo debet finis inter reales cauſas enumera

enumerari. Neque obſtat quod communiter finis dicatur cauſa metaphorica, ac proinde non videatur eſſe propriè cauſa, cum id cui ſolum metaphoricè aliquid conuenit, non videatur illud ei propriè conuenire. Non inquam id obſtat, quia finis dicitur cauſa metaphorica, non quia propriè non ſit cauſa, imò & realis cauſa, ſed quia non cauſat vt exiſtens realiter ſicut efficiens, ſed exiſtens tantum in apprehenſione, ex eo ſcilicet, quod quantumvis realem etiam & non ſolum in apprehenſione poſſit aliquando finis habere exiſtentiam cum finalizat, ea tamen non requiritur ad finalizandum, ſed ſufficit quod pro tunc exiſtat in apprehenſione; vnde non dicitur finis abſolutè metaphorica cauſa, ſed ad contrapoſitionem dumtaxat cauſæ efficientis, quæ quidem maiorem, vt cauſet, exigit exiſtentiam, & perfectiorem, magiſque phyſicum habet influxum; ex his autem ortum habet difficultas in titulo propoſita, an ſcilicet in fine ratio formalis ſub quâ habet finalizare ſit eius apprehenſio, in qua ſolùm, vt dictum fuit ſuam habet finis exiſtentiam, dum finalizat, adeò vt ſe habeat apprehenſio ad bonitatem & exiſtentiam finis tanquam ratio *ſub qua*, ad rationem *qua* ſiue tanquam lux ad colorem; an verò vt communior fert ſententia, ipſa apprehenſio finis ſit ſolum conditio mouendi & finalizandi, & quidem indiſpenſabiliter requiſita, vtpotè quæ non ſolum eſt conditio per modum applicationis, ſed etiam per modum exiſtentiæ ad finalizandum requiſitæ; ipſa verò bonitas finis ſit ratio formalis, ſub qua mouet & finalizat.

Præmittendum 2. pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindéque & vim habitura principij, putà quod *ea eſt ratio formalis ſub qua, quæ determinat rationem qua ad talem potentiam,*

tiam, vel habitum; quod *nihil eſt volitum, quin præcognitum*; quod *variatâ in aliquo ratione formali ſub quâ, non poteſt non variari eſſentialiter actus, qui eſt ad illud.* Ratio primi eſt, quia ipſa ratio quæ ab vna attingitur potentiâ, ſiue ab vno habitu, eſt & eſſe poteſt ratio quæ ab aliâ etiam attingitur potentiâ & ab alio habitu; color enim v. g. qui eſt ratio *qua* percipitur à viſu, percipitur etiam ab intellectu, ſimul & voluntate, vt per ſe patet; factâ autem additione rationis *ſub quâ*, taliter determinatur ratio *qua* ad vnam potentiam vel habitum, vt ſub eadem ratione non poſſit ab alia attingi, vt ſimiliter patet in eodem exemplo de colore, qui quidem quamvis vt color eſt, attingi poſſit & ab intellectu & à viſu, ſub ratione tamen viſibilis, *ſub quâ* attingitur à viſu, ita determinatur ad viſum, vt non poſſit ſub tali ratione attingi ab intellectu; & ſub ratione veri ſiue intelligibilis, *ſub quâ* percipitur ab intellectu, ita ad intellectum determinatur, vt non poſſit ſub tali ratione attingi à viſu vel ab altera potentiâ: ergo ea eſt ratio formalis *ſub quâ*, quæ determinat rationem *quâ* ad talem potentiam vel habitum.

Quantum verò ad ſecundum, putà quod nihil eſt volitum quin præcognitum, ex eo patet quod voluntas eſt eſſentialiter potentia cæca, ſequens ex ſui naturâ ductum rationis: ergo ad id ſolum fertur voluntas, quod eſt à ratione ſeu intellectu ipſi propoſitum: iam ſic eſt quod hoc ipſo quod eſt ab intellectu propoſitũ, eſt cognitum; cum hoc ipſo illud attingat intellectus, & non attingat niſi cognoſcendo & intelligendo: ergo nihil poteſt eſſe volitum, quin ſit hoc ipſo præcognitum; denique quod variatâ in aliquo ratione formali ſub qua, varietur & eſſentialiter actus, qui eſt ad illud, quod eſt tertium præmiſſum principium, ex eo colligitur, quod reſpectu vnius potentiæ vel habitus vna tantum eſſe poteſt ratio formalis ſub qua, ſicut & vnum tantum formale obiectum, & vnum ſpecificatiuum: ergo

ergo variatio in ratione formali ſub quâ variationem arguit in habitu ſiue in potentia.ſed ad variationem potentiæ vel habitus variatur eſſentialiter actus vt per ſe patet;ergo variatâ ratione formali ſub quâ in aliquo, non poteſt non variari eſſentialiter actus, qui eſt ad illud. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit:

CONCLVSIO: *Formalis ratio ſub qua finis finalizat eſt ipſa realis eius bonitas reduplicatiuè vt talis, non autem ipſa apprehenſio bonitatis.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio: *Ea eſt ratio formalis ſub qua, quæ determinat rationem quæ ad talem potentiam vel habitum:* ergo formalis ratio ſub qua finis finalizat eſt ipſa realis eius bonitas,vt talis,non autem ipſa apprehenſio bonîtatis. *Probatur conſequentia*, quod determinat rationem *quæ* ipſius finis ad ipſam voluntatem non aliud eſt quam ratio reduplicata boni:ergo hoc ipſo quod ea eſt ratio formalis ſub qua,quæ ita determinat rationem quæ, non eſt alia formalis ratio ſub qua ipſius finis, quam eius bonitas ſumpta formaliter & reduplicatiuè.*Conſequentia* eſt euidens.*Probatur antecedens*, ratio *quæ* ipſius finis non eſt alia quam eius bonitas ſpecificatiuè ſumpta.ſed quod bonitatem determinat ſpecificatiue ſumptam ad voluntatem non eſt alia quam reduplicatio eiuſdem bonitatis, ſiue eadem bonitas accepta reduplicatiuè:ergo quod determinat rationem *quæ* ipſius finis ad ipſam voluntatem, non aliud eſt,quam ratio reduplicata boni.*Maior* conceditur, ipſa enim bonitas finis ita ſpecificatiuè ſumpta, & eſt id quod attingitur à voluntate reſpectu cuius finalizat,& quod etiam attingitur ab aliis potentiis, putà ab intellectu; in quo quidem conſiſtit id quod dicimus rationem *quæ*, vt colligitur ex præmiſſis. *Probatur*

Minor,ſumpta bonitas finis ſpecificatiuè, à variis attingitur potentiis,putà & ab intellectu & à voluntate, non autem ſumpta ſub reduplicatione boni:ergo per hoc & hoc ipſo,quod reduplicatiuè ſumitur præfata bonitas, ad vnam limitatur & determinatur potentiam:ſed non ad aliam pertinere poteſt bonitas reduplicatiuè vt talis,quam ad voluntatem;vt conceditur,& per ſe patet:ergo quod bonitatem determinat ſpecificatiuè ſumptam ad voluntatem non eſt aliud quam bonitatis reduplicatio,ſiue eadem bonitas vt reduplicatiuè ſumpta: ergo quod determinat rationem *qua* ipſius finis ad ipſam voluntatem non eſt aliud quam ratio reduplicata boni: ergo hoc ipſo quod ea eſt ratio formalis ſub qua, quæ determinat rationem quæ ad talem potentiam vel habitum (quod eſt primum præmiſſum principium) eſt hoc ipſo bonitas finis, ſumpta ſcilicet reduplicatiuè formalis ratio ſub qua habet finalizare.

Probatur 2 ex ſecundo præmiſſo principio: *Nihil eſt volitum, quin præcognitum*: Ergo formalis ratio ſub qua habet finis finalizare, non eſt ipſa apprehenſio bonitatis, ſed ipſa potius apprehenſa bonitas ſumpta ſub ratione bonitatis. *Probatur conſequentia*, formalis ratio ſub quâ habet finis finalizare,non poteſt aliis à fine conuenire:ſed hoc ipſo quod nihil eſt volitum quin præcognitum, habet ipſa ratio ſeu formalitas apprehenſi aliis conuenire à fine: ergo hoc ipſo quod nihil eſt volitum quin præcognitum, non poteſt ratio aprehenſi eſſe formalis ratio ſub qua habet bonitas finis finalizare. *Maior* eſt certiſſima,& ex ipſis patet terminis. *Probatur Minor*, non poteſt ratio cogniti ſeu apprehenſi non conuenire omni volito, hoc ipſo quod nihil eſt volitum quin præcognitum;ſed dantur alia à fine quæ ſunt volita;cum eſſe volitum conueniat etiam mediis:ergo hoc ipſo quod nihil eſt volitũ,quin præcognitũ habet ipſa ratio cogniti ſeu apprehẽſi aliis conuenire

nire

nire à fine : ergo cum formalis ratio ſub quâ habet finis finalizare non poſſit aliis conuenire à fine, nec poteſt ratio apprehenſi ſeu cogniti eſſe talis formalis ratio, hoc ipſo quod nihil eſt volitum quin præcognitum, quod eſt ſecundum præmiſſum principium.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio: *Variatâ in aliquo ratione formali ſub quâ, non poteſt non variari eſſentialiter actus, qui eſt ad illud*: Ergo non poteſt ratio apprehenſi eſſe in bonitate finis formalis ratio ſub quâ habet finalizare. *Probatur conſequentia*, variatâ in fine etiam ſpecificè & eſſentialiter ratione apprehenſi, non propterea variatur eſſentialiter actus qui eſt ad finem: ergo hoc ipſo quod variatâ ratione formali ſub quâ, variari debet eſſentialiter actus, non poteſt ipſa ratio apprehenſi eſſe in bonitate finis formalis ratio finalizandi. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, idem eſt eſſentialiter actus, qui ad Deum tanquam in finem terminatur & in viâ & in patriâ: ſed non eſt eadem eſſentialiter ratio apprehenſi: ergo variatâ in fine eſſentialiter ratione apprehenſi, non propterea variatur eſſentialiter actus, qui eſt ad finem. *Maior* eſt ex Apoſtolo 1. ad Corinth. 13. dicente, quod charitas, quæ quidem eſt ad Deum vt finem vltimum, nunquam excidit, neque euacuabitur: quod vtique non eſſet ſi eadem eſſentialiter quæ eſt in viâ non maneret in patria, ſed alius ſpecificè diſtinctus ſuccederet amor. *Probatur Minor*, apprehenſio, eſſentialiter obſcura non poteſt eſſe eadem cum eâ, quæ eſt eſſentialiter clara: ſed apprehenſio, ſcilicet ſupernaturalis, de qua eſt ſermo, qua apprehenditur Deus in viâ, eſt eſſentialiter obſcura, cum ſit ex fide quæ eſt habitus eſſentialiter obſcurus, & propterea excidens & euacuandus in patriâ; apprehenſio verò quâ idem apprehenditur Deus in patriâ eſt eſſentialiter clara, cum ſit ex lumine gloriæ, quo eum videbimus ſicuti eſt, & facie ad fa-

ciem, vt dicit Scriptura: Ergo non eſt eadem eſſentialiter ratio apprehenſi reſpectu finis vltimi in viâ & in patria: ergo variatur eſſentialiter in fine ratio apprehenſi, abſque eo quod varietur eſſentialiter actus qui eſt ad finem: ergo hoc ipſo quod variatâ eſſentialiter ratione formali ſub qua, non poteſt non variari eſſentialiter actus (quod eſt tertium præmiſſum principium) non poteſt ratio apprehenſi eſſe in bonitate finis formalis ratio finalizandi.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies 1. illud eſt in fine ratio formalis ſub qua, ad cuius variationem formaliter variatur in eſſe finis: ſed ad ſolam variationem apprehenſionis, formaliter variatur in ratione finis: ergo ratio apprehenſi eſt in fine formalis ratio, ſub quâ habet finalizare *Probatur Minor*, hoc ipſo quod variantur formaliter actus qui ſunt ad finem, variatur & finis formaliter: ſed ad ſolam variationem apprehenſionis variantur formaliter actus, qui ſunt ad finem: ergo ad ſolam variationem apprehenſionis formaliter variatur in ratione finis. *Probatur Minor*, idemmet finis apprehenſus vt præſens gaudium cauſat, & apprehenſus vt abſens, cauſat deſiderium, qui quidem actus ſunt diſtincti formaliter; ſed ibi non variatur niſi apprehenſio, cum idemmet ſupponatur bonum: ergo ad ſolam variationem apprehenſionis variantur formaliter actus qui ſunt ad finem.

Reſpondeo negando minorem primi & ſecundi argumenti, quarum falſitas patet ex tertiâ probatione concluſionis. Ad tertium autem nego ſimiliter minorem; quamvis enim in apprehenſione boni abſentis vel præſentis, ad quem ſequitur deſiderij actus vel gaudij, idemmet ſupponatur bonum tranſcendentale,

eſt

eſt tamen ibi aliud & aliud bonum formale. Pro quo notandum eſt, bonum eſſe duplex; alterum tranſcendentale, formale alterum: tranſcendentale bonum illud eſt, cui nihil deeſt ad complementum ſuæ naturæ: qua ratione dicitur Geneſis 1. *Vidiſſe Deum cuncta quæ fecerat, & eſſe valde bona*; Et de hâc etiam bonitate dicimus cibum eſſe bonum, ſiue dulcis ſit, ſiue inſipidus; quia nihil ei deeſt ad rationem cibi. Bonum autem formale eſt id quod eſt conueniens alicui naturæ: qua ratione calor dicitur bonus igni, frigiditas aquæ, & locus deorſum graui: Iam ſic eſt, quod quando idem apprehenditur bonum modo præſens, modo abſens, ibi interuenit alia & alia conuenientia reſpectu naturæ appetentis, cum certum ſit aliter eſſe conuenientem finis poſſeſſionem, quam eundem vt abſentem, vt ipſa teſtatur experientia: ergo licet ex apprehenſione abſentis boni vel præſentis cauſentur actus gaudij & deſiderij, & conſequenter varientur formaliter actus qui ſunt ad finem, non proptereà hoc euenit ex ſola variatione in ratione apprehenſi, ſed ratio potius immediata huius variationis in actibus, eſt variatio boni formalis, quæ ibi interuenit, quamvis diuerſa apprehenſio quatenus diuerſum applicat obiectum ſit quaſi prima radix diuerſitatis talium actuum.

Inſtabis: bonum tranſcendentale, hoc ipſo quod tale, habet eſſe conueniens: ſed ex diuerſa apprehenſione præſentis boni vel abſentis, non proptereà variatur bonum tranſcendentale, vt conceditur, cum idem ſupponatur in eſſe entis: ergo nec proptereà variatur ibi bonum conueniens, adeoque ſola ibi variatur apprehenſio ſeu propoſitio obiecti. *Probatur Maior*, bonum quod eſt obiectum voluntatis non poteſt non eſſe conueniens: ſed bonum tranſcendentale, eſt hoc

 ipſo

ipſo quod tale obiectum voluntatis : ergo bonum tranſcendentale hoc ipſo quod tale habet eſſe conueniens. *Maior* per ſe patet. *Probatur Minor*, bonum tranſcendentale eſt id haud dubiè, quod ſequitur vt attributum entis;ſed bonum quod ſequitur vt attributum entis eſt hoc ipſo quod tale obiectum voluntatis ; cum hoc ipſo quod tale ſequatur ad attributum veri, & bonum non ſequatur ad attributum veri,niſi quia eſt obiectum voluntatis, quæ ſequitur ad intellectum, cuius ly *verum* eſt obiectum : ergo bonum tranſcendentale eſt hoc ipſo quod tale obiectum voluntatis.

Reſpondeo negando maiorem ; cuius ratio eſt, quia ex bonitate conuenienti ſiue formali oritur amabilitas ; ſecus autem ex tranſcendentali ; nam ex eo quod aliquid eſt conueniens alicui naturæ, prouenit quod ſit appetibile ab illâ ſiue appetitu innato, ſiue elicito : vnde licet cibus inſipidus, & locus ſurſum, & calor ſint bona tranſcendentalia, neque cibus inſipidus appetitur à ſenſu guſtus,neque locus ſurſum à lapide, neque calor ab aqua:quia ſcilicet appetibilitas non oritur ex quacumque bonitate, ſed tantum ex bonitate formali & conuenienti, atque adeò non bonum tranſcendentale vt tale, ſeu non quodcumque bonum eſt appetibile, ſed tantum illud quod fuerit conueniens naturæ appetentis, iuxta illud Ariſtotelis 8.*Eth.cap.*5. *Amabile quidem bonum, vnicuique autem proprium.* Non ergo bonum tranſcendentale vt tale habet eſſe & conueniens bonum, cum ex hoc ſequatur appetibilitas, non ex illo.

Vnde ad probationem Nego minorem : Ad tertium autē nego maiorem,bonum enim quod ibi dicitur tranſcendentale, non habet conſtituere vnum ſpeciale attributum entis, nec conſequenter ſequi ad attributum veri, ſed potius diuagatur per rationem eſſentialem entis, & per omnia attributa, & per intelligibilitatem

&

& bonitatem;cuius ratio eſt quia bonum illud tranſcendentale dicitur,cui nihil deeſt ad complementum ſuæ naturæ, vt dictum fuit ſuprà: Iam ſic eſt, quod in ipſa ratione entis vt antecedente ſua attributa, nec non & in quovis eius attributo poſſumus intelligere entitatem ſeu rationem integram & completam,vt per ſe patet: Ergo bonum quod ibi dicitur tranſcendentale non habet conſtituere vnum ſpeciale attributum entis,nec conſequenter ſequi ad attributum veri, ſed potius diuagatur per rationem eſſentialem entis, & per omnia attributa entis, ſeu & per intelligibilitatem & bonitatem; & ita inquantum tranſcendentale non eſt obiectum voluntatis,nec conſequenter conueniens in quantum tale.

Obiicies 2. illud eſt in fine formalis ratio finalizandi, ex quo præcisè habet mouere voluntatem: ſed ex ſolâ apprehenſione bonitatis habet finis voluntatem mouere: ergo ſola apprehenſio bonitatis eſt in fine formalis ratio finalizandi. *Probatur Minor*, non minus aliquando voluntatem mouet bonitas ficta,quam bonitas vera & realis:ſed bonitati fictæ & reali nihil eſt commune præter ipſam bonitatis apprehenſionem ergo ex ſolâ apprehenſione bonitatis habet finis mouere voluntatem.

Reſpondeo negando minorem: ex eo enim habet finis voluntatem mouere, cuius gratia mouetur voluntas, ſeu aliquid facit ad ipſum conſequendum finem: iam ſic eſt, quod non eligit infirmus media nec potionem ſumit, nec alia adhibet ad conſequendam ſanitatem gratiâ apprehenſionis ſanitatis, ſed gratiâ potiùs bonitatis realis ipſius ſanitatis,cum non appetat infirmus ſanitatem, imò potiùs vt illam appetat,ſupponatur iam apprehenſa: falſum ergo eſt, quod ex ipſa apprehenſione bonitatis habeat finis voluntatem mouere,Vnde ad probationem minoris negatæ nego ſimiliter minorem, putà quod bonitati fictæ & reali nihil ſit

commune, ex quo habeant voluntatem mouere, præter ipſam apprehenſionem bonitatis. Conueniunt enim bonitas ficta & vera ſeu realis, in eo quod in vtraque eſt bonitas ſuppoſita, quamvis vni ſupponatur falsò, & alteri verè; & licet ſuppoſitio illa bonitatis in bonitate fictâ pendeat ex apprehenſione; nihilominus quod deinde voluntatem moueat, hoc non habet formaliter ex apprehenſione, ſed ex ipſamet bonitate ſuppoſitâ; cuius ratio eſt, quia ex eo habet bonitas ficta mouere voluntatem, ex quo non conſecuto fruſtratur voluntas, ſeu actio voluntatis; cum non niſi ad conſecutionem moueat: ſed ſic eſt, quod non poteſt fruſtrari voluntas circa apprehenſionem bonitatis, cum hæc de neceſſitate ſupponatur ad actionem voluntatis: Non ergo ipſa apprehenſio bonitatis eſt id quo formaliter mouet bonitas ficta voluntatem, ſed ipſa potius realis bonitas ibi ſuppoſita ac voluntati propoſita, licet non niſi falsò ſupponatur & proponatur.

Nota.

Inſtabis, formalis ratio ex quâ habet bonitas ficta mouere voluntatem eſt ipſa exiſtentia bonitatis: ſed non alia eſt exiſtentia bonitatis in bonitate fictâ, quam eius apprehenſio: ergo nec alio habet bonitas ficta mouere voluntatem, quam ipſa apprehenſione bonitatis.

Reſpondeo negando abſolutè maiorem: non enim exiſtentia bonitatis eſt vel eſſe poteſt in fine formalis ratio finalizandi & mouendi. ſed eſt ad ſummum ſicut & in causâ efficienti, & in aliis cauſis conditio indiſpenſabiliter requiſita; & ideò cum apprehenſio ſit ipſa exiſtentia finis in eſſe obiectiuo, & ad hoc tantum munus requiratur, nec poteſt ipſa eſſe formalis ratio, ſub quâ habet bonitas, ſiue vera ſiue ficta finalizare Iam verò quod ipſa exiſtentia bonitatis non ſit nec eſſe poſſit formalis ratio ſub quâ habet finis finalizare, præter quam quod hoc generaliter concluditur in omnibus cauſis, de quibus aſſeritur communiter quod exiſtentia eſt conditio

conditio tantum indiſpenſabiliter requiſita ad ſuas exercendas cauſalitates, poteſt hoc ſpecialiter probari in cauſâ finali ex eo ſcilicet, quod formalis ratio ſub qua habet finis finalizare pertinere debet ad ipſam lineam appetibilitatis, tum quia talis formalis ratio *ſub qua* eſt determinatiua bonitatis finis ad eſſe obiectum voluntatis, quæ eſt appetitiua potentia; tùm quia No. 4.
determinando & contrahendo ipſam bonitatem finis quæ eſt intra lineam appetibilis, relinquit illam intra eandem lineam appetibilis; aliàs non contraheret, ſed potius extraheret & extenderet ad aliam lineam: iam ſic eſt, quod ipſa exiſtentia bonitatis finis, præcisè vt exiſtentia eſt, & præſertim obiectiua, qualis eſt eius apprehenſio, non pertinet ad lineam appetibilitatis & appetibilis, ſed potiùs ad lineam manifeſtatiui & cognoſcibilis: ipſa namque exiſtentia obiectiua ſeu apprehenſio bonitatis habet ſolùmmodo illam manifeſtare: ergo falſum eſt, quod formalis ratio ſub quâ habet bonitas finis finalizare ſit ipſa exiſtentia bonitatis; atque ita quamvis ipſa apprehenſio ſit eius exiſtentia obiectiua, non propterea ſequitur quod eſſe debeat formalis ratio ſub qua habet finis finalizare, ſed ad ſummum quod ſit conditio requiſita per modum applicantis ipſum obiectum ſeu bonitatem finis ad ipſam voluntatem; & conditio *indiſpenſabiliter* requiſita per modum exiſtentiæ obiectiuæ ipſius finis. Ex quibus ſequitur, quod cum dicitur, finem mouere ſecundum quod apprehenſum, aut ſecundum quod eſt in apprehenſione, vera quidem eſt propoſitio, ſi ly *ſecundum* denotet ſolum conditionem mouendi & finalizandi; eſt autem omninò falſa, ſi ly ſecundum denotet rationem formalem ſub quâ mouet & finalizat.

Quanam fuerit mens D Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo, fauere S. Doctorem præfatæ noſtræ concluſioni; quod imprimis colligo ex his, quæ docet *q* 25 *de verit. art.* 1. *ad* 6. vbi dicit, *Sumi diſtinctionem virium appetentium ex diuerſitate apprehenſionis per accidens, per ſe autem ex diuerſitate apprehenſorũ.* Hæc ibi S. Doctor, ex quibus argumentor ſic: ſola ratio formalis obiecti eſt ratio per ſe diſtinguens vires ſeu potentias & facultates: ergo quod ſe habet per accidens ad diſtinctionem virium ſeu potentiarum non poteſt cadere ſub ratione formalis obiecti: ſed ex D. Thomâ loco citato diuerſitas apprehenſionis ſe habet ſolùm per accidens ad diſtinctionem virium ſeu potentiarum appetentium, voluntatis ſcilicet & appetitus ſenſitiui: ergo ex D. Thomâ non poteſt apprehenſio eſſe de ratione formali obiecti huiuſmodi potentiarum, nec conſequenter eſſe in fine formalis ratio finalizandi.

Secundò, hoc idem colligo ex his quæ docet D. Thomas *quaſt.* 22. *de veritate, art.* 2. vbi ait: *Sicut influere cauſæ efficientis eſt agere, ita influere cauſæ finalis eſt appeti & deſiderari.* Hæc Diuus Thomas ex quibus ſic licet arguere; ex Diuo Thomâ influere cauſæ finalis eſt appeti & deſiderari: ergo illa eſt formalis ratio finalizandi, quod eſt ipſi fini ratio ſub quâ habet appeti & deſiderari: ergo illa eſt formalis ratio finalizandi, quod contrahit & determinat finem ad eſſe obiectum appetitus ſeu voluntatis: ſed determinatur finis ad eſſe obiectum voluntatis, potius quam intellectus ex ratione reduplicatâ boni, non autem ex ratione reduplicata apprehenſi, vt per ſe patet: ergo ex D. Thoma ipſa ratio reduplicata

plicata boni eſt in fine formalis ratio ſub quâ habet finalizare.

Dices : videtur Diuus Thomas oppoſitum docere, præcipuè 1. *part. quæſt.* 80. *art.* 2. *ad primum*, vbi hæc habet : *Appetibili non accidit eſſe apprehenſum per ſenſum, vel intellectum; ſed per ſe ei conuenit; nam appetibile non mouet appetitum, niſi in quantum eſt apprehenſum. Vnde differentiæ apprehenſi, ſunt differentiæ appetibilis; ideoque potentiæ diſtinguuntur ſecundum differentiam apprehenſorum, ſicut ſecundum propria obiecta*. Hæc ibi D. Thomas, vbi cum aſſerat, quod appetibili nō accidat eſſe apprehenſum, ſed ei per ſe conueniat, manifeſtè indicat apprehenſionem non eſſe ſolum conditionem, ſed rationem formalem appetibilis, vt appetatur; cum ſola formalis ratio per ſe conueniat, conditio verò quaſi per accidens. Cumque ſubdat, differentiam apprehenſi eſſe differentiam appetibilis, & quod potentiæ appetitiuæ diſtinguuntur ſecundum differentiam apprehenſorum, idem videtur confirmare : non enim niſi per id quod ſe habet vt ratio formalis in obiecto aliquæ diſtinguuntur potentiæ.

Reſpondeo, ibi ſolùm intendere D. Thomam: quod apprehenſio ſit conditio per ſe & indiſpenſabiliter requiſita, vt appetibile terminet appetitum, & illum cauſaliter diſtinguat; quatenùs ſcilicet diuerſa apprehenſio ſenſus vel intellectus diuerſam applicat rationem obiecti, licet formaliter non à tali apprehenſione applicante, ſed à diuerſo applicato ſeu apprehenſo diſtinguatur. Quod autem hæc ſit mens D. Thomæ, præterquam quod habetur ex verbis ſuprà citatis *ex quæſt.* 25. *de veritate*, colligi etiam poteſt ex ipſis verbis ab arguente ibi relatis : ibi namque non dicit D. Thomas, quod differentiæ apprehenſionis, ſed quod differentiæ apprehenſi ſunt differentiæ appetibilis, vt indicaret, quod per diuerſam apprehenſionem ſen-

ſus

ſus vel intellectus diuerſum apprehenditur obiectum & voluntati proponitur, ex quo immediatè oritur prætata diſtinctio. Nam et docet idem S.Doctor *q.25.de verit.art.1.ad 6. Senſus qui non eſt niſi particularium, non apprehendit bonitatem abſolutam, ſed hoc bonum. Intellectus verò, qui eſt vniuerſalium, apprehendit bonitatem abſolutam, ex quo diuerſificatur appetitus inferior à ſuperiori.* Ecce qualiter D.Thomas, licet radicaliter & cauſaliter ex diuerſitate potentiæ apprehenſiuæ, & illius apprehenſionis deſumat differentiam potentiæ appetitiuæ, illam tamen ex diuerſo apprehenſo formaliter deſumit.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

QVÆSTIVNCVLA.

Vtrum bruta agant formaliter propter finem.

RESpondeo negatiuè; cuius ratio eſt, quia agere formaliter propter finem eſt media aſſumere & exequi gratiâ finis; cum finis ex propriâ definitione & conſequenter formaliter, ſit id cuius gratiâ aliquid fit: ſed impoſſibile eſt, quod bruta mediâ aſſumant & exequantur gratiâ finis: Ergo & impoſſibile eſt, quod agant bruta propter finem formaliter vt finis eſt. *Probatur Minor*, media aſſumere *gratiâ* finis, eſt illa aſſumere *intuitu* ipſius finis: ſed impoſſibile eſt, quod bruta media aſſumant intuitu ipſius finis: ergo nec quod illa aſſumant gratiâ finis. *Probatur Minor*, media aſſumere intuitu finis, eſt illa aſſume-

re ratione proportionis quam habent ad finem: ſed impoſſibile eſt, quod bruta media aſſumant ratione proportionis ſiue habitudinis, quam habent ad finem: ergo & impoſſibile eſt, quod bruta media aſſumant intuitu finis. *Probatur minor*: non poſſunt media aſſumi ratione habitudinis ſeu proportionis quam habent ad finem, quin talis cognoſcatur proportio & habitudo: ſed impoſſibile eſt quod talis proportio ſeu habitudo cadat ſub ſenſu, ſeu ſenſitiuâ cognitione brutorum: ergo & impoſſibile eſt, quod bruta media aſſumant ratione proportionis quam habent ad finem. *Probatur minor*, multipliciter.

Primò, quidem ex D. Auguſtino *libro octuoginta trium quaſtionum quaſt.* 3. *ſcire quo quidquam referendum ſit, non datur rationis expertibus*: ſed cognoſcere proportionem ſeu habitudinem mediorum ad finem, eſt ſcire quo quidquam referendum ſit: ergo ex D. Auguſtino non cadit proportio & habitudo illa ſub ſenſu, ſeu ſenſitiuâ cognitione brutorum.

Secundò, quod eſt de difficilioribus quæ inueſtigantur ab intellectu, illud haud dubiè cadere non poteſt ſub ſenſu: ſed proportio, habitudo & relatio ſunt de difficilioribus quæ ab intellectu inueſtigantur, cum inter omnes entitates ſint omnium minutiſſima entitas: ergo non poteſt proportio ſiue habitudo medij ad finem cadere ſub ſenſu ſeu ſenſitiuâ cognitione.

Tertiò, omnis ſenſitiua cognitio obiectum habet determinatum & limitatum, cum ſit actio potentiæ affixæ organo corporeo, certo & determinato: ergo terminari non poteſt ſenſitiua cognitio ad plura omnino diuerſa, ſiue quæ tantùm differunt, quantum duo entia differre poſſunt: ſed ſi attingeret ſenſitiua cognitio proportionem & habitudinem medij ad finem,

finem, attingeret duo aliqua omninò diuerſa, ſiue quæ tantum differunt, quantum duo differre poſſunt; cum in hoc caſu attingeret & medium, & habitudinem ſeu proportionem medij; quæ quidem duo differunt, quantum duo aliqua differre poſſunt; ex eo ſcilicet quod habitudo ſeu proportio ſit in prædicamento relationis, & medium ſecundum ſe ſupponatur in prædicamento abſolutorum: ergo impoſſibile eſt quod proportio ſeu habitudo medij ad finem cadat ſub ſenſu ſeu ſenſitiuâ cognitione brutorum.

Dices: ideò ergo non poſſunt bruta agere formaliter propter finem, quia proportionem non cognoſcunt mediorum ad finem, & finis ad media: ſed in pluribus ſaltem caſibus inintelligibile eſt, quod talis non cognoſcatur proportio: ergo & inintelligibile eſt, quod bruta non agant formaliter propter finem. *Probatur minor*, non poſſunt eligi proportionata media, relictis improportionatis, quin hoc ipſo cognoſcatur proportio; ſed plures dantur caſus in quibus relictis improportionatis mediis, eliguntur à brutis proportionata media; vt accidit, dum cani alligato obiicitur caro, & ipſe appetit dirumpere vincula; item dum colligit hirundo, feſtucas ad conſtruendum nidum; vel dum in eſtate formicæ colligunt grana, reconduntque ſe in ſuis cauernis, ad vitam tranſigendam in hyeme: ergo in his ſaltem caſibus inintelligibile eſt, quod non cognoſcatur à brutis præfata mediorum proportio.

Reſpondeo negando minorem, cuius falſitas patet euidenter ex dictis in reſponſione ad quæſitum; ad probationem vero diſtinguo maiorem: non poſſunt eligi proportionata media, relictis improportionatis quin hoc ipſo cognoſcatur proportio, ab ipſis brutis talia aſſumentibus media nego maiorem: quin hoc ipſo cognoſcatur proportio ab ipſo Deo ex

cuius,

cuius, & ſub cuius directione agunt Concedo maiorem; & in eodem ſenſu minorem concedendo Nego conſequentiam. Pro quo notandum eſt, quod quia Deus naturam condidit animantium irrationalium cum potentiis tantum materialibus & affixis organo corporeo, certo & determinato, ſubindeque & vt cognoſcitiuam cognitione determinatâ ad vnum certum determinatum, & ſenſibile obiectum, conſequenter fit, quod cum naturam illam ſicut & quamvis aliam condiderit ad ſuos fines, vbi non ſufficit cognitio illa ſenſitiua ad aſſumenda proportionata media in ordine ad aſſecutionem finis, quaſi teneatur Deus ſupplere defectum cognitionis, dirigendo ſcilicet ad illud aſſumendum medium, quod in occurrente caſu aſſumi debet; & quia non ſufficit cognitio ſenſitiua ad præfata aſſumenda proportionata media, relinquendo improportionata; cum ad hoc opus ſit, cognoſci habitudinem & proportionem mediorum, quæ quidem à cognitione potentiæ ſenſitiuæ & affixæ organo corporeo certo & determinato attingi non poteſt, vt diximus ſupra in reſolutione quæſiti, ideò fit, quod dum cani alligato obiicitur caro, & appetit ipſe dirumpere vincula, non propterea hoc fiat, quaſi cognoſcat canis proportionem, quam habet diruptio vinculorum in ordine ad apprehendendam carnem; ſed quia monetur à Deo anctore naturæ talem cognoſcente proportionem; & ita de hirundine colligente feſtucas ad conſtruendum nidum, vel de formicâ colligente in eſtate grana.

Inſtabis: non aliter colligimus, cognoſcere hominem proportionem mediorum ad finem, niſi quia ipſe de facto talia aſſumit media: ſed ipſa animantia irrationalia, talia de facto aſſumunt media: ergo & ipſa cognoſcere debent proportionem mediorum ad finem.

Reſpondeo negando abſolute maiorem, de qua ſcilicet datur & verificatur caſus oppoſitus. Nam dum quis inter homines agit ad imperium alterius, frequenter accidit, quod aliquid faciat & præſtet quod omnino proportionatum eſt & efficaciter conducit ad finem ab imperante præintentum; & tamen quia illud non præſtat niſi ex imperio alterius, frequenter accidit quod non cognoſcat ipſe proportionem, quam quidem habere poteſt illud, quod facit ad finem intentum. Non ergo ex eo præcisè colligimus hominem cognoſcere proportionem mediorum ad finem, quia ipſe de facto aſſumit proportionata media; ſed quia, & potentiam habet intellectiuam nulli affixam organo corporeo, quæ propterea poteſt apprehendere omne ens, ſubindeque & rem quæ dicitur medium, & ipſam rationem medij, ſiue & medium & medij proportionem; & prætereà quia homo ex proprio agendi modo agit cum indifferentiâ nec agit cum determinatione ad vnum, adeò vt ex duobus propoſitis obiectis, ſiue ex æquo ſiue inæqualiter delectabilibus poſſit ad libitum quodlibet illorum eligere, ex quo conſequenter fit, quod ſeipſum moueat in agendo, & ita quod poſſit ſe mouere in media, ratione finis. Cum igitur nullum ex his duobus competat brutis, vt per ſe patet, conſequenter fit quod dum bruta mouentur in media vel in finem non propterea cognoſcere debeant nec poſſint proportionem vel finis ad media, aut mediorum ad finem; cum nec poſſint cognoſcere omne ens, ſeu tam inſenſibile, quam ſenſibile, vt requireretur, cum præfata proportio ſeu habitudo ſit inſenſibilis, nec ſe moueant in media vel in finem, ſed quodam naturali impulſu & naturali neceſſitate, ſiue omni ſeclusâ indifferentiâ ad talia moueantur.

Quæres: quænam ſit cauſalitas finis.

Reſpondeo

Reſpondeo primò, cauſalitatem finis non eſſe ipſummet actum, quo voluntas appetit finem, ſed quandam motionem, excitationem & inclinationem voluntatis à fine, vt voluntas ipſum appetat finem. Ratio autem huius eſt, quia omnis cuiuſlibet cauſalitas mediat & mediare debet inter ipſam cauſam vt in actu primo completè conſtitutam ad cauſandum, & illius effectum; ideo namque actio dicitur cauſalitas cauſæ efficientis, quia ſupponit illam in actu primo conſtitutam ad cauſandum, & præcedens illius effectum mediat inter vtrumque: iam ſic eſt quod talis excitatio & motio voluntatis à fine mediat inter ipſum finem in actu primo conſtitutum ad cauſandum, & illius effectum: primo namque ſupponit finem in actu primo conſtitutum, quia ſcilicet finalis cauſa conſtituitur in actu primo ad cauſandum per ſuam bonitatem, & applicatur ac completur per apprehenſionem, quæ quidem duo ſupponuntur ad talem motionem & excitationem voluntatis à fine, cum ideò finis voluntatem moueat, quia habet bonitatem applicatam & propoſitam per apprehenſionem intellectus. Item & præcedit præfata motio, ſeu excitatio effectum ipſius finis; cum primus effectus finalis cauſæ ſit actus voluntatis, quo voluntas ipſum appetit finem, & tunc talis motio & excitatio præcedat, quatenus ſcilicet ideò appetit voluntas finem, quia ad illum appetendum eſt ab ipſo fine mota, excitata & inclinata: ergo huiuſmodi motio & excitatio voluntatis à fine debet eſſe id, in quo conſiſtit finis cauſalitas.

Reſpondeo ſecundò, pro maiori huius declaratione, quod talis motio & excitatio finis, quo ad ſui amorem mouet excitat voluntatem, & in quâ diximus, cauſalitatem finis conſiſtere, nihil reale etiam intentionale imprimit voluntati; ſed ſolùm per quandam ſimpathiam

pathiam cum ipſâ illam ſic mouet & excitat. Ratio autem primæ partis eſt, quia tale quid reale quantumvis intentionale, ſi ſemel ſupponatur productum in voluntate, debet habere cauſam aliquam ſui efficientem; non enim dari poteſt effectus realis ſine cauſa efficienti: ſed ſic eſt quod non poteſt finis eſſe efficiens cauſa illius realis, tum quia cauſalitas finis non eſt cauſalitas efficiens, tum etiam quia poteſt finis non realiter phyſicè, ſed realiter ſolum in apprehenſione exiſtens ſuam exercere cauſalitatem finalem: ergo finalis cauſa per talem motionem & excitationem nihil propterea reale, etiam intentionale imprimit voluntati. Vnde dicendum eſt, quod ſolum voluntatem mouet & excitat per quandam cum voluntate ſimpathiam; cuius ratio eſt, quia propter ſimpathiam, quam habet voluntas cum bonitate ſibi conuenienti, eo ipſo quod aliqua bonitas ſibi conueniens ab intellectu ei proponatur; ſi aliàs voluntas propter inclinationem ad aliud obiectum non ſit ad iſtud indiſpoſita aut indurata, inclinatur, mouetur & excitatur, vt iſtud appetat, & in amorem & appetitum elicitum illius prorumpat.

Quod ſi dicas, quod in voluntate ſolum illius actus elicitus circa aliquod obiectum habet rationem inclinationis ad illud; ac proinde quod antecedenter ad actum elicitum, quo voluntas appetit finem, nulla intelligitur inclinatio, aut propenſio ipſius voluntatis ad illum. Ad hoc reſpondetur negando præfatum antecedens, nam voluntatem priùs, quaſi per modum cuiuſdam ponderis & inclinationis naturalis intelligimus inclinatam ad finem, & poſteà per actum elicitum appetitus ipſius finis ad ipſum finem libere & virtualiter inclinare. Vnde cum ait D.Thomas *quæſt.22. de veritate artic.2.* quod ſicut influere cauſæ efficientis eſt agere, ita & influere

fluere cauſæ finalis eſt appeti & deſiderari, loquitur ibi S Doctor non de actu elicito voluntatis, quo ab illa appetitur & deſideratur finis: ſed de priori & præfatâ voluntatis inclinatione & propenſione ad finem, per ſimpathiam habitâ, quâ etiam quaſi quodam appetitu innato finis appetitur & deſideratur.

Dices quod nullatenus poteſt dari cauſalitas alicuius cauſæ, abſque eo quod detur effectus illius; licet enim cauſa in actu primo dari poſſit abſque ſuo effectu, non tamen vt in actu ſecundo cauſans: ſed ſic eſt, quod dari poteſt præfata motio & excitatio voluntatis à fine, abſque eo quod detur effectus aliquis, aliquis videlicet actus voluntatis; cum adhuc tali ſuppoſitâ motione & excitatione voluntatis à fine, voluntas maneat libera ad elicientiam & non elicientiam ſui actus ad finem: ergo in tali motione voluntatis à fine præuiâ ad omnem actum ipſius voluntatis conſiſtere nequit finis cauſalitas.

Reſpondeo primò, negando minorem: effectus namque primus & immediatus talis motionis & excitationis finis, in qua eius cauſalitas finalis conſiſtit, in hoc eſt, quod ſit voluntas ipſa inclinata, mota & excitata per modum naturalis cuiuſdam propenſionis ad elicientiam actus appetitus eliciti circa finem: & is primus effectus nunquam eſt à cauſalitate finis ſeparatus, nec non & quantum eſt ex ſe infert etiam in voluntate alium quaſi mediatum effectum, ſcilicet appetitum elicitum ipſius voluntatis circa finem.: licet quia voluntas ſic priùs mota & excitata à fine, adhuc manet libera ad talem actum appetitus eliciti, poſſit in illum non prorumpere, etiam vt priùs mota & excitata. Secundò autem reſponderi poteſt, negando ſimiliter minorem, propterea quod quandocumque adeſt præfata motio & excitatio voluntatis à fine, in quâ eius cauſalitas conſiſtit, toties volun-

tas

tas aliquem actum appetitus eliciti, efficacem ſcilicet vel inefficacem habet circa finem, vt ipſa teſtatur experientia: quod ſi accideret nullum talem elici actum, hoc tunc ideò eſſet, quia reuera finis quantumvis ex ſe in actu primo potens voluntatem mouere & excitare, de facto tamen propter ipſius voluntatis indiſpoſitionem & duritiem, aut illius ad aliud obiectum contrariam inclinationem, nullatenus illam moueret & excitaret finis; & ita nunquam ſaluatur cauſalitas finis, abſque eo quod de facto inferat aliquem actum circa illum à voluntate elicitum, efficacem ſcilicet vel inefficacem.

COROLLARIVM

De caſu, fortunâ & fato.

NOtabis primò, fortunam, ex Ariſtotele, eſſe cauſam efficientem peraccidens, in his quæ ſecundum propoſitum fiunt, raróque contingunt Primò quidem reducitur fortuna ad cauſam efficientem, eo quod ſcilicet nón inueniatur niſi in his, quæ ex intentione operantur, & operari ex intentione ſoli competat efficienti cauſæ. Secundò dicitur fortuna cauſa peraccidens, ad differentiam ſcilicet cauſæ per ſe, quæ quidem verificari nequit de fortuna, vt ex terminis patet. Quia tamen multiplex eſt cauſa peraccidens, non propterea omnis illa eſt fortuna, ſed illa ſolùm, quæ præter intentionem operantis aliquem attingit effectum: vt cum fodiens terram ex intentione ſepeliendi defunctum, aliquem inuenit theſaurum, additur autem tertia particula, quod

ſcilicet fortuna in his reperitur, quæ rarò contingunt: nam in his quæ frequenter accidunt, etiamſi præter intentionem agentis contingant, propriè non eſt fortuna; dicitur tandem fortuna reperiri ſolum in his, quæ ſecundum propoſitum operantur; in aliis namque effectus per accidens & præter intentionem agentis ſecutus, à fortuna non eſt, ſed à caſu; vnde definitio caſus eadem eſt ac definitio fortunæ, hâc vltimâ demptâ particulâ.

Notabis ſecundò, poſſe quidem reſpectu agentium particularium reperiri caſum & fortunam, non vero reſpectu Dei, effectus namque fortuitus contingit ex concurſu duarum cauſarum præter intentionem illarum, vt patet in exemplo, quod affert Diuus Thomas 1. *p. quæſt.* 116 *artic.* 1. de domino mittente duos ſeruos ad eundem locum, & quidem vtrumque ſeorſum,cum intentione,vt tali loco mutuò ſint ſibi obuij; tunc enim occurſus illorum erit quidem reſpectu illorum fortuitus, & præter illorum intentionem, non tamen erit fortuitus reſpectu Domini illos in talem locum dirigentis, cum non ſit præter intentionem illius, vtpote qui vt ſibi occurrerent, illos in talem locum miſit & deſtinauit. Cum igitur reſpectu cauſarum inferiorum poſſit aliquid hoc modo contingere præter illam intentionem, nihil tamen poſſit eſſe præter intentionem Dei, qui omnia præuidet & determinat, ideò reſpectu cauſarum inferiorum, poteſt eſſe fortuna, & effectus fortuitus, non tamen reſpectu Dei. Et hoc modo concedere fortunam, nullum eſt inconueniens, ſolumque inconuenit illam concedere, vt aliqui Gentiles exiſtimantes fortunam eſſe aliquam primam cauſam effectuum per accidens, qui non reducebantur ad Deum.

Notabis tertiò, fatum eſſe ipſam infallibilem diſpoſitionem cauſarum creatarum deri-

uatam

uatam à diuina prouidentia ad executionem effectuum. In quo opponimur duplici extremo errori, alteri aliquorum exiſtimantium, fatum eſſe ſeriem & ordinem naturalium cauſarum, quæ ineuitabili neceſſitate effectus operatur: alteri aliorum, vt Ciceronis *in libris de naturâ deorum & de diuinatione*, qui vt neceſſitatem fati aduersùs Stoïcos negaret, in aliam incidit amentiam, vt diceret Deum non eſſe præſcium omnium futurorum; dicebat enim, quod ſi præſcita ſunt à Deo omnia futura, eo conſequenter ordine neceſſariò euenient, quo futura eſſe præcita ſunt; ac proinde non eſſet in noſtra poteſtate euitare mala quæ facimus, aut facere quæ omittimus bona: & ita inquit D. Auguſtinus, vt homines faceret liberos, fecit ſacrilegos & diuinæ prouidentiæ iniurioſos; fatum igitur eo modo quo Gentiles ſtabiliebant negamus, & cum Ariſtotele & D. Thoma 3. *contra gent. cap.* 92. fatum concedimus, prout eſt ordo cauſarum naturalium præuiſus & prædefinitus ſeu præordinatus á Deo; cumque Deus quantumvis cauſas ſecundas prædefiniat & determinet, quia tamen earum operationem, non ſolum quoad ſubſtantiam, ſed etiam quoad modum libertatis vel neceſſitatis definit & determinat, ex tali Dei ordinatione non tollitur libertas cauſæ ſecundæ, conſequenter fit, quod quamvis fatum ſit infallibilis ordinatio cauſarum naturalium à Deo, & vt tale à nobis admittatur, non propterea omnibus cauſis ſecundis neceſſitatem infert, ſed quamlibet illarum iuxta eius naturam Deus infallibili ſuo fato ſeu prædefinitione determinat & ordinat.

LIBER

LIBER III.

Phyſica vniuerſalis, vbi de proprietatibus entis ſeu corporis mobilis in communi.

PRÆTER intrinſeca ſeu eſſentialia principia, tum præter extrinſeca, ſuas habet proprietates diuerſas ens ſeu corpus mobile & naturale; adeoque cum de principiis eius intrinſecis, materiâ ſcilicet & formâ actum fuerit in primo libro; & in ſecundo de principiis eiuſdem extrinſecis, quæ ſunt efficiens cauſa & finalis, in hoc conſequenter acturi ſumus de eius proprietatibus, inter quas conſiderari ſolet imprimis motus, tum finitudo, continuitas ſeu quantitas, locus connaturalis, & tempus ſiue duratio. Sit igitur

QVÆSTIO I.

Vtrum motus realiter diſtinguatur à termino ad quem.

PRæmittendum 1. pro declaratione naturæ & quidditatis motus, optimè definiri motum, quod ſit *actus entis in potentia, prout in potentia*, pro quo eſt aduertendum ex D. Thomâ 3. *phyſic. lect.* 2. quod antequam aliquid

aliquid moueatur eſt in potentiâ ad actum perfectum, qui eſt terminus motus, & ad imperfectum qui eſt ipſe motus: ſic aqua antequam incipiat calefieri, eſt in potentia ad eſſe calidam: cum autem calefit, reducitur in actum imperfectum, qui eſt motus calefactionis, ſed reſpectu ſui termini adhuc remanet in potentiâ. Ex quo colligitur quod mobile poteſt eſſe in triplici ſtatu, videlicet omninò in potentiâ, & tunc non mouetur; vel in actu perfecto & ſub termino ad quem, & tunc iam ceſſat ratio eſſendi in potentia ſicut & motus, & ſuccedit mutatum eſſe, vel denique vt eſt in actu imperfecto & vt eſt in viâ & acquiſitione ad actum perfectum, & in tali actu imperfecto conſiſtit illius motus. Vnde cum in definitione motus dicitur, quod eſt actus entis in potentia, actus ibi ſumitur quaſi indifferenter ad actum perfectum & imperfectum, & ponitur loco generis; & quaſi per differentiam conſtitutiuam motus determinatur per alteram definitionis particulam, ſcilicet *provt in potentia*: per hanc enim particulam diſtinguitur motus ab omni alio actu, qui quamvis ſit actus entis præexiſtentis in potentia ad illum, non tamen relinquit illud in potentiâ formaliter ad alterum perfectiorem actum, qualiter illud relinquit motus, quatenùs eſt tendentia & via ad terminum ad quem per modum acquiſitionis illius, & per modum ipſius fieri, & fluxus ad illum: de hoc ergo motu inquiri ſolet an realiter diſtinguatur à termino ad quem; & quia motus ille eſt *fieri* ſui termini, ideò & de illo procedit quæſitum & provt comprehendit motum ſtrictè dictum, qui eſt motus ſucceſſiuus, & provt etiam comprehendit quamvis mutationem inſtantaneam, v. g. generationem ſubſtantialem, vtpote quæ eſt etiam *fieri* ſui termini, & vt tale actus entis in potentia provt in potentiâ; cum prius naturâ intelligatur in

in ſubiecto mobili, quam forma genita, ſubindeque & illud in eo priori actuans, relinquat & actu & vt in potentiâ ad vlteriorem actum, ſiue ad actum perfectum.

Præmittendum 2. pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque vim habitura principij, puta quod *inter ea non eſt identitas, quorum vnum multiplicatur, manente altero immultiplicato:* quod *motus ſe habet ad terminum ad quem, ſicut id quo fit ad id quod fit:* quod *quæ ſunt diuerſa inter ſe, non poſſunt identificari cum vno tertio.* Ratio autem primi eſt quia identitas idem ſignificat & idem ſonat quod eadem entitas: ſed implicat in terminis quod eadem entitas multiplicata ſit, & maneat immultiplicata: ergo & implicat, quod ſit inter ea identitas, quorum vnum multiplicatur, manente altero immultiplicato. Quantum verò ad ſecundum, puta quod motus ſe habet ad terminum ad quem ſicut id *quo* fit ad id *quod* fit, ratio huius eſt, quia motus ſe habet ad terminum ad quem ſicut fluxus, tendentia, acquiſitio & poſitio illius; ergo & ad illum ſe habet tanquam ipſius *fieri*; vnde cum fieri ſe habeat ad terminum ſicut id *quo* fit, & terminus ſe habeat ad ſuum fieri vt id *quod* fit, conſequens eſt, quod ita & taliter ſe habeat motus ad terminum; denique quod ea quæ ſunt inter ſe diuerſa, non poſſint identificari cum vno tertio, quod eſt tertium præmiſſum principium ex eo patet principio per ſe noto, puta quod quæ ſunt eadem vni tertio ſunt etiam eadem inter ſe. His ergo tribus præmiſſis tanquan certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit:

CONCLVSIO: *non poteſt motus eſſe identificatus cum termino ad quem, ſed*

debet ab eo realiter modaliter diſtingui.

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio: *non poteſt inter ea eſſe identitas, quorum multiplicatur vnum, manente altero immultiplicato:* ergo nec poteſt motus eſſe identificatus cum ſuo termino. *Probatur conſequentia*, multiplicatur motus immultiplicato manente termino ad quem: ergo hoc ipſo quod non poteſt inter ea eſſe identitas, quorum multiplicatur vnum manente altero immultiplicato, nec poteſt motus eſſe identificatus cum ſuo termino. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, motus ſe habet ad terminum ad quem ſicut paſſiuum fieri ad rem quæ fit: ſed multiplicatur entitatiuè paſſiuum fieri, manente re quæ fit vnâ & immultiplicata: ergo & multiplicatur motus, immultiplicato manente termino ad quem. *Maior* conceditur, & per ſe patet: ipſum enim paſſiuum fieri eſt via, & fluxus ad terminum ad quem, ac eius acquiſitio, proindeque & eſt motus ad illum. *Probatur minor*, dum homo verbi gratia fit, pendet in ſuo fieri & ab alio homine & à cœlo & à Deo: ſed non pendet vno & eodem paſſiuo fieri, ſeu vna & eadem paſſiuâ dependentiâ: ergo multiplicatur paſſiuum fieri manente re quæ fit vna & immultiplicata. *Maior* conceditur. *Probatur minor:* paſſiua dependentia hominis geniti ab alio homine eſt ſolum quantum ad fieri, non autem ad conſeruari, vt per ſe patet, ſubindeque & deſinit homine genito: ſed paſſiua eiuſdem dependentia à cauſis vniuerſalibus, puta à cœlo & à Deo non eſt ſolum quantum ad fieri, ſed etiam quantum ad conſeruari, adeoque & continuatur: ergo non pendet homo genitus vno & eodem paſſiuo fieri, ſeu vna & eadem paſſiuâ dependentia ab homine generante, à cœlo & à Deo: ergo multiplicatur paſſiuum fieri, manente re quæ fit vna & immultiplicatâ:

ergo

ergo multiplicatur motus immultiplicato manente termino ad quem: ergo hoc ipſo quod inter ea eſſe nequit identitas, quorum multiplicatur vnum, manente altero immultiplicato (quod eſt primum præmiſſum principium) nec poteſt motus eſſe indentificatus cum termino ad quem.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio: *motus ſe habet ad terminum ad quem ſicut id quo fit ad id quod fit*. ergo non poteſt motus non diſtingui realiter modaliter à termino ad quem. *Probatur conſequentia*, non poteſt id *quod* fit ſibi identificare illud *quo* fit: ergo hoc ipſo quod ſe habet motus ad terminum ſicut id *quo* fit ad id *quod* fit, non poteſt non diſtingui à termino ad quem ſaltem realiter modaliter. *Probatur antecedens*, eadem eſt ratio identitatis vel diſtinctionis inter id *quod* fit, & id *quo* fit, ac inter id *quod* facit, & id quo facit: ſed id quod facit non poteſt in creatis ſibi identificare illud quo facit: ergo neque illud quod fit poteſt ſibi identificare illud quo fit. *Maior* conceditur & patet ex terminis. *Probatur minor*, in nulla creata lineâ poteſt actus primus, ſeu id quod eſt in actu primo ſibi identificare actum ſecundum: ſed id *quod* facit comparatur in lineâ operandi ad id *quo* facit, tanquam actus primus ſeu ens in actu primo ad actum ſecundum: ergo id quod facit non poteſt in creatis ſibi identificare illud quo facit. *Minor* conceditur & per ſe patet, cum per id *quo* facit, exerceatur res in linea operandi, & reducatur ad actum ſecundum, ſeu ad actualitatem vltimam illius lineæ. *Probatur maior*, in nulla creatâ lineâ poteſt actus primus eſſe à ſe in actu ſecundo: ſed ſi identificaret ſibi ſuum actum ſecundum, eſſet à ſe in actu ſecundo: ergo in nulla creatâ lineâ poteſt actus primus ſibi identificare actum ſecundum. *Maior*

conceditur ab omnibus, & per ſe patet: eſſe namque ab alio tranſcendit omnia quæ ſunt in creatura, ſicut eſſe à ſe tranſcendit omnia quæ ſunt in Deo. *Probatur minor*, omne quod eſt, & non eſt tale per cauſam eſt à ſe tale: ſed quod ſibi identificat actum ſecundum, eſt in actu ſecundo, vt ſupponitur, & non eſt in eo per cauſam: ergo quod ſibi identificat ſuum actum ſecundum, non poteſt non eſſe à ſe in actu ſecundo. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, quod non eſt tale per cauſam formalem, ſeu quod non pendet à causâ formali vt tale ſit, illud à nulla habet cauſa quod ſit tale; cum tale quid non habeat tunc materialem cauſam, vtpote quæ correlatiua eſt ad formalem; nec etiam habeat efficientem cauſam aut finalem, vtpote quæ, cum extrinſecæ ſint non poſſunt rem intrinſecè conſtituere talem, niſi mediante causâ formali, quæ dat eſſe intrinſecum & ſpecificum: ſed quod ſibi identificat ſuum actum ſecundum non habet tunc formalem cauſam, per quam conſtituatur in actu ſecundo; aliàs cum formalis illa cauſa non alia eſſet quam actus ſecundus, eſſet tunc idem cauſa formalis ſui ipſius: ergo quod ſibi identificat actum ſecundum eſt in actu ſecundo, nec tamen eſt in eo per cauſam: ergo vbi actus primus ſibi identificat actum ſecundum, eſt à ſe in actu ſecundo: ergo non poteſt actus primus identificare ſibi in creatis actum ſecundum: ergo non poteſt id quod facit ſibi identificare in creatis id quo facit: ergo nec poteſt id quod fit ſibi identificare id quo fit: ergo hoc ipſo quod motus ſe habet ad terminum ad quem vt id quod fit ad id quo fit (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) nec poteſt motus identificari cum termino ad quem.

Nota. *Nota.*

Probatur

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio: *Quæ ſunt inter ſe diuerſa non poſſunt eſſe identificata cum vno tertio*: ergo non poteſt motus eſſe identificatus cum termino ad quem. *Probatur conſequentia*, ſi identificaretur motus cum termino ad quem, duo inter ſe diuerſi motus identificarentur cum vno & eodem termino: ergo hoc ipſo quod duo inter ſe diuerſa non poſſunt eſſe identificata cum vno tertio, nec poteſt hoc ipſo motus eſſe identificatus cum termino ad quem. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, generatio hominis, & eiuſdem reproductio per reſurrectionem ſunt duo inter ſe diuerſi motus: ſed ſi eſſet motus identificatus cum termino ad quem, duo præfati motus identificarentur cum vno & eodem termino: ergo & cum vno & eodem termino identificarentur duo inter ſe diuerſi motus. *Maior* per ſe patet. *Probatur minor*, idem entitatiuè eſt homo genitus, & per reſurrectionem poſt mortem reproductus: ergo motus illi generationis & reproductionis terminantur ad vnum & eundem entitatiuè terminum: ſed ſi eſſet motus identificatus cum termino ad quem, tunc duo illi motus identificarentur cum termino, ad quem terminarentur: ergo ſi eſſet motus identificatus cum termino ad quem, tunc duo illi motus identificarentur cum vno & eodem termino: ergo ſi eſſet motus identificatus cum termino ad quem, duo inter ſe diuerſi motus identificarentur cum vno & eodem termino: ergo ſi eſſet motus identificatus cum termino ad quem, duo inter ſe diuerſa identificarentur cum vno tertio: ergo hoc ipſo quod duo inter ſe diuerſa non poſſunt indentificari cum vno tertio (quod eſt tertium præmiſſum principium) nec poteſt eſſe motus identificatus cum termino ad quem.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies primò, id quo procedit effectus eſt motus ad ipſum: ſed effectus ſeipſo & propriâ entitate procedit: ergo & in ſeipſo & in propriâ entitate importat motum ſubindeque & illum ſibi identificat.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: ſed effectus ſeipſo & ſuâ propria entitate procedit, loquendo *vt quod* itavt ipſa effectus entitas ſit id *quod* procedit Concedo: loquendo *vt quo*, ita quod & ſit ipſa effectus entitas & id quod procedit, & quo procedit Nego minorem & conſequentiam; etenim res ſe habet in fieri, ſicut in eſſe, & in eſſe ſicut in fieri: iam ſic eſt quod ipſa effectus entitas & natura, quamvis ſit id *quod* eſt, non eſt nec ſibi identificat id *quo* eſt; ex eo ſcilicet quod in omni ente per participationem præter id quod participat eſſe, quod quidem eſt illud *quod* eſt, reperitur & reperiri debet id quod participatur, ſeu ipſum eſſe participatum, quod eſt id *quo* participans eſt: ergo quamvis ipſa effectus entitas ſit de facto id quod procedit, adhuc tamen admitti debet ſuperadditum fieri, quod tanquam modus ſuperadditus ſit id, quo effectus procedit.

Inſtabis: ſi eſſet præfatum fieri ſiue præfatus motus modale quid præter entitatem ipſius effectus, eſſet etiam effectus aliquid ſine ſuo fieri, cum eſſet aliquid præter illud: ſed implicat in terminis, quod ſit effectus aliquid ſine ſuo fieri, cum per ipſum fieri ponatur extra cauſas, ſubindeque & ſolùm per illud fiat quid: ergo & implicat quod ipſum fieri ſit modale quid præter entitatem effectus.

Reſpondeo

Reſpondeo negando maiorem: Aliud enim eſt eſſe entitatem effectus aliquid præter ſuum fieri, & aliud eſt eſſe aliquid ſine ſuo fieri: quod quidem patet & exemplo & ratione: exemplum eſt in dependentiâ quam habet omnis & quævis creatura à Deo. Certum enim eſt quod quævis creatura eſt aliquid præter illam dependentiam, cum ad illam comparetur tanquam habens ad habitum; & nihilominus ipſa creatura non eſt aliquid ſine tali dependentia, cum mediâ tali dependentiâ ponatur in rerum naturâ & participet eſſe: non ergo verum eſt, quod illud omne quod eſt aliquid præter aliud, ſit etiam aliquid ſine illo; Cuius ratio eſt, quia hoc ipſo quod aliquid comparatur ad aliud vt id quod eſt ad id quo eſt, vt id quod fit ad id quo fit, vt id quod dependet ad id quo dependet, eſt hoc ipſo aliquid præter illud, vt ex terminis patet: ſed hoc ipſo quod ſe habet vt id quod eſt ad id quo eſt, &c. eſſe non poteſt aliquid ſine illo, vt ſimiliter patet ex terminis: ergo ex eo quod effectus eſt aliquid præter ſuum fieri, non propterea eſſe debet aliquid ſine ſuo fieri.

Vrgebis, ſi ipſum fieri eſſet aliquid præter id quod fit, dum fieret calor verbi gratia in aquâ, duplex ibi interueniret mutatio, altera ſcilicet qua reciperet ipſum fieri, & altera qua reciperet calorem qui fit: ſed abſurdum eſt dicere, quod in calefactione aquæ duplex in ea interueniat mutatio; cum non mutetur niſi quia calefit, & vnica ſit ibi calefactio: ergo non eſt ipſum fieri aliquid præter entitatem termini qui fit.

Reſpondeo negando ſequelam maioris. Licet enim dum aqua calefit (& idem dico de quolibet alio mobili) duplicem recipiat realitatem, motus videlicet & termini; quia tamen entitas motus eſt tantum vialis, ac modalis, ſubindéque & talis, quæ non tam ſui eſt quam alterius, ſcilicet termini ad quem eſt, ideo fit

quod vnica totali mutatione aqua per receptionem motus & caloris mutatur; atque ita non ibi propterea interuenit duplex motus ſiue duplex mutatio, ſed vnicus tantum motus cum ſuo termino, adeò vt per motum incipiat mutari aqua, & perficiatur eius mutatio receptione termini. Quia enim terminum non poteſt recipere niſi medio motu, ideò vt mutetur per termini receptionem, oportet quod vialiter etiam & imperfectè mutetur receptione motus, ita tamen quod ex vno & altero vna tantum adintegretur mutatio vt dictum eſt.

Vrgebis vltimò, ex Ariſtotele *in lib. 3. Phyſicorum, text.* 4. non eſt aliud motus præter res ad quas eſt: ſed non poteſt hoc dictum conciliari cum concluſione, nec cum doctrinâ ſupra in ſolutionibus expoſitâ: ergo non eſt præfata concluſio & doctrina iuxta mentem Philoſophi.

Reſpondeo, negando minorem: poteſt enim præfatum teſtimonium dupliciter exponi, & iuxta quamlibet expoſitionem cum concluſione noſtra & doctrinâ ſupra expoſitâ conciliari. Primò namque exponi poteſt dicendo, quod in hoc teſtimonio ſolum intendit Philoſophus, non eſſe motum aliquam entitatem perfectam & completam præter res ad quas eſt motus, ſed ſolum entitatem quandam imperfectam, modalem & vialem; huius autem expoſitionis fundamentum eſt, quia hoc ipſo quod motus eſt tantum modus ſe habens eſſentialiter *vt quo*, hoc ipſo non tam ſui eſt quam alterius ſiue rei ad quam eſt; ac proinde cum ea quæ ita ſe habent, vt non tam ſint ſui quam alterius, non ponant in numero cum illo propriè loquendo, aut ſaltem non ſoleant numerari, quaſi ponentia in numero cum illo: ideò fit quod loquens de motu Ariſtoteles dicat non eſſe aliquid præter rem ad quam eſt, quamvis ſit modalis & vialis

vialis entitas præter illam. Vel ſecundo intelligi poteſt hoc teſtimonium, quod ſolum intendat Ariſtoteles, motum non eſſe aliquid præter rem ad quam eſt, quod ad diuerſam pertineat ſpeciem aut diuerſum prædicamentum; quia ſcilicet cum motus ſit imperfecta entitas & vialis ad terminum, ad ſpeciem per conſequens & prædicamentum ſui termini reduci debet.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo, Diuum Thomam omninò fauere præfatæ noſtræ concluſioni, quod imprimis colligo *ex* 3. *Phyſicorum*, *lect.* 4. vbi hæc habet: *Quantum ad id quod eſt in rerum naturâ de motu* (id eſt quantum ad entitatem) *motus ponitur per reductionem in illo genere quod terminat motum, ſicut imperfectum reducitur ad perfectum; ſed quantum ad id quod ratio comprehendit circa motum, ſcilicet eſſe medium quoddam inter duos terminos, ſic iam implicatur ratio cauſæ & effectus; nam reduci aliquid de potentia in actum non eſt niſi ab aliquâ cauſâ agente. Et ſecundum hæc motus pertinet ad prædicamentum actionis & paſſionis.* Hæc Diuus Thomas, ex quibus argumentor ſic

Motus quantum ad id quod eſt in rerum naturâ, ſiue quantum ad entitatem reducitur ad genus ſui termini ex D. Thomâ ſicut imperfectum ad perfectum: ergo ex D. Thomâ motus eſt imperfecta entitas etiam vt eſt in rerum natura, & terminus illius entitas perfecta: ſed imperfectum in eo ſtatu & ſub eâ ratione quâ imperfectum eſt diſtinguitur à perfecto: ergo motus diſtinguitur ex D. Thomâ à termino, nedum ſecundum conſideratio-

nem intellectus, ſed etiam in rerum naturâ, vt imperfectum à perfecto: ſed in rerum naturâ non diſtinguitur aliquid ab alio, vt imperfecta entitas, niſi vel quia pars eſt illius, vel quia eſt illius modus: ergo cum non ſit motus pars ſui termini, diſtingui debet ex D. Thomâ tanquam modalis entitas, à re cuius eſt modus.

Secundò, hoc idem colligo ex his quæ habet Diuus Thomas 1. *part. quæſt.* 45. *art.* 2. *ad primum*, vbi inquit: *Quod actio & paſſio conueniunt in ſubſtantia motus, & differunt ſolum ſecundum diuerſas habitudines.* Ex quibus ſic arguere licet.

Actio ex D. Thomâ eſt idem entitatiuè cum motu; ſed actio eſt realiter modaliter diſtincta à re ex eodem ſancto Doctore: ergo & motus. *Probatur Minor*, modus operandi ſequitur modum eſſendi: ergo vbi modus eſſendi eſt talis, quod in re diſtinguatur modaliter id *quo* res eſt ab eo *quod* eſt, debet & modus operandi eſſe talis, quod in eo diſtinguatur modaliter id *quo* res agit, aut *quo* res fit, (quod quidem non aliud eſt quam actio) ab eo quod agit aut *quod* fit: atqui perpetuus eſt Diuus Thomas in docendo, quod in modo in eſſendi creato diſtinguitur à parte rei in re id quo res eſt, ſeu ipſum eſſe ſiue exiſtere ab eo *quod* eſt, ſeu quod exiſtentiam habet, vt oſtendimus *in* 1. *lib. Metaphyſ. in quæſt. de ente eſſentia & exiſtentia*: Ergo & ſentit D Thomas quod actio quæ eſt id quo res agit, & quo res fit, realiter modaliter diſtingui debeat, ab eo quod agit, aut quod fit.

QVÆ-

QVÆSTIVNCVLA

Quid requiratur ad vnitatem numericam motus.

RESpondeo, ad vnitatem numericam motus requiri imprimis vnitatem numericam mobilis, tùm vnitatem temporis; tùm etiam vnitatem & ſpecificam & numericam termini ad quem; ac tandem vnitatem agentis totalis, non tamen in eſſe entis: primò quidem requiritur ad eius vnitatem numericam vnitas numerica ſubiecti mobilis, quod ex eo patet, quia accidentia licet in diſtinctis numero ſubiectis poſſint eſſe contigua, non tamen continua, vt patet in quantitate, quæ in diuerſis numero ſubiectis reperitur: ergo nec motus in diuerſis numero ſubiectis poteſt eſſe continuus: iam ſic eſt quod ad eius vnitatem numericam requiritur continuitas ſeu continuatio, cum ſit ens ſucceſſiuum: ergo ad vnitatem numericam motus requiritur vnitas numerica ſubiecti mobilis.

Quod autem requiratur & vnitas temporis, ex hoc colligitur quod motus vt ſit numero vnus & idem, nulla debet quiete interrumpi; cum interruptio tollat continuationem, in qua conſiſtit vnitas ſucceſſiui entis: ergo vt ſit motus numero vnus, nulla debet eſſe pars temporis ſeu durationis illius, cui pars motus non correſpondeat: ſed in hoc conſiſtit vnitas temporis, quod ſcilicet nulla ſit pars illius, cui non correſpondeat pars motus: ergo & requiritur vnitas temporis ad vnitatem numericam motus. Item requiritur & vnitas tùm ſpecifica

tum numerica termini ad quem: ſpecifica quidem; hæc enim vt dicemus requiritur ad vnitatem ſpecificam motus: atqui vnitas ſpecifica motus requiritur ad vnitatem eiuſdem numericam, quæ ſcilicet in continuatione conſiſtit; propterea quod cum continua ſint, quorum vltima ſunt vnum, & vltima eorum quæ ſunt diuerſæ ſpeciei non poſſint eſſe vnum, conſequenter fit, quod quæ diſtinctæ ſunt ſpeciei non poſſint continuari: ergo ad vnitatem numericam motus requiritur vnitas ſpecifica termini ad quem: ſed prætereà requiritur & numerica vnitas eiuſdem termini, cuius ratio eſt, quia motus, hoc ipſo quod eſt idem numero, in eodem recipitur ſubiecto, in quo eius recipi debet terminus: cum idem ſit ſubiectum mobile reſpectu vtriuſque: ſed ſic eſt quod ſi idem numero motus terminaretur ad duos terminos numericè diſtinctos, non poſſent termini in eodem recipi ſubiecto in quo reciperetur motus; cum termini illi eſſent tunc accidentia ſolo diſtincta numero, vtpote qui ſupponi debent in eadem ſpecie & vnitatem habere ſpecificam, vt ſupra diximus; & duo accidentia ſolo diſtincta numero eſſe non poſſint in eodem numero ſubiecto: ergo debet idem numero motus terminum habere eundem, nedum ſpecificè, ſed etiam numericè.

Denique ad vnitatem numericam motus requiritur vnitas agentis totalis, non tamen in eſſe entis. Cum enim motus identificetur cum actione, ideò licet non formaliter ſub ratione motus, ſed ſub ratione actionis reſpiciat agens, materialiter tamen quidquid requiritur ad vnitatem actionis numericam, requiritur & ad vnitatem numericam motus ratione præfatæ identitatis: ſed ſic eſt quod ad vnitatem numericam actionis non requiritur vnitas omnimoda agentium etiam in eſſe entis, cum plura in eſſe entis poſſint partialiter

concur-

concurrere ad eandem numero actionem, ſicut cum plures partialiter mouent nauim; requiritur tamen vnitas agentis totalis, cum idem numero effectus non poſſit à pluribus cauſis totalibus prouenire: ergo ad vnitatem numericam motus requiritur & vnitas agentis ſeu motoris totalis.

Dices 1. quod cum canis vel aliud viuens de turri decidens moritur in medio deſcenſus, non eſt idem numero mobile, vtpote quod in principio informatur formâ viuentis, & poſteà formâ cadaueris: ſed hoc nonobſtante adhuc totus illius motus à turri vſque ad terram eſt idem numero; cum talis motus ſit omninò continuus, ſiquidem nullâ interrumpitur aut diſcontinuatur quiete: ergo ad vnitatem numericam motus non requiritur vnitas numerica mobilis.

Reſpondeo negando minorem: talis namque motus diſcontinuatur per quietem negatiuam; quia in illo inſtanti, in quo eſt verum dicere, nunc non eſt forma viuentis, & immediatè anteà erat; & in quo verum eſt dicere, nunc eſt forma cadaueris & immediatè anteà non erat, iam quieſcit negatiuè viuens, ex eo ſcilicet quod cum aliquid non eſt, negatiuè quieſcit, quatenus tunc moueri non poteſt, quod eſt negatiuè quieſcere: ſic ſimiliter quieſcit negatiuè cadauer; quia cum nullius rei motus poſſit incipere per primum ſui eſſe, eo quod ſcilicet importat eſſentialiter prius & poſterius, ideò & in primo inſtanti, in quo incipit eſſe cadauer, quieſcit ſimiliter negatiuè, quatenùs in illo non poteſt moueri. *Nota.*

Inſtabis: ideò motus cuiuſlibet vnius corporis eſt continuus, quia in quolibet illius inſtanti verificatur, quod immediatè ante illud mouebatur tale corpus, & immediatè poſt illud mouebitur: ſed in illo inſtanti in quo primùm eſt verum dicere, quod non eſt viuens

uens, ſed eſt cadauer, verificatur, quod immediatè ante illud fuerit motus viuentis, & immediatè poſt illud erit motus cadaueris: ergo talis vtriuſque mobilis motus eſt continuus.

Reſpondeo negando maiorem: non enim ad continuitatem motus ſufficit, quod immediatè ad aliquod inſtans præceſſerit, & ſequatur motus, ſed prætereà requiritur, quod illi inſtanti correſpondeat mutatum eſſe mobilis; quia partes motus non continuantur niſi per mutata eſſe: iam ſic eſt quod illi inſtanti, quod eſt primum non eſſe viuentis, & primum eſſe cadaueris, nullius talis mobilis correſpondet mutatum eſſe, non quidem viuentis, quia quod non eſt, non habet mutatum eſſe; nec etiam cadaueris, quia quod nondum incepit moueri non habet mutatum eſſe: ergo talis vtriuſque corporis motus non propterea eſt continuus. Nec valet dicere quod in illo inſtanti terminatur motus viuentis; ergo & huic correſpondet inſtanti mutatum eſſe illius viuentis, cum omnis motus terminetur per mutatum eſſe mobilis. Non, inquam, id valet, quia licet motus, qui permanente mobili terminatur, debeat terminari per mutatum eſſe ipſius mobilis, non tamen motus qui terminatur per non eſſe ipſius mobilis: talis enim motus ſolum deſinit per accidens ad deſitionem mobilis, & ita non terminatur per mutatum eſſe, ſed negatiuè per non eſſe mobilis: neque habet per quod cum aliis partibus motus continuetur; quia continuativum motus debet eſſe mutatum eſſe eiuſdem mobilis, quod per priorem & ſubſequentem partem motus moueatur.

Vrgebis: ſi canis ille è turri decidens, portet torquem, ad motum ipſius canis mouetur & torquis, & mouetur motu continuo vſque ad terram: ſed non eſſet motus ille torquis continuus, niſi etiam continuus eſſet

motus

motus canis & cadaueris vſque ad terram: ergo continuus eſt præfatus ille motus, quantumvis mobile ſeu canis non ſit idem numero. *Probatur minor*, quod mouetur peraccidens ad motum alterius non poteſt moueri continuè, niſi motus mobilis per ſe, ad cuius motum mouetur ſit omnino continuus: ſicut enim continuatio motus mobilis per ſe facit mobile peraccidens continuè moueri, ita & quælibet diſcontinuatio motus aut quies mobilis per ſe facit & facere debet quod diſcontinuetur motus illius, quod mouetur peraccidens: ſed præfatus torquis mouetur ad motum canis tanquam mobile peraccidens ad motum mobilis per ſe: ergo non eſſet motus ille torquis continuus; niſi etiam continuus eſſet motus canis & cadaueris vſque ad terram.

Reſpondeo negando minorem; ad cuius probationem nego maiorem, ſumptam ſcilicet vt concludentem generaliter & vniuerſaliter, licet enim quies priuatiua illius quod dicitur mobile per ſe, cum per aliquam morulam temporis illius ceſſat motus, inferat neceſſariò diſcontinuationem motus mobilis quod ad motum talis mobilis per ſe mouetur per accidens; quies tamen negatiua mobilis per ſe, ſeu quæ ſolùm contingit per non exiſtentiam mobilis, adeo vt immediatè ſuccedat aliud mobile per ſe, vt in caſu de cane adducto, non neceſſario infert diſcontinuationem motus corporis, quod ad motum talium mobilium mouetur peraccidens, ſed potius ſi illud idem corpus idem numero perſeueret in motibus talium mobilium, motus peraccidens illius erit continuus, ex eo ſcilicet quod manet idem mobile peraccidens, cui competit *mutatum eſſe*, in illo inſtanti in quo eſt verum dicere, quod primum mobile per ſe iam non eſt, & ſecundum tunc eſt & immediatè ante non erat.

Dices. 2.

Dices 2. quod ſi ad vnitatem numericam motus requireretur vnitas temporis, tunc motus indiuiduaretur per tempus: ſed non poteſt indiuiduari per tempus; cum tempus reſpectu motuum inferiorum ſit quid extrinſecum, & à motu potius primi mobilis ipſum indiuiduetur tempus: ergo ad vnitatem numericam motus non requiritur vnitas numerica temporis.

Reſpondeo negando maiorem: ad hoc enim vt ad vnitatem numericam motus requiratur vnitas numerica temporis, ſufficit quod ab vnitate numericâ temporis tanquam à ſigno colligatur vnitas motus, atque ita cum hoc verificetur abſque eo quod debeat propterea motus indiuiduari à tempore, ideò & falſa & neganda eſt præfata illa maior. Quod autem ab vnitate numericâ temporis colligatur tanquam à ſigno vnitas numerica motus, ex eo patet, quod tempus dicitur vnum numero reſpectu alicuius motus, hoc ipſo quod in tempore quo durat motus non eſt aſſignabilis aliqua temporis pars, cui non correſpondeat pars aliqua motus, nec eſt ſignabile aliquod inſtans temporis, cui non correſpondeat aliquod *mutatum eſſe* mobilis, quod per talem motum mouetur: iam ſic eſt quod ex eo tanquam ex ſigno colligitur vnitas numerica motus, cum ex eo colligatur eius continuitas & excluſio interruptionis: ergo ab vnitate numericâ temporis colligitur tanquam ex ſigno vnitas numerica motus.

Dices 3. quod ſi ad vnitatem numericam motus requireretur vnitas ſpecifica termini, cum pila v. g. motu violento ſursùm aſcendit verſus tectum, & per repercuſſionem deſcendit, non eſſet motus ille aſcenſus & deſcenſus idem numero, cum non ſit idem ſpecificè terminus: ſed falſum eſt quod non ſit motus ille vnus & idem numero, cum de facto continuetur, & nullâ interrumpatur quiete: ergo ad

ad vnitatem numericam motus non exigitur vnitas ſpecifica termini.

Reſpondeo negando minorem ; in hoc enim & ſimilibus caſibus non eſt idem numero motus , nec continuus , ſed interrumpitur per aliquam licet breuiſſimam & imperceptibilem quietem ; & licet ſenſus videatur oppoſitum dictare , in hoc tamen ſicut & in pluribus aliis corrigendus eſt ſenſus per rationem , dictat enim ratio (quod vt docet Ariſtoteles in quinto phyſicorum) ea quæ ſunt diuerſæ ſpeciei continuari non poſſunt , propterea quod continua ſunt , quorum vltima ſunt vnum , & vltima eorum quæ ſunt diuerſæ ſpeciei non poſſunt eſſe vnum , ſed neceſſario debent eſſe plura , cum hoc ipſo quod vltima ſunt pertineant reductiuè ad ea quorum ſunt vltima , & ea de facto ſupponantur plura & diuerſa , vtpote diuerſæ ſpeciei.

COROLLARIVM

In quo varia de motu expenduntur & reſoluuntur.

QVæres 1. à quo deſumatur vnitas formalis motus.

Reſpondeo, vnitatem & diuerſitatem formalem motus formaliter deſumi & tanquam à ratione formali ab vnitate vel diuerſitate formali illius termini ad quem , in ratione termini formaliter accepti. Vnde cum vnitas formalis cuiuſlibet rei ſit generica vel ſpecifica , ideò omnes illi motus vnitatem habent genericam , & vnius ſunt generis , qui ad terminum eiuſdem prædicamenti ſeu prædicamenta

mentalis generis terminantur; illi vero vnitatem habent ſpecificam & eiuſdem ſunt ſpeciei, quorum termini formaliter vt termini ſunt vnius & eiuſdem ſpeciei: colligitur autem hæc reſolutio ex Ariſtotele *in lib. 5. phyſicorum textu* 31. vbi docet omnes dealbationes eſſe eiuſdem ſpeciei atomæ, quia omnes albedines quæ ſunt termini ad quos terminantur, ſunt omnes eiuſdem atomæ ſpeciei: omnes autem diſciplinationes eſſe eiuſdem ſpeciei ſubalternæ, quia diſciplina eſt ſpecies ſubalterna in varias ſpecies atomas diuiſibilis. Hæc ibi Ariſtoteles; idemque pluribus in locis docet D. Thomas; & ratio huius eſt, quia & motus à ſuo termino ad quem ſuam accipit denominationem; motus enim v.g. terminatus ad albedinem denominatur albefactio, & ad calorem terminatus denominatur calefactio; item & quilibet motus in particulari definitur in ordine ad ſuum terminũ ad quem atqui vnumquodque ſpeciem deſumit ab eo per ordinem ad quod definitur, & ab eo accipit motus ſpeciem, à quo & determinationem: vnumquodque enim ab eo à quo habet eſſe ſpecificum, denominatur: ergo ab ipſo termino ad quem vnitatem formalem accipit motus, ſiue vnitatem habet motus genericam, hoc ipſo quod termini, ad quos terminantur, vnius ſunt generis, & vnitatem ſpecificam, hoc ipſo quod terminantur ad terminos vnius ſpeciei. Dixi autem ſupra, accipere motum vnitatem ſuam formalem à termino formaliter accepto in eſſe termini: ſicut enim ſcientiæ & potentiæ non ſpecificantur à ſuis obiectis in eſſe entis, ſed formaliter in eſſe obiecti; adeò vt contingat ſcientiam aut potentiam eiuſdem atomæ ſpeciei ad obiecta ſpecificè in eſſe entis diſtincta terminari, & è contra idem obiectum in eſſe entis diuerſas ſpecificè terminare ſcientias; ita & motus non à ſuo termino ad quem in eſſe entis,

ſed

ſed formaliter in eſſe termini ſuam accipit vnitatem vel diuerſitatem formalem. Vnde ad eundem entitatiuè terminum poteſt dari diuerſus formaliter motus; & ita motus quo remittitur calor vt ſex ad calorem vt quatuor, & motus quo intenditur calor vt duo ad calorem etiam vt quatuor, ſunt duo diſtincti formaliter motus, eo quod ſcilicet terminus ad quem formaliter in eſſe termini diuerſus eſt, & ſolum materialiter & in eſſe entis eſt idem.

Quæres 2. à quo deſumatur contrarietas motuum.

Reſpondeo, cotrarietatem motuum deſumi formaliter & per ſe ex contrarietate terminorũ ad quos; licet aliquando deſumatur cauſaliter ex contrarietate terminorum à quibus. Ratio autem huius eſt, quia vnumquodque quod contrariatur alteri, ei contrariatur ratione ſuæ naturæ & ſpeciei: ergo ab eodem principio accipit vnumquodque ſuam contrarietatem cum alio, à quo accipit eſſe talis naturæ & ſpeciei, ratione cuius & ſecundum quam alteri opponitur & contrariatur: atqui quod ſit motus talis naturæ & ſpeciei, hoc accipit formaliter & per ſe à ſuo termino ad quem, vt ſupra oſtendimus: ergo & ex eodem termino ad quem, ſeu ex contrarietate terminorum ad quos deſumunt motus formaliter & per ſe ſuam contrarietatem. Dixi autem, quod etiam aliquando cauſaliter deſumitur præfata contrarietas ex terminis à quibus prædictorum motuum, vt patet in exemplo de motu ab albo in fuſcum & à nigro in fuſcum, qui quidem motus ſunt contrarij, quia idemmet fuſcum vt comparatur nigro, accipitur vt album, & vt comparatur albo accipitur vt nigrum: ac proinde idemmet fuſcum quod eſt terminus ad quem, ſumptus formaliter vt terminat motum ab albo, eſt contrarius ſibi ipſi vt formaliter terminat motum à nigro; & ſic duo illi motus

motus ab albo ad fuſcum, & à nigro ad fuſcum ſunt inter ſe contrarij formaliter ex contrarietate terminorum ad quos, & cauſaliter & radicaliter ex contrarietate terminorum à quibus.

Quæres 3. vtrum motus quilibet contrarietur quieti.

Reſpondeo, motum quemlibet contrariari quieti, non quidem illi, quæ eſt ſub termino ad quem, ſed ei, quæ eſt ſub termino à quo, vt motus calefactionis contrariatur & opponitur quieti quam habet mobile ſub termino à quo & vt eſt frigidum: non autem quieti, quæ eſt terminus motus calefactionis, & vt mobile habet ſub termino ad quem eſſe calefactum. Ratio primæ partis eſt, quia ea quæ inter ſe contrariantur & opponuntur, ſi propriè ſumatur contrarietas, non poſſunt ſe habere ad modum acquiſitionis & acquiſiti; cum contraria ſe deſtruant magis quam inferant, & acquiſitum ponatur per acquiſitionem, & acquiſitio in acquiſito perficiatur: ſed motus ſe habet ad quietem quæ eſt ſub termino ad quem tanquam acquiſitio illius; nihil enim aliud eſt aliquid calefieri, quam acquirere calefactum eſſe: ergo dici non debet, contrariari motum quieti, quæ eſt ſub termino ad quem; benè quidem quieti, quæ eſt ſub termino à quo, ex eo ſcilicet quod motus omnis ad id tendit, vt quietem quam habet mobile ſub termino à quo expellat & deſtruat.

Quæres 4. vtrum omne quod mouetur debeat ab alio moueri.

Reſpondeo quod vniuerſaliter omne quod mouetur, oportet quod ab alio moueatur. Rationem autem, quam huius afferunt Ariſtoteles & D. Thomas, eſt, quia omne, quod mouetur motu aliquo, neceſſe eſt, quod in quantum huiuſmodi ſit in potentia ad terminum talis motus, cum motus ſit actus entis in

in potentia provt in potentia: omne autem quod aliquid mouet ad aliquem terminum, oportet, quod ſit in actu reſpectu talis termini, vt quod mouet aliquid, illud calefaciendo, oportet quod in ſe actu habeat calorem: iam ſic eſt quod nihil poteſt reſpectu eiuſdem eſſe ſimul in actu & in potentiâ: ergo nihil poteſt ſeipſum mouere, ac proinde oportet quod omne quod mouetur ab aliò moueatur. Nec valet dicere, quod vt aliquid moueat aliud ad aliquem terminum, ſufficit quod reſpectu talis termini ſit in actu virtuali, & ita quod poteſt aliquid ſeipſum per ſeipſum mouere, quia optimè poteſt aliquid eſſe ſimul reſpectu eiuſdem in actu virtuali & in potentia formali: non inquam, id valet, quia licet non ſemper requiratur quod, vt aliquid aliud moueat ad aliquem terminum, debeat ipſum terminum actu formaliter in ſe habere, ſicuti vt ſol aliquid calefaciat, non requiratur quod actu formaliter habeat in ſe calorem, nihilominus requiritur omninò, quod illum in ſe habeat vel actualiter formaliter, vel eminenter, ideſt in aliquâ forma actuali, quæ eminenter ſit calor: iam ſic eſt quod non poteſt idem reſpectu eiuſdem eſſe in tali actu eminentiali, ſimul & in potentiâ formali; quia id quod eminenter eſt tale, non habet potentiam vt ſit formaliter tale, ex eo ſcilicet, quod ex eminentiâ perfectionis tale eſt, & cum tali eminentiâ perfectionis non eſt compoſſibile ly eſſe formaliter tale: ergo cum ly eſſe in actu virtuali, ſupponat & ſupponere debeat ibi pro ly eſſe in actu eminentiali, falſiſſimum eſt quod poſſit aliquid eſſe in actu virtuali ſimul eſt in potentia formali, ad hoc vt ſeipſum per ſeipſum moueat, & non moueatur ab alio. Dixi autem: *cum ly eſſe in actu virtuali debeat ibi ſupponere pro ly eſſe in actu eminentiali:* non enim ſufficit ad mouendum ad aliquem terminum, puta ad calefaciendum, quod ſit in actu virtuali,

Nota.

Nota.

virtuali, provt ly in actu virtuali contraponitur ad eſſe in actu, formaliter vel eminenter, quia quod ſic eſt in actu virtuali abſolutè & ſimpliciter eſt in potentia; cum tamen omne quod mouet aliquid debeat eſſe in actu, cum nihil poſſit agere niſi in quantum eſt in actu. Vnde proceſſus in mouentibus eſt & debet eſſe talis, quod omne quod mouetur, ſi ipſummet, & ad id ſe mouet, moueat ſe mediante alio ſuo motu v. g. ad actum & motum electionis moueat ſe homo motu & actu intentionis; cumque non poſſit in motibus procedi in infinitum, deueniendum tandem eſt ad aliquem primum motum ad quem ipſum non ſe moueat, ſed præcisè moueatur ab alio.

Nota.

Quæres 5. vtrum grauia & leuia in ſuis motibus naturalibus ad centrum moueantur à ſeipſis.

Reſpondeo negatiuè cum Ariſtotele & Diuo Thomâ, qui in hoc condiſtinguunt viuentia à non viuentibus, quod illa à ſeipſis mouentur, non autem iſta; idque manifeſtè patet, quia tamdiù vita cuiuſvis durat, quamdiù ipſum ſe mouens perſeuerat, & ex quo animal examine iacet, nullatenus mouetur niſi ab alio: ex quo enim planta exciſa moritur, & iacet, vt ſui cadauer, nullatenùs iam augetur (qui ſolus motus erat illi proprius, dum vitâ fruebatur, ſed ſolum motu locali, vel motu alterationis ab extrinſeco motore poteſt moueri: fundamentum autem præcipuum præfatæ reſolutionis eſt, quia cum idem vt omnino idem & ſecundum eandem partem & rationem non poſſit reſpectu eiuſdem eſſe ſimul mouens & motum: alias idem ſecundum eandem rationem eſſet ſimul reſpectu eiuſdem in actu & potentiâ, conſequenter fit quod in omnibus quæ ſic ſe per ſeipſa mouent debeant aſſignari diſtinctæ partes, vt ſecundùm vnam ſe moueant, & ſecundum alteram moueantur, vt de facto fit in animali, in quo, cum ſit Etherogeneum

geneum, aſſignantur partes diuerſæ rationis, adeò vt ex motu cordis, v.g. moueat ſe ad motum aliarum partium, & homo per actum intentionis ad actum electionis ſe moueat: iam ſic eſt quod in grauibus & leuibus non eſt aſſignabilis prædicta partium diſtinctio, ad hoc vt eâ mediante ſeipſa moueant; quia ſcilicet cum grauia & leuia ſint homogenea, & omnes illius partes eiuſdem rationis, non eſt maior ratio, quare ſecunuum vnam ſe moueat, & ſecundum alteram ſit mota, quam è contra: ergo dum grauia & leuia non viuentia mouentur, vt dum deſcendit aqua, & aſcendit ignis, non habent talia corpora ſe mouere, ſed ab alio moueri debent.

Quares 6. à quo extrinſeco motore moueantur grauia & leuia in ſuis motibus naturalibus.

Reſpondeo, moueri grauia & leuia in motibus ſuis naturalibus à generante, à quo ſcilicet ſuum habent eſſe; cuius ratio, quam quidem aſſignat D Thomas *quæſt* 5. *de veritate*, eſt quia generans quod dat alicui formam, dat etiam ea, quæ ad talem conſequuntur formam per modum proprietatis: proprietates enim, quæ ad aliquam conſequuntur naturam, non per diuerſam ſed per eandem actionem, ac ipſa natura producuntur, adeò vt natura geniti actionem terminet generantis vt terminus illius primarius, & proprietates quæ ad eandem naturam reſultent, terminent vt ſecundarius terminus: vnde ſicut generans dicitur dare naturam geniti, ita & proprietates illius. Iam ſic eſt quod motus naturalis grauium & leuium ad eorum conſequitur formam & naturam per modum proprietatis; cuius ratio eſt, quia vt ibidem docet D.Thomas: licet nulla natura ex proprio & natiuo pondere poſſit inclinari ad motum propter ipſum motum, benè tamen ad motum propter ipſam quietem ad quam ipſe ordinatur motus; ac proinde

proinde cum quies in ſuis naturalibus locis ſit proprietas naturæ grauium & leuium, ad quam propterea vt ad propriam paſſionem ipſorum natura propenditur & inclinatur, conſequenter ſit, quod cum grauia & leuia extra ſua loca naturalia producuntur, eorum motus in talia loca per modum paſſionis & proprietatis ab eorum naturâ dimanet: ergo illorum generans dat illis talem illorum motum, & ille actioni generantis tribui debet. Neque obſtat, quod dicunt aliqui de motu cordis, quod ſcilicet in animalibus ſequitur vt proprietas ad illorum animam, vt expreſſè docet Diuus Thomas *opuſc.* 35. *de motu cordis*; nec tamen, inquiunt, tribuitur propterea actioni generantis ſeu motori extrinſeco, cum ſit vitalis motus, ſubindeque & in eo viuens debeat ſe ab intrinſeco mouere. Non inquam id obſtat, quia vt idem docet D. Thomas in prædicto opuſculo: motus ille cordis non ſolum ſequitur per modum proprietatis ad animam, ſed etiam ex eo illi tribuitur qui talem dat formam, ſicut & danti formam elementalem tribuitur, vt diximus, motus naturalis elementorum, grauſum videlicet aut leuium. Pro

Nota. quo notandum eſt, quod non omnis motus vitalis tribuitur ipſi viuenti, ſed ille dumtaxat, qui iam ſupponit primum motum vitalem illius, qui quidem primus motus, cum naturalis ſit, & perfectio debita ipſi viuenti pro primo inſtanti ſuæ generationis, ſequitur propterea naturali ſequela ad eius formam, & tribuitur generanti. Vnde dici poteſt, quod motus cordis eſt quidem vitalis *vt quo*, & initium vitæ, quia medio illo animali ad alios motus ſe mouet, non tamen eſt motus vitalis conſummatus, quales ſunt alij motus ſubſequentes in animali; atque ita licet ad iſtos debeat animal ſe mouere, non tamen ad motum cordis, qui eſt initium vitæ & terminus ſecundarius generationis viuentis, qui ad terminum

minum primarium, formam videlicet viuentis naturali reſultantiâ dimanat: vnde non ipſi viuenti, ſed illius tribuitur generanti.

Quæres vltimò qualiter moueantur violenter proiecta.

Reſpondeo 1. quod proiecta, nec à ſolo proiiciente, nec à ſolo aëre circumſtante, ſed ab vtroque mouentur. Ratio primæ partis eſt, quia experientiâ conſtat, proiecta minùs velociter in principio, quam in medio motus moueri, minuſque fortiter in principio quam in medio ſui motus aliquid percutere: ſed ſi à ſolo mouerentur proiiciente, velociùs tunc in principio ſui motus quam in medio mouerentur, cum principio ſui motus eſſent ipſi proiicienti propinquiora: ergo non mouentur proiecta à ſolo proiiciente. Ratio autem ſecundæ partis eſt, quia ſi à ſolo aëre proiecta mouerentur, eo velociùs mouerentur ab illo, quo illa eſſent minoris grauitatis; velociuſque v.g. moueretur lana quam ferrum: aër enim ex ſe maiorem vim habet ad mouendum corpus minus, quam magis graue: ergo cum experientiâ conſtet oppoſitum, puta quod velociùs mouentur proiecta maioris quam minoris grauitatis, dicendum eſt, illa non moueri à ſolo aëre circumſtante. Vnde vera eſt perconſequens tertia pars reſponſionis, videlicet, quod mouentur & à proiiciente, & à partibus aëris, vtpote quæ medio proiicientis impulſu concitatæ & condenſatæ ipſum impellunt proiectum, quod propterea ratione vtriuſque impulſus velociùs mouetur in medio ſui motus, quam in principio, in quo ſcilicet ſolus aderat impulſus proiicientis.

Reſpondeo 2. quod talis proiectorum motus fit medio aliquo impulſu eis & aëri circumſtanti à proiiciente impreſſo. Et quidem quod fiat medio impulſu ipſis proiectis à proiiciente impreſſo colligitur ex diuerſis teſtimoniis D. Thomæ. Nam *Quæſtione de animâ art.* 11. *ad* 2.

ad 2. ait S. Doctor: *virtus quæ eſt in ſemine à patre eſt virtus permanens ab intrinſeco, non fluens ab extrinſeco, ſicut virtus mouentis, quæ eſt in proiecto*. Quod autem etiam fiat medio impulſu aëri circumſtanti à proiiciente impreſſo, colligitur etiam ex D.Thomâ 3. *de cœlo lect.* 7. vbi ait, *quod aër ſuſceptibilior eſt huius impreſſionis, quam lapis*; ac proinde ſentit S. Doctor, quod vtrumque, lapis ſcilicet & aër illum circumſtans eam impreſſionem ſeu impulſum recipit à proiiciente. Huius autem ratio eſt, quia licet in principio motus proiectorum coniunctum ſit cum illis proiiciens, poſteà tamen manet ab illis diſtans: ergo cum nullum corpus poſſit agere in diſtans, vt ſupra oſtendimus, niſi media virtute illi impreſſâ, conſequens eſt, quod vt proiiciens moueat lapidem, concitetque partes diſtantes aëris, tam illius quam lapidi aliquem debeat imprimere impulſum, quamvis non ſit impulſus ille ad inſtar virtutis permanentis, qualis eſt ea quæ à generante imprimitur genito ad ſuum motum naturalem, vt benè notat D.Thomas.

Reſpondeo 3. ad plenam difficultatis propoſitæ intelligentiam & reſolutionem, quod cum aliquod proiectum inueniens reſiſtentiam in alio corpore motu contrario reſilit, & mouetur, talis tunc ſecundus & reflexus motus, & tribuitur proiicienti, & etiam corpori reſiſtenti: tribuitur quidem proiicienti; quia iuxta quantitatem maioris, vel minoris illius impulſus, velocius reſilit proiectum motu contrario: at tribuitur etiam ipſi corpori reſiſtenti, quia etiam quantò illud fortius reſiſtit, tanto etiam ipſum proiectum velocius reſiſtit motu contrario. Vnde ſi cum æquali impulſu proiicientis pilam, inæqualis ſit reſiſtentia corporis obſtantis, vt ſi alterum ſit paries luteus, alterum paries lapideus, velocius tunc reſiſtit pila ab iſto, quam ab illo, & è contra ſi cum æquali

æquali reſiſtentia corporis obſtantis, inæqualis ſit impulſus proiicientis, velociùs etiam reſilit pila, quæ cum maiori impulſu proiicitur.

QVÆSTIO II.

Vtrum componatur continuum ex partibus, an verò ex ſolis indiuiſibilibus.

PRæmittendum 1. pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque vim habitura principij, puta quod *extenditur continuum per additionem eorum, quibus componitur*; quod *continua ſunt, quorum extrema ſunt vnum* quod *non poſſunt indiuiſibilia ſe tangere, & non ſe tangere ſecundum ſe tota*. Ratio primi eſt, quia continuum non poteſt non augeri, hoc ipſo quod ei adduntur aliqua ex his, quibus componitur, alias non eſſet additio: iam ſic eſt quod augmentum continui in quantum talis non eſt niſi augmentum extenſiuum; cum tale augmentum, hoc ipſo quod eſt continui vt talis, ſit de genere quantitatis, quæ quidem intra genus ſuum non augetur niſi extenſiuè, cum ſit ex genere ſuo extenſio: ergò extenditur continuum per additionem eorum, quibus componitur. Quantum verò ad ſecundum, quod ſcilicet continua ſint quorum extrema ſunt vnum ratio eſt, quia continua à contiguis differunt, per hoc quod contigua ſint ſolum ſimul; cum è contra continua ſint vnum: ſed non poſſunt quæ continua ſunt eſſe vnum niſi in extremis, ſicut & contigua ſunt quorum ex-

trema ſunt ſimul: ergo vera eſt & ſecunda illa propoſitio, quod ſcilicet continua ſint, quorum extrema ſunt vnum, denique quod non poſſint indiuiſibilia ſe tangere, & non ſe tangere ſecundum ſe tota, quod eſt tertium præmiſſum principium, ratio eſt, quia hoc ipſo quod indiuiſibilia ſunt, non eſt in illis aſſignabile aliud & aliud: ergo nec eſt in illis aſſignabile, in quo tangantur, & in quo non tangantur: ergo hoc ipſo quod tanguntur & tangunt ſe, non poſſunt non ſe tangere ſecundum ſe tota. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione, an ſcilicet componatur continuum ex partibus, an vero ex ſolis indiuiſibilibus, adeò vt motus non niſi vt mutatis eſſe, quæ ſunt indiuiſibilia motus, componatur; & tempus non niſi ex indiuiſibilibus inſtantibus; & linea non niſi ex indiuiſibilibus punctis; & ſuperficies non niſi ex lineis ſecundum latitudinem indiuiſibilibus; ac denique corpus non niſi ex ſuperficiebus ſecundum profunditatem indiuiſibilibus componatur: ſit

CONCLVSIO: *Continuum, non componitur, nec componi poteſt ex ſolis indiuiſibilibus.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio: *extenditur continuum per additionem eorum, quibus componitur*: ergo non poteſt continuum ex ſolis componi indiuiſibilibus. *Probatur conſequentia*: Impoſſibile eſt, extendi continuum per additionem indiuiſibilis: ergo hoc ipſo, quod extenditur continuum per additionem eorum, quibus componitur, impoſſibile eſt, quod ex ſolis componatur indiuſibilbus. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, quod dicitur de additione inſtantis quantum ad extenſionem temporis, dicitur & dicendum eſt de additione cuiuſvis indiuiſibilis quantum ad extenſionem ſui continui: ſed impoſſibile eſt, extendi tempus per additionem

nem inſtantis: ergo & impoſſibile eſt, extendi continuum per additionem indiuiſibilis. *Maior* conceditur, & per ſe patet, cum tempus ſit ens continuum, & eius indiuiſibile ſit inſtans. *Probatur minor*, extendi tempus per additionem inſtantis, eſt magis durare cum illo, quam ſine illo: ſed impoſſibile eſt, quod tempus aliquod magis duret cum inſtanti addito, quam ſine illo: ergo & impoſſibile eſt, extendi tempus per additionem inſtantis. *Maior* conceditur & patet ex terminis. *Probatur minor*, ſi magis duraret tempus cum inſtanti addito, quam ſine illo, magis etiam duraret cum inſtanti terminatiuo quam ſine illo: ſed impoſſibile eſt, quod magis duret certum aliquod tempus cum inſtanti ſui terminatiuo, quam ſine illo: ergo & impoſſibile eſt, quod magis duret tempus cum inſtanti, addito quam ſine illo. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, impoſſibile eſt, quod cum eo magis duret tempus, cum quo ſimpliciter non durat: *Nota.* ſed tempus pro inſtanti, ſui terminatiuo non durat, ſeu non habet temporaneam durationem; cum duratio temporis ſit eſſentialiter ſucceſſiua, & pro inſtanti terminatiuo eſſe non poſſit talis: ergo impoſſibile eſt, quod magis duret, certum aliquod tempus cum inſtanti ſui terminatiuo, quam ſine illo: ergo impoſſibile eſt, quod magis duret tempus cum inſtanti addito, quam ſine illo: ergo impoſſibile eſt, quod extendatur tempus per additionem inſtantis: ergo impoſſibile eſt, extendi continuum per additionem indiuiſibilis: ergo hoc ipſo quod extenditur continuum per additionẽ eorum quibus componitur (quod eſt primum præmiſſum principium) eſt etiam impoſſibile, componi continuum ex ſolis indiuiſibilibus.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio: *continua ſunt, quorum extrema ſunt vnum:* ergo non poteſt continuum ex ſolis componi indiuiſibilibus. *Probatur conſequentia*, de eo

quod continuatur ex ſolis indiuiſibilibus, verificati nequit, quod eius extrema ſint vnum: ergo hoc ipſo quod continua ſunt, quorum extrema ſunt vnum, non poteſt continuum ex ſolis indiuiſibilibus continuari. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, afferendo in exemplum continuum aliquod ex quatuor indiuiſibilibus compoſitum & continuatum, quo ſuppoſito argumentor ſic: in continuo compoſito ex quatuor indiuiſibilibus, primum indiuiſibile continuatur ſecundo, ſicut & ſecundum tertio, & tertium quarto: ſed de primo & ſecundo, ſicut & de tertio & quarto verificari nequit quod eorum extrema ſint vnum: ergo de eo quod ex ſolis continuatur indiuiſibilibus verificari nequit, quod eius extrema ſint vnum. *Probatur minor*, de his de quibus verificatur, quod eorum extrema ſunt vnum, verificatur etiam quod aliquid ſint præter extrema, vt ex terminis conſtat: ſed de primo indiuiſibili v.g. quod cum ſecundo continuatur, verificari nequit, quod aliquid ſit præter extremum; cum in eo vtpote indiuiſibili non ſit aſſignabile aliud & aliud: ergo de primo & ſecundo indiuiſibili ita continuatis, verificari nequit, quod eorum extrema ſint vnum: ergo de continuo ex ſolis indiuiſibilibus compoſito verificari nequit, quod eius extrema ſint vnum: ergo hoc ipſo quod continua ſunt, quorum extrema ſunt vnum (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) non poteſt hoc ipſo continuum ex ſolis componi indiuiſibilibus.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio: *non poſſunt indiuiſibilia ſe tangere, & non ſe tangere ſecundum ſe tota*: ergo nec poteſt continuum ex ſolis componi indiuiſibilibus. *Probatur conſequentia*, impoſſibile eſt quod ea quæ componunt continuum, ſe tangant ſecundum ſe tota: ergo hoc ipſo quod indiuiſibilia non poſſunt non ſe tangere ſecundum ſe tota, eſt hoc ipſo impoſſibile, componi continuum

ex

ex ſolis indiuiſibilibus. *Probatur antecedens,* non poſſunt duo aliqua ſe tangere ſecundum ſe tota niſi,aut per penetrationem aut per informationem: ſed ea quæ componunt continuum nec per penetrationem, nec per informationem poſſunt ſe tangere: ergo ea quæ componunt continuum non poſſunt ſe tangere ſecundum ſe tota. *Maior* ex eo patet, quod nulla afferri poſſunt nec aſſignari, quæ ſe tangant ſecundum ſe tota, de quibus non verificetur,aut quod ſe penetrant per intromiſſionem vnius in alio, ſeu cum alio in eodem loco, aut quod vnum informat aliud. *Probatur minor,* & quidem primo quoad penetrationem. Quæ ſe tangunt penetratiuè non maiorem occupant locum vt tangentia ſe & ſimul ſumpta,quam vt ſumpta ſeorſim; cum penetratio nihil aliud dicat quam intromiſſionem vnius cum alio in eodem loco: ſed ea quæ componunt continuum, maiorem occupant locum vt tangentia ſe & ſimul ſumpta, quam ſumpta ſeorſim, vt per ſe patet: ergo ea quæ componunt continuum, non poſſunt vt talia ſe tangere penetratiuè. Iam verò quod nec poſſint ſe tangere per informationem probatur ſic, ea tantum dicuntur ſe tangere per informationem, quorum ſe habet vnum ad modum actus, & alterum ad modum potentiæ: ſed ex his quæ componunt continuum non poteſt vnum ſe habere vt actus, & aliud vt potentia; cum talia ſint eiuſdem rationis, ſubindeque nec ſit potior, ratio quare vnum ſit actus vel potentia quam aliud: ergo ea quæ componunt continuum non poſſunt vt talia ſe tangere penetratiuè,nec per informationem ergo ea quæ componunt continuum non poſſunt ſe tangere ſecundum ſe tota: ergo hoc ipſo quod indiuiſibilia non poſſunt ſe tangere, quin ſe tangant ſecundum ſe tota (quod eſt tertium præmiſſum principium) non poteſt hoc ipſo continuum ex ſolis componi indiuiſibilibus.

Soluuntur obiectiones.

Videantur alia fundamẽta in ſolutionibus obiectorum.

Obiicies 1. par eſt ratio de tempore, ac de aliis entibus continuis, quantum ad hoc quod eſt componi ex ſolis indiuiſibilibus: ſed componitur tempus ex ſolis indiuiſibilibus: ergo idem dicendum de omni alio ente continuo. *Probatur minor*, hoc ipſo quod dantur in tempore inſtantia duo ſibi immediatè ſuccedentia, componitur hoc ipſo tempus ex ſolis indiuiſibilibus inſtantibus: ſed dantur in tempore inſtantia duo ſibi immediatè ſuccedentia: ergo componitur tempus ex ſolis indiuiſibilibus inſtantibus. *Maior* per ſe patet; talia enim duo inſtantia, cum ſe habeant vt prius & poſterius ſunt conſequenter tempus, quod quidem in hoc caſu non exurgit, niſi ex indiuiſibilibus. *Probatur minor*, inſtans vltimum, in quo eſt in materiâ forma corrumpenda, & inſtans primum in quo eſt forma genita, ſunt duo diſtincta inſtantia: ſed inſtans illud vltimum & iſtans iſtud primum ſibi immediatè ſuccedunt, ſiue ſuccedunt ſibi nullâ inter ea mediante parte temporis: ergo dantur in tempore inſtantia duo ſibi immediatè ſuccedentia. *Maior* eſt euidens; aliàs eſſent forma corrumpenda & forma genita pro vno & in vno eodemque inſtanti, ſi ſcilicet inſtans in quo vltimò eſt forma corrumpenda, & inſtans in quo primò eſt forma genita, non eſſent duo inſtantia, ſed vnum tantum & idem inſtans. *Probatur minor*, fieri non poteſt, ſaltem naturaliter, quod materia per aliquod tempus ſub nulla ſit formâ; ſed ſi inter inſtans vltimum, in quo eſt in materiâ forma corrumpenda, & inſtans primum in quo eſt forma genita mediaret pars aliqua temporis, materia per illud tempus ſub nullâ eſſet formâ, cum per illud nec eſſet ſub forma corrumpenda, vtpote quæ in

in inſtanti præcedenti iam habuiſſet ſuum vltimum; nec etiam eſſet ſub formâ genita, vtpote quæ ſolùm in ſequenti inſtanti ſuum haberet primum: ergo inſtans illud vltimum, & inſtans iſtud primum ſibi immediatè ſuccedunt: ergo dantur in tempore inſtantia duo ſibi immediatè ſuccedentia, ſubindeque & datur tempus ex ſolis indiuiſibilibus inſtantibus compoſitum.

Reſpondeo negando minorem primi & ſecundi argumenti: quarum quidem falſitas patet ex dictis in primâ concluſionis probatione: ad tertium vero negò ſuppoſitum maioris, ſubindeque & conſequentiam argumenti, cum ſit à ſupponente falſum: ſupponit enim præfata maior quod detur inſtans vltimum in quo ſit forma corrumpenda, quod eſt falſiſſimum. Vnde licet factâ ſuppoſitione, quod detur inſtans vltimum in quo ſit forma corrumpenda, ſicut datur inſtans primum in quo eſt forma genita, tunc ſit aut eſſet concedendum, quod eſſent duo diſtincta inſtantia, imò & ſibi immediatè ſuccedentia, vt benè probat argumentum, nihilominùs eſt præfata ſuppoſitio omninò falſa: pro cuius intelligentiâ notandum eſt, quod mutatio inſtantanea qualis eſt generatio formæ eſt terminus motus alicuius continui, puta alterationis, ſicut illuminatio, quæ etiam eſt mutatio inſtantanea, eſt terminus motus continui & localis Solis, & tranſubſtantiatio in Eucharistiâ eſt terminus prolationis continuæ verborum: cuiuſlibet autem continui motus, qui ſcilicet menſuratur aliquo tempore, oportet quod terminus vltimus illius ſit in vltimo inſtanti illius temporis; vnde cum forma ſubſtantialis generanda, ſit quidam terminus motus continui alterationis, oportet per conſequens, quod in vltimo inſtanti illius temporis introducatur forma ſubſtantialis: corruptio autem & generatio ſimul currunt; cum generatio vnius ſit *Nota.*

corruptio alterius:oportet ergo quod in vltimo inſtanti illius temporis ſit terminus corruptionis vnius, vt ligni & terminus generationis alterius, puta ignis: terminus autem corruptionis eſt non eſſe, & ideo oportet quod in vltimo inſtanti illius temporis, quod menſurat alterationis motum, ſit non eſſe formæ ligni & primum eſſe formæ ignis; ac proinde non eſt vnde accipiatur vltimum inſtans, in quo ſit forma corrumpenda, ſed ſolum vltimum tempus, quod continuatur ad illud in ſtans in quo primo eſt ignis,& primò non lignum, ita ſcilicet quod in toto tempore menſurante alterationis motum ſit forma ligni, & in vltimo eius inſtanti ſit primum non eſſe formæ ligni, & primum eſſe formæ ignis ſeu formæ genitæ.

Inſtabis: tamdiù durat eſſe ligni, quamdiu durat tempus, quo menſuratur, alias menſurâ non æquaretur menſurato:ſed tempus quo mēſuratur lignum durat in illo vltimo inſtanti, cum ſit illud inſtans aliquid illius temporis: ergo & in illo vltimo inſtanti duraret debet & ipſum lignum.

Reſpondeo negando minorem, quod ſcilicet tempus quo menſuratur lignum duret in illo vltimo & terminatiuo inſtanti; cuius ratio eſt, quia, tempus cum ſit eſſentialiter ens ſucceſſivum habere non poteſt durationem inſtantaneam, ſed ſolummodò ſucceſſiuam, ad differentiam rerum permanentium, quæ quia tales ſunt, durare poſſunt in inſtanti; vnde cum in illo vltimo & terminatiuo inſtanti haberi non poſſit ſucceſſiua duratio, conſequenter fit quod quamvis inſtans illud ſit aliquid temporis, ad modum ſcilicet terminatiui, non proptereà verificetur, quod in illo vltimo inſtanti duret tempus quo menſuratur eſſe ligni. Neque hoc admiſſo & gratis dato, ſequeretur proptereà quod menſura non æquaretur menſurato, ſeu quod tempus durans per illud inſtans

ſtans & menſurans ipſum eſſe ligni, longius eſſet & magis extenſum, quam ipſum eſſe ligni, quod dicimus non durare, nec eſſe in præfato vltimo inſtanti; nam quod nullius eſt extenſionis ſecundum ſe, augere nequit, nec magis protrahere extenſionem alterius: iam ſic eſt quod inſtans indiuiſibile nullius prorſus eſt extenſionis ſecundum ſe; cum extenſum quodcumque illud ſit, ſit diuiſibile ad differentiam inextenſi: ergo dato quod per illud inſtans vltimum, ſiue in illo inſtanti vltimo adhuc duraret tempus menſurans eſſe ligni, nec tamen in eo duraret eſſe ligni, non propterea ſequeretur quod menſura non eſſet adæquata cum menſurato, taliter quod longiùs & magis extenderetur, quam ipſum eſſe ligni, quod menſuraret. *Nota.*

Obiicies 2. ex iis componitur & componi debet continuum, in quæ tandem reſoluitur aut reſolui poteſt: ſed continuum reſolui tantum poteſt in indiuiſibilia: ergo & ex indiuiſibilibus componitur. *Probatur minor*, omni factâ diuiſione, quæ fieri poteſt in continuo, eſſet reſolutum continuum in indiuiſibilia: ſed fieri poteſt, quod omnis ſit facta diuiſio, quæ fieri poteſt in continuo: ergo & poteſt continuum reſolui in indiuiſibilia. *Probatur minor*, diuiſio facta ſe habet ad diuiſionem, quæ fieri poteſt, ſicut actus ad ſuam potentiam: ſed fieri poteſt quod omnis potentia ſuum habeat actum; aliàs non eſſet potentia ad illum; ergo & fieri poteſt, quod omnis ſit facta diuiſio, quæ fieri poteſt in continuo.

Reſpondeo negando minorem; ad cuius probationem nego ſimiliter minorem, puta quod fieri poſſit, quod omnis ſit facta diuiſio quæ fieri poteſt in continuo. Si namque diuiſiua alicuius ſunt eiuſdem naturæ & rationis cum eo quod diuidunt, vt dicitur communiter, impoſſibile eſt, quod hoc ipſo, quod diuiſibile eſt ex ſui natura diuiſibile, ea in quæ diuiditur *Nota.*

tur non ſint ſimiliter vlterius diuiſibilia : iam ſic eſt , quod continuum quod diuiditur , cum ſit ex naturâ & eſſentiâ ſuâ quantum ſeu quantitas , eſt etiam ex ſui natura diuiſibile, cum diuiſibilitas ſit de propriâ ratione quantitatis : ergo & ea in quæ diuiditur,debent eſſe ſimiliter diuiſibilia ; ac proinde fieri nuſquam poteſt , quod omnis ſit facta diuiſio , cum ipſa diuidentia non poſſint non eſſe diuiſibilia , vt ex hoc colligitur diſcurſu. Vnde ad tertium diſtinguo maiorem ſic ; diuiſio facta ſe habet ad diuiſionem , quæ fieri poteſt ſicut actus ad potentiam , loquendo de diuiſione quæ fieri poteſt in partes determinatas Concedo maiorem , quod ſcilicet diuiſio facta ſe habeat ad illam ſicut actus ad potentiam : loquendo de diuiſione quæ fieri poteſt in partes indeterminatas , Nego maiorem ; & conceſſa minori nego conſequentiam. Pro quo notandum eſt, partes in continuo dici *determinatas*,quæ ſcilicet ſunt determinatè aſſignabiles, ſiue vni certæ alicui parti æquales , vt ſunt palmi v.g. in vlna : *indeterminatæ* verò dicuntur partes,quæ ſcilicet minores ſemper & minores exurgunt ex multiplicatis diuiſionibus , adeò vt quo plures fiunt diuiſiones , eo minores euadant partes : hoc autem ſuppoſito dico , ſe habere quidem diuiſionem factam ſicut actum ad ſuam potentiam, ad diuiſionem quæ fieri poteſt in partes determinatas , propterea quod hoc ipſo quod eſt diuiſio in partes determinatas , & alicuius determinatæ magnitudinis , non eſt conſequenter diuiſio, quæ fiat aut fieri poſſit in ſemper diuiſibilia , cum ſint numero finitæ præfatæ partes determinatæ , proindeque & ita fieri poteſt diuiſio illa in partes determinatas , vt ſit tandem omnino factâ , & ſic comparari debet diuiſio illa, quæ fieri poteſt, ad ipſam diuiſionem factam , ſicut potentia ad ſuum actum : at non ita philoſophandum eſt de diuiſione , quæ fieri poteſt in partes indetermi-

determinatas, ſiquidem hoc ipſo quod eſt diuiſio in partes indeterminatas, ſint minores ſemper & minores, eſt conſequenter diuiſio in ſemper diuiſibilia, cum eſſe diuiſibile in minores partes ſit de ratione cuiuſvis diuiſibilis quanti, ſeu, quod in idem redit, cuiuſvis diuidentis quantum; vnde cum repugnet in terminis, quod diuiſio in ſemper diuiſibilia comparetur ad diuiſionem factam, adæquate ſcilicet & omni ex parte, tanquam ad actum ſuum, conſequenter ſit, falſam eſſe maiorem illam propoſitionem in hoc ſenſu, puta quod diuiſio facta ſe habeat ad diuiſionem quæ fieri poteſt ſicut actus ad ſuam potentiam, vbi ſcilicet ſermo eſt, vt eſt in præſenti, de diuiſione quæ fieri poteſt in partes indeterminatas; ſed actus potius talis diuiſionis eſt diuiſio facta, non quidem abſolutè, ſed cum hoc addito, facta ſcilicet in ſemper diuiſibilia. *Nota.*

Inſtabis: ideò ergo reſolui non poteſt continuum ad indiuiſibilia, quia diuiſio facta illius non eſt niſi in ſemper diuiſibilia: ſed impoſſibile eſt quod omnis diuiſio facta continui, facta non ſit niſi in ſemper diuiſibilia: ergo & falſum eſt, quod reſolui non poſſit continuum ad indiuiſibilia. *Probatur minor*, impoſſibile eſt quod ſint actu in continuo infinitæ partes: ſed ſi diuideretur continuum in ſemper diuiſibilia, eſſent actu in continuo infinitæ partes: ergo & impoſſibile eſt, quod omnis diuiſio facta continui ſit facta in ſemper diuiſibilia. *Maior* eſt certiſſima: ſi enim eſſent in continuo actu infinitæ partes, daretur in illo infinitum in actu ſecundum multitudinem, quod quidem refutabimus in ſequenti quæſtione. *Probatur minor*, nihil eſt diuiſibile in ea quæ habere poteſt, ſed in ea quæ actu habet; ſed ſi diuideretur continuum in ſemper diuiſibilia, eſſet hoc ipſo diuiſibile in infinitas partes, vt per ſe patet & conceditur: ergo ſi diuideretur continuum in

ſemper

ſemper diuiſibilia, eſſent actu in continuo infinitæ partes.

Reſpondeo negando minorem; ad cuius probationem diſtinguo maiorem: impoſſibile eſt, quod ſint actu in continuo infinitæ partes, ly actu cadente ſupra partium diſtinctionem, ſeu ſupra partes provt ab inuicem diſtinctas Concedo maiorem; ly actu cadente ſupra partes quantum ad entitatem Nego maiorem; & ſub eadem diſtinctione minoris Nego conſequentiam; non igitur ex diuiſibilitate continui in ſemper diuiſibilia ſequitur propterea fore actu in eo infinitas partes provt ab inuicem diſtinctas; cum diuiſibilia illa in infinitum, adhuc

Nota. diuiſibilia ſint, quamtumvis non ſint partes ibi actu diſtinctæ, ſed ſolum diſtinguibiles, ad differentiam entis ſimpliciter indiuiſibilis, vt eſt punctum, vel natura ſimplex, quæ quidem nec habet partes actu diſtinctas, nec etiam diſtinguibiles vt per ſe patet: id ergo quod ex diuiſibilitate continui in ſemper diuiſibilia ſequitur, non eſt quod ſint actu in eo infinitæ partes, ly actu cadente ſuper partes provt ab inuicem diſtinctas; ſed quod ad ſummum ſequitur, eſt quod ſint actu in eo infinitæ partes quantum ad entitatem; propterea quod cum ex diuiſione non cauſetur entitas partium, debet conſequenter ipſa partium entitas in diuiſibili, etiam ſecundum quod diuiſibile eſt, ſiue antecedenter ad diuiſionem actu in continuo præhaberi: iam ſic eſt, quod infinitum in actu ſecundum multitudinem non habetur niſi vbi ſunt vel eſſent actu infinitæ partes ſecundum quod ab inuicem diſtinctæ; cum multitudo ſicut & numerus non conſtituatur niſi ex vnitatibus quæ ſunt diſtincta entia & diſtinctis exiſtentiis exiſtentia; vnde & communiter dicitur, quod numerus fit ex diuiſione continui: non ergo ſequitur dari in continuo infinitum in actu ſecundum multitudinem, licet concedatur & concedendum ſit, eſſe con-

tinuum diuiſibile in infinitas partes, ſiue in ſemper diuiſibilia.

Vrgebis: ideò igitur ex diuiſibilitate illâ continui in infinitas partes non ſequitur infinitum in actu ſecundum multitudinem, quia partes vt in continuo, non ſunt actu diſtinctæ: ſed hoc eſt falſum: ergo & illud. *Probatur minor*, partes illæ vt in continuo ſunt actu diſtinctæ, quarum vna etiam vt in continuo exiſtens non eſt à parte rei eadem cum aliâ: ſed pars vna continui etiam vt in continuo exiſtens, non eſt à parte rei eadem cum aliâ: ergo & partes illæ, vt in continuo ſunt, actu ſunt diſtinctæ. *Probatur minor:* eorum quæ ſunt diſtantia abinuicem, ſuntque in diſtinctis ſimul locis non poteſt vnum eſſe idem cum alio: ſed partes etiam vt in continuo exiſtentes ita ſe habent, vt patet in palmis extremis vnius vlnæ: ergo pars vna continui etiam vt in continuo exiſtens eſſe non poteſt eadem cum alia.

Reſpondeo negando minorem, cuius falſitas patet ex dictis ſupra in reſponſione ad inſtantiam; ad probationem vero diſtinguo minorem: ſed pars vna continui, etiam vt in continuo exiſtens non eſt à parte rei eadem cum aliâ, eadem indiuiſibiliter Concedo minorem: eadem diuiſibiliter ſiue continuatiuè Nego minorem & conſequentiam. Licet ergo pars vna continui vt in continuo exiſtens dici non poſſit eadem cum alia identitate indiuiſibili & ſimplicitatis, vtpote quæ omnem excludit pluralitatem, tum in actu, tum in potentiâ, proindeque & opponitur diuiſibilitati continui, eiuſque continuationi, nihilominùs verè dici poteſt & debet pars vna continui, vt in continuo exiſtens eadem diuiſibiliter & continuatiuè cum aliâ; ex eo ſcilicet quod ſufficiat adhoc, quod faciat cum alia parte eandem entitatem continuam, ſeu continuum idem: iam ſic eſt quod eſſe idem cum alio diuiſibiliter *Nota.*

&

& continuatiuè excludit actualem partium diſtinctionem, & ſolam petit diſtinguibilitatem, ad differentiam eorum quæ ſunt idem indiuiſibiliter, quæ quidem nedum excludunt actualem partium diſtinctionem, ſed omnem etiam diſtinguibilitatem, vt ſupra diximus: ergo partes illæ continui vt in continuo ſunt, ſufficientem habent identitatem adinuicem, ad hoc vt quamdiù in illo ſunt, non ſint actu diſtinctæ, nec faciant conſequenter infinitam multitudinem, licet diuiſibiliter infinitæ ſint: ad vltimum verò, in quo dicitur, quod
Nota. eorum quæ ſunt diſtantia abinuicem ſuntque in diſtinctis locis, vt ſunt palmi extremi vnius vlnæ, vnum non poteſt eſſe idem cum alio, ad hoc inquam reſponderi debet, hoc eſſe quidem verum ſi ſermo ſit de illis, quæ ita ſunt in diſtinctis locis, vt ſint ſub propriis terminis, illos ſcilicet non confundendo per continuationem cum aliis: vbi vero ea quæ in diſtinctis ſunt locis, ita in illis ſunt, vt ibi non ſint ſub propriis terminis, ſed eos potius cum aliis per continuationem confundant, vt de facto reperitur in omni continuo, negatur tunc, quod ea quæ ita ſunt in diſtinctis locis eſſe non poſſint diuiſibiliter & continuatiuè idem, cum hoc ipſo quod ita confundunt per continuationem proprios terminos, faciant eandem entitatem continuam, ſeu continuum idem.

Colliges pro aliis quibuſdam ſoluendis ratiunculis, quod quamvis partes cuiuſlibet continui in ipſo actualiter exiſtentes ſint infinitæ, non propterea ſequitur, quod facere debeant continuum infinitæ magnitudinis, propterea quod cum partes illæ non ſint *aliquotæ*, quæ ſcilicet aliquoties repetitæ exhauriunt totum, nec ſint æquales alicui parti *ſignatæ*, quæ ſcilicet eſt certæ & determinatæ magnitudinis, ſed ſint ſolum proportionales, ideſt ita quod vna ſignata altera ſit minor, & altera minor,

& ſic ſemper proportionaliter diminuantur, ita vt nunquam ſit ad minimam deuenire, conſequenter fit, quod ex eorum multitudine, quantacumque illa ſit, non poſſit creſcere magnitudo; cum non multiplicentur niſi ex eo quod minuuntur, & tanto magis diminuantur, quanto magis multiplicantur. Item colliges quod licet quodlibet continuum habeat actu infinitas partes, non propterea ſequitur, non habere vnum continuum plures partes, quam aliud, quia ſcilicet, ſicut ſi daretur actu infinitum ſecundum multitudinem hominum, daretur aliud infinitum maius, infinitum ſcilicet capillorum eorumdem hominum, ita ſimiliter, etiamſi vnum continuum habeat actu infinitas partes, poteſt tamen continuum aliquod plures habere; & eſto vnum continuum non plures haberet partes, quam aliud, non inde ſequitur, quod vnum continuum non ſit maius alio, quia cum partes illæ infinitæ continui non ſint aliquotæ, & omnes vni ſignatæ & determinatæ parti æquales, ſed ſint partes proportionales & inæquales, vnaque minor alterâ, conſequenter fit, quod iuxta earum pluralitatem & numerum attendi non debeat, nec colligi magnitudo & extenſio continui, ſed tantum iuxta pluralitatem partium, quæ dicuntur aliquotæ & ſignatæ, quæ quidem eſſe poſſunt plures in continuo vno quam in altero: colliges denique, quod quamvis quodlibet ſpatium, ſuper quod fit motus, habeat iuxta doctrinam ſupra expoſitam infinitas partes; quia tamen illæ, vt diximus, non ſunt aliquotæ, & æquales vni alicui certæ & determinatæ parti determinatæ magnitudinis, ſed potius minores ſint & minores in infinitum, ideò ſicut non faciunt tale ſpatium infinitæ magnitudinis, ita nec faciunt illud in aliquo determinato tempore impertranſibile.

Nota.

Quanam

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

RE*ſpondeo*, fauere D. Thomam præfatæ noſtræ concluſioni, quod imprimis colligo ex his quæ habet *in quodlibeto* 1. *artic.* 5. vbi hæc habet: *ad illud quod in contrarium obiicitur, dicendum eſt, quod angelus non eſt in loco per commenſurationem, ſed per applicationem ſuæ virtutis ad locum, quæ quidem poteſt eſſe indifferenter & ad locum diuiſibilem, & ad indiuiſibilem: vnde poteſt continuè moueri, ſicut aliquid in loco diuiſibili exiſtens, continuè intercipiendo ſpatium: ſecundum verò quod eſt in loco indiuiſibili, non poteſt eius motus eſſe continuus; nec pertranſire omnia media.* Hæc D. Thomas, ex quibus argumentor ſic.

Ex D. Thomâ non poteſt Angelus ſecundum quod eſt in loco indiuiſibili omnia pertranſire media certi alicuius determinati ſpatij: ſed ſi ſpatium ſeu continuum illud ex ſolis conſtaret indiuiſibilibus, gratis & ſine fundamento diceretur, quod Angelus ſecundum quod eſſet in loco indiuiſibili non omnia poſſet pertranſire media illius continui; cum media illa ſeu indiuiſibilia eſſent in hoc caſu numero finita, vtpote quæ ex additione vnius ad alterum finitum tantum componerent continuum: ergo ex D. Thoma non componitur continuum ex ſolis indiuiſibilibus.

Secundò ex eodem D. Thomâ ibidem non poteſt Angelus ſecundum quod eſt in loco indiuiſibili moueri ſuper ſpatium aliquod continuum motu continuo; ſed non alia huius afferri poteſt ratio, niſi quia ſecundum quod eſt in loco indiuiſibili non tangit in ſpatio continuo niſi indiuiſibilia, quæ non ſunt ſibi immediata,

diata, ſeu immediatè ſuccedentia, ſed ſuccedentia ſolum mediantibus partibus: ergo ex Diuo Thoma componitur etiàm continuum ex partibus, & non ex ſolis indiuiſibilibus.

Tertiò, demùm hoc idem ex iiſdem citatis verbis colligo, ſoluendo per illa fundamentum præcipuum aduerſariorum, quo ſcilicet probare ſolent poſſe conſtare & componi continuum ex ſolis indiuiſibilibus, ſiue ex indiuiſibilibus ſibi immediatè ſuccedentibus, quodque ex conſulto ad hunc remiſi locum; vt illud quod mirum in modum extollunt aduerſarij vno ſoluatur & reſoluatur verbo S. Doctoris: probant namque poſſe continuum ex indiuiſibilibus componi ſibi immediatè ſuccedentibus, quia ſi Globus perfectè Sphæricus moueatur ſuper perfectè planum, ſolum illud tangeret ſecundum aliquod ſui indiuiſibile, aliàs non eſſet perfectè Sphæricus, ſed planus, in eâ ſcilicet parte ſecundum quam tangeret alterum corpus planum; ac proinde talis Globus tangeret planum in toto ſuo motu ſolum ſecundum punctum, ſubindeque in lineâ quam ſuo motu faceret, eſſent puncta ſeu indiuiſibilia ſibi immediata, illaque per conſequens ſolum componeretur indiuiſibibus: iam ſic eſt quod hanc ſoluit & explodit rationem S. Doctor, dum dicit quod Angelus ſecundum quod eſt in loco indiuiſibili non tangit ſpatium motu *continuo*, ſed tantum *diſcreto*, ex eo ſcilicet quod tunc non tangit niſi indiuiſibilia quæ non ſunt ſibi immediata: Quod enim dicitur de Angelo ſecundum quod eſt in loco indiuiſibili, idem ſimiliter dicendum eſt de illo indiuiſibili Globi perfectè Sphærici: ergo ſentiit S. Doctor non poſſe continuum ex ſolis componi indiuiſibilibus. *Nota.*

QVÆST

QVÆSTIVNCVLA.

Vtrum partes illæ quibus componitur continuum debeant, continuari & terminari per indiuiſibilia ab ipſis diſtincta.

R*Eſpondeo* affirmatiuè; & primò quidem quod terminari debeat per indiuiſibilia oſtendo ſic. Quoad modum quo terminari debet continuum par eſt ratio de continuo in profundum, ac de continuo in longum, aut latum, & ſic de cæteris, cum omnia adunentur in ratione continui: ſed continuum in profundum terminari non poteſt per aliquid diuiſibile, ſed ſolùm per indiuiſibilia: ergo per indiuiſibilia omne debet continuum terminari. *Probatur minor*, continuum in profundum non eſt vt tale diuiſibile niſi in profundum: ſed implicat terminari continuum in profundum per profundum quid, ſiue per aliquid in quantum profundum: ergo & implicat terminari continuum in profundum per quid diuiſibile, ſiue per aliquid quod in quantum terminativum ſit diuiſibile. *Maior* eſt euidens; differt namque continuum in profundum à continuo in latum, aut longum, quod continuum in latum diuiſibile eſt in latum, continuum verò in profundum eſt in quantum tale diuiſibile in profundum. *Probatur minor*, triplici medio.

Primò, terminus in quantum terminus non dicit nec poteſt dicere eſſe terminabile; cum ſit potiùs correlatiuè oppoſitus ad ipſum terminabile: ſed profundum inquantum tale importat eſſe terminabile; cum in quantum tale partem importet *interiorem*, vt dicam, & *exteriorem*; & interior terminabilis ſit, terminanda, & terminata;

minata ; ergo non poteſt terminari continuum in profundum per profundum quid, ſiue per aliquid, quod in quantum terminatiuum ſit profundum.

Secundò, per illud terminatur continuum in profundum, per quod & in quo contiguum eſt loco ſeu corpori ambienti ; ſed non poteſt per profundum quid in quantum tale contiguum eſſe loco, ſiue corpori ambienti ; cum in quantum profundum aliquid dicat quod à loco ſeu corpore ambiente non tangitur: ergo non poteſt continuum in profundum terminari per aliquid, quod in quantum terminatiuum ſit profundum.

Tertiò illud, quo terminatur continuum in profundum, eſt aliquid quod eius eſt, non autem aliquid quod ipſum eſt ; cùm ſe habeat *vt quo* ad ipſum continuum in profundum; ipſum vero continuum ſe habeat *vt quod* ad tale quid : ſed ſic eſt quod ipſum profundum, non ſe habet ad continuum in profundum, vt tantummodo aliquid eius, ſed eſt de facto ipſum continuum ; cum hoc ipſo quod profundum eſt, ſit diuiſibile in profundum, quod eſt conſtitutiua ratio ipſius continui in profundum : ergo non poteſt continuum in profundum terminari per aliquid, quod in quantum terminus ſit profundum.

Iam verò quod continuari debeant præfatæ partes per indiuiſibilia, ſicut & per indiuiſibilia terminantur oſtendo ſic: extenditur continuum per hoc quod vniuntur & copulantur continui partes ; ſed ſi ſeipſis vnirentur & non per indiuiſibilia, non poſſet continuum extendi per hoc quod eius vnirentur partes : ergo non poſſunt partes continui vniri & copulari pér ſeipſas vt diuiſibiles ſunt, ſed debent indiuiſibilibus copulari. *Probatur minor*, in tantum extenditur continuum per vnionem ſuarum partium, in quantum taliter vniuntur, quod ſit vna omnino extra aliam : ſed ſi ſe-
ipſis

ipſis vt diuiſibilibus vnirentur, non ita vnirentur, quod eſſet vna omninò extra aliam: ergo ſi ſeipſis vt diuiſibilibus vnirentur, non poſſet per earum vnionem extendi continuum. *Probatur minor*, in tantum eſt vna pars omninò extra aliam, in quantum eſt locus vnius omninò extra locum alterius; cum parti cuilibet diuiſibili ſuus debeatur locus: ſed ſi ſeipſis vt diuiſibilibus vnirentur, non eſſet tunc locus vnius extra locum alterius: ergo nec eſſet vna pars omninò extra aliam. *Probatur minor:* non poſſunt partes ſeipſis vniri vt diuiſibilibus, & non correſpondere locus ei in quo vniuntur; cum vt dictum fuit ſupra cuilibet diuiſibili debeatur locus: ſed locus ille correſpondens ei, in quo vniuntur, eſt vnus & idem, ſicut & locus correſpondens eis in quibus diiunguuntur, eſt alius & alius: ergo hoc ipſo quod vniuntur partes ſeipſis vt diuiſibilibus, idem hoc ipſo correſpondet locus ei in quo vniuntur: atqui vniuntur tunc in alterâ & alterâ diuiſibili parte: ergo hoc ipſo quod vniuntur continui partes ſeipſis vt diuiſibilibus, idem hoc ipſo correſpondet locus alteri & alteri diuiſibili parti, proindeque non eſt tunc locus vnius extra locum alterius.

Dices primò: ideò ergo continuari debent partes continui per indiuiſibilia, quia aliàs non eſſet vna extra aliam: ſed præſtare non poteſt indiuiſibile, quod ſit pars vna extra aliam: ergo fruſtra requiruntur indiuiſibilia illa continuatiua. *Probatur minor*, quod facit, partem vnam eſſe extra alteram, facit & quod penetrationi reſiſtant; ſed præſtare non poteſt indiuiſibile, quod partes penetrationi reſiſtant: ergo neque præſtare poteſt, quod ſit pars vna extra alteram. *Probatur minor*, quod non poteſt ſecundum ſe ſumptum penetrationi reſiſtere, multo minus præſtare poterit, quod alia penetrationi reſiſtant: ſed non poteſt indiuiſibile ſecundum ſe ſumptum penetrationi reſiſtere;

reſiſtere; cum talis ſit naturæ, quod ſecundum ſe totum tangat, hoc ipſo quod tangit, & hoc ipſo quod tangitur, ſecundum ſe totum tangatur; ergo præſtare non poteſt indiuiſibile, quod partes penetrationi reſiſtant.

Reſpondeo negando minorem primi & ſecundi argumenti; ad tertium vero nego maiorem; ideo namque non poteſt indiuiſibile ſecundum ſe ſumptum penetrationi reſiſtere, quia conſideratum punctum ſecundum ſe, & non vt eſt aliquid alterius ſcilicet partis, tunc tangere non poteſt nec tangi, quin ſecundum ſe totum tangatur: iam ſic eſt quod aliter ſumptum indiuiſibile, ideſt non ſecundum ſe, ſed vt eſt aliquid alterius, ſcilicet partis, tunc quando tangit aut tangitur facit quod illud cuius eſt non ſecundum ſe totum tangat aut tangatur, ſed ſolum ſecundum aliquid ſui, ſiue ſecundum extremitatem ſui indiuiſibilem: ergo quamvis indiuiſibile ſecundum ſe ſpectatum non poſſit reſiſtere penetrationi, poteſt tamen præſtare, quod alia penetrationi reſiſtant: loquendo enim comparatiuè ad penetrationem eſt indiuiſibile ſecundum ſe ſumptum alterius rationis à ſeipſo vt afficiente partes; cum vt afficiens partes tangat vt extremitas alterius, non autem ſecundum ſe ſumptum, ex quo conſequenter fit quod vt afficiens partes penetrationem impediat, cum faciat quod partes quæ ſe tangunt, ſe ſolum tangant ſecundum extremitatem, ſubindeque non ſecundum ſe totas ſe tangant; quod quidem verificari nequit de indiuiſibili ſecundum ſe ſumpto, cum non ſit vt tale extremitas alterius, nec conſequenter tangens ad modum dumtaxat extremitatis.

Dices ſecundò, non alia de cauſa requiruntur indiuiſibilia terminatiua, niſi ad hoc vt per ea ipſum terminetur continuum: ſed talibus ſecluſis indiuiſibilibus æquè intelligitur terminatum continuum, ac cum illis: ergo

fruſtra requiruntur præfata hæc indiuiſibilia. *Probatur minor*, in tantum intelligitur terminatum continuum, in quantum illud hucvſque intelligimus extenſum, & non vltra: ſed ſecluſis præfatis indiuiſibilibus, non propterea vltra extenderetur: ergo talibus ſecluſis indiuiſibilibus, æque intelligitur terminatum continuum, ac cum illis.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: non alia de cauſa requiruntur indiuiſibilia terminatiua, niſi adhoc vt per ea ipſum terminetur continuum, terminatione qualicumque Nego maiorem; terminatione propria & connaturali ipſi continuo Concedo; & ſub eadem diſtinctione minoris Nego conſequentiam. Non igitur hæc requiruntur indiuiſibilia, vt ſcilicet per ea vtcumque terminetur continuum; patet enim quod his ſecluſis indiuiſibilibus, aut à Deo impeditâ eorum reſultantiâ adhuc intelligitur terminatum continuum per ſolam extenſionis vlterioris negationem: Hæc tamen omninò requiruntur indiuiſibilia, vt ſcilicet terminetur continuum terminatione ſibi connaturali & propria; cuius ratio eſt, quia terminatio propria & connaturalis continuo ea eſt, qua ex continuo fit contiguum, cum ex quo deſinit eſſe continuum, incipiat hoc ipſo eſſe alicui alteri contiguum: iam ſic eſt, quod vt ita terminetur continuum, quod ex continuo fiat contiguum, neceſſe eſt quod terminetur per indiuiſibilia; cum contigua ſint, quorum extrema ſunt ſimul; & extrema illa non poſſint non eſſe indiuiſibilia; tum quia hoc ipſo quod ſimul ſunt, non poſſunt alteri & alteri loco correſpondere, cum tamen ſi diuiſibilia eſſent diuerſis correſponderent locis, aliàs duo quanta in eodem eſſent loco, ſubindeque & penetrarentur; tum quia hoc ipſo quod extrema ſunt, ita ſunt alterius extremitas, vt non ſit aliud extremitas illorum, cum tamen omne diuiſibile aliquid habeat, quod

Nota.

1a.

ſit

ſit extremitas illius, vt patet in exemplo de diuiſibili in profundum: ergo vt ipſum terminetur continuum modo connaturali & proprio præfata requiruntur indiuiſibilia terminatiua.

Dices 3. ſi eſſent in continuo indiuiſibilia continuatiua, vel eſſent talia in actu vel tantum in potentiâ; ſed neutrum dici poteſt: ergo non dantur in continuo indiuiſibilia illa continuatiua. *Probatur minor*; & primo quidem quod eſſe non poſſint in actu: indiuiſibilia quæ ſunt in actu reddunt partes quas continuant, actu diſtinctas: ſed non ſunt partes continui, actu diſtinctæ, ſed ſolum diſtinguibiles, vt nuper dicebamus; aliàs daretur infinitum in actu ſecundum numerum, cum ſint in contiuo infinitæ partes: ergo non ſunt actu in continuo indiuiſibilia illa terminatiua. Jam vero quod neque ſint in potentiâ tantum probatur ſic: admittuntur & requiruntur hæc indiuiſibilia, vt per ea tanquam indiuiſibilibus terminis copulentur partes: ſed partes in continuo ſunt actu copulatæ: ergo & talia indiuiſibilia eſſe debent actu in continuo, & non tantum in potentiâ.

Reſpondeo, dari in continuo indiuiſibilia continuatiua in actu: non enim habent partes continui, quod ſint impenetratæ, ſeu vna extra aliam niſi beneficio indiuiſibilium quibus vniuntur, & mediis quibus habent ſolum ſe tangere ſecundum extremitatem ſui, & conſequenter non ſecundum ſe totas; ac proinde cum ſint partes continui actu impenetratæ, debent conſequenter admitti in continuo præfata indiuiſibilia in actu. Vnde ad probationem in contrarium nego maiorem quod ſcilicet indiuiſibilia illa in actu reddant partes, quas continuant, actu diſtinctas, loquendo, vt loquitur arguens, de actuali illa diſtinctione quæ facit numerum. Quin imò hoc ipſo quod talia indiuiſibilia continuatiua, ſunt actu inter

partes, faciunt quod ſint partes illæ eædem, vt ita loquar, continuatiuè & diuiſibiliter; tum quia mediis illis indiuiſibilibus actu continuantibus faciunt partes eandem entitatem continuam, ſeu continuum idem, in quo conſiſtit identitas illa partium continuatiua & diuiſibilis; tum quia quamdiù ita actu continuantur partes per indiuiſibilia, tamdiù habent non eſſe ſub propriis terminis, ſed eos potiùs confundere per continuationem cum aliis; atque ita cum hoc opponatur actuali partium homogenearum diſtinctioni, vtpote quæ ad differentiam Hetherogenearum non habent diſtingui, niſi in quantum ſub propriis exiſtunt terminis, cum ſint aliunde eiuſdem omnino rationis. conſequenter fit, falſam eſſe præfatam maiorem, quod ſcilicet indiuiſibilia illa in actu reddant partes quas continuant actu & actualiter diſtinctas; licet illas reddant actu impenetratas: non enim actualis impenetratio importat & exigit actualem etiam diſtinctionem; tum quia adeſt actualis partium impenetratio, vbi adeſt præcisè continuatio, ſubindeque & continuatiua identitas; tum quia verificatur actualis partium impenetratio, quamvis non maneant partes ſub propriis terminis, ſed eos potius per continuationem cum aliis confundant.

Nota.

Inſtabis: non poteſt nec debet admitti infinitum in actu; vt in ſequenti quæſtione probabitur; ſed ſi eſſent in continuo indiuiſibilia in actu, daretur infinitum indiuiſibilium in actu: ergo non ſunt in continuo indiuiſibilia in actu. *Probatur minor*; non poſſunt in continuo admitti indiuiſibilia in actu & non admitti tot, quot ſunt partes diuiſibiles quas continuant: ſed partes quas continuant ſunt infinitæ: ergo & infinita eſſent indiuiſibilia in actu, ſi ſemel admittantur in continuo indiuiſibilia in actu.

Reſpondeo negando minorem, ad cuius probatio

bationem nego maiorem, puta quod hoc ipſo quod in continuo admittuntur indiuiſibilia in actu, tot admitti debeant in actu quot ſunt partes diuiſibiles quas continuat, cuius negati ratio eſt, quia hoc ipſo quod vnum ſufficit indiuiſibile ad plures afficiendum partes in ordine ad continuationem, non opus eſt, nec opus eſſe poteſt, tot eſſe admittenda indiuiſibilia in actu, quot ſunt partes diuiſibiles quas continuant: iam ſic eſt quod vnum indiuiſibile in actu vnam formaliter afficiens partem, afficit hoc ipſo virtualiter ſaltem & virtualiter continuat, ſeu vim habet continuandi plures, imò & infinitas partes proportionales; ex eo ſcilicet quod vnam afficiendo partem, totam illam reddit impenetratam & coordinatam alteri ſecundum extremitates, ſubindeque & continuatam; & ſic plures virtualiter afficit & continuat partes, cum in eâ quam ita reddit impenetratam & coordinatam alteri, plures imò & infinitæ reperiantur partes. Non ergo ſequitur, admittenda fore infinita indiuiſibilia in actu, ſed ſufficiunt finita in actu ad continuandas partes ita in infinitum diuiſibiles; quamvis ſint admittenda infinita in potentiâ, in quantum ſcilicet ad diuiſionem partium (quæ quidem diuiſio fieri poteſt in infinitum) reſultat indiuiſibile terminatiuum. *Nota.*

Notandum tamen eſt circa doctrinam ibi expoſitam, quod quando dictum fuit & dicitur communiter, quod indiuiſibile afficit partem, non debet hoc ita intelligi, vt poſſit indiuiſibile totam formaliter afficere partem, tum quia indiuiſibile non poteſt adæquari diuiſibili, tum quia quacumque datâ & aſſignatâ parte, vt per indiuiſibile afficiatur, cum ſit hæc diuiſibilis, poteſt conſequenter & alia & alia aſſignari medietas prior, quæ tali indiuiſibili afficiatur, ſed debet dictum illud ita & taliter intelligi, quod præfatum indiuiſibile, licet vir-

tualiter totam afficiat partem in ſenſu ſupra expoſito, formaliter tamen non niſi inadæquatè afficiat; cuius ratio eſt, quia indiuiſibile eſt initium, ſeu principium partis aut terminus; principium autem rei non poteſt formaliter afficere rem ipſam totam & adæquatam, aliàs eſſet totum, ſed afficit formaliter, inchoando illam, quod eſt afficere inadæquatè.

QVÆSTIO III.

Vtrum poſſibile ſit infinitum in actu.

PRmittendum primò, infinitum illud dici, quod finem ſeu terminum non habet, & à quo ſecundum quantitatem accipientibus, ſemper aliquid ſupereſt accipiendum. Eſt autem infinitum aliud ſecundum eſſentiam, quod ſcilicet in ſua ratione eſſentiali limitatum non eſt ad vnum genus perfectionis, ſed potius in ſe præcontinet poſſibiles omnes perfectiones. Aliud verò eſt infinitum dumtaxat ſecundum accidens, nimirum quod in aliquâ ratione ſibi accidentali finem non habet: puta ſi corpus dicatur eſſe extenſionis infinitæ; ſi calor infinitæ intenſionis; ſi res fuerint numero infinitæ, &c. præterea aliud quoque eſt quod dicitur tantum *comparatiuè* infinitum; quando ſcilicet res vtpote ſuperioris ordinis poſſibilibus, aliis inferioris ordinis etiam infinitis dignitate & perfectione præſtat. Quo pacto homo v. g. ſpecies tum plantarum, tum brutorum omnes in infinitum poſſibiles ſuperat naturæ perfectione; quamvis ipſe ab alio puta ab Angelo ſuperetur Alioquin illud dicitur abſolutè infinitum, quod alia omnia ſuperat, &

& à nullo ſuperatur. Item aliud etiam duplex eſt infiniti genus: ac primo quidem infinitum *in actu*, ſecundo autem *infinitum in potentia*, infinitum in actu illud eſt, quod ſecundum rationem ſuam actualem, ſeu ſecundum ea quæ actu continet, nullo terminatur fine; vocaturque infinitum *ſimpliciter*, & *categorematicè*; quia quemadmodum in Dialectica terminus ille dicitur categorematicus, qui per ſe & abſque addito ſignificat: ita & illud dicitur infinitum categorematicum, quod ſimpliciter eſt infinitum. Infinitum autem in potentiâ illud dicitur, quod in ratione actuali quam habet, aut quæ in eo aſſignari poteſt, ſemper quidem eſt finitum, ſed eſt ſimul cum potentiâ ad aliud ſine termino. Cuiuſmodi ratio infiniti iis conuenit rebus, quæ ſemper creſcere aut minui poſſunt; vel ſi lubet, in quibus fieri poteſt proceſſus in infinitum ſine termino. Vt quando aiebamus, continuum eſſe diuiſibile in infinitum. Vocatur autem infinitum dumtaxat ſecundum quid, & ſyncategorematicum, quia de ſe eſt tantum quid finitum, nec habet rationem infiniti, niſi quatenùs ſemper eſt in potentiâ ad aliud; vnde & appellari ſolet infinitum in potentia: de hoc autem infinito non procedit præſens quæſtio; ſed de infinito in actu; non quidem in ratione eſſentiali, cum euidens ſit, omne creatum hoc ipſo quod tale eſſe finitæ & taxatæ eſſentiæ & eſſentialis perfectionis, ſed de infinito in actu in aliqua ratione accidentali. Vnde quæſiti ſenſus eſt iſte, an ſcilicet ſicut repugnat ens, ſiue corpus mobile, ſicut & aliud omne genus entis creati eſſe actu infinitum ſecundum eſſentiam, ex eo ſcilicet quod importat potentialitatem & actum, quæ quidem duo, cum finita ſint vtpote quæ ſe mutuo negant, non poſſunt conſequenter facere & componere niſi finitum quid; ita ſimiliter repugnat, quod infinitum ſit in aliquâ ratione

accidentali, puta & magnitudine, multitudine, & intenſione.

Præmittendum 2. pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque vim habitura principij, puta quod *non poteſt ex iiſdem intrinſecis prouenire inclinatio ad aliquid, & impedimentum ad illud*; quod *non poteſt pars æqualis eſſe ſuo toti*; quod *intenſa qualitas eſt virtus creatæ ſubſtantiæ.* Primò quidem non poteſt ex iiſdem intrinſecis prouenire inclinatio ad aliquid, & impedimentum ad illud, tum quia oppoſitorum, vt dicitur communiter, oppoſita eſt ratio; tum quia inclinatio naturæ eſſe non poteſt ad impoſſibile; ac proinde cum illud ſit naturæ impoſſibile, ad quod ex propriis & intrinſecis impedimentum habet, conſequenter fit, non poſſe naturam ad illud inclinare ab intrinſeco, hoc ipſo quod ab intrinſeco oritur impedimentum ad illud; ſicque fieri non poteſt, quod ex iiſdem intrinſecis proueniat inclinatio ad aliquid & impedimentum ad illud. Quantum verò ad ſecundum, puta quod non poteſt pars æqualis eſſe ſuo toti, patet euidenter ex illo communi dicto naturali lumine noto *omne totum eſt maius ſua parte*: quod quidem ex eo dicitur naturali lumine notum, quia ex ipſo naturali lumine manifeſtum eſt, partem componere totum cum additione compartis, ſubindeque & eſſe totum maius ſuâ parte; cum ſupra & præter partem quam includit, aliam etiam addat & includat compartem, quæ tamen in parte non includitur. Denique quod intenſa qualitas ſit virtus creatæ ſubſtantiæ, quod eſt tertium præmiſſum principium, ex eo ſimiliter patet, quod intenſa qualitas hoc ipſo quod talis, eſt ſuſcipiens magis & minus vt per ſe patet, ſubindeque & eſt perfectibilis, & eſſe poteſt imperfecta virtus: iam ſic

eſt,

eſt, quod imperfecta aut perfectibilis virtus non niſi creatæ ſubſtantiæ poteſt competere: ergo intenſa qualitas non niſi creatæ ſubſtantiæ eſſe poteſt virtus. His autem tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit.

CONCLVSIO: *implicat dari in rerum naturâ infinitum in actu, ſiue in magnitudine, ſiue in multitudine, ſiue in intenſione.*

Probatur prima pars ex primo præmiſſo principio, *non poteſt ex iiſdem intrinſecis prouenire inclinatio ad aliquid, & impedimentum ad illud* ergo dari non poteſt in rerum natura infinitum in actu ſecundùm magnitudinem. *Probatur conſequentia*, ſi eſſet in rerum naturâ corpus aliquod infinitæ magnitudinis, ex iiſdem intrinſecis proueniret in eo inclinatio ad localem motum, & impedimentum ad illum: ergo hoc ipſo quod non poteſt ex iiſdem intrinſecis prouenire inclinatio ad aliquid & impedimentum ad illud, nec dari poteſt in rerum naturâ infinitum in actu ſecundum magnitudinem. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, principium intrinſecum localis motûs in corpore, non eſt aliud, quam ipſius quantitas: ſed dato in rerum naturâ corpore aliquo infinitæ magnitudinis, eſſet ipſius quantitas impedimentum ad localem motum: ergo & ab eodem intrinſeco ex quo proueniret inclinatio, proueniret & impedimentum. *Maior* eſt euidens; idem enim eſt principium intrinſecum localis motus, & extenſionis localis, quod quidem non aliud eſt quam quantitas. *Probatur minor*, omnis localis motus vel eſt rectus vel circularis: ſed dato corpore infinitæ magnitudinis, impediret quantitas, ne moueri

poſſet motu, recto, & circularij; ergo eſſet ipſius quantitatis impedimentum ad localem motum. *Minor* quoad primam partem conceditur, ſiue quoad motum rectum; infinita namque quantitas faceret, quod corpus omnem prorsùs occuparet locum, ſubindeque & impediret, ne poſſet partem loci de nouo acquirere & partem deſerere, in quo conſiſtit motus rectus. *Probatur* igitur *minor* quoad ſecundam partem; vt aliquid moueatur circulariter, debet vna illius pars tranſire ad locum alterius: ſed in corpore infinitæ magnitudinis, impediret tunc quantitas, nè vna illius pars tranſiret ad locum alterius: ergo & eſſet tunc quantitas impedimentum ad motum circularem. *Probatur minor*, infinita diſtantia non eſt per motum pertranſibilis: ſed in corpore infinitæ quantitatis ſeu magnitudinis, faceret quantitas quod inter quamlibet determinatam partem eſſet infinita diſtantia; cum quantò aliquæ lineæ amplius protrahuntur à centro, tantò amplius inter ſe diſtent; & faceret tunc quantitas illa infinita quod quælibet linea talis corporis in infinitum protraheretur à centro, cum faceret quod quælibet eſſet ſecundùm longitudinem actu infinita: ergo in corpore infinitæ magnitudinis impediret quantitas, nè vna illius pars tranſire poſſet ad locum alterius: ergo in corpore infinitæ magnitudinis, impediret eius quantitas & motum rectum & circularem: ergo in corpore infinitæ magnitudinis eſſet eius quantitas impedimentum ad localem motum: ergo dato in rerum naturâ copore aliquo infinitæ magnitudinis ab eodem principio intrinſeco proueniret & inclinatio ad localem motum, & impedimentum ad illum: ergo hoc ipſo quod non poteſt ex iiſdem intrinſecis prouenire inclinatio ad aliquid, & impedimentum ad illud (quod eſt

primum

primum præmiſſum principium) nec etiam dari poteſt in rerum naturâ corpus aliquod infinitum in actu ſecundum magnitudinem.

Probatur ſecunda pars concluſionis ex ſecundo præmiſſo principio , *non poteſt pars aliqua æqualis eſſe ſuo toti :* ergo nec dari poteſt infinitum in actu ſecundum multitudinem. *Probatur conſequentia* , dato in rerum naturâ infinito in actu ſecundum multitudinem, daretur tunc pars quæ foret æqualis cum ſuo toto : ergo hoc ipſo quod dari non poteſt pars , quæ ſit æqualis ſuo toti, nec etiam dari poteſt infinitum in actu ſecundum multitudinem *Probatur antecedens :* extenſio infinita versùs vnam tantum partem ſe habet ad extenſionem infinitam ad omnem partem, ſicut pars ad totum ; ſed admiſſo infinito in actu ſecundum multitudinem , æquiualeret extenſio infinita versùs vnam partem extenſioni infinitæ versùs omnem partem : ergo & tali admiſſo infinito pars foret æqualis toti. *Maior* per ſe patet. *Probatur minor* , ideò non æquiualet extenſio infinita versùs vnam partem extenſioni infinitæ ad omnem partem , quia hæc omne replet ſpatium poſſibile , illa vero ſolum ſecundum longitudinem : ſed admiſſo infinito in actu ſecundum multitudinem poſſent extenſa infinitè verſus vnam partem omne etiam replere ſpatium poſſibile : ergo & poſſet extenſio infinita versùs vnam partem æquiualere infinitæ extenſioni versùs omnem partem. *Maior* conceditur. *Probatur minor*, ſupponendo , quod infinitum illud in actu ſecundum multitudinem eſſet diſpoſitum ad inſtar lineæ protractæ in infinitum ſecundum longitudinem ; quo ſuppoſito argumentor ſic: multitudo hæc infinita ita diſpoſita eſſet tantum infinitè extenſa versùs vnam partem : ſed multitudo hæc in-

 finita

finita ita diſpoſita poſſet omne replere ſpatium poſſibile: ergo admiſſo infinito in actu ſecundum multitudinem poſſent infinitè extenſa verſùs vnam tantum partem omne etiam replere ſpatium poſſibile. *Probatur minor*, ſi multitudo infinitè extenſa verſus vnam partem conuolueretur in cumulum, non poſſet non replere omne ſpatium poſſibile; cum tanto maius repleatur ſpatium verſùs omnem partem, quanto plura conuoluuntur in cumulum, proinde & infinitum ſpatium replere debeat verſùs omnem partem, hoc ipſo quod infinita conuoluuntur in cumulum: ſed non repugnat, quod præfata multitudo infinita ita diſpoſita in longum conuoluatur in cumulum, vt per ſe patet: ergo & poſſet multitudo hæc infinita ita diſpoſita in longum omne replere ſpatium poſſibile, ſeu verſus omnem partem: ergo admiſſo infinito in actu ſecundum multitudinem poſſent extenſa infinitè verſùs vnam partem omne etiam replere ſpatium poſſibile: ergo admiſſo infinito in actu ſecundum multitudinem æquiualeret extenſio infinita verſùs vnam partem extenſioni infinitæ verſùs omnem partem: ergo admiſſo infinito in actu ſecundum multitudinem pars foret æqualis ſuo toti: ergo hoc ipſo quod non poteſt pars aliqua æqualis eſſe ſuo toti (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) nec etiam dari poteſt infinitum in actu ſecundum multitudinem.

Nota.

Probatur tertia pars concluſionis ex tertio præmiſſo principio, *intenſa qualitas eſt virtus creatæ ſubſtantiæ*: ergo dari non poteſt infinitum in actum ſecundum intenſionem. *Probatur conſequentia*, dari non poteſt virtus ſubſtantiæ creatæ infinitè intenſa: ergo hoc ipſo quod intenſa qualitas eſt virtus creatæ ſubſtantiæ, dari non poteſt qualitas infinitè intenſa, ſeu infinitum in actu quoad intenſionem. *Conſequentia*, eſt euidens. *Probatur antecedens*,

tecedens, virtus infinitè intenſa eſt etiam infinitè actiua: ſed dari non poteſt virtus ſubſtantiæ creatæ infinitè actiua: ergo nec dari poteſt infinitè intenſa. *Maior* eſt euidens, *Probatur minor*, non eſt maior actiuitas in virtute, quam ſit actualitas in ente, cuius eſt virtus: ſed actualitas creatæ ſubſtantiæ eſſe non poteſt infinita: ergo nec virtus creatæ ſubſtantiæ eſſe poteſt infinitè actiua. *Minor* ſupponitur certa; actualitas namque infinita debet in ſe præcontinere eminentialiter omne ens, cum non ſit actualitas potentialitati admixta, quæ tamen præcontinentia competere nequit creatæ ſubſtantiæ, vtpote quæ limitata eſt ad certum genus & differentiam. *Probatur maior*, vnumquodque agit in quantum eſt in actu: ergo quantum habet vnumquodque de eo quo eſt in actu, tantum etiam habet de eo, quo agit: ſed eſt vnumquodque in actu per ſui actualitatem, & agit per actualitatem ſuæ virtutis: ergo tanta & non maior eſt actiuitas in virtute, quanta eſt actualitas in ente cuius eſt virtus: ergo dari non poteſt virtus ſubſtantiæ creatæ infinitè actiua, cum dari non poſſit ſubſtantia creata infinitæ actualitatis: ergo dari non poteſt virtus ſubſtantiæ creatæ infinitè intenſa: ergo hoc ipſo quod intenſa qualitas eſt virtus creatæ ſubſtantiæ (quod eſt tertium præmiſſum principium) nec etiam dari poteſt qualitas infinitè intenſa, ſiue infinitum in actu ſecundum intenſionem.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies primò, non poteſt infinitum in actu eſſe à Deo cognoſcibile, & non eſſe à Deo producibile: ſed infinitum in actu cognoſcitur à Deo: ergo & poteſt à Deo produci. *videantur alia fundamenta in ſolutionibus obiectorum.*

 produci.

tum ſingulis arenulis, illæ, cum eſſent infinitæ deberent pariter replere omne ſpatium poſſibile, quod tamen in ſuppoſitione factâ omnino implicat: tùm etiam quantum ad infinitum ſecundum magnitudinem: ſupponamus enim creari à Deo filum infinitum ſecundum longitudinem, tùm conuoluatur in globum: ſequetur inde globum fieri infinitum, & replere ſpatium omne poſſibile, cum tamen anteà repleret tantummodo ſpatium ſecundum longitudinem; vnde & ſequeretur partem eſſe æqualem toti, quod implicat contradictionem: non igitur vera eſt illa minor, quod ſcilicet infinitum in actu, loquendo de infinito creato cognoſcatur vel ſit à Deo cognoſcibile.

Vnde ad probationem minoris negatæ diſtinguo maiorem ſic: ſimul cognoſcere quidquid eſt in infinito in potentia, eſt cognoſcere tunc infinitum in actu, ly *ſimul* cadente ſupra rem cognitam, & ſe tenente ex parte rei cognitæ, Concedo maiorem, quod ſcilicet hoc ſit cognoſcere infinitum in actu: ly *ſimul* ſe tenente non ex parte rei cognitæ, ſed ex parte ſolum cognoſcentis Nego maiorem; & ſub eadem diſtinctione minoris Nego conſequentiam. Pro quo notandum eſt, & quidem ſeriò & diligenter, quod aliud eſt ſimul cognoſcere quidquid eſt in infinito in potentia, ly *ſimul* ſe tenente ex parte cognoſcentis, & aliud, ly *ſimul* ſe tenente ex parte rei cognitæ: primum enim verificatur per hoc præcisè, quod nihil eorum quæ ſunt ſub infinito in potentiâ latẽt cognoſcentem; vnde cum fieri poſſit quod nihil eorum lateat cognoſcentem, quamvis adhuc extent in potentia, nec intelligantur niſi poſſibiliter, conſequenter fit, quod vt cognoſcat Deus ſimul omne quod eſt in infinito in potentia, ly *ſimul* ſe tenente ex parte cognoſcentis, non propterea debeat cognoſcere infinitum in actu: benè quidem ſi ſimul cognoſceret, ly *ſimul* ſe tenente ex parte

te rei cognitæ, quia ad hoc non ſufficit, qu ed nullum eorum lateat cognoſcentem, ſed præterea requiritur, quod ea cognoſcat ſimul in actu; hoc enim eſt cognoſcere ſimul ex parte rei cognitæ; quia vero non eſt neceſſe, quod cognoſcat Deus ſimul ex parte rei cognitæ, vt ſine imperfectione cognoſcat, ſed ſufficiat quod ſimul cognoſcat ex parte cognoſcentis, cum per hoc ſecludatur ſucceſſio, quæ imperfectionem argueret, ſequitur de primo ad vltimum, non propterea cognoſcere Deum infinitum in actu, quamvis ſimul & ſine imperfectione cognoſcat quidquid eſt in infinito in potentiâ, putà creaturas omnes poſſibiles, vel omnes continui diuiſiones, quæ ſunt ſimiliter infinitæ in potentiâ. Ad vltimum autem negatur paritas maioris, propterea quod hoc ipſo quod ſimul produceretur quidquid eſt in infinito in potentiâ, produceretur ſimul, ly *ſimul* ſe tenente & ex parte rei productæ, & ex parte producentis, vt per ſe patet; cum tamen cognoſci poſſit ſimul, ly *ſimul* ſe tenente, vt diximus, ex parte cognoſcentis, & non ex parte rei cognitæ.

Inſtabis, non poteſt aliquid ſimul cognoſci ex parte cognoſcentis, & non cognoſci ſimul ex parte rei cognitæ: ergo nulla ſolutio. *Probatur antecedens*, modus intelligendi rem ſequitur modum rei intellectæ: ergo non poteſt aliquid cognoſci ſimul ex parte cognoſcentis, & non cognoſci ſimul ex parte rei cognitæ. *Probatur antecedens*, intellectus intelligendo fit res intellecta, eique aſſimilatur; ſed ſi non ſequeretur in modo intelligendi modum rei intellectæ, non ita aſſimilaretur rei intellectæ intelligendo: ergo modus intelligendi rem ſequi debet modum rei intellectæ

Reſpondeo negando antecedens; cuius quidem falſitas patet ex ſuperiori reſponſione; ad probationem verò nego ſimiliter antecedens, ſi nimirum ſermo ſit de modo rei in-

tellectæ

lectæ in ſeipsâ. Noſter namque intellectus, quamvis intelligat res, per hoc quod ſimilis eſt eis quantum ad ſpeciem intelligibilem, quâ informatur, & per quam ſit in actu, non tamen oportet, quod eo modo ſit ſpecies in intellectu, ſicut in re, vel è conuerſo. Etenim omne quod eſt in aliquo eſt per modum illius in quo eſt, & ideo ex naturâ intellectus, quæ eſt alia à naturâ rei intellectæ, neceſſe eſt, quod alius ſit modus intelligendi, quo intellectus intelligit, & alius ſit modus eſſendi quo res exiſtit, ſiue quod alius ſit modus eſſendi rei in intellectu, & alius modus eſſendi rei in ſeipsâ; licet enim oporteat, illud eſſe in re, quod intellectus in eâ intelligit, aliàs vera non eſſet intellectio, non tamen oportet, quod ſit in ea eodem modo, quo in intellectu: quod quidem patet in exemplo de mathematicis, & vniuerſalibus intellectis; videmus namque quod quamvis intellectus intelligat mathematica non intelligendo ſenſibilia, & vniuerſalia præter particularia, non tamen oportet propterea, quod in reipsâ, Mathematica ſint præter ſenſibilia, & vniuerſalia præter particularia, ſicut & quamvis viſus percipiat colorem ſine ſapore, adhuc tamen in rebus ipſis ſenſibilibus ſimul inueniuntur color & ſapor; non igitur modus intelligendi rem ita ſequitur modum rei intellectæ, vt faciat, quod hoc ipſo quod ſimul cognoſcitur ex parte cognoſcentis quidquid eſt in infinito in potentiâ, hoc ipſo etiam cognoſci debeat ſimul ex parte rei cognitæ. *Nota.*

Vrgebis, dato, quod ſimul tantum cognoſcatur ex parte cognoſcentis quidquid eſt in infinito in potentiâ, adhuc verificatur cognoſci infinitum in actu: ergo adhuc habetur intentum. *Probatur antecedens*, hoc ipſo quod cognoſcitur creatura omnium perfectiſſima, cognoſcitur infinitum in actu, ſed per hoc quod ſimul cognoſcitur ex parte cognoſcentis

quid

quidquid eſt in infinito in potentia, putà quidquid eſt in infinitate creaturarum poſſibilium, cognoſcitur & creatura omnium perfectiſſima: ergo & per hoc præcisè cognoſcitur infinitum in actu *Maior* eſt euidens; creatura namque perfectiſſima participat perfectionem Dei quantum participabilis eſt, ſubindéque & eſt infinitæ perfectionis, cum ſit Deus infinitè participabilis. *Probatur Minor*, in collectione omnium creaturarum debet vna dari perfectiſſima, cum ſupponantur ſe habere ad inuicem cum exceſſu perfectionis: ſed hoc ipſo quod ſimul cognoſcitur ex parte cognoſcentis quidquid eſt in infinitate poſſibilium, fit hoc ipſo collectio omnium creaturarum in mente cognoſcentis: ergo & hoc ipſo cognoſcitur creatura vna, quæ ſit omnium perfectiſſima.

Reſpondeo negando antecedens: ad cuius probationem nego minorem, nimirum quod cognoſcatur creatura omnium perfectiſſima per hoc quod ſimul cognoſcitur ex parte cognoſcentis quidquid eſt in infinito in potentia; cuius ratio, & quidem pro multis ſoluendis ſimilibus difficultatibus multùm notanda, eſt, quia ſimul cognoſcere ex parte cognoſcentis quidquid eſt in infinito in potentia, putà in infinitate creaturarum poſſibilium, nihil aliud dicit nec exigit, quam quod nihil ſeu nullum eorum, quæ ſunt in tali infinitate poſſibilium lateat cognoſcentem: ergo ex eo quod ſimul cognoſcatur ex parte cognoſcentis quidquid eſt in tali infinitate, non propterea ſequitur quod debeat aliquid cognoſci, quod in ea non eſt, aut alio modo quam in eâ eſt: Iam ſic eſt quod in tali infinitate creaturarum poſſibilium non eſt creatura vna quæ ſit omnium perfectiſſima, ſicut nec in infinitate diuiſibilium in infinitum eſſe debet vna diuiſio quæ ſit omnium vltima; propterea quod ſaluatur infinitas creaturarum poſſibilium per hoc præcisè

quod

quod ſaluatur, non tot eſſe productas perfectas, quin plures ſint producibiles perfectiores, quod quidem vt verificetur, non opus eſt creaturâ vnâ perfectiſſimâ, vt per ſe patet; quin imò hæc potius excluditur: ergo ex eo quod ſimul cognoſcatur ex parte Dei cognoſcentis quidquid eſt in infinitate creaturarum poſſibilium, aut in infinitate diuiſibilium in infinitum, non propterea ſequitur, quod debeat cognoſci creatura aliqua omnium perfectiſſima, ſicut nec diuiſio vna quæ ſit omnium vltima.

Vnde ad vltimum diſtinguo maiorem: in collectione omnium creaturarum debet vna dari perfectiſſima, ſi ſit ſermo de collectione factâ mediâ productione, Concedo maiorem; ſi autem ſermo ſit de collectione mentali ſeu factâ beneficio intellectus, vt ſermo eſt in præſenti caſu, Nego maiorem. Verum quidem, quod ſi colligerentur creaturæ omnes & ſingulæ per completam earum productionem, neceſſe eſſet, reperiri tunc vnam omnium perfectiſſimam, cum eſſet tunc exauſta ipſa Dei participabilitas, quæ quidem cum exhauriri non poſſit per minus perfectas, non eſſet tunc exhauſta niſi per perfectiſſimam, & infinitè perfectam: attamen ſi ſit ſermo de earundem collectione ſolum mentali, ſeu quæ collectio ſit ſolum reſpectu intellectus ſimul ex parte ſui cognoſcentis quidquid eſt in infinitate poſſibilium, cum ad hoc ſufficiat, quod nullum eorum lateat intellectum, & nullum de facto lateat intellectum Dei, quamvis nullum eorum ſit aſſignabile perfectiſſimum, ſed ſint ſolum aſſignabilia perfectiora & perfectiora in infinitum, ex eo ſcilicet quod adhuc ſunt cognoſcibilia, ſubindéque & terminatiua cognitionis diuinæ & infinitæ, conſequenter fit quod in tali collectione mentali, quæ ſcilicet fit beneficio intellectus ſimul ex parte ſui cognoſcentis quæcumque ſunt in tali infinita-
te

te creaturarum poſſibilium, non propterea reperiri debeat, nec aſſignabilis ſit creatura vna, quæ ſit omnium perfectiſſima.

Vrgebis iterum: creatura vltimo participans perfectionem Dei eſt creatura omnium perfectiſſima: ſed in tali collectione mentali, quæ ſcilicet fit beneficio intellectus ſimul ex parte ſui cognoſcentis creaturas omnes poſſibiles, vnam videt Deus quæ vltimo participat ſiue participaret eius perfectionem; ergo & in tali collectione mentali vnam cognoſcit Deus perfectiſſimam. *Probatur Minor*, hoc ipſo quod præter creaturas, quas videt Deus nulla eſt participans, & inter eas quas videt vna eſt participans, quaſi poſt aliam, non poteſt non videre Deus vltimo participantem, videndo omnes collectiuè, ſeu ſimul cognoſcendo omnes ex parte ſui: ſed præter eas quas videt Deus, nulla eſt creatura participans, & inter eas quas videt, vna eſt participans quaſi poſt aliam, cum ſupponantur participare cum quodam ordine, ſiue ſecundum magis & minus: ergo in tali collectione mentali vnam videt Deus quæ vltimò participet, ſiue participaret eius perfectionem.

Reſpondeo negando minorem, cuius falſitas abundè patet ex dictis ſupra in reſponſionibus ad alias inſtantias. Vnde ad probationem nego maiorem, & pro ratione negati inſtantiam affero irrefragabilem: pro quo ſuppono quod ab omnibus conceditur poſſibile, putà quod tempus eſſet duraturum per totam æternitatem, quo ſuppoſito argumentor ſic, & argumentum propoſitum retorqueo ſic in aduerſarios: Deus in tali ſuppoſitione videt & quidem ſimul ex parte ſui omnes & ſingulos dies per totam æternitatem futuros, cum ſimul videat totam æternitatem quæ ſecundum totalitatem ſui coëxiſteret præſentialiter his omnibus diebus: item præter dies quos videt, nullus viſibilis eſt ſeu cognoſcibilis futurus; & prætereà inter

eos

eos quos videt vnus eſt futurus poſt alium : atqui his omnibus conceſſis non propterea videt Deus vltimum diem ſeu diem vltimò futurum propterea quod infinitas illa talis eſt, aut eſſet naturæ, quod in genere durationis & quantum ad dies qui continuò fluerent vltimo careret & termino : ergo dicendum eſt ſimiliter , quod quamvis Deus ſimul ex parte ſui cognoſcentis cognoſcat creaturas omnes poſſibiles, vel omnes continui diuiſiones , & ſic de cæteris quæ ſupponimus infinita in potentia. Quamvis præter eas quas videt, creaturas participantes, nulla ſit participans ; ac demùm quamvis inter eas quàs videt vna ſit participans quaſi poſt aliam, ſeu certo cum ordine, non propterea ſequi debet, quod videat Deus vnam ex illis quæ ſit vltimo participans diuinam perfectionem; ex eo ſcilicet quod infinitas diuinæ participabilitatis, & conſequenter creaturarum participantium talis eſt naturæ quod omnino careat & vltimo & termino; propterea quod quacumque intellectâ participatione & quantumcumque perfectâ, adhuc participans eſt & intelligitur infinitè diſtans à Deo de quo participat , proindéque adhuc in Deo habetur vlterior perfectio vlterius participabilis.

Vrgebis 3. creaturæ illæ poſſibiles (& ſic de diuiſionibus continui ac de aliis infinitis in potentiâ) quomodocumque poſſibiles ſint, ſunt infinitæ in potentiâ : ergo ſunt in potentiâ vt ſint infinitæ : ſed non ſunt in potentiâ vt ſint infinitæ in potentiâ ſiue ſincategorematicè, *Nota.* cum iam de facto talem habeant infinitatem : ergo ſunt & eſſe debent in potentiâ, vt ſint infinitæ in actu.

Reſpondeo negando primam , ſubindéque & ſecundam conſequentiam. Pro quo notandum eſt, quod eſſe aliquid infinitum in potentiâ poteſt dupliciter intelligi. Primò quidem quia eſt in potentia vt fiat infinitum; quo pacto dici ſolet infinitum in potentiâ priuatiuè. Secundò

verò

verè dicitur aliquid eſſe infinitum in potentiâ, non quod ſit in potentia vt fiat infinitum, ſed quia ita finitū eſt in ſua ratione actuali vt ſemper ſit cum potentia ad aliud ſine termino; vnde & poteſt huiuſmodi vocari infinitum in potentia negatiue, ex eo ſcilicet quod ita ſeruat potentiam ad aliud ſine termino, vt tamen in ratione actuali neget omninò infinitatem, & ab eâ omnino excludat etiam poſſibiliter. Quando autem dicuntur in præſenti creaturæ poſſibiles, vel diuiſiones continui & ſic de aliis huiuſmodi eſſe infinitæ in potentiâ, id intelligendum non eſt iuxta primam acceptionem, quaſi ſint in potentiâ vel potentiam habeant vt fiant infinitæ, ſed iuxta ſecundam accipi debet, taliter quod in ratione actuali ita ſemper finitæ ſint, vt ſemper ſimul ſint cum potentia ad aliud ſine termino; atque ita ex eo quod ſupponantur infinita in potentia, non propterea ſunt in potentiâ vt fiant infinita in actu.

Vrgebis vltimò, eſt axioma Philoſophicum, quod *poſſibili poſito in actu nullum ſequitur impoſſibile*: ſed creaturæ poſſibiles, vel continui diuiſiones ſunt poſſibiles infinitæ: ergo ex eo quod ponantur infinitæ in actu, nullum proptereà ſequi debet impoſſibile, proindéque poſſibile eſt infinitum in actu.

Reſp. quod illud axioma vt poſſit verificari, debet ita intelligi vt ſcilicet poſſibili poſito in actu *ſub eâ ratione ſub qua poſſibile eſt*, nullum tunc ſequitur nec ſequi poteſt impoſſibile; cum quo tamen ſtat, quod ſi ſub aliâ ratione ſub quâ non intelligitur poſſibile poneretur in actu, ſequatur & ſequi poſſit impoſſibile, quamvis illud abſolutè poſſibile eſſet, vt patet in hoc exemplo. Quando enim aliquis ambulat, verè pro illo tūc intelligitur potēs ſedere, ſubindéq; & poſſibilis ſeſſio, quæ tamen ſeſſio quia ſolùm poſſibilis eſt abſolutè non autē ita poſſibilis eſt vt poni poſſit ſimul & componi cum deambulatione, ideo fit quod ſi extante deambulatione ſeſſio illa poneretur

retur in actu, verè ſequeretut impoſſibile, puià quod eſſent ſimul ſeſſio & deambulatio, quãvis aliundè ſiue abſolutè poſſibilis eſſet talis ſeſſio, ad quam in actu poſitam tale tunc ſequitur impoſſibile: Iam ſic eſt, quod quando creaturæ poſſibiles vel continui diuiſiones & ſic de aliis huiuſmodi dicuntur infinitæ poſſibiles non ita ſunt infinitæ poſſibiles, quaſi poſſint *ſimul* omnes ſeu infinitæ poni in rerum natura; cum quibuſcũq; poſitis & quantumcunq; perfectis, adhuc infinitè diſtent à Deo, de cuius eſſe & perfectione participant, ſubindéque & adhuc ponibiles ſint aliæ creaturæ, cum non ſit exhauſta diuina perfectio: ſed ſunt & dicũtur creaturæ infinitæ poſſibiles, quia non tot productæ ſunt, quin ſint & aliæ & aliæ perfectiores producibiles: ergo ſi omnes ponerẽtur in actu, adhuc ſequi poſſet impoſſibile, quamvis omnes dicãtur poſſibiles, propterea quod ponerentur in actu ſub alia ratione quam ſub eâ qua poſſibiles ſunt, cum ponerentur omnes *ſimul*, & quantum ad hoc quod eſt poni ſimul, non ſint illæ poſſibiles. *Nota.*

Colliges, pro aliis quibuſdã ſoluendis ratiunculis, quę contra concluſionẽ obiici ſolent, quod ex eo quod in qualibet temporis hora ſunt infinitæ partes & conſequenter infinita inſtantia, nec implicet quod Deus in ſingulis horæ inſtãtibus ſingulos producat Angelos, non propterea ſequitur, poſſe Deum facere infinitam actu multitudinẽ Angelorum. Licet enim Deus diuiſiuè in quolibet ſignato & determinato inſtanti horæ poſſet aliquem & aliquos producere Angelos, non tamẽ in omnibus collectiuè inſtantibus horæ, quia ſcilicet vt in aliquo inſtanti Angelũ producat, tale inſtans debet determinatè ſignari; & licet in qualibet hora ſint infinita inſtantia: nõ tamen quæ poſſint determinatè deſignari, eo quod inter quodlibet inſtans & inſtans determinatè ſignatũ, mediat pars temporis, diuiſibilis conſequẽter in infinitas partes, & habẽs infinita inſtantia, quibus tales illius partes continuẽtur;

vnde

vnde ſicut eſt impoſſibile determinatè ſignari omnia inſtãtia vnius horæ, ita etiam & quod in ſingulis eorũ Deus ſingulos producat Angelos.

Colliges 2. quod quamvis qualitas ſupernaturalis, vt gratia & charitas in potentia recipiantur obedientiali, quæ non eſt finita & limitata; & producantur immediatè per diuinam virtutem, quæ etiam nullam habet limitationem, non propterea concludi debet, quod de facto abſque termino produci poſſint infinitè intenſæ, ſubindeque & quod poſſibile ſit infinitum in actu quoad intenſionem. Etenim infinitas potentiæ obedientialis, nec non & virtutis diuinæ producentis arguit ſolum, quod qualitate aliquâ ſecundum quamlibet illius intenſionem in tali potentiâ receptâ poſſit amplius & amplius intendi & perfici, quod eſt ſolum talem qualitatem eſſe infinitam in potentiâ quoad intenſionem. Quod ſi quæras ex quo præcipuè capite limitetur tunc talis qualitas & perfectio, vt ſit ſemper in actu finita: reſpondeo ego, limitari, præcipuè ex eo quod ſemper eſt actu ens ſiue perfectio per participationem. Ex hoc enim manifeſtè ſequitur quod quantacumque producta gratia & quantumcumque perfecta, adhuc in perfectione infinitè diſtat à perfectione Dei de qua participat: ergo adhuc vlterius participari poteſt diuina perfectio: ergo non eſt exhauſta diuina participabilitas: ergo nec adhuc eſt infinitè participata, ſubindeque nec adhuc eſt producta infinita gratia, quantacumque producta ſit & quantumcumque perfecta.

Nota.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

RESpondeo, docere & docuiſſe S. Doctorem impoſſibilitatem infiniti in actu omni ex parte, ideſt tum ſecundum eſſentiam, tùm ſecundum magnitudinem, tùm ſecundum multi

multitudinem; tùm demum quoad intenſionem, primum docet *in articulo ſecundo, quæſtionis ſeptima 1. partis*, in quo quidem quærit, vtrum aliquid aliud quam Deus poſſit eſſe infinitum per eſſentiam; & concludens negatiuè, probat concluſionem tum ex Ariſtotele *in 2. phyſic. textu* 10. vbi dicit, quod id quod eſt ex alio non poteſt eſſe infinitum; tum etiam ex eo quod infinitas eſſentiæ vel eſt ex parte materiæ, vel ex parte formæ: ſed quod eſt aliud à Deo nec ex parte materiæ nec ex parte formæ poteſt eſſe infinitum; non ex parte materiæ, quia materiale ens quod eſt actu, habet formam quæ terminat materiam; vnde nequit materia dici infinita in actu & ſimpliciter, licet poſſit ſecundum quid dici infinita, prout ſcilicet remanet in potentia ad alias formas; ſed neque ex parte formæ poteſt aliud à Deo dici infinitum, quia hæc vel eſt recepta in materiâ & conſequenter terminata, vel ſi eſt ſubſiſtens, eius eſſe eſt contractum ad determinatam naturam; cum hoc ipſo quod eſt aliud à Deo, non ſit ſuum eſſe: non ergo aliud à Deo eſſe poteſt ſecundum eſſentiam eſſe infinitum. Hæc ibi S. Doctor.

Secundum verò docet idem S. Doctor *in articulo* 3. *quæſtionis ſupra citatæ*, in quo quidem quærit, vtrum poſſit eſſe aliquid creatum infinitum in actu ſecundum magnitudinem: quam difficultatem tribus reſoluit concluſionibus; in quarum prima habet, impoſſibile eſſe aliquid corpus naturale eſſe infinitum; tum quia omne corpus habet ſuperficiem, ſubindeque & finitum eſt, cum ſuperficies ſit terminus corporis; tum quia corpus naturale habet determinatam formam, & conſequenter determinata accidentia & quantitatem, cum accidentia conſequantur formam: tum denique quia omne tale corpus habet aliquem motum: ſed nullum infinitum poteſt

poteſt moueri, quia vel moueretur motu recto, & hoc non; cum infinitum omnia occupet loca, vel motu circulari, quod admitti non poteſt, quia in tali motu vna pars debet transferri ad locum alterius, quod in corpore infinito eſſe non poteſt, cum vna infinitè diſtet ab alia: ergo &c. in ſecunda vero concluſione habet S. Doctor, quod neque corpus mathematicum, ſeu quantitatem extenſam in profundum eſſe poſſe infinitum in actu; quandoquidem non poſſumus illud imaginari, niſi ſub aliqua figurâ, à quâ terminetur: tertia denique eius concluſio eſt, quod etiam ſi nulla creata eſſentia ſit infinita, adhuc poteſt quæri, an poſſit dari infinita quantitas, quia eſſentia in tali corpore infinitè quanto adhuc eſſet finita per formam. Hæc ibi ſanctus Doctor.

Tertium autem docet *in articulo quarto eiuſdem quæſtionis*, vbi ſcilicet quærit, vtrum poſſit eſſe infinitum in rebus ſecundum multitudinem, ad cuius reſolutionem duas affert concluſiones; in quarum primâ habet, quod impoſſibile eſt, poſſe eſſe in actu infinitam multitudinem; ſiue ſit multitudo per ſe ſiue peraccidens; tum quia omnis multitudo actu exiſtens eſt in aliqua ſpecie numeri, quia ſpecies multitudinis ſunt ſecundùm ſpecies numerorum; ergo & eſt finita multitudo, cum numerus ſit multitudo menſurata per vnum; tum quia omnis multitudo exiſtens eſt creata; ergo & comprehenſa à certâ intenſione creantis, quia agens non temerè operatur; ergo & comprehenſa ſub certo numero in ſecundâ vero concluſione habet, quod multitudo infinita, in potentiâ dari poteſt, cum conſequatur diuiſionem, in quâ eſt infinitum in potentia Hæc D.Thomas.

Denique quod excluſum maneat ex S.Doctore & infinitum in intenſione colligitur ex his quæ habet in tertio citato articulo, ex

quibus

quibus excludit infinitum ſecundum magnitudinem ſeu quantitatem : etenim ſicut ſequitur quantitas determinatam formam, ita & qualitas ; ſed quia ſequitur quantitas determinatam & limitatam formam, eſſe non poteſt ex D. Thomâ infinita in actu ; cum hoc ipſo quod forma determinata eſt in eſſe formæ, ſit etiam determinata & limitata in ratione radicis quod, dici non poſſet ſi quantitas cuius eſt radix infinita eſſet : ergo ex eodem D. Thoma nec poteſt qualitas aliqua eſſe infinita ſiue infinite intenſa. *Nota.*

QVÆSTIO IV.

Vtrum vnum & idem corpus poſſit eſſe circumſcriptiuè in duobus locis.

PRæmittendum 1. pro declaratione quidditatis ſeu definitionis loci circumſcriptiui, quod locum ſic acceptum, provt ſcilicet continens eſt & circumſcribens locatum, definit Ariſtoteles *in 4. lib. phyſic. cap. 4 vltimum corporis ambientis immobile, primum* ; vnde cum vltimum corporis ambientis ſit illius ſuperficies, propterea communiter definitur locus *ſuperficies vltima corporis continentis, immobilis prima*, primo quidem dicitur locus *ſuperficies, vltima corporis continentis* ; quia locus cuiuſlibet corporis eſt id quod illud ambit & ſecundum omnem illius partem illud tangens circumſcribit : iam ſic eſt, quod illud ſoli vltimæ ſuperficiei corporis continentis competit, vtpote quæ longitudinem habet & latitudinem, ratione quarum habet poſſe tangere partes omnes corporis contenti ; quæ

habet eſſe indiuiſibilis ſecundum profunditatem, ratione cuius indiuiſibilitatis habet poſſe eſſe contigua ſuperficiei corporis contenti, vt nuper diciebamus dum de indiuiſibilibus continui; quæque habet eſſe vltima, ratione cuius habet de facto eſſe contigua & æqualis ſuperficiei corporis contenti; aliæ namque eiuſdem continentis ſuperficies præter vltimam nec habent eſſe contiguæ nec æquales tali ſuperficiei: ergo in tali vltimâ ſuperficie corporis ambientis conſiſtit locus.

Dicitur autem locus ſuperficies corporis continentis provt *immobilis*, cuius ratio à priori eſt, quia non habet ſuperficies corporis continentis eſſe locus locati, niſi in quantum ſuum habet vbi intrinſecum & ab illo conſtituitur vbicata; adeò vt quatenus ſe habet hoc vbi extrinſecè ad corpus contentum, componat ſimul cum ſuperficie ad quam intrinſecè pertinet, locum ipſius corporis locati: ſed ſic eſt quod hoc vbi ex propriâ naturâ nequaquam mouetur nec transfertur de loco in locum, licet ſuperficies transferantur, eſtque immobilitas illi eſſentialis, ita quod licet eius explicetur immobilitas per ordinem ad polos immobiles primi continentis, & per certam ab illis diſtantiam, non ſit tamen hoc illi eſſentiale, quamvis connaturale ſit, ex eo ſcilicet quod ipſum vbi ex eſſentiâ ſuâ etiam nudè ſumptâ, & intranſitiuè accepta dicat collocare rem præſentem hic, itavt non poſſit hæc præſentia eſſe alibi, in quo, vt patet, exprimitur & importatur immobilitas: ergo ſuperficies illa corporis continentis, in quantum eſt locus locati habet eſſe *immobilis*.

Tandem dicitur locus ſuperficies corporis continentis, immobilis, prima, ideſt immediata ipſi locato; vt ſcilicet, inquit D. Thomas, deſignetur locus proprius locati & excludatur locus communis, qui ipſum inadæquatè cum

aliis

aliis pluribus continet. Neque obſtat quod contra hanc particulam obiici ſolet, puta quod talis ſuperficies prima ſiue immediata vtpotè contigua ſuperficiei locati corporis eſt omnino illi æqualis, cum tamen locus formaliter vt locus non videatur eſſe æqualis, cum formaliter vt talis ſit continens, & conſequenter maior contento : id inquam non obſtat, quia ſuperficies illa prima ſiue immediata eſt ſolum ratio continendi *vt quo*, adeò vt ipſum corpus cuius eſt ſuperficies contineat *vt quod*; ac proinde ſufficit quod corpus ipſum, cuius vltima ſuperficies eſt locus, ſit maius corpore locato & contento, nec requiritur quod ipſa ſuperficies quæ formaliter eſt locus ſit maior locato, ſed potius quod ſit ei æqualis hoc enim commune dictum, quod omne continens eſt maius contento intelligendum venit de continente *vt quod*, non autem de continente *vt quo*, ſiue de ratione immediatè continendi : Hæc enim potius debet eſſe æqualis contento, vt ſcilicet nihil illius ab illa non contineatur.

Præmittendum ſecundò, quod vbi inquiritur, vtrum vnum & idem corpus poſſit eſſe circumſcriptiuè in pluribus locis, non debet ly *vnum & idem* cadere ſupra corpus, provt eſt de genere ſubſtantiæ ſeu ſumptum ſecundum ſubſtantiam, ſed provt eſt de genere quantitatis ; adeò vt ſenſus ſit vtrum idem quantum ſeu eadem quantitas eſſe poſſit circumſcriptiuè in pluribus locis, non autem vtrum eadem ſubſtantia corporea loquendo abſolutè ita eſſe poſſit in pluribus locis circumſcriptiuè. Hoc autem & huius veritatem deduco ego ex duplici capite, primò quidem ex eo quod propoſita quæſtio currit æqualiter in hoſtiis poſt conſecrationem, ac anteà ; ita quod qui concedunt vnam & eandem hoſtiam eſſe poſſe ante conſecrationem in pluribus *Nota.*

 locis

locis circumſcriptiuè, hoc idem concedant de eadem poſt conſecrationem, & è contra: qui autem dicunt, id implicare in hoſtiâ conſecratâ, eandem admittant & inueniant implicantiam in hoſtia ante ſicut & poſt conſecrationem: ſed ſic eſt, quod hoſtiæ non conſecratæ & conſecratæ nihil eſt commune in ordine ad locum præter ipſum corpus quod eſt de genere quantitatis, ſeu præter ipſam quantitatem in longum, latum, & profundum: ergo vbi inquiritur, vtrum vnum & idem corpus eſſe poſſit circumſcriptiuè in pluribus locis, debet ly *vnum & idem* cadere ſupra corpus prout eſt de genere quantitatis, adeò vt ſenſus ſit vtrum vnum & idem quantum, ſeu vna & eadem quantitas eſſe poſſit in pluribus locis circumſcriptiuè.

Aliud verò caput, ex quo hoc idem colligo, & quod à multis notandum velim, qui magis quam par eſſet, extendunt multoties doctrinas Sanctiſſimi noſtri præceptoris, eſt quia, vt probaui in Metaphyſicâ, poſſunt de potentia Dei abſolutâ duo poni accidentia in eadem ſubſtantiâ corporeâ ſolo diſtincta numero, ſuamque retinentia vnitatem indiuidualem: ergo fieri poteſt diuinitùs, quod vna & eadem ſubſtantia corporea duas habeat quantitates ſiue dimenſiones, propriam ſcilicet per reſultantiam & emanationem, & alteram per additionem diuinitus factam: atqui in hoc caſu nulla eſt implicantia, quod ponatur circumſcriptiuè in pluribus locis: ſicut enim modo Corpus Chriſti Domini mediante dimenſione panis, cui alligatur, eſt in duplici loco, vno per ſe, ideſt, per propriam dimenſionem in cœlo, altero per accidens, ideſt per alienam panis quantitatem in terrâ, cui ſcilicet alligatur ratione conuerſionis ſubſtantiæ panis, relictâ ipſius quantitate, ità & eſſe poſſet ſubſtantia corporea in duplici loco circumſcriptiuè, altero per ſe & altero per accidens,

dens, ſi nimirum ei vniretur intrinſecè per inhærentiam cum propriâ dimenſione altera dimenſio; cum tunc ratione illius duplicis dimenſionis intrinſecè vnitæ multiplicaretur formalis ratio exiſtendi circumſcriptiuè in pluribus locis: Quod etiam inſinuat D. Thomas *in quodlibeto* 3. vbi habet quod *ſi dimenſio vnius corporis conuerteretur in dimenſionem alterius corporis, iam non eſſent duæ dimenſiones ſed vna tantum, & ſic non commenſuraretur diuerſis locis ſed vni tantum*; ex quo euidenter ſequitur, ſentiiſſe ſanctum Doctorem, quod ſi daretur duplex dimenſio ſeu duplex quantitas in eadem ſubſtantiâ corporeâ (quod poſſibile oſtendimus *in Metaphyſica in Quæſtiuncula, à quo indiuiduentur accidentia*) non repugnaret commenſurari tunc duplici loco: non ergo intelligenda venit propoſita quæſtio de vno & eodem corpore, quod ſit vnum & idem ſolum ratione ſubſtantiæ, ſed quod ſit vnum & idem ratione quantitatis ſiue de vno & eodem corpore, quod ſit vnum & idem provt eſt de genere quantitatis.

Præmittendum tertiò, pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque vim habitura principij, puta quod *poſſibili poſito in actu, nec ſequitur nec ſequi poteſt impoſſibile*: quod *diuerſa loca diuerſas arguunt & exigunt extenſiones locales*: quod *vna quantitas non poteſt eſſe naturaliter emanatiua, niſi vnius extenſionis localis*. Ratio autem primi eſt, quia non poteſt aliquid eſſe ſimul & non eſſe, & hoc naturali lumine manifeſtum eſt: ergo nec poteſt aliquid eſſe poſſibile, & non eſſe poſſibile: ſed ſi ex poſſibili poſito in actu ſequeretur impoſſibile, illud eſſet poſſibile, vt ſupponitur; & tamen non eſſet poſſibile, cum non poſſet poni in actu, aliàs poneretur impoſſibile, quod

etiam ſupponitur poni & ſequi non poſſe: ergo poſſibili poſito in actu nec ſequitur nec ſequi poteſt impoſſibile. Quantum vero ad ſecundum, puta quod diuerſa loca diuerſas arguunt & exigunt extenſiones locales, ratio eſt quia localis extenſio dicitur per commenſurationem ad locum: ſed ſic eſt quod diuerſa loca diuerſas arguunt & exigunt commenſurationes, vt patet ad oculum: ergo diuerſa loca diuerſas arguunt & exigunt extenſiones locales. Denique quod vna quantitas non poſſit à ſe naturaliter emanare niſi vnam extenſionem localem, ratio eſt quia quæ naturaliter emanare debent, emanant de facto, niſi miraculosè impediantur, vt patet inductione: ergo ſi eſſet quantitas naturaliter emanatiua pluſquam vnius extenſionis localis, non vnica tantum ſed multiplex de facto ſequeretur extenſio localis à quantitate cuiuſlibet corporis, niſi miraculose impediretur: ſed contrarium probat experientia: ergo vna quantitas non eſt naturaliter emanatiua niſi vnius localis extenſionis. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit:

CONCLVSIO: *Poſſibile non eſt, etiam de potentiâ Dei abſolutâ; quod idem quantum ſit circumſcriptiuè in variis locis.*

Probatur primò, ex primo præmiſſo principio: *poſſibili poſito in actu nec ſequitur nec ſequi poteſt impoſſibile*: ergo poſſibile non eſt, quod vnum & idem quantum ſit circumſcriptiuè in variis locis. *Probatur conſequentia*, ex poſitione circumſcriptiuâ vnius quanti in variis locis ſequi poſſet impoſſibile: ergò hoc ipſo quod ex poſſibili poſito in actu ſequi non poteſt impoſſibile, nec poteſt vnum & idem quantum poni circumſcriptiuè in pluribus locis. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, impoſſibile eſt, quod

quod vnum & idem quantum ſit ſibi ipſi contiguum: ſed ex poſitione circumſcriptiuâ vnius quanti in variis locis, hoc ſequi poſſet: ergo ex tali poſitione ſequi poſſet impoſſibile. *Maior* eſt euidens, tum quia quantum, de quo eſt ſermo, ſupponit pro quanto continuo, quod quidem continuum eſſentialiter differt à contiguo; tum quia quæ contigua ſunt, cum definiantur ea, quorum extrema ſeu extremæ ſuperficies ſunt ſimul, habent conſequenter diſtinctas ſuperficies, ſubindeque & ſunt diſtinctæ quantitates, non autem vnum & idem quantum. *Probatur minor*, vbi loca contigua ſunt, ibi & contigua ſunt locata, vt patet ad oculum: ſed ſi idem quantum poneretur circumſcriptiuè in variis locis, fieri poſſet quod loca, in quibus poneretur ſibi eſſent contigua: ergo & ex poſitione circumſcriptiuâ vnius quanti in variis locis fieri poſſet quod eſſet idem quantum ſibi ipſi contiguum: ergo & ex poſitione circumſcriptiuâ vnius quanti in variis locis ſequi poſſet impoſſibile: ergo hoc ipſo quod ex poſſibili poſito in actu nec ſequitur nec ſequi poteſt impoſſibile (quod eſt primum præmiſſum principium) poſſibile non eſt, quod idem quantum ſit circumſcriptiuè in variis locis.

Probatur ſecundò, ex ſecundo præmiſſo principio: *vna quantitas non poteſt à ſe naturaliter emanare niſi vnam extenſionem localem:* ergo non poteſt vna quantitas, ſeu vnum & idem quantum, etiam ſupernaturaliter eſſe circumſcriptiuè in pluribus locis. *Probatur conſequentia*, non poteſt vna quantitas eſſe circumſcriptiuè in variis locis, niſi per plures extenſiones locales: ſed hoc ipſo quod non poteſt à ſe naturaliter emanare niſi vnam extenſionem localem, capax non eſt etiam ſupernaturaliter plurium extenſionum localium: ergo hoc ipſo quod non poteſt à ſe naturaliter emanare niſi vnam extenſionem

localem, nec poteſt hoc ipſo, etiam loquendo ſupernaturaliter eſſe circumſcriptiuè in pluribus locis. *Maior* conceditur, & fuit explicata in præmiſsâ declaratione principiorum. *Probatur minor*, nullius extenſionis capax eſt quantitas loquendo ſupernaturaliter, cuius non ſit naturaliter capax: ſed hoc ipſo quod non poteſt à ſe naturaliter emanare, niſi vnam extenſionem localem, non eſt naturaliter capax niſi vnius: ergo nec eſt hoc ipſo capax etiam ſupernaturaliter plurium extenſionum localium. *Minor* eſt euidens, ex terminis. *Probatur maior*, duplici medio.

Primò, ideo nullius proprietatis capax eſt eſſentia ſiue natura loquendo ſupernaturaliter, cuius non ſit naturaliter capax, quia proprietas ex propriâ ratione petit eſſe connaturalis naturæ: ſed etiam extenſio localis ex propria ratione eſt & petit eſſe connaturalis quantitati; cum à quantitate relicta ſuæ naturæ reſultet naturaliter, ſicut & proprietas: ergo nullius extenſionis capax eſt quantitas loquendo ſupernaturaliter, cuius non ſit naturaliter capax.

Secundò, quod ex potentiâ ſupernaturali fieri non poteſt capax, nullius eſt capax loquendo ſupernaturaliter, cuius non ſit naturaliter capax; ſed quantitas fieri non poteſt capax ex potentiâ ſupernaturali extenſionis localis; cum potentia ſupernaturalis agat vltra & ſupra naturam, & ipſa capacitas ad extenſionem localem ſit ipſamet naturâ quantitatis: ergo nullius extenſionis capax eſt quantitas loquendò ſupernaturaliter, cuius non ſit naturaliter capax: ergo hoc ipſo quod non poteſt quantitas à ſe naturaliter emanare niſi vnam extenſionem localem, nec eſt hoc ipſo capax, etiam loquendo ſupernaturaliter plurium extenſionum localium: ergo hoc ipſo quod non poteſt quantitas à ſe naturaliter emanare niſi vnam extenſionem localem

localem (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) nec poteſt hoc ipſo, etiam loquendo ſupernaturaliter eſſe in variis locis circumſcriptiuè, cum in iis eſſe non poſſit niſi per varias extenſiones locales.

Probatur tertiò, ex tertio præmiſſo principio : *diuerſa loca diuerſas arguunt & exigunt extenſiones locales* : ergo eſſe non poteſt idem quantum in variis locis circumſcriptiuè. *Probatur conſequentia*, impoſſibile eſt, multiplicari in eodem quanto extenſiones locales : ergo hoc ipſo quod diuerſa loca circumſcriptiua diuerſas exigunt extenſiones locales, non poteſt idem quantum eſſe in variis locis circumſcriptiuè. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, ſi poſſent in eodem quanto multiplicari extenſiones locales, poſſent ratione replicationis eiuſdem quanti, quæ quidem ſupponitur poſſibilis : ſed non ſufficit replicatio ipſius quanti ad multiplicationem extenſionum localium : ergo impoſſibile eſt, multiplicari in eodem quanto extenſiones locales. *Maior* conceditur ab aduerſariis, imò & eſt vnicum ferè eorum fundamentum ad reſoluenda omnia ferè inconuenientia quæ nos ipſis obiicimus ; eo quod, inquiunt, inconuenientia non ſint reſpectu quantitatis vt replicatæ, quæ quidem replicatio ſupponitur poſſibilis, vt patet in quantitate corporis Chriſti. *Probatur minor*, duplici aut triplici medio: primo, non poteſt non magis requiri ex parte quantitatis ad multiplicationem ipſius extenſionis, quam ad eiuſdem replicationem : ſed ad replicationem extenſionis localis, ſi eſſet hæc poſſibilis, requireretur ex parte quantitatis, ipſius replicatio vt per ſe patet : ergo ad multiplicationem talis extenſionis ſufficere non poteſt replicatio quantitatis. Secundò, quod eſt aliud in recto, nequit multiplicari ad ſolam ipſius replicationem ; cum ipſa multiplicatio ſupponatur cadere ſupra en-

titatem, ſubindeque & ſuper id, quod importatur in recto; ſed extenſio localis eſt in recto ipſamet quantitas prout commenſurata loco: ergo multiplicari nequit extenſio localis ad ſolam ipſius quantitatis replicationem: ergo nec poteſt in eodem quanto multiplicari localis extenſio: ergo hoc ipſo quod diuerſa loca circumſcriptiua diuerſas arguunt & exigunt extenſiones locales (quod eſt tertium præmiſſum principium) non poteſt hoc ipſo vnum & idem quantum poni circumſcriptiuè in variis locis.

Soluuntur obiectiones.

Videantur alia fundamenta in ſolutionibus obiectorum.

Obiicies primò, replicatio quanti ſeu quantitatis videtur ſufficere ad eiuſdem poſitionem in pluribus locis circumſcriptiuè; ſed non implicat, replicari idem quantum ſeu quantitatem: ergo nec implicat, poni circumſcriptiuè in pluribus locis. *Minor* patet in Euchariſtiæ ſacramento, vbi quantitas eadem corporis Chriſti Domini reperitur de facto in pluribus hoſtiis replicata; cum in pluribus hoſtiis reperiatur, nec tamen ſit multiplicata. *Probatur maior*: quâ facilitate replicari poteſt quantitas, eadem facilitate replicari poteſt quantitatis extenſio: ſed, replicatâ extenſione quantitatis, eſſet hoc ipſo quantitas in pluribus locis circumſcriptiuè; vt per ſe patet: ergo hoc ipſo quod replicari poteſt quantitas, poteſt hoc ipſo poni circumſcriptiuè in pluribus locis.

Reſpondeo negando maiorem; ad hoc enim vt ex replicatione quantitatis ſequatur poni poſſe circumſcriptiuè in pluribus locis requiritur, quod ita & taliter replicetur, vt & poſſit habere contactum ſiue contiguitatem cum ſe ipsâ, cum loca in quibus reperitur replicata, poſſint eſſe contigua; iam ſic eſt, quod quamvis poſſit eadem quantitas reperiri certo quodam

dam modo replicata, non tamen taliter quod poſſit habere contactum ſiue contiguitatem cum ſeipſâ, tum quia contiguitas diſſoluit continuitatem quantitatis, ſubindeque & identitatem, tum quia ipſam ab ipſamet diuidit, quod implicat, tum denique, quia plures inducit ſuperficies, cum ea dicantur contigua quorum extremæ ſuperficies ſunt ſimul, ſubindeque, & plures ac diſtinctas inducit quantitates; non ergo ea quæ fieri poteſt replicatio quanti, ſeu quantitatis poteſt ſufficere ad eiuſdem poſitionem in pluribus locis circumſcriptiuè. Vnde ad probationem nego maiorem; quin imò omni ex parte repugnat eandem replicari extenſionem quantitatis, cum tamen ex nullo tali repugnet capite ipſam replicari quantitatem; cuius ratio eſt, quia ideò quantitas *Nota.* ſecundum ſe & ſeorſim ſumpta ab extenſione ſui locali poteſt replicari & reperiri replicata, variis in locis, eadem manens & immultiplicata, quia ſecundum ſe & ſeorſim ſumpta non habet commenſurari loco, proindeque nec variari & multiplicari ad variationem & multiplicationem loci: ſed è contra localis ipſius extenſio hoc ipſo quod talis importat commenſurationem cum loco, nec alia de cauſâ dicitur *localis* extenſio: licet ergo poſſit eadem & immultiplicata quantitas reperiri ita replicata, abſque ſui multiplicatione, non ita tamen dicendum eſt, nec dici poteſt de locali eius extenſione.

Inſtabis: vel ad replicationem ipſius quantitatis replicari debet & ipſa localis extenſio, vel debet multiplicari: ſed dici non poteſt, quod ad replicationem quantitatis multiplicari debeat eius extenſio, aliàs multiplicaretur formalis effectus, manente formâ immultiplicatâ: ergo debet replicari localis extenſio ad replicationem ipſius quantitatis.

Reſpondeo negando vtramque illam partem maioris propoſitionis, puta quod ſuppoſitione

factâ de replicatione quantitatis, debeat propterea vel replicari ipſius extenſio, vel multiplicari; cuius ratio eſt quia ad hoc vt vel replicetur localis hæc extenſio, vel multiplicetur, ſupponi debet adeſſe talis extenſio: ſed ſic eſt, quod dum fit ſuppoſitio de replicatione quantitatis, nec ſupponi debet nec poteſt adeſſe tunc in quantitate replicatâ localis ipſius extenſio, nè ſcilicet hoc ſequeretur inconueniens, puta quod idem quantum eſſe poſſet ſibi ipſi contiguum, ſubindeque eſt eſſe idem vt ſupponitur, & non eſſe idem, cum eius ſolueretur continuitas per contiguitatem, in quâ tamen continuitate conſiſtit identitas quāti continui, de quo eſt in præſenti ſermo: ergo in ſuppoſitione factâ de replicatione quantitatis, non propterea opus eſt, quod vel multiplicetur, vel replicetur ipſius extenſio; cum non poſſit replicari quantitas cum ſui extenſione, ſed taliter ſolum, qualiter reperitur replicata in pluribus hoſtiis, ſeu cum priuatione extenſionis ſuæ, & vt ibi exiſtens modo indiuiſibili.

Nota.

Obiicies ſecundò: ſi repugnaret poni circumſcriptiuè idem quantum in pluribus locis, repugnaret, & poni ſacramentaliter quantitatem corporis Chriſti in cœlo & in terrâ, nec non & in pluribus hoſtiis: ſed negatur hoc repugnare: ergo nec illud repugnare debet. *Probatur ſequela*, hoc ipſo quod repugnat, poni idem quantum circumſcriptiuè in pluribus locis, repugnat maximè, quia eſſet tunc à ſeipſo diſcōtinuatum, ſubindeq; & aliud ſeu alia quantitas à ſeipſo: ſed hoc idem ſequitur ad poſitionem corporis Chriſti in pluribus locis ſacramentaliter: ergo ſi repugnaret, idem poni quantum circumſcriptiuè in pluribus locis, repugnaret, & idem poni ſacramētaliter. *Probatur minor*, ideò in præfato caſu de poſitione quanti in pluribus locis circumſcriptiuè, eſſet idem quantum à ſeipſo diſcontinuatum, quia inter illud vt exiſtēs in vno loco & idem vt exiſtens in alio plura

poſſent

poſſent intercedere corpora : ſed etiam plura intercedunt corpora inter quantitatem corporis Chriſti vt in cœlo exiſtentem, & vt exiſtentem in terra, vel prout exiſtentem in pluribus hoſtiis : ergo & ipſa quantitas corporis Chriſti eſſet in hoc caſu à ſeipsà diſcontinuata.

Reſpondeo negando ſequelam maioris, cuius quidem falſitas abundè patet ex tribus præmiſſis principiis, ex quibus probata fuit impoſſibilitas poſitionis eiuſdem quanti in pluribus locis circumſcriptiuè, quæ quidem non concludunt niſi contra poſitionem circumſcriptiuam, vt conſideranti patebit. Ad probationem verò nego minorem : ad tertium autem reſpondeo ad maiorem, quod in præfato caſu de poſitione quanti in pluribus locis circumſcriptiuè non ideò præcisè eſſet idem quantum à ſeipſo diſcontinuatum, quia inter illud vt exiſtens in vno loco, & vt exiſtens in alio plura intercederent corpora, ſed quia plura intercederent corpora, cum quibus tale quantum contactum & contiguitatem haberet, vtpotè exiſtens in vno & altero cum ſua extenſione locali ; ex hoc namque fit, & quod propriè verificetur intercedentia, inter ipſum in vno & in alio loco, cum intercedentia propria fiat per contactum ad tale corpus ; & quod tale quantum habere poſſit contactum & contiguitatem cum ſeipſo, ſi nimirum remoueretur corpus intercedens & fieret approximatio locorum, vnde cum intercedentia propriè dicta & contiguitas importent diuiſionem & diſcontinuitatem quantitatis, vtpote quæ ratione contactus pluralitatem & diuiſionem important ſuperficierum, ideò fit quod ex poſitione quanti in pluribus locis circumſcriptiuè, ſequatur diſcontinuitas in tali quantitate : ſed ſic eſt quod in poſitione quantitatis corporis Chriſti in pluribus locis Sacramentaliter, licet inter illam in vno & in alio loco, ſiue in vnâ *Nota.*

&

& in alterâ hoſtiâ, plura poſſint intercedere corpora, non tamen taliter intercedere poſſunt, vt poſſit cum illis habere contactum & contiguitatem; cum ſit ibi modo indiuiſibili & inextenſo: non ergo ſequitur diſcontinuitas inter quantitatem corporis Chriſti vt in cœlo exiſtentem ſimul & in terrâ, vel vt exiſtentem in pluribus Hoſtiis, quamvis ibi aliqualiter intercedere poſſint plura corpora; benè quidem in quantitate circumſcriptiuè poſitâ in pluribus locis.

Inſtabis, dari poteſt caſus, in quo quantitas illa corporis Chriſti contactum & contiguitatem habeat cum corporibus intercedentibus, abſque eo quod ſequatur in eâ diſcontinuitas: ergo nulla ſolutio. *Probatur antecedens*, caſu quo quantitas illa corporis Chriſti haberet in terris extenſionem extraneam ſibi vnitam, haberet tunc contactum in cœlo & in terra cum corporibus intercedentibus, abſque eo quod propterea in ea ſequeretur aliqua diſcontinuitas: ſed fieri poteſt, quod extendatur in Hoſtiâ ſiue in terrâ quantitas illa corporis Chriſti per extenſionem extraneam, ſiue ab ipſa non dimanantem ſed ei ex additione vnitam: ergo & dari poteſt caſus, in quo quantitas illa corporis Chriſti contactum & contiguitatem habeat cum corporibus intercedentibus, abſque eo quod ſequeretur in eâ aliqua diſcontinuitas.

Reſpondeo negando antecedens: ad cuius probationem nego minorem, quod ſcilicet extendi poſſit quantitas illa corporis Chriſti, aut quævis alia per extenſionem extraneam, ſiue ab ipſa non dimanantem, ſed ei ex additione vnitam. Huius autem patet falſitas, tùm ex iis quæ ſuprà diximus in ſecunda probatione concluſionis, vbi ſcilicet oſtenſum fuit duplici medio, nullius extenſionis capacem eſſe quantitatem loquendo ſupernaturaliter, ſeu ex virtute extraneâ, cuius non ſit naturaliter capax;

pax; ac proinde cum extendi non poſſit naturaliter niſi per extenſionem ab ea connaturaliter dimanantem, & quæ ſit tanquam effectus illius ſecundarius, falſum eſt per conſequens extendi poſſe quantitatem corporis Chriſti in Hoſtiis per extenſionem aliquam ei extraneam, & ex virtute alienâ ſuperadditam; tùm etiam quia ſi poſſet in quantitate cauſari extenſio in ordine ad locum quæ eſſet ipſi extranea, ſiue quæ ab eâ non reſultaret tanquam effectus ſecundarius, ſed ei per virtutem ſuperadditam & extraneam vniretur, poſſet ſimiliter cauſari in corpore nullam habente quantitatem, cum in tali caſu non deberet ex quantitate reſultare: ſed hoc eſt falſiſſimum, aliàs tale corpus poſſet abſque quantitate eſſe circumſcriptiuè in loco, quod eſt manifeſtè falſum, vel ad minus non eſſet tale corpus in loco per quantitatem; cum ad ſummum quantitas tunc redderet ſolùm tale corpus capax ad recipiendam extenſionem localem, ſicut ad recipiendam qualitatem corporalem, nec eſſet principium emanationis talis extenſionis in ordine ad locum, ac proinde non magis diceretur corpus illud eſſe in loco per quantitatem, quam eſſe album per quantitatem, ſiquidem etiam vt recipiat albedinem per quam eſt album requirit quantitatem: non ergo poteſt extendi quantitas illa corporis Chriſti Domini in Hoſtiis per extenſionem ab eâ non dimanantem, ſed extraneam & extraneâ virtute ſuperadditam, nec conſequenter fieri poteſt quod ſit in pluribus locis vel hoſtiis, taliter quod contactum habeat & contiguitatem cum corporibus quæ poſſunt intercedere.

Vrgebis, quantitas illa corporis Chriſti eſt de facto in pluribus hoſtiis ſeu locis: ergo plurificari debet formalis ratio per quam ſic reperitur in pluribus hoſtiis: ſed formalis ratio, per quam reperitur ſub hoſtiâ non eſt alia quam quantitas panis relicta & ei vnita: ergo

ergo poteſt quantitas illa corporis Chriſti habere quantitatem extenſam extraneam ſibi vnitam

Reſpondeo diſtinguendo ſubſumptum : ſed formalis ratio per quam quantitas Chriſti in cœlo exiſtens reperitur ſub hoſtiâ non eſt alia quam quantitas panis ei vnita, vnione extrinſecâ tranſeat : non eſt alia quam quantitas panis ei vnita vnione intrinſecâ, extenſiuâ, & commenſuratiuâ Nego ; & ſimiliter diſtinguo conſequens : ergo poteſt quantitas illa corporis Chriſti habere ſibi vnitam quantitatem ſeu extenſionem extraneam, cui alligetur aut quaſi alligetur extrinſecè, Concedo : quantitatem ſeu extenſionem extraneam, per quam extendatur Nego. Fateor igitur non eſſe quantitatem & corpus Chriſti Domini præſentia pluribus hoſtiis niſi in quantum per conuerſionem paſſiuam ſubſtantiæ hoſtiæ, relicta & remanente ipſius quantitate quaſi alligatur extrinſecè corpus & quantitas Chriſti Domini quantitati hoſtiæ, ad cuius conſequenter multiplicationem multiplicatur præſentia illa Sacramentalis quantitatis & corporis Chriſti Domini, nihilominùs cum alligatio illa non fiat mediâ commenſuratione quantitatis panis cum quantitate corporis Chriſti, nec mediâ extenſione quantitatis Chriſti per ipſam extenſionem quantitatis panis ſeu hoſtiæ, conſequenter fit quod quamvis habeat quantitas Chriſti ſub hoſtiis quantitatem extraneam ſibi vnitam ; non ita tamen, vt per eam extenſa maneat aut extendi poſſit, nec conſequenter vt eâ mediante habere poſſit contactum & contiguitatem cum corporibus quæ poſſunt intercedere inter ipſam vt exiſtentem in vno loco, & eandem vt exiſtentem in alio.

Colliges, pro quibuſdam aliis ſoluendis ratiunculis, quas obiicere ſolent aduerſarij, ac magis quam par eſſet, inſuſurrant, quod vbi corpus Chriſti aliquando alibi quam in cœlo apparuit

paruit exiſtens circumſcriptiuè, vt de facto apparuit Paulo in viâ, oportuit tunc, quod deſineret eſſe circumſcriptiuè in cœlo, neque id obſtat perpetuæ illius vſque in diem iudicij in cœlis manſioni, quia ad id ſufficit, quod nunquam permanenter, & non pro breuiſſimâ morulâ à cœlis corporaliter abſit; & ſic eſt intelligendum teſtimonium illud Actorum 5. *Quem oportet cœlum ſuſcipere vſque ad tempus reſtitutionis omnium.* Item ad illam paritatem quæ adduci ſolet, putà quod poſſunt duo corpora ſimul eſſe in eodem loco: ergo & vnum corpus ſimul in duobus locis: ad hanc, inquam, paritatem reſponderi debet, ſequi ſolùm ex eâ, quod ſicut duo corpora inter ſe penetrata, & vtrumque per modum vnius locati, & non aliter poſſunt eſſe ſimul in eodem loco; ita etiam idem numero corpus poteſt eſſe ſimul in duobus & pluribus locis inter ſe penetratis, ac per modum vnius loci ſe habentibus in ordine ad illud, quod libenter concedimus, negantes ſolum, idem numero corpus ſeu quantum poſſe eſſe ſimul in pluribus locis inter ſe non penetratis: ad hoc enim requireretur, in eodem numero quanto multiplicari effectum ſecundarium, extenſionem ſcilicet in ordine ad locum, non multiplicatâ in illo quantitate, & effectu illius primario, quod eſt omnino incompoſſibile; cum tamen vt duo corpora penetrata eſſent ſimul in eodem loco, vel vnum corpus eſſet ſimul in duobus locis penetratis, requiratur ſolum, quod in corporibus vel locis quæ ſic penetrarentur, impediatur effectus aliquis ſecundarius quantitatis, expulſio videlicet vnius quanti per aliud, in quo nulla inuoluitur implicantia.

Quanam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

RESpondeo D. Thomam & docere & probare præfatam noſtram concluſionem; quod inprimis colligo ex *quodlibeto* 3. *articul.* 2. vbi ſic diſcurrit: eſſe aliquod corpus circumſcriptiuè in loco nihil aliud eſt, quam quod ab ipſo loco ita adæquatè contineatur & circumſcribatur, atque intra terminos ipſius loci ita claudatur, quod nihil talis corporis ſit extra illos: ergo manifeſtam implicat contradictionem, quod ſimul tale corpus ſit in alio loco circumſcriptiuè, cum ex modo eſſendi circumſcriptiuè qui quidem habet claudere, clauderetur tunc adæquatè, & non clauderetur intra terminos cuiuſlibet talis loci.

Secundò, hoc idem colligo ex ratione quam inſinuat S. Doctor 3. *p. qu.* 25. *artic.* 1. *ad* 3. vbi habet, quod ſi aliquod corpus poſſet eſſe ſimul in duobus locis, poſſet & eadem ratione eſſe ſimul in infinitis, quod falſum eſt: aliàs tale corpus haberet infinitatem in replendo & ocupando loca, quæ tamen nulli creaturæ poteſt competere: fundatur autem hæc ratio D. Thomæ in eo quod ſi vnum & idem quantum poſſet ita eſſe circumſcriptiuè in pluribus & infinitis locis, id vtique haberet ratione vnius & eiuſdem formæ, cum non niſi ratione quantitatis poſſit aliquod corpus eſſe circumſcriptiuè in loco: aliquid autem ratione vnius tantum formæ poſſe eſſe in pluribus & infinitis locis arguit haud dubiè infinitatem: ergo ex eo quod poteſt aliquod quantum poni circumſcriptiuè in pluribus locis, arguitur infinitas in tali quanto. Neque propterea hæc argui debet in corpore Chriſti, quamvis eſſe poſſit indiuiſibiliter & ſacramentaliter

taliter ſimul in pluribus & infinitis hoſtiis, ſi infinitæ conſecrari poſſent; quia ſcilicet corpus Chriſti non ratione alicuius intrinſeci ſeu vnius intrinſecæ formæ in ipſo exiſtentis acquirit præſentiam hanc indiuiſibilem ſacramentalem, ſed ratione plurium quantitatum quæ ex conuerſione paſſiua ſubſtantiæ panis relinquuntur, & quibus quaſi alligatur extrinſecè corpus Chriſti vt nuper dicebamus, ſiue ratione conuerſionis panis in ipſum Chriſti corpus; quæ quidem conuerſio cum multiplicetur ad hoc vt Chriſtus ſit in pluribus hoſtiis, non arguitur per conſequens infinitas in tali Chriſti corpore per hoc quod eſſe poſſit in infinitis, ſi infinitæ conſecrarentur; quandoquidem per id non ſequitur, quod Chriſtus per idem principium poſſit eſſe ita indiuiſibiliter in pluribus & infinitis hoſtiis; quod tamen requireretur, vt ſecundum eum modum indiuiſibiliter exiſtendi in pluribus haberet Chriſtus infinitatem.

Denique hoc idem docet S. Doctor *in 4. ſententiarum diſtinct.* 10. *quaſt.* 1. *artic* 3. *quaſtiuncula* 3. *ad* 4. vbi dicit: *quod vnum corpus eſſe ſimul localiter in duobus locis non poteſt fieri per miraculum.*

QVÆSTIVNCVLA

Vtrum detur aut naturaliter dari poſſit vacuum in rerum naturâ.

R*Eſpondeo* negatiuè; quod quidem oſtenditur & ratione & experientiâ dictat enim ratio, quod eſſe non poteſt in rerum naturâ virtus aliqua naturalis ad immutandum totum ordinem

ordinem vniuerſi, eiuſque communi bono contrariandum: ſed vacuum immutat debitum ordinem vniuerſi, eiuſque communi bono contrariatur: ergo dari non poteſt ſeu cauſari naturaliter vacuum in rerum naturâ. *Probatur minor*, ad debitum ordinem & commune bonum vniuerſi pertinet quod omnes illius partes ſint contiguæ: ſed non omnes eſſent contiguæ, ſi inter corpora daretur vacuum; ergo vacuum immutat debitum ordinem vniuerſi, eiuſque communi bono opponitur. *Minor* ſupponitur. *Probatur maior*, ad ordinem & conſeruationem totius vniuerſi pertinet, vt ſublunaria corpora accipiant â cæleſtibus influentiam, & quod corpora omnia cæleſtia vt in hæc inferiora influant, ad motum primi mobilis regulatiſſimè moueantur: ſed ad hoc requiritur, quod omnes ſphæræ cæleſtes ſint contiguæ & vna ab alterâ contineatur, vt ſic ad motum primæ ſphæræ omnes aliæ moueantur: ſimiliter vt corpora cæleſtia influant in omnia corpora ſublunaria, requiritur, quod hæc ſint cum vltimo corpore cæleſti & inter ſe contigua, cum nullum agens corporeum poſſit agere in diſtans, niſi eius virtus recipiatur in intermedio corpore: ergo ad debitum ordinem & commune bonum vniuerſi requiritur quod omnes eius partes ſint contiguæ, ſubindeque & quod omne in rerum naturâ excludatur vacuum.

Probatur autem hoc idem quotidianis diuerſæ rationis experimentis. Sic enim latera follium diduci non poteſt, niſi aditus petat aëri, qui ſubingredi debeat metu vacui. Sic in cucurbitulis attrahitur plus ſanguinis, oppoſito ad ea frigido, ob condenſationem aëris anteà per accenſas intus candelas rarefacti. Sic franguntur tormenta bellica, ſi dum ignis & globus ex iis prorumpit aër pari celeritate in eius locum ſubire nequeat; nempe ſi foramen per quod ignis immiſſus eſt obſtruatur.

Sic

Sic ad impediendum vacuum leuia deorſum, grauia mouentur ſurſum; quomodo per fiſtulam attracto aëre videmus aquam aſcendere. Item, ſic ipſam aquam videmus retineri in vaſe irrigatorio, quamdiu ſuperius exiſtomium digito clauſum fuerit Hincque oriuntur effectus tam admirabiles in hydraulicis,quod aqua veluti ſurſum cogatur tendere contra propriam inclinationem, vnde & fontes tam varij generis conſtrui ſolent.

Dices primò, ideo poſſibile non eſt naturaliter vacuum in rerum natura, quia eo ſuppoſito non poſſet influxus cælorum ad omnia corpora ſublunaria deſcendere: ſed hoc eſt falſum, ſiquidem licet in hoc caſu non poſſet talis influxus deſcendere quaſi per motum rectum,quia ſiſteret ibi, vbi eſſet vacuum,poſſet tamen ad corpus exiſtens poſt vacuum motu obliquo per corpora vacuum circumſtantia deſcendere: ergo non propterea excludi debet vacuum in rerum naturâ.

Reſpondeo primò, negando minorem: influxus enim ille cælorum, cum naturalis ſit, non debet per eas circulationes ad corpora deſcendere; vnde in corpore, cui alterum non eſſet contiguum, eius ceſſaret virtus, nec ad aliud corpus non contiguum deſcenderet. Nec Ariſtoteles in corpora non contigua influxum cælorum per huiuſmodi ambages & obliquitates poſſibilem agnouit, cum in primo libro metheororum dixerit, quod oportet mundum hunc inferiorem contiguum eſſe lationibus ſuperioribus, vt inde regatur & gubernetur, alioquin cæleſtes influentias non reciperet. Vel reſpondeo ſecundò. hac ſaltem ratione conuinci non poſſe inter aliqua corpora ita dari vacuum, vt illa ex nulla parte ſint contigua.

Dices ſecundò: cum magna è nubibus deſcendit pluuia, non videtur, partes aëris ita poſſe condenſari, vt abſque penetratione cum

illis poſſit tanta aqua deſcendere : ergo in tali caſu vel dari debet vacuum in aëre, vel certè admitti debet penetratio, quæ tamen naturaliter admitti non poteſt.

Reſpondeo negando antecedens ; cum enim aër maximam habeat raritatem, multùm etiam condenſari poteſt, vt abſque deſtructione illius, aut penetratione cum illo maxima aquæ quantitas deſcendere poſſit è nubibus. Vnde Ariſtoteles lib. 4. Phyſicorum textu 62. docet & aſſerit, motum localem fieri per hoc quod partes aëris vel aquæ aliæ condenſentur, aliæ rarefiant, vt ſic abſque deſtructione corporis præexiſtentis in aliquo ſpatio, aut penetratione cum illo aliud corpus per idem ſpatium moueatur.

Dices tertiò, quod ſi impleatur hydrargiro tubus vitreus pedum pluſquam trium ad libitum ; huiuſque alterum extremum ſigillo hermetico ſit obſeratum. Deinde quâ parte eſt apertus appoſito digito immergatur in aliud hydrargirum quod ſubiecto in vaſculo contineatur, erigaturque perpendiculariter : tunc ſubtracto digito hydrargirum ex tubo deſcendet, nec in eo retinebitur, niſi ad altitudinem duorum pedum cum tribus pollicibus ; ergo relinquitur & relinquetur tunc ſuperior pars tubi vacua ; cum nihil aſſignari poſſit, quod ſubeat in eius locum, ſubindeque & vacuum natura patitur & patietur.

Reſpondetur negando conſequentiam : non enim pars illa ſuperior tubi eſt omni corpore vacua ; quod ex eo imprimis colligitur, quia experimur, per eam traiici lumen, & qualitatem magneticam, tum inde exaudiri ſonum, ſi quod paruulum tintinnabulum incluſeris ; vnde cum illæ qualitates vtpote accidentales debeant per eiuſmodi medium diffundi quod reale ſit & corporeum, ſignum eſt manifeſtum, quod non eſt pars illa ſuperior tubi omnino vacua. Item ſi parti illi apponatur aqua

aqua calidior, hydrargirum deſcendet tantiſper, quod ſignum eſt rarefactionis alicuius factæ intra illud ſpatium; cum è contra fiat condenſatio aſcendente hydrargiro, ſi affundatur & apponatur aqua frigidior: quæ quidem poſtremæ duæ experientiæ ſatis manifeſtè indicant contineri in illo ſpatio aërem, cuius ſcilicet aliqua particula ſemper cum hydrargiro ſeſe inſinuet; tum metu vacui in hunc modum rarefiat ad deſcenſum hydrargiri.

COROLLARIVM

Vbi varia de loco & vacuo expenduntur & reſoluuntur.

QVæres primò, in quo conſiſtat ratio loci naturalis, & quid addat ſupra locum Mathematicum, qui ſolum dicit quantitatem continentem localem.

Reſpondetur, quod id quod præcipuè conſtituit locum in ratione loci naturalis cuiuſlibet locati eſt ordo & poſitio vniuerſi iuxta cuiuſcumque corporis naturam, & vt omnia corpora ſublunaria accipiant cæleſtes influentias: ob hoc enim omnia illa debent eſſe contigua, & vnum eſſe in altero tanquam in loco. Et quia terra inter omnia elementa eſt grauior, debet eſſe omnium infima, & in aquâ vt in loco naturali, vtpote quæ eſt minus grauis, quam terra; ipſa vero aqua debet eſſe vt in loco naturali in aëre, qui cum ſit minus leuis quam ignis debet conſequenter eſſe ſub ipſo: ac denique ignis vt in loco naturali debet eſſe in primâ ſphærâ, in concauo videlicet lunæ, vt recipiat influentiam illius & aliorum orbium cæleſtium.

cæleſtium. Ipſi autem orbes cæleſtes iuxta immediatam dependentiam quoad motum vnius ab altero, vnus vt in loco ſibi naturali eſt in altero, & non propter aliquam qualitatem conſeruatiuam, quæ ſit in loco reſpectu locati, quia hæc ſolum requiritur in loco naturali corporum corruptibilium.

Circa quod tamen notandum eſt quod quamvis negari non poſſit in loco naturali elementorum, eſſe qualitates conſeruatiuas locati, ita quod vt vnum elementum ſit locus naturalis alterius, debeat ſymbolizare in in aliqua qualitate cum illo; vnde & videmus, quod terra, quæ eſt ſicca & frigida, eſt vt in loco naturali in aqua quæ eſt frigida; & aqua quæ eſt frigida & humida in aëre qui eſt humidus; ac denique aër qui eſt humidus & calidus eſt vt in loco naturali in igne qui eſt calidus: nihilominùs talis ſymbolizatio in qualitatibus, licet ſit requiſita ad locum naturalem elementorum, non tamen eſt præcipuè & adæquatè conſtitutiua in ratione loci naturalis; quia aliàs, cum ſicut terra v.g. ſymbolizat cum aqua in frigiditate, ſymbolizet etiam cum igne in ſiccitate; & ſicut aër ſymbolizat cum igne in calore, ſymbolizaret etiam cum aqua in humiditate, non eſſet ratio, & quare aqua magis quam ignis eſſet locus connaturalis terræ, & ignis magis quam aqua eſſet locus connaturalis aëris. Non igitur ſola prædicta qualitatum ſymbolizatio ad conſeruationem locati eſt, quæ conſtituit locum in ratione loci naturalis elementorum, ſed ipſe potius ordo & poſitio vniuerſi cuilibet corpori iuxta ſuam naturam conueniens.

Quæres ſecundò, vtrum duo corpora eſſe poſſint naturaliter in eodem loco penetratiuè, ita quod vtrumque ſimul cum ſua quantitate & actuali extenſione in ordine ad locum ab eadem ſuperficie concauâ loci contineatur & circumſcribatur.

Reſponde

Reſpondetur negatiuè, quod quidem à poſteriori manifeſtè colligitur, ex eo quod experientiâ conſtat, quod eo ipſo quod aliquod corpus ponitur in loco expellit ab eodem loco corpus ibi exiſtens: ergo id corpori quanto & habenti extenſionem in ordine ad locum ex naturâ ſuâ competit; ac proinde fieri non poteſt naturaliter, quod duo corpora quanta, & vtrumque cum ſuâ extenſione actuali in ordine ad locum in eodem ſimul loco penetratiuè exiſtant. Neque huic veritati aliquæ obſtant experientiæ quæ ſolent obiici in contrarium, putà quod in vaſe cineribus pleno poteſt ſimul recipi tantum aquæ, vel ſaltem paulò minùs, ac recipi poſſet in eodem vaſe abſque cinere, quod, inquiunt, non videtur poſſe contingere, niſi duo talia corpora cineris & aquæ in eodem ſimul vaſe penetratiuè exiſtant: & ſimiliter quod in ferro candente eſt verus ignis in eodem loco exiſtens in quo ferrum: ac perinde videtur, naturaliter penetrari poſſe ignem cum ferro. Non, inquam, huiuſmodi obſtant experientiæ: neutrum enim horum fit per penetrationem corporum in eodem loco, ſed primum contingit, quia cum cineres ſint multùm poroſi, & inter partes illorum ſit aër, per admixtionem cum aquâ condenſantur & aër expellitur; ita vt in eodem vaſe poſſit ſimul recipi cum cineribus parum minus aquæ ac ſine cinere. Secundum autem fit per id, quod in ferro ſunt aliquæ minutiſſimæ partes poroſæ, ex quibus expellitur aër & introducitur ignis, non qui penetretur cum ferro, ſed qui ſit localiter in illius ſpatiis, in quibus aër continebatur.

Quæres tertiò, an ſaltem ſupernaturaliter poſſint duo corpora penetratiue eſſe ſimul in eodem loco, adeo vt vtrumque ſeruans actualem ſui extenſionem in ordine ad locum (quæ quidem actualiter requiritur vt ſi ali-

quid in loco) circumſcribatur eadem ſuperfi-cie concauâ loci.

Reſpondetur affirmatiuè contra Durandum, quod quidem probari poteſt & ratione & exemplo ; impenetrabilitas namque corporum , nihil aliud eſt , quam quod corpus quantum & extenſum in ordine ad locum ab eodem loco aliud expellat corpus in illo præexiſtens , vel aliud corpus in eodem loco ſecum non admittat : ſed poteſt à Deo impediri talis expulſio : ergo & diuinitùs tolli poteſt impenetrabilitas corporum. *Probatur Minor* , vel enim vnum corpus expellens alterum ab eodem loco ratione ſuæ quantitatis , hoc facit efficienter , vel (vt probabilius eſt) formaliter & in genere cauſæ formalis : ſed ſi fiat efficienter talis expulſio , poteſt Deus eam impedire , ſuum ſcilicet ad id denegando concurſum : ſi autem fiat talis expulſio mediâ quantitate in genere cauſæ formalis , poteſt eam ſimiliter Deus impedire ; cum poſitâ aliquâ formâ poſſit Deus effectum illius ſecundarium impedire , & non ſit talis expulſio effectus primarius quantitatis ſed ſolum ſecundarius : ergo poteſt Deus ſupernaturaliter facere , quod vnum corpus non expellat alterum ab eodem loco ; ac proinde & quod vtrumque penetratiuè exiſtat in eodem loco.

Nota.

Hoc autem probatur inſuper ab exemplo: Chriſtus enim tranſiuit per vterum Virginis , ſaluâ ipſius Beatiſſimæ Virginis corporali integritate , quod fieri non potuit , niſi corpus Chriſti Domini penetraretur tunc cum corpore Beatiſſimæ Virginis. Neque enim dici poteſt , aut debet cum Durando partes Beatiſſimæ Virginis fuiſſe dilatatas vt Chriſtus exiret , ſicut fieret aut factum fuiſſet in ſtatu innocentiæ. Id enim derogat integritati ſummæ Beatiſſimæ Virginis in partu , quam tamen vnanimiter fatetur Eccleſia cum Patribus ; Neque

que mulieres in ſtatu innocentiæ, licet abſque dolore parerent, corporalem integritatem ſeruarent. Nec etiam poteſt dici quod Chriſtus exiuit de vtero Beatiſſimæ Virginis in terram non tranſeundo per medium; quia id derogat veritati partus, qui propriè non fit, niſi cum fœtus exit per motum, & tranſeundo per medium ex vtero matris. Demùm hoc idem colligitur ex eo quod corpus Chriſti glorioſum aſcendit vſque ad vltimum cœlum, quod quidem, cum cœli ſint incorruptibiles & indiuiſibiles, fieri non potuit, niſi Chriſtus Dominus omnes cœlos penetraret; & ob id aſcenſum illum Chriſti explicuit Apoſtolus ad Hebræos 4. dicens: *Habent ergo Pontificem, qui penetrauit cœlos* IESVM.

Quæres quartò, an dato quod eſſet vacuum in rerum naturâ, quod fieri poteſt ſupernaturaliter, poſſet tunc corpus aliquod moueri in tali vacuo.

Reſpondeo affirmatiuè; quod quidem colligitur ex Diuo Thomâ *tertia parte, quæſtione quinquageſima ſeptima, articulo quarto ad ſecundum*, vbi docet corpus Chriſti glorioſum aſcendiſſe ſupra omnes cœlos, & eſſe extra omnem continentiam cœlorum: ſed ſic eſt, quod ſuper omnes cœlos aſcendere non potuit niſi per motum corporis: ergo Chriſtus in illo ſpatio imaginario quod ſupra cœlos conſideramus, & quod eſt vacuum negatiuè verum habuit motum, & à fortiori illum poteſt habere quodlibet aliud corpus in vacuo, quod vacuum dicitur priuatiuè, quod ſcilicet ſupponitur inter duo loca ſeu corpora, poteſt, inquam, à fortiori illum habere tranſeundo de loco ad locum per vacuum intermedium inter talia duo loca. Ratio autem huius à priori eſt, quia moueri aliquod corpus localiter eſt illud acquirere nouum vbi: iam ſic eſt quod per motum qui fie-

ret in vacuo nouum acquireret *vbi*, non quidem extrinſecum, quod ſcilicet definiri ſolet circumſcriptio paſſiua corporis ex circumſcriptione actiuâ loci proueniens, cum enim in vacuo à nullo actiuè circumſcriberetur loco, nec etiam ibi acquirere poſſet vbi, quod eſſet ita circumſcriptio paſſiua, ſed in tali vacuo acquireret *vbi* intrinſecum, ſeu præſentiam in ſeipſo quaſi immanentem & quaſi intranſitiuè acceptam, ratione cuius taliter eſſet ſibi ipſi præſens in vacuo, quod ſi ibi aliquod poneretur corpus, ſtatim ex vi talis præſentiæ quaſi intrinſecæ & immanentis, eſſet illi ſine nouâ ex parte ſui approximatione præſens, vt per ſe patet: ergo dato quod eſſet vacuum in rerum naturâ, poſſet in illo moueri corpus.

Ad quas verò ſpecies reduceretur tunc ille motus, dico quod quantum ad diuiſionem in motum ſurſum & deorſum, ad neutrum harum ſpecierum reduceretur motus ille, ſi fieret in vacuo quod tale dicitur negatiuè, ſiue ſi moueretur in ſpatio, quod imaginamur extra omnes cœlos: benè tamen ſi moueretur in vacuo quod ſupponi poteſt inter concauum lunæ & terram; eſſet enim tunc motus ſurſum ſi magis approximaretur corpus concauo lunæ; ſi autem per illum magis approximaretur terræ eſſet motus deorſum. Iſtæ tamen differentiæ ſpecificæ non ſunt differentiæ motus abſolutè, ſed ſolum motus, qui fit inter corpora vniuerſi; vnde quantum ad alias differentias & ſpecies motus, putà quod ſit motus circularis, aut rectus, illæ conuenirent omni omnino motui, qui fieret in omni vacuo.

Quæres quintò, vtrum ſi corpus moueretur in vacuo, moueretur tunc in inſtanti; cum ſucceſſio & retardatio motus videatur ſolum prouenire ex reſiſtentia corporis exiſtentis in ſpatio,

ſpatio, ſuper quod fit motus, quæque in tali caſu nulla eſſet.

Reſpondetur negatiuè; cuius ratio eſt quia ſucceſſio & prioritas & poſterioritas partium motus, licet augeri poſſit ex reſiſtentiâ alterius corporis exiſtentis in ſpatio per quod fit motus, non tamen ex illo tantum capite prouenit, vt patet in motu cœli ad quem nulla eſt reſiſtentia alterius corporis, & tamen talis motus non fit in inſtanti ſed ſucceſſiuè: non igitur ex ſolâ illâ reſiſtentiâ prouenit ſucceſſio & retardatio motus, ſed etiam ex aliis capitibus, putà ex virtute mouentis, & ex ipſa extenſione & magnitudine mobilis: patet enim, quod ſi daretur vacuum inter cœlum & terram, & aliquod corpus in concauo lunæ conſtitueretur, quanto illud eſſet grauius, maiori etiam velocitate in terram deſcenderet, quam aliud corpus minus graue, ac proinde ex ipſa virtute per quam fit motus prouenire poteſt ſucceſſio & retardatio motus, ſicut & ex magnitudine & extenſione mobilis; quod quidem ex eo patet, quod ſi eſſet vacuum inter concauum lunæ & terram, & poneretur in vacuo lunæ corpus verbi gratia, tripedale, illudque per tale vacuum moueretur vſque ad terram, non poſſet ſuperior illius pedalitas peruenire ad locum vel ſpatium imaginarium illius vacui ad quem perueniret infima pedalitas, priuſquam perueniret ad ſpatium intermedium pedalitatis intermediæ: Iam ſic eſt quod duo illa capita, ex quibus etiam prouenit ſucceſſio & retardatio in motu, putà & virtus per quam fit motus, & magnitudo ſeu extenſio mobilis adhuc permanerent in motu corporis, quod per vacuum moueretur: ergo motus ille in vacuo non propterea fieret in inſtanti.

 Quod

Quod ſi dicas quod ideo ſol diffundit lumen per aliquod corpus in inſtanti, quia nullam inuenit reſiſtentiam contrarij; proindéque cum nullam inueniat corpus mobile reſiſtentiam in vacuo, totum etiam in inſtanti percurret ſpatium: ad hoc neganda eſt paritas quia ad introductionem qualitatis ſolum illius contrarium poteſt facere reſiſtentiam, vnde cum nullum ſit luci contrarium, quod eius diffuſioni aut introductioni reſiſtat, poteſt etiam in inſtanti diffundi: at verò in motu locali corporis ſola ipſius extenſio habet opponi & quaſi reſiſtere motui eius inſtantaneo, vt ſuprà oſtendimus; atque ita quamvis non adſit reſiſtentia alterius corporis, non propterea fieri poterit in inſtanti.

Quæres vltimò, quibus modis aut mediis ſoleat natura impedire vacuum

Reſpondeo, naturam impedire vacuum diuerſis modis. Sic enim vel leuia deſcendunt; vel aſcendunt grauia; vel rarefiunt quæ ſunt denſiora; aut ſi res alio modo fieri nequeat, perfringuntur tandem corpora. Natura enim illo in caſu mediis vtitur ſemper iis, quæ minùs violenta ſunt, ſi ad finem aſſequendum ſunt idonea.

QVÆSTIO VLTIMA.

Vtrum tempus ſit & exiſtat præſens, ratione partis diuiſibilis, an ſolum ratione inſtantis.

PRæmittendum primo, pro intelligentia naturæ & quidditatis temporis definiri tempus ab Ariſtotele *libro quarto, phyſic. textu* 111. *numerum motus ſecundum prius & poſterius*; pro cuius definitionis declaratione prænotandum eſt, quod omnis motus habet aliquas partes ab ſpatio per quod fit, & quidem priores & poſteriores: ex eo enim, quod aliquod mobile continuè moueatur per aliquod ſpatium in quo ſunt partes aliquæ priores, & aliquæ poſteriores, & quas mobile non ſimul ſed ſucceſſiuè & cum ordine prioris & poſterioris pertranſiuit, inde etiam prouenit quod motus, & conſequenter tempus, quod eſt duratio illius, partes habeat priores & poſteriores ſibi inuicem ſuccedentes, & quæ non ſimul exiſtant: ita tamen quod tempus & motus licet ſuas partes cauſaliter habeant ab extenſione ſpatij, ſuper quod fit motus, diuerſas tamen partes & extenſionem habeant, ac illud: ſiquidem habet illud ſuam extenſionem & partes permanenter & omnes ſimul: tempus autem & motus ſuam habent extenſionem & partes ſucceſſiuè, quatenùs mobile non ſimul, ſed vnam prius alterâ pertranſit ſpatij partes per partes motus. Hoc autem ſuppoſito dico, de-

finitionem aſſignatam de tempore ab Ariſtotele eſſe optimam, & ſenſum illius eſſe, quod tempus eſt numerus motus, non quidem numerus numerans, ſed numerus numeratus, ſeu numerabilis, quatenus ſcilicet eſt duratio intrinſeca motus primi mobilis, in qua ſecundum prius & poſterius ipſius motus poteſt intellectus accipere & numerare prius & poſterius ipſius durationis, quæ ſunt partes temporis; aſſignatur autem & aſſignari ſolet tempus in ipsâ duratione intrinſecâ motus primi mobilis, non quod alij motus non habeant durationem ſuam intrinſecam, ſubindéque & ſuum intrinſecum tempus, ſed quia duratio intrinſeca talis motus primi mobilis eſt vniformis & regulariſſima, ac per motum primi mobilis nobis notiſſima eſt menſura extrinſeca omnium motuum & mutationum cuiuſcumque entis corruptibilis; ſed de hoc infrà in corollario apponendo.

Præmittendum ſecundo, pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindéque vim habitura principij, purà quod *exiſtentia eſt actualitas ipſius eſſentiæ*; Quod *non poteſt inſtans magis durare quam per inſtans*; Quod *pars qualibet temporis eſt tempus*. Primò quidem, eſt exiſtentia actualitas ipſius eſſentiæ, cuius ratio eſt quia habet res ſubindéque & ipſa eſſentia quâ conſtituitur res in eſſe rei, poni extra cauſas per exiſtentiam; vnde & exiſtentia dicitur, quaſi rei extra cauſas ſiſtentia: ergo cum res ſeu rei eſſentia eſſet intra cauſas tanquam in potentia, conſtituitur per conſequens in actu per exiſtentiam, hoc ipſo quod per illam ita extrahitur extra ſuas cauſas: Iam ſic eſt quod illud

quo

quo vnumquodque ponitur & conſtituitur in actu eſt ipſius actualitas : ergo exiſtentia eſt actualitas ipſius eſſentiæ. Quantum vero ad ſecundum , putà quod non poteſt inſtans magis durare quam per inſtans , ex eo euidenter patet , quod cum vnumquodque duret per durationem non poteſt conſequenter aliquid magis durare quam ſua duratio : ſed ſic eſt quod duratio inſtantis non eſt alia quam inſtantanea vt ex terminis patet , imò eſt ipſummet inſtans durans , cum duratio alterius non poſſit per aliam durare durationem , aliàs daretur proceſſus in infinitum : ergo non poteſt inſtans magis durare quam per inſtans. Denique quod pars quælibet temporis ſit tempus , quod eſt tertium præmiſſum principium , ex eo patet , quod pars quælibet temporis eſt diuiſibilis in alias partes , aliàs componeretur tempus ex ſolis indiuiſibilibus : ergo cum partes illæ in quas diuiſibilis eſt , ſe habent ſucceſſiuè & conſequenter ad modum prioris & poſterioris , omnis perconſequens pars temporis conflatur ex priori & poſteriori : ſed tale conflatum ex priori & poſteriori eſt tempus , vt patet ex præmiſſa definitione temporis : ergo & pars quælibet temporis eſt tempus. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis , iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit.

Conclvsio : *Tempus non habet exiſtere per partes , ſed per inſtans ſolùm , ſiue id quod habemus præſens de tempore non eſt pars aliqua , ſed ſolùm inſtans.*

Probatur primo , ex primo præmiſſo principio : *Exiſtentia eſt actualitas quâ ponitur eſſentia in actu* : Ergo non habet

 tempus

tempus exiſtere niſi per inſtans. *Probatur conſequentia*, non eſt eſſentia temporis in actu & præſentialiter, niſi dum adeſt inſtans, ſeu præſente inſtanti: ergo hoc ipſo quod exiſtentia eſt id, quo ponitur eſſentia in actu, non habet exiſtere tempus niſi per inſtans. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, conflatum ex parte immediatè præteritâ & immediatè futurâ non eſt in actu & præſentialiter, niſi dum adeſt præſentialiter inſtans: ſed eſſentia temporis conflatur ex parte immediatè præteritâ, & immediatè futurâ: ergo eſſentia temporis non eſt in actu & præſentialiter, niſi per inſtans, ſeu præſente inſtanti. *Maior* eſt euidens: conflatum namque ex aliquibus, quæcumque illa ſint, non eſt in actu, niſi exiſtente in actu eorum nexu; ac proinde cum nexus partis immediatè præteritæ & partis immediatè futuræ non aliud ſit quam inſtans, euidenter ſequitur, non eſſe in actu & præſentialiter tale conflatum, niſi dum adeſt præſentialiter inſtans. *Probatur minor*, conflatur eſſentia temporis ex priori & poſteriori: ſed prius illud & illud poſterius ſupponunt pro parte immediatè præteritâ & immediatè futurâ: ergo conflatur eſſentia temporis ex parte immediatè præteritâ & immediatè futurâ. *Maior* eſt euidens; cum definiatur tempus numerus numerabilis ſecundum prius & poſterius. *Probatur Minor*, poſterius illud in tempore eſt pars, quæ immediatè ſequitur ad antecedentem; & illud prius eſt pars quæ immediatè antecedit ſequentem: ſed pars hæc antecedens non antecedit immediatè ſequentem vt præſentem ſed vt futuram, cum id quod immediatè antecedit vt præſens, ſit inſtans;

& pars illa ſequens non ſequitur immediatè ad antecedentem vt præſentem, ſed vt præteritam, cum id ad quod ſequitur immediatè vt præſens, ſit inſtans medians: ergo prius illud & illud poſterius ſupponunt pro parte immediatè præteritâ & immediatè futurâ: ergo conflatur eſſentia temporis ex parte immediatè præteritâ & immediatè futura: ergo non eſt in actu & præſentialiter eſſentia temporis, niſi dum adeſt præſentialiter inſtans: ergo hoc ipſo quod per exiſtentiam ponitur eſſentia in actu (quod eſt primum præmiſſum principium) non habet hoc ipſo tempus exiſtere niſi per inſtans.

Probatur ſecundò, ex ſecundo præmiſſo principio: *Non poteſt inſtans magis durare quam per inſtans:* Ergo non poteſt tempus exiſtere per partem ſui, ſed tantum per inſtans. *Probatur conſequentia*, ſi id quod eſt præſens & exiſtens in tempore eſſet pars aliqua, tunc eius inſtans magis duraret quam per inſtans: ergo hoc ipſo quod non poteſt inſtans magis durare quam per inſtans, non poteſt hoc ipſo exiſtere tempus per aliquam ſui partem. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, non poteſt inſtans durare per totam aliquam diuiſibilem morulam, & non magis durare quam per inſtans: ſed ſi id quod eſt præſens & exiſtens de tempore eſſet pars aliqua, tunc eius inſtans duraret per totam aliquam diuiſibilem morulam: ergo ſi id quod eſt præſens & exiſtens in tempore eſſet pars aliqua, tunc eius inſtans magis duraret quam per inſtans. *Maior* per ſe patet, cum durare per inſtans ſit durare per durationem indiuiſibilem, ex eo ſcilicet quod eſt inſtans indiuiſibile quid. *Probatur Minor*, morula, qua duraret pars

illa præſens temporis eſſet morula diuiſibilis : ſed in tali caſu duraret inſtans per totam illam morulam, qua duraret pars illa præſens : ergo in tali caſu duraret inſtans per totam aliquam diuiſibilem morulam. *Maior* per ſe patet, cum ſit pars illa temporis, & conſequenter eius duratio diuiſibile quid. *Probatur Minor*, tamdiù durat continuatiuum, quamdiù durat continuum, vt ex terminis patet : ſed morula illa quâ duraret pars illa præſens temporis, eſſet continua, & continuaretur per inſtans, vt conceditur : ergo in tali caſu duraret inſtans per totam illam morulam quâ duraret pars illa præſens temporis : ergo ſi eſſet pars aliqua temporis præſens, duraret inſtans in tali caſu per totam aliquam diuiſibilem morulam : ergo ſi eſſet pars aliqua temporis præſens, tunc inſtans magis duraret quam per inſtans : ergo hoc ipſo quod inſtans non poteſt magis durare quam per inſtans (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) non poteſt hoc ipſo tempus præſens eſſe per partem, ſed ſolum per inſtans.

Probatur tertiò, ex tertio præmiſſo principio : *Pars qualibet temporis eſt totum aliquod tempus* : ergo id quod habetur præſens & exiſtens de tempore non poteſt eſſe pars aliqua ſed ſolum inſtans. *Probatur conſequentia*, impoſſibile eſt, quod totum aliquod tempus ſit exiſtens ſeu præſens : ergo hoc ipſo quod pars qualibet temporis eſt totum aliquod tempus, non poteſt id, quod habetur præſens de tempore eſſe pars. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, ſi eſſet totum aliquod tempus exiſtens ſeu præſens, eſſent etiam ipſius partes ſimul præſentes ſeu exiſtentes : ſed impoſſibile eſt quod partes

tes alicuius temporis ſint ſimul præſentes & exiſtentes : ergo & eſt impoſſibile , quod totum aliquod tempus ſit exiſtens & præſens. *Minor* eſt euidens ; cum illud cuius partes ſunt ſimul præſentes & exiſtentes ſit eſſentialiter ens permanens , & in hoc ſita ſit differentia entis permanentis à ſucceſſiuo , quale eſt tempus. *Probatur Maior* , nihil habet totum realiter loquendo , quod non habeat ex partibus , cum vt oſtenſum & demonſtratum fuit in Phyſica , nihil reale addat totum ſuprà partes vt totum componentes : ſed ſi eſſet totum aliquod tempus præſens & exiſtens , & non eſſent pro tunc præſentes & exiſtentes ipſius partes , haberet totum reale quid quod non haberet ex partibus , hanc ſcilicet totalem præſentiam & exiſtentiam : ergo non poteſt totum aliquod tempus eſſe præſens & exiſtens , & non eſſe partes ipſius ſimul præſentes & exiſtentes : ergo impoſſibile eſt , quod totum aliquod tempus præſens ſit & exiſtens , cum ſit impoſſibile, eſſe partes illius ſimul præſentes : ergo hoc ipſo quod pars quælibet temporis eſt totum aliquod tempus (quod eſt tertium præmiſſum principium) non poteſt id quod habetur præſens de tempore eſſe pars , ſeu non poteſt tempus præſentialiter exiſtere per partem , ſed ſolùm per inſtans.

Solutun

Soluuntur obiectiones.

Videātur alia fundamenta in ſolutionibus obiectorum.

Obiicies primò : in ente ſucceſſiuo quod ſequitur immediatè ad præteritum eſt præſens : ſed pars temporis, etiam vt pars eſt, aliquando immediatè ſequitur ad præteritum : ergo temporis pars etiam vt pars eſt, eſt aliquando præſens. *Probatur minor* : pars temporis etiam ſub ratione partis ſequitur immediatè ad inſtans : ſed inſtans eſt aliquando præteritum : ergo pars temporis etiam vt pars eſt, ſequitur aliquando immeditè ad præteritum.

Reſpondeo negando minorem : pars enim temporis, quæ ſequitur, hoc ipſo quod ſequitur habet continuari & copulari cum parte antecedente præteritâ, cum hoc ipſo quod ſequitur ſupponat pro parte poſteriori, quæ quidem in tempore debet eſſe continuata cum priori, ex eo ſcilicet quod ex priori & poſteriori parte ita continuatis exurgat & conflctur tempus continuum : ſed ſic eſt quod non poteſt pars illa ſequens & poſterior continuari cum parte priore præteritâ niſi per præſens quid, cum præteritum eſſe non poſſit continuativum, ex eo ſcilicet quod vt continuativum faciat, quod alia ſint eo ſcilicet modo quo eſſe poſſunt, & vt præteritum facere nequeat quod alia ſint, cum ipſum non ſit hoc ipſo quod præteritum : Non ergo pars illa ſequens temporis ſequitur immediatè ad præteritum, cum ſequatur vt continuatâ cum parte præterita, & continuari non poſſit niſi per præſens. Vnde ad probationem diſtinguo maiorem ſic : pars illa ſequens temporis ſequitur immediatè ad inſtans, inquantum & quamdiu præſens eſt Concedo : ſequitur immediatè ad inſtans, in quan

quantum præteritum eſt Nego maiorem; & conceſsâ minori nego conſequentiam. Cur autem pars illa ſequens temporis ſequi non poſſit ad inſtans vt præteritum, ratio huius eſt quia iam præteriit ipſa ſub ratione partis hoc ipſo quod inſtans præteritum eſt. Quod ſi quæras vnde id habeam, quod ſcilicet præterierit pars ſequens temporis, hoc ipſo quod inſtans præteritum eſt, ſubindeque nec exiſtens ſit & præſens niſi ratione præſentiæ & exiſtentiæ inſtantis, reſpondeo, me id colligere ex eo quod inſtans eſt continuatiuum partis ſequentis ſeu poſterioris, cum parte antecedente ſiue priori: atqui ceſſante & prætereunte continuatiuo, poteſt non ſimul ceſſare & præterire continuum: aliàs eſſet aliquando continuum ſine continuatiuo: ergo hoc ipſo quod intelligitur ceſſaſſe & præteriiſſe tale inſtans, debet etiam hoc ipſo ſimul intelligi præteriiſſe pars illa ſequens temporis ſub ratione partis ſequentis, atque ita falſum eſt, quod pars illa ſequens ſequatur & ſequens ſit ad inſtans vt præteritum; ſed ſolum ſequi poteſt ad inſtans vt eſt præſens, ſubindeque & ſolum exiſtere & præſens eſſe ratione præſentiæ & exiſtentiæ inſtantis. *Nota.*

Inſtabis: inſtanti illo ſemel præterito adhuc continuatur pars illa ſequens cum aliâ poſteriori & ſequenti parte: ergo inſtanti illo ſemel præterito adhuc eſt & exiſtit pars illa ſequens. *Probatur conſequentia*, non poteſt pars illa ſequens continuari cum aliâ ſequenti & poſteriori parte, quin hoc ipſo extet continuum: ſed exiſtente continuo exiſtunt & continui partes: ergo hoc ipſo quod inſtanti illo ſemel præterito adhuc continuatur pars illa ſequens cum aliâ ſequenti & poſteriori parte, adhuc conſequenter eſt & exiſtit pars illa ſequens

Reſpondeo diſtinguendo conſequens: ergo inſtans

ſequens ratione inſtantis continuatiui, ſimul exiſteret cum aliâ parte.

Reſpondent ad hanc inſtantiam Thomiſtæ diſtinguendo duplicem ſtatum in exiſtentiâ cuiuſlibet partis temporis, alium ſcilicet in quo exiſtit pars initiatiuè & quaſi in fieri, & tali, inquiunt, exiſtit exiſtentiâ, quando conſideratur exiſtere ratione inſtantis per quod continuatur cum parte priori; ex eo ſcilicet quod tale inſtans, quod eſt terminus prioris partis, eſt conſequenter initium huius poſterioris & ſequentis: alius vero ſtatus exiſtentiæ partium temporis eſt ille in quo exiſtunt conſummatiuè & quaſi in facto eſſe, & taliter, inquiunt, exiſtit pars quando conſideratur exiſtens ratione alterius inſtantis per quod continuatur cum aliâ parte poſteriori; tale namque inſtans ſicut eſt initium partis illius poſterioris, eſt etiam terminus & quaſi factum eſſe partis huius prioris & antecedentis: non eſt autem inconueniens, quod dum pars vna temporis exiſtit quaſi in facto eſſe & in conſummatione, quod altera ſimul exiſtat initiatiuè & quaſi in fieri, cum ita ſolùm exiſtens initiatiuè, potius ſimpliciter & abſolutè non exiſtat: ergo cum hoc ſolum ſequatur ex præfatâ doctrinâ de exiſtentiâ partium ratione inſtantis, nullum per conſequens ex ea ſequitur inconueniens, quamvis ex ea ſequatur, partem vnam temporis ſimul aliqualiter exiſtere cum alia parte.

Ita communiter Thomiſtæ, cui tamen doctrinæ nuſquam acquieſcere potui propter ſequentia, vel enim negantes illi ſimultaneam exiſtentiam partium temporis loquendo abſolutè & in facto eſſe, & concedentes illam loquendo cum hoc addito *initiatiuè & conſummatiuè*, vel *in fieri & in facto eſſe*, vel, inquam, agnoſcunt illi in partibus exiſtentiam aliam ab eâ, qua exiſtunt vt immediatè

præterita

præterita & vt immediatè futura ; vel non agnoſcunt : ſi non agnoſcunt ; ergo inconueniens non eſt quod ſimul exiſtant, ſiue in fieri ſiue in facto eſſe, ſiue vtraque conſummatiuè ſiue initiatiuè ſimul & conſummatiuè ; quin imò oportet tunc quod ſi vna exiſtit quaſi in facto eſſe & perfectè, ita & altera, cum præteritum non habeat magis de exiſtentiâ quam futurum, vel futurum quam præteritum : quod ſi ita diſtinguentes Thomiſtæ exiſtentiam in partibus aliam agnoſcunt, quam eam quâ exiſtunt vt immediatè præteritæ & immediatè futuræ ; ergo & aliam in illis agnoſcunt quam exiſtentiam inſtantis ; cum præſente inſtanti non ſe habeant, illæ, niſi vt immediatè præteritæ & vt immediatè futuræ, vt per ſe patet ; proindeque non aliam à præſentiâ & exiſtentiâ inſtantis, haurire poſſint exiſtentiam, quam eam quâ exiſtunt vt immediatè præteritæ & immediatè futuræ. Vnde hâc omiſsâ reſponſione.

Reſpondeo ſecundò, quod maior illa propoſitio, quæ etiam eſt commune dictum & axioma in philoſophiâ, puta quod pars vna temporis non poteſt ſimul exiſtere cum aliâ parte, intelligenda venit de exiſtentia rei ſiue partis in ſeipſa, ſiue de exiſtentiâ partis, quæ ſit incompatibilis cum eadem parte vel vt immediatè præteritâ vel vt immediatè futurâ ; cum tantum abſit quod loquendo de exiſtentiâ partis compatibili cum eadem vt immediatè præteritâ aut futurâ, non poſſit vna exiſtere ſimul cum alia, quin imò eſt hoc omninò neceſſarium, cum eſſentia temporis, quæ ſimul habet quæ de eſſentia ſunt, conſtetur & exurgat ex parte immediatè præteritâ & immediatè futura, vt ſupra notatum fuit in primâ probatione : iam ſic eſt, quod exiſtentia, quam habet pars exiſtendo per inſtans tanquam continuativum,

tivum, eſt exiſtentia quæ compatitur cum eadem vt immediatè præterita & futura, ſiue non alia eſt exiſtentia quam ea, quâ exiſtit pars vt immediatè præterita, vel vt immediatè futura; cum inſtans illud non continuet niſi prius cum poſteriori, ſiue præteritum cum futuro, & eo præſente ſit etiam tunc ſimul & ſemel, & immediatè præteritum & immediatè futurum: ergo non eſt inconueniens, quin imò neceſſe eſt, quod pars vna temporis exiſtat ſimul cum aliâ, loquendo vt in præſenti loquimur de exiſtentiâ in inſtanti & ratione inſtantis, licet non poſſet vna exiſtere ſimul cum alia, ſi ſermo eſſet de exiſtentia partium in ſeipſis, & non in altero ſeu in inſtanti.

Vrgebis iterum: inintelligibile eſt tranſire aliquid de fututo inpræteritum, non priùs tranſeundo in præſens: ſed tranſit pars temporis à futurâ in præteritam etiam ratione ſui: ergo inintelligibile eſt, non eſſe partem temporis aliquando præſentem ratione ſui.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: inintelligibile eſt, tranſire aliquid de futuro in præteritum non priùs tranſeundo in præſens, loquendo in ente permanenti Concedo: loquendo, vt ibi loquimur, in ente ſucceſſiuo Nego, id enim facile intelligitur, ſi attendere velimus ad modum, quo pars talis entis ſucceſſiui ſeu temporis tranſit de futurâ in præteritam, cum enim pars temporis dicatur & ſit futura per hoc quod continuatur per inſtans præſens cum parte priore præteritâ, & dicatur præterita per hoc quod continuatur per aliud inſtans præſens cum aliâ parte poſteriori & ſequenti, dicendum eſt per conſequens tranſire partem temporis de futurâ in præteritam, per hoc præcisè quod continuatur per inſtans B, præ- *Nota.*

ſens cum alia parte poſteriori , cum tamen anteà continuaretur per inſtans A præſens cum aliâ parte priori ; iam ſic eſt , quod ad hoc non requiritur , quod ſit aliquando pars illa præſens in ſeipsâ & per ſeipſam ; quin imò ſi eſſet ita præſens non continuaretur , cum pro illo tunc quo ita eſſent præſens , nondum præſens eſſet inſtans continuatiuum ; ſed requiritur ſolum quod poſt inſtans A, per quod in quantum præſens continuabatur pars illa cum parte priori & ſic erat futura , id quod ſequetur præſens , ſit aliud inſtans per quod hæc eadem pars continuetur cum aliâ parte poſteriori , & ſic dicatur præterita , vtpote quæ præſens non eſt nec eſſe poteſt in ſeipsâ : dum præſens eſt inſtans illud B, ſequens per quod continuatur cum parte poſteriori : non ergo requiritur quod pars in tempore ſit aliquando præſens ratione ſui , ad hoc ſcilicet vt verificetur quod tranſit, aut tranſiit de futura in præteritam.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

RESpondeo , Diuum Thomam & docuiſſe & probaſſe præfatam noſtram concluſionem ; quod inprimis colligo *ex opuſculo quadrageſimo quarto , capite primo*, vbi ſic ait : *Quia qualibet pars cuiuſlibet ſucceſſiui eſt diuiſibilis in diuerſas partes , ſequitur , quod ſi aliquod ſucceſſiuum exiſteret non ſolùm ſecundum aliquod indiuiſibile ſui , ſed ſecundum aliquam ſui partem , tunc multa alicuius ſucceſſiui partes ſimul eſſent quod eſt contra rationem ſucceſſi*

ſucceſſiuorum : ergo ex Diuo Thoma non poteſt tempus ſiue ens ſucceſſivum exiſtere & præſens eſſe niſi per aliquod indiuiſibile ſui, non autem ratione alicuius ſui partis.

Secundò, hoc idem colligo ex his quæ habet *in libro quarto, phyſic. lectione vigeſima tertia*, dum ait : *Quod non inuenitur aliquid actu in rebus de motu, niſi quoddam indiuiſibile motus, quod eſt motus diuiſio ; ſed totalitas motus accipitur per conſiderationem animæ comparantis priorem diſpoſitionem mobilis ad poſteriorem. Sic igitur tempus non habet eſſe extra animam, niſi ſecundum ſuum indiuiſibile:* Hæc ibi Diuus Thomas, ex quibus ſic licet ſubſumere : ſed tempus ſicut & motus ſecundum quod eſt exiſtens & præſens, habet eſſe extra animam : ergo ex Diuo Thoma id quod habetur præſens & in ſeipſo exiſtens de tempore, non eſt niſi indiuiſibile.

Tertiò, demùm id colligo ex iis quæ habet *prima parte quaſtione ſexageſima ſexta, articulo quarto ad tertium,* vbi habet, quod nihil eſt accipere in actu de tempore niſi nunc, quo quidem nunc non aliud intelligendum venit in tempore niſi inſtans indiuiſibile: ergo idem, quod priùs.

COROLLARIVM.

In quo varia de tempore & duratione expenduntur & reſoluuntur.

QVares primò, vtrum tempus ſit ens reale, ſiue habens eſſe extra animam, & independenter ab intellectu.

Reſpondeo affirmatiuè, quod ex duplici capite oſtendi poteſt & demonſtrari, primo quidem ex eo quod ſiue omni actu animæ, ſiue independenter ab omni intellectus operatione eſt & eſſe poteſt realis tranſitus ab vno contradictorio ad aliud: aqua enim de non calida fieri poteſt calida omni etiam ſeclusâ actione intellectus, & ſic de aliis contradictoriis realibus: ſed ſic eſt quod ſine tempore fieri non poteſt realis ille tranſitus de contradictorio ad contradictorium; ille namque tranſitus ſupponit neceſſario vtrumque contradictoriorum non eſſe ſimul, cum impoſſibile ſit, quod quando aliquid eſt ſub vno contradictoriorum, quod pro tunc ſit ſub altero, proindéque ſupponit & exigit aliud & aliud tempus: ergo eſt & ſupponitur tempus omnino independenter ab operatione intellectus ſubindéque habet tempus eſſe extra animam, & eſt reale ens.

Aliud vero fundamentum ex quo hoc idem colligo eſt quod in illo non eſt tempus ſecundum proprium eſſe ſuum, etiam formale in quo non habent oppoſita temporis

poris oppoſitionem & repugnantiam : patet enim, quod quæcumque opponuntur, habent oppoſitionem in illo in quo habent ſuum eſſe formale : ſic album & nigrum quæ ſunt oppoſita, quamvis habeant eſſe & in intellectu, & in viſu, & in cauſâ & in ſubiecto, nullam tamen in intellectu exercent oppoſitionem, cum ſimul poſſint intelligi ; nec in viſu, cum ſimul poſſint videri ; nec in cauſa in quâ etiam poſſunt in potentia eſſe ſimul ſed ſolum in ſubiecto opponuntur, in quo ſcilicet ſunt ſecundum ſuum eſſe formale : iam ſic eſt quod oppoſita temporis non habent repugnantiam & oppoſitionem in eſſe intellecto ; cum oppoſita temporis ex Ariſtotele *in 4. Phyſic.* ſint præteritum & futurum, & iſta duo ſint vel eſſe poſſint ſimul in apprehenſione animæ ; ergo tempus ſecundum ſuum eſſe formale non habet ſolum eſſe in apprehenſione animæ.

Quod ſi dicas, tempus, ſecundum quod tempus eſt, eſſe aliquod totum : ergo eſſe non poteſt reale quid niſi partes ipſius ſint à parte rei & realiter : ſed præteritum & futurum, quæ ſunt partes ipſius, non ſunt realiter & à parte rei : ergo nec tempus quod ex illis exurgit videtur eſſe poſſe quid reale. Ad hoc reſponderi debet negando ſubſumptum, puta quod præteritum & futurum quæ ſunt partes temporis non ſint à parte rei & realiter, ſed ſolum per apprehenſionem animæ ; cuius ratio, & quidem meo iudicio) irrefragabilis, eſt quia ſi partes (illæ temporis haberentur ſolùm per apprehenſionem animæ, ſolum etiam per apprehenſionem animæ haberetur earum ordo, quâ ſcilicet ſunt ad inuicem ordinatæ ; cum non ſint partes illæ ſine tali ordine ; ſed ordo huiuſmodi partium, præteriti ſcilicet & futuri *Nota.*

turi haberi non poteſt per apprehenſionem animæ; cum anima habeat ad ſummum accidentaliter ordinare; futurum autem & præteritum ita ſint eſſentialiter ordinata, vt nullo modo mutare poſſint ordinem ſuum, ita quod futurum fiat præteritum priuſquam futurum, vt per ſe patet: ergo partes illæ temporis, præteritum ſcilicet & futurum non habent ſolùm eſſe ſuum in animâ ſiue per apprehenſionem animæ, ſed etiam realiter & à parte rei; non quidem ita quod à parte rei & realiter exiſtentiam habeant in ſeipſis; hoc enim pugnat cum ly præterito & futuro; ſed quia à parte rei & realiter exiſtit earundem continuatiuum ſub ratione partis præteritæ & futuræ, ſiue prioris & poſterioris.

Quares ſecundò, vtrum ſit vnum tantum tempus, an multiplex.

Reſpondeo pro reſolutione, quod tempus dupliciter accipi poteſt, tum pro duratione internâ motus cuiuſlibet, & dici ſolet tempus internum, eſtque id quo motus quilibet quaſi intrinſecè menſuratur ſecundum partes priores & poſteriores; tum etiam accipi poteſt tempus, imò & ſolet pro duratione motus rei alicuius diſtinctæ, per quam aliæ motuum durationes menſurantur; diciturque propterea tempus externum, atque ex communi conſuetudine duratio motus cæleſtis, ac præcipuè ſolaris dicitur tale tempus, quia ſcilicet eâ vtimur tanquam menſurâ quadam ad menſurandas, ac deſignandas alias durationes, igitur ſi procedat quæſitum de tempore *interno*, certiſſimum eſt, non vnum tantum, ſed multiplex haberi tempus, cum quilibet motus ſuam propriam habeat durationem independenter ab omni alio: ſi autem procedat ſermo de tempore de externo, vt de facto procedere ſolet, quando inquiritur aliquid

quid de tempore, dicendum eſt, huiuſmodi tempus eſſe vnum tantùm *commune & vniuerſale*, quo omnes vti ſolent, veluti menſurâ quadam extrinſecâ ad alias durationes menſurandas. Illud autem tempus eſt duratio motus cæleſtis, ac præcipuè ſolaris. Primò, quia vt ex Ariſtotele loquitur Diuus Thomas, *eſt tempus vbique exiſtens, idemque apud omnes, & omnia ambiens*; ideoque facilè ab omnibus cognoſcitur. Secundò, quia facile diuiditur in annos, menſes, dies, & horas. Tertiò, quia eſt maximè æquabilis & vniformis. Quapropter, quotieſcumque de alicuius actionis, aut alicuius particularis motus duratione iudicare volumus, illam comparamus cum motu cœli: imò motu etiam horologij, aliiſque ſimilibus inſtrumentis tanquam extrinſecis aliarum durationum menſuris non vtimur, niſi vt priùs per motum cœli menſuratis, aut veluti ſignis illius.

Quæres tertiò, quotuplex ſit duratio.

Reſpondeo, duplicem eſſe durationem, ex prima ſui diuiſione, nimirum ſucceſſiuam & non ſucceſſiuam: ex ſubdiuiſione verò eſſe durationes ſiue durationum genera numero ſex. Duratio namque non ſucceſſiua diuiditur in quatuor, puta in æternitatem; æuum, ſeu æuiternitatem; in *nunc* temporis diſcreti; & in *nunc* temporis continui duratio autem ſucceſſiua diuiditur in duas, in continuam ſcilicet& diſcretam.

Quæres quartò, in quo differant duratio ſucceſſiua, &non ſucceſſiua.

Reſpondeo, in eo differre durationem ſucceſſinam à non ſucceſſiuâ, quod illa ex naturâ ſuâ habet intrinſecè ſucceſſionem, non autem iſta. Dixi autem, *ex naturâ ſuâ*; quia ſi aliquid alicui ſuccedat per accidens, & non ex propriâ naturâ, non propterea ei competit duratio quæ dicitur ſucceſſiua, vt v. g. ſi

exiſtente aliquo quanto interueniat albedo, tunc inter quantitatem & albedinem, vel inter ſucceſſionem vnius & alterius non eſt per ſe ſucceſſio, quia quantum eſt de ſe, poſſunt ſimul ſtare in eſſe & in fieri. Dixi inſuper, quod habet duratio ſucceſſiua ſucceſſionem intrinſecè; habere namque ſucceſſionem ſolùm extrinſecè durationi conuenit indiuiſibili, quæ nullam habet ex ſe ſucceſſionem, vtpote quæ coexiſtere poteſt durationi ſucceſſiuæ; ſic æternitas coexiſtere poteſt toti tempori; & *nunc* temporis diſcreti coexiſtere poteſt toti alicui tempori continuo.

Quæres quintò, in quo differant ſucceſſio continua & diſcreta.

Reſpondeo, in eo differre, quod continua ſucceſſio conſiſtat in duratione ſucceſſiuâ eiuſdem numero actus, pertinetque præcipuè talis ſucceſſio ad durationem motus, & vocatur tempus continuum. Duratio vero ſucceſſiua diſcreta conſiſtit in duratione ſucceſſiuâ circa idem ſubiectum diuerſorum actuum inter ſe incompoſſibilium, quorum quilibet in ſuâ duratione eſt indiuiſibilis, quod quidem patet in actibus intellectus, quorum vnus ſuccedit alteri; ita tamen quod quilibet in ſe, & ipſius ſucceſſio ſit indiuiſibilis; pertinetque iſta duratio ad tempus diſcretum, quia non ſolum ibi eſt dare plura, in quantum ſcilicet duo actus ſunt plures quam vnus, ſed etiam eſt ibi dare plus & minùs durare, quod pertinet ad tempus diſcretum.

Quæres ſextò, & vltimo in quo differant *nunc* temporis diſcreti, & *nunc* temporis continui.

Reſpondeo, in eo primò differre, quod in tempore continuo *nunc* & tempus non plus ſunt, quam tempus ipſum, ita quod nunc non faciat plus in duratione, ſicut nec puncta in lineâ quantum ad longitudinem: in tempore autem diſcreto ly *nunc* facit plus in dura-

tione, quia quodlibet nunc additum facit partem durationis. Secundò verò in eo differunt, quod *nunc* temporis continui non eſt nec eſſe poteſt pars eius, quia omne continuum ſemper diuiditur in continuum, & nunquam in indiuiſibilia ſimpliciter; at ly *nunc* temporis diſcreti eſt eius pars, quia omne diſcretum reſoluitur ad indiuiſibilia, ſicut ad partes eius. Et hæc quantum ad varios durandi modos, & varia durationum genera dicta ſufficiant; atque tandem huic noſtræ Phyſicæ vniuerſali finem imponant.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google